

LEGES AC IVRA
MVNICIPALIA
MAG. ET ILLVST.
COMMVNITATIS
MONTIS ALTI.

Nunc primum in lucem ædita, & ab omnibus propemodum erroribus, & emendis purgata.

EX MONTE ALTO.

Apud Ioannem Iubarem Venetum .

M. D. LXXXVI.

NDREAS FRANCISCO

LIBER

suo genere, & specie ad libram ferri, & non ad libram alterius materia excepta statera bilancias alie & bene adiuuare, & manus in ipsis non ponere, nec tenere quando ponderant carnes sub pena predicta ut supra applicatur pro qualibet vice, & dicti beccarii continue diebus quibus comeduntur carnes habere debeant carnes, & ipsas occidere, & vendere in die sabbati post nonas in locis, ubi consuetum est vendi sub pena predicta ut supra incurrenda, & applicanda. Inhibentes predictis beccariis, ne possint vendere ultra modum predictum, & infra descriptum sub penis supra, & infra inflictis in quam, seu quas incurrant etiam emptores dictarum rerum ultra prætia ut supra, & infra limitanda nisi denunciauerint id superstitibus abundantia, aut Potestati exequentis, & quod nulli beccarii liceat ponderare Zochas, ungulas, nec iostas de capite alicuius bestie, nec testas aliquas incisas, nec stinchos, pedes, corda, mussetos, aut auriculas alicuius bestie, nec aliquam rerum predictarum, vel partem aliquam dare pro iostis alicui quoquomodo, nec carni dare iostas alterius carnis, quam eius que principaliter ponderetur sub pena x. sol. applicatur ut supra, & beccarius amittit at carnes venditas, que cedant lucro emptori, & superstitis, sed Potestas restituere faciat prætium solum si forte solum esset. Possint tamen dicti beccarii vendi facere testas incisas, & alia de quibus supra absq. cõmixtione aliarum carnum, ut emptores videre possint, quod emant. Præterea utilitatem publicam attendentes statuimus, quod nullus beccarius audeat, vel præsumat emere, vel emi facere agnos, aut hados, seu caprettos in platea, in beccaria, nec alibi in Civitate nostra sub pena contenta in statuto sub Rub. ne quis emat a forensibus pullos &c. & sub Rub. ne quis emat fructus a forensibus causas reuocandos, nec non amissionis rerum emptarum, quorum statutorum dispositionem hic pro repetita in omnibus haberi volumus. Inhibentes etiam quod nullus beccarius vendat carnes bouinas, nec vacinas sine licentia dictorum superstitum, seu Potestatis simul cum dictis superstitibus, qui possint, & valeant inspicere si beccarii forsan seruauerint, vel non conuenient, & promissa p. eos in vendendo, prout electi fuerint, qui si reperierint dictas bestias non esse idoneas possint providere prohibendo, vel augmentando p. d. in ma-

QVINTVS

iori quantitate, quam sit promissum, seu contineatur in capitulis initis, & celebratis cum dicto beccario, & pariter dicti beccarii, vel alter ipsorum non debeant occidere aliquam bestiam, siue animal, sine presentia dictorum superstitum, aut Potestatis, & si occiderint, & non monstrauerint predictis officialibus puniantur pro quolibet, & qualibet vice in x. sol. applicatur ut supra. Inhibentes etiam dictis beccariis ne possint in eorum beccaria retinere, nec vendere intus eam carnes pecudinas, caprinas, nec carnes morticinas, lupatas, seu quoquomodo percussas, & vulneratas saltim sine expressa licentia supradictorum superstitum sub pena quadraginta solidorum ut supra applicanda, & carnes remouere teneantur. Item volumus, quod quicq. voluerit facere carnes in nostra Civitate possit facere ad eorum libitum: dum tamen facere voluerit ad illum modum & assensum datum beccariis, & sicut in presenti statuto continetur nisi Commune, ut supra concordauerit se cum aliquo beccario pro toto anno, quod non possit aliquis facere carnes in dicta nostra Civitate quod eo casu nemini liceat carnes facere sine licentia dictorum beccariorum, & ut obseruantia piamissorum clarè, & cum maiori facilitate fiat, & exequi valeat disponimus, quod nostrum Commune habeat, & habere debeat duas libras unam libram, & mediam, & mediam de ferro duplicatas, ita quod quandoconque tam Rector, siue Potestas, quam superstites requirere voluerint, vel ipsorum aliquis requirere voluerit, possit, & valeat indagare, requirere, & perquirere contra huiusmodi beccarios cum libris, & ponderibus retentis in Archivio Communis, vel penes superstites pro campione, & ad paragonandum cum libris, & ponderibus assignatis dictis beccariis, & si Potestas, & dicti superstites simul, vel diuisim, & de per se inuenerit dicta pondera defraudata per dictos beccarios illos unum, vel plures puniant, & puniri faciant in pena centum solidorum de facto, & sine processu applicanda nostro Communi ut supra sine diminutione, & quicorum inuenerit beccarios in aliquo predictorum contrafacere lucretur partem ut supra inuentori constitutam: dummodo contrafacientes multet in penis predictis.

PROF. AC. VERA

M. V. N. C. I. B. A. N. I. A.

M. A. C. E. T. I. L. V. S. T.

C. O. M. M. V. N. I. T. A. T. S.

M. O. N. I. T. S. A. L. T. I.

Nunc quoniam in hoc mundo, deus non est, sed
dum tuus es, et emenda per te.

ALTO

187.
275

EX

Apud Johannem in Venedia

M. D. C. C. XXVI

ADRIANUS FRANCIS

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ І. П. НАУКОВО

INDEX RUBRICARVM PRIMI LIBRI

De Diuino Cultu, & Officijs.

E de ueneratione dies Dominicalis, & altarij festiuit. Rub. 1	de modo seruādo in uarietate Dominorum priorum rub. 21
De ueneratione festiuitatis Penthecostes, & eius solēnitatē Rub. 2	Quātum liceat dominis prioribus expendere de nummis Cōis Rub. 22
De gubernatione hospitalis S. Nicolai, & ueneratione eius festiui. Rub. 3	Qualiter litera recipi, & transmitti debeant Rub. 23
De electione Potestatis Rub. 4	Qd oēs obediāt D. prioribus. Rub. 24
De accessu, & praesentatione Prāti, & qd nō accedat absq. licētia. Rub. 5	Quod domini priores sint Iudices appellationum in causis mixtis, seu dānorum datorum Rub. 25
de iuramento Potestatis Rub. 6	de electione Capitanei festiuitatis pēthecostes, & de eius offi: 10. Rub. 26
& iurisdictione Rub. 7	de elect. syndici Cōis, & eius off. Rub. 27
Quomodo salarium Potestatis imponatur, & soluitur Rub. 8	de officio Camerarij Rub. 28
Qd Prās nil peccat ultra salariū. Rub. 9	de electione ambasciatorum, & de eorum salario rub. 29
De officio Vicarij D. Potestatis Montis Alti Rub. 10	de elect. quatuor Capitaneorū pro cōseruatione pacifici status Rub. 30
De mercede, & solutionis scripturarum Prāti faciēda Rub. 11	de officio Capitaneorum Rub. 31
De syndicato D. Prāti Rub. 12	Quod populus noster neminē recogno- scat nisi Ecclesiā Rom. rub. 32
De salario syndicatorum Rub. 13	Quis scellatur de populo nrō. Rub. 33
De iurō Dominorū priorum Rub. 14	Quod Cōe nostrum elogat potestatiē, & officiales rub. 34
de officio dominorū priorū Rub. 15	Qd potestas Montis Alti hēat merū & mixtum imperium rub. 35
Qd Priores pcurē res Cōis. Rub. 17	de baiulo, & eius officio rub. 36
De prohibita propositiā faciēda pro reforma potestatis rub. 18	de nouis terrigenis recipiendis, & de exemptione ipsorum Rub. 37
de nouo regimine faciē. & crea. Rub. 19	de officio, iuramento, & salario assis- matorum
Quod introitus, & exitus legatur in consilio rub. 20	

*

matorum

INDEX

matorum bonorum mobiliū, vel immobiliū damnorum datorū in- tus, & extra R. 38	ter per nostrū Cōe eligen. R. 47
De sindicis Ecclesiarum eligendis, & eorum officio R. 39	De electione, officio, & ordine secre- torū, & iuratorū custodiū R. 48
De cōsilijs, & eorū distinctione R. 40	De eo qui damnum passus fuerit rō- ne administrationis sui officij. R. 49
De cōsilio, seu parlamento, & de mō tenendo in eius congreg. R. 41	Quod nostrā terrigena exercent es ex ira nostrā Terram teneatur repor- tare literas absolutionis finito offi- cio R. 50
De auctoritate cōsiliij generalis nume- ro octuaginta R. 42	de datus imponen. & exigent. R. 51
De auctoritate cōsiliij specialis nume- ro viginti R. 43	de his qui non respondent in datus, & obsequijs Comuni R. 25
De pēna cōsiliariorum quorūcūq; non venientū ad cōsiliū. R. 44	Quod omnes res stabiles sint tribu- taria R. 53
De pēna arrentantis vltra propo- sitam R. 45	Quod nullus labores de terris de qui- bus non soluitur collecta R. 54
De partitis mittendis R. 46	De interpretatione statutorū. R. 55
De Capitaneis, & militibus arma- tis, de mandato Superioris, vel ali	De obseruantia statutorum. R. rubrica 56

INDEX RVBRICARVM SECUNDI LIBRI De Causis Civilibus.

E modo, & forma citandi in causis Civilibus. Rub. 1	de modo procedendi in civilibus cau- sis vltra xl. fol. rub. 6
Quo procedatur contra absentes, & vagabundos, & de modo citandi eos Rub. 2	de modo, & ordine procedendi in iudi- cijs realibus, vel quasi rub. 7
Quibus casibus summarie proceda- tur rub. 3	de eo qui intraverit tennam contra se dācam, & super ea molestiā fe- cerit rub. 8
Que, & quot dilationes in causis sum- marijs assignari possunt rub. 4	De quis turbet possessorem super ali- quā lite pendente rub. 9
de modo procedendi in civilibus cau- sis infra xl. fol. rub. 5	Quod pendente lite in reali actione non liceat rem in iudicio deductam

RVBRICARVM

in alium transferre rub. 10	Quod omnes scriptura, & defensio- nes cuiuscūq; persona in quocūq; ca- sa recipiantur rub. 28
de permissa pecunia, vel bonorum se- questratione rub. 11	Quod Potestas Montis Alti semel in die ius reddat rub. 29
de modo, & forma recuperandi tenu- tam acceptam, vel pignus per con- tumaciam rub. 12	de quietationibus faciendis R. 30
Quod nulla executio possit fieri in in- strumentis aptis, & deditis ad agri- culturam rub. 13	de simulatis contractibus R. 31
de habente rem in pignus rub. 14	de prescriptione xlv. anno rē. R. 32
de iure, seu facultate reintegrandi pos- sessionem rei alienata pro pretio non soluto rub. 15	de mercede petēda infra anniū. R. 33
si tennata fuerit vendita de parium voluntate rub. 16	Quod nulla prescriptio currat contra proprietaryum rub. 34
de modo procedendi quādo de debito apparet publicum instrūm R. 17	de prescriptione fectuum, redditū, & fructuum bestiarum, & posses- sionum rub. 35
de scripturis priuatis rub. 18	de eo qui fuerit absens per trien- nium rub. 36
de confessione qua valet extra iudi- cium facta rub. 19	de operis locatis, & locandis, & fa- mulis habentibus seruire patrono, & de eorum mercede rub. 37
de responsione rei super petitione faci- da, & litis contestatione rub. 20	de laboratoribus, & famulis, & pē- na seducētis eos rub. 38
de causis per iuramentum decidendis, & de pēna deviantis rub. 21	Quod qui vendidit, vel vendere, aut reuendere promiserit rem tradere teneatur rub. 39
de exceptionibus non impediētib; litis ingressum, nec litis contesta- tionem rub. 22	de vendente, vel locante rem duobus diuersis temporibus rub. 40
de cauillis exceptionibus rub. 23	de probata alienatione rei immobi- lis in personam non subiectam Com- muni Montis Alti rub. 41
de opponentibus exceptiones excom- municationis rub. 24	Quod fructus bonorum uxoris vltra dotem cedant lucro marito. R. 42
de capitibus solidorum soluen. R. 25	de animalibus venditis, & ipsorum redibitione rub. 43
de responsione faciēda positiuē. R. 26	
De causis inferēdis in pceptis. R. 27	

Quod

INDEX

Quod nullus acquirat ius contra Commune	rub. 44
de satisfactione praestanda per forenses litigare volentes in Curia Montis Alti	rub. 45
Quod habens ius cessum a persona religioſa, vel clerico non audiatuſ niſi praestita ſatisfactione	rub. 46
Quod idem ius fiat forenſi in Montis Alti, quod ſit noſtris terriſigenis in terra talis forenſis	R. 47
Si quis negauerit ſolutionem, aut ſatisfactionem ſibi factam	rub. 48
Quod alteri per alterum acquiri poſſit	rub. 49
Quod notarius, & actuaris dicta teſtium ſcribat extenſe	rub. 50
de compulſione teſtium, & de poena imponenda	rub. 51
de mulieribus non compellendis ne ad palatium	rub. 52
Quod non ſoluentibus collectis, & aſſitoribus Communis ius non reddatur	rub. 53
de illis qui permanent in aliqua ſecuritate, vel fideiuſſione ultra duos annos	rub. 54
Quod principalis teneatur fideiuſſorem indemnem conſeruare	rub. 55
Quod electus ad aliquid officiū tam publicum, quam priuatum illud accipere, & expedire teneatur	Rubrica
	56
Quod habentes arborem in re alterius cogatur ad vendendū	R. 57
de arboribus pendentibus ſuper re alterius	rub. 58
de praedijs non habentibus vias, & qd conuicini cogantur ad vendendum	rub. 59
Quod minantia ruinam deſtruantur	rub. 60
Quod ſtatuta loquentia de poteſtate intelligantur de vice poteſtate, & vicario	rub. 61
Quod poteſtas dare poſſit, & debeat tutores, & curatores, & decreta interponere	rub. 62
de tutoribus, & curatoribus dandis	rub. 63
de ratione recipienda a tutoribus, & curatoribus	rub. 64
Quod tutores, ſeu curatores elapſis xx. annis non teneantur reddere rationem adminiſtrationis	rub. 65
Quod citationes contra heredes non valeant niſi nomina propria ſpſu exprimantur	rub. 66
de contractibus minorum	rub. 67
de mulierum indemnitatibus, & earum contractibus	rub. 68
Quod ſilia ſit contenta de eo, qd pater dederit, vel dare promiſerit, aut reliquerit in dotem	rub. 69
Inſra quantum tempus frater, vel deſcendens teneatur maritare ſororem,	

rem,

RUBRICARVM

rem, vel deſcendentem, & qd ſilia, vel deſcendens ſamina ſtantibus masculis dotata, vel non, minime ſuccedant	rub. 70
de muliere maritata nulla dote conſtituta	rub. 71
de dote reſtituenda ſoluto matrimonio, & de tertia parte dotis lucrandae	rub. 72
Quod mulier poſſit repetere res dotales alienatas per virum	rub. 73
Quod mulier non poſſit contrahere ſine praſentia, ſeu reſiſtione viri ſui	rub. 74
de ſucceſſione ab inteſtato	rub. 75
Quot teſtes ſufficiant in teſtamentis, & alijs vltimis voluntatibus	R. 76
Quod filius familias poſſit teſtari	Rubrica
	77
Quod poſſeſſio deſuncti continuetur in heredem	rub. 78
Quod conſeſſio facta in teſtamento valeat	rub. 79
de protocollo notarij deſuncti	R. 80
Quod Notarius ſcribat in inſtrumento nomen, & pronomen contrahentium, & teſtium	rub. 81
de notificatione faciēda per notarios quando aliquid relinquitur Comuni Montis Alti, & pijs locis	Rubrica
	82
Quod Notarius forenſis non poſſit rogari hic, & quod Notarius requiſitus teneatur conſicere inſtrumentum	rub. 83
de inſtrumentis ſciendis, & recolligendis	rub. 84
de mercede danda notarijs pro ſcripturis per eos extendendis	R. 85
de terminorum qñibus	rub. 86
de negante rem communem habere cum aliquo	rub. 87
de cauſis ciuilibus compromittendis inter conſanguineos	rub. 88
Inſra quantum tempus ciuiles cauſae terminentur	rub. 89
de compromiſſis ſciendis inter non conſanguineos, & aſſines	rub. 90
de ferijs	rub. 91
Quod pater non teneatur pro debito filij	rub. 92
de aſſignatione, & inſinuatione teſtamentorum, legatorum, codicillorum, & vltimarum voluntatum, donationum, & in illorum ceſſatione	Rubrica
	93
de appellacionibus, reſcuſibus, & alijs prouocationibus	rub. 94
de appellacionibus, & cauſis per appellacionē deuoluendis, & interponendis ad DD. Priores, & modo, & ordine procedendi	rub. 95
Quod officiales noſtri Cōis forenſes, vel terrigenae deferant appellacionibus corā eis interpoſitis ad Curiam generalem, vel ad noſtros Priores,	

★ ★

Ep-

INDEX

De appellatione pendente in inno-
tur rub. 96
De pena appellantis à potestate, seu
prioribus ad Curia Gualè, & nò pro
ducentis, ac reportantis literas in-
butorias, vel refutatorias R. 97

INDEX RVBRICARVM TERTII LIBRI De Causis Criminalibus.

Quod potestas noster teneatur fa-
cere vnum librum Causarum
Criminalium in quo debeat scribere
accusationes, inquisitiones, & alia
acta Criminalia Rub. 1
de modo procedendi in maleficijs R. 2
Infr. quantum tempus possit cogno-
sci de maleficijs rub. 3
Quod iurisdictionis debeat habere iura-
tos rub. 4
de pena non remittendis in totum,
vel in parte rub. 5
Quod Domini Priores possint im-
ponere penas pro rumore sedando R. 6
de insultu contra aliquem facto domi-
vel alibi rub. 7
de pena homicidij rub. 8
de pena veneficij rub. 9
de pena facientis conuenticulam con-
tra statum S. M. E. & Commu-
ni Montis Alti rub. 10
de blasphemantibus, vel maledicen-
tibus Deum, vel Beatam Virginem
Mariam, vel Sanctos Dei, & de
facientibus vota, & iuramenta illi-
cita irreuerenter rub. 11
de maledictis suis proprios parentes

iniuriatis, & percutitis R. 12
De pena proditoris, seu conspiratio-
nem facientis, & de offendente Po-
testatem, & officiales rub. 13
de pena committentium adulteriũ
supra, vel vitium sodomie R. 14
de pena committentium robarias R. 15
de pena committentium furta R. 16
Quod ubi de maleficijs non est de-
terminata pena procedatur de simili-
bus ad similia rub. 17
De facientibus facturas rub. 18
De usuris non faciendis rub. 19
de pena percussentium cum armis
ferreis rub. 20
De pena percutientium cum baculo,
cipello, lapide, vel alio genere li-
gnorum rub. 21
De pena percutientium aliquem ma-
nu vacua rub. 22
De delictis puerorum, & rixa inter
consanguineos, & affines rub. 23
De protectione lapidi in domo R. 24
De faciente cadere alicui biretum,
vel inferente infra scriptas iniu-
rias rub. 25
De forense off. nãtete forenssem R. 26

De

RVBRICARVM

De vertis iniurijs, & minato-
rijs Rub. 27
De pena sagittantis, & aliquem per-
cutientis rub. 28
de frangente hostia, & fenestras do-
mus alicuius rub. 29
de rixa mulierum, & duplicatione
panarum rub. 30
de pena facientis aliquem cadere in
puteum, vel alibi rub. 31
de faciente, vel fieri faciente falsum
instrumentum rub. 32
de falso teste, & falsos testes indu-
cente rub. 33
de faciente, tondente, vel expenden-
te falsam monetam rub. 34
de vinearum incisione rub. 35
de animalium occisione rub. 36
de pena frangentis carceres rub. 37
Contra ludentes ad ludos prohibitos,
& ludum tenentes, seu receptan-
tes rub. 38
de pena deferentium arma rub. 39
de incendijs, & incendiarijs rub. 40
Quod omnes currant ad rumorem
quando committeretur maleficiũ,
& Potestas id requireret rub. 41
de pena facientis rumorem in aliquo
consilio, seu parlamento generali,
vel speciali rub. 42
de ornatu mulierum rub. 43
Quod mulier committens adulteriũ
perdat dotem rub. 44
De opponente sebaulo Rub. 45
de pena committentis aliquod malefi-
cium propter quod Commune Mõ-
ris Alti posset molestarì in Curia
Presidij Provincia rub. 46
Quod astantes ubi maleficcium com-
mitteretur debeat capere malefacto-
rem rub. 47
de premio dando capienti ex hanni-
tum rub. 48
de pena intrantis, vel exeuntis aliun-
de quam per portas rub. 49
de pena immitentis mortuum intra
Terram sine licentia rub. 50
de pena piscantis in piscina alterius
Rubrica 51
de concurrentibus ad rumorem ignis
Rubrica 52
de inuenio post tertium sonum cam-
pane rub. 53
de distinctione noctis à die, & duppli-
catione panarum in maleficijs de no-
te commissis rub. 54
Qui alienam possessionem, vel tenu-
ritatem in ea possidendi R. 55
de vendentibus rem duobus rub. 56
de pena turbantis aliquem in posses-
sione rub. 57
de pena interuentis possessione rei
conducta rub. 58
de pena petentis debitum iam solu-
tum rub. 59
de famulo dñm suũ offendente R. 60

De

INDEX

de pena frangentis pacem R. 61	Et processibus contra eos R. 76
Quod hospes prohibeat arma foren- sibus rub. 62	Contra quos malefactores proceda- tur ad tormenta rub. 77
Quod nullus vadat de vna contrada in alia occasione rixa rub. 63	Infra quantum tempus criminales cau- sa, Et damnorum datorum debeant terminari rub. 78
de pena percutientium Potestatem, Et alios officiales rub. 64	de beneficio confessionis, Et pacis R. 79
de pena turbatis diuina officia R. 65	de offendentem aliquem in re propria. Rubrica 80
Qui possint detineri, Et qui debeant relaxari datis fideiussoribus R. 66	de famulo dominum suum offenden- te rub. 81
Quod Potestas possit cogere illum de quo habetur suspitio ad dandum fide- iussores de non offendent. R. 67	Quod masculinum concipiat femi- ninum rub. 82
de termino moto, Et q. nullus occu- pet de possessione aliterius R. 68	de lenonibus, Et lenocinijs rub. 83
de damnis, Et de uassationibus de no- cte factis rub. 69	de forense offendentem terrigenam R. 84
de iacentibus ad molendina, Et qui- busdam presumptionibus contra cer- tas personas rub. 70	de pena occupantium stratas magnas Communis rub. 85
Arborum furiim casarum R. 71	de pena facientis conuenticulam illi- citam rub. 86
Quod puberes, Et mulieres possint ef- fere testes, tam in ciuili, quam in cri- minali causa rub. 72	de molendinorum fractoribus, Et bla- dorum infusionibus rub. 87
De pena apponentium crimina con- tra personas testium sive non pro- bauerit rub. 73	de pena receptantium bannitos Com- munis rub. 88
Infra quantum tempus possint testes de falso redargui in causa crimina- li rub. 74	de pena infamantis aliquem, Et li- bellum famosum in loca publicis, vel ad hostium offensum potentis. Rubrica 89
de teste non veniente ad testifican- dum rub. 75	de pena stercoreantium, Et deturpa- tum hostia alicuius tempore noctur- no, Et percutientium aliquem cum vase pleno stercore seu lotio R. 90
de his qui mittuntur ad confinia,	de pena non probantis accusatio- nem rub. 91

De

RUBRICARVM

De penis imponendis p. P. tatem R. 92	toria lata contra filios familias delin- quentes, Et de legitima a parentibus filijs assignanda rub. 102
De eo qui promissit se representa- re rub. 93	de abolitionibus, Et cocorajis R. 103
de pena offendentium Dominos Prio- res rub. 94	de pena praestantis alicui delinquenti, auxilium, consilium, Et fauorem R. 104
de pena contententis de parte Gul- pha, vel Gibellina, seu de alia par- tialitate rub. 95	contra sagutantes per Terram nostram, Et circa muros Terra rub. 105
Quod Domini Priores non teneantur ad penam si aliquid fecerint ad bo- num finem rub. 96	de pena capientium colibos palubarias, Et de tendentibus pagellas R. 106
Quod sententia condemnatoria non possint certis de causis vitari si omissam fuerit de solemnitati- bus rub. 97	De pena laboratoris metentis, tritu- rantis, vel vindemiantis irrequisi- to domino rub. 107
de pena reuelantis credentiam R. 98	de laboratore vendente rem quam ha- bet ad laboritium rub. 108
de pena corruptentium Potestatem, Et officiales rub. 99	de famulo frangente pactum domi- no rub. 109
de mutante sibi nomen in aliqua scrip- tura rub. 100	de famulo alicuius offendentem aliquem, Et de pena domini rub. 110
Quod non puniantur quadam male- facta commissa a parentibus, Et a ma- gistris Rub. 101	de adficijs publicis, Et turronibus Comunis non occupadis rub. 111
Qualiter fiat executio snia condema- tionis	de simonij rub. 112
	Vt non detineatur aliquis si voluerit fideiubere rub. 113

INDEX RUBRICARVM QVARTI LIBRI

De Damnis Datis

De officiali damnorum datorum Et eius officio Rub. 1	damni passus sienda rub. 4
De modo procedendi in accusis R. 2	Quibus casibus domini teneantur pro familis rub. 5
de modo, Et forma abolitionis R. 3	De reductione animalium, Et oppo- sitione non sienda rub. 6

De

INDEX

De pena custodis studiosè damnum
inferto per animalis permittentis
Rub. 7
Quomodo intelligantur damna stu-
diosè commissæ ad differentiam dā-
norum personalium, & quibus casu-
bus applicari conveniat R. 8
de damno personali in hortis R. 9
de damno personali in vineis, pergu-
lis, & vitibus arborum R. 10
de damno personali in canneto, & de
incidentibus cannas, & frondes fa-
cientibus R. 11
de damno personali in pratis, & locis
giffatis rub. 12
de damno personali ad fructus arbo-
rum rub. 13
de pena transeuntium R. 14
de pena facientium herbam in locis
seminatis, & colligentium legumi-
na in agris, & possessionibus alie-
nis rub. 15
de damnum dantibus ad feras bla-
dorum, & ad mucchas, & caualle
& as viciūq. existentes R. 16
de facientibus stipulam in agris alie-
nis R. 17
de pena incidentium arbores, fron-
des, seu herbam facientium in
eis Rub. 18
de quasi tantibus clausuras, sapes, &
fractas, & ligna asportanti-
bus Rub. 19

De pena auferentium de lignis, vi-
tibus, frascibus, cannis accatasta-
tis, vel non accatastatis R. 20
Contra damnum dantes ad paleas,
fenumvè R. 21
Contra ignem immittentes in arbori-
bus, & eas conuellentes R. 22
de damno personali in rotis Commu-
nis iuxta flumen & sonis existenti-
bus ad usum molendini dicti Com-
munis R. 23
de frangentibus domos, casinas, &
palearia Rub. 24
Contra damnum dantes ad cupos
apium R. 25
de cauātibus in carbonarijs Commu-
nis, & vijs publicis R. 26
de animalibus damnum dantibus in
vineis, hortis, & cānetis R. 27
de animalibus damnum dantibus in
bladis, & seminatis Rub. 28
de animalibus damnum dantibus in
pratis, & locis custoditis
Rubrica R. 29
de animalibus damnum dantibus ad
arbores fructiferas, & ad fru-
ctus rub. 30
de animalibus pasculantibus in ma-
geſus, & locis cultis R. 31
de animalibus pasculantibus in car-
bonarijs Communis R. 32
de hortis retinendis clauſis R. 33
Quod quilibet habilis, & idoneus

tenea-

RVBRICARVM

teneatur facere hortum, & se-
minare medium quartum grani.
Rubrica 34
De consensibus dandis, & moderan-
dis inter quos non liceat pacere
animalia Rub. 35
de prohibitione faciendi de non in-
trando in possessionem alterius
Rubrica 36
Qua intelligantur clausura R. 37
de licentijs concedendis R. 38
de pena animalium lactantium, &
minorum R. 39
Quod in damnis de nocte illatis pena
dupplicetur R. 40
Quod minores quatuordecim anno-
rum damnum dantes personali-
ter ad medietate pena tenean-
tur R. 41
Quod in damnis datis procedatur
de similibus ad similia prout in
criminalibus R. 42
Quod de penis damnum dantium
pater pro filio, dominus pro fa-
mulo, & frater pro fratre car-
nali teneantur in solidum R. 43
De pena negantium nomen officiali
damnum dantium rub. 44
De pena forensium damnum dan-
tium rub. 45
Quod Commune possit condere no-
ua statuta super damnis datis,
& augere penas rub. 46
Quod licentia in vineis, & in dam-
nis studiosè illatis non valeant
Rubrica 47
Quod vsq. per totum mensem Septē-
bris non possit vindemari, & le-
tamina extrahi rub. 48
Quod quilibet quolibet anno tenea-
tur plantare quinque arbores fru-
ctiferas rub. 49
de extrahentibus spicas à manipulis,
cauallicis, ferris, & metis. R. 50
Contra recolligentes aram alicuius,
vel paleam alicuius retrituran-
tes rub. 51
Quod baiulus, vel eius familia Com-
munis Montis Alti non dens
damna personaliter neq. cum be-
stijs in possessione alicuius
Rubrica 52

INDEX

INDEX RVBRICARVM QVINTI LIBRI

De Extraordinarijs Criminibus .

E lectione tam super- stium abundantia , quam viarum , & sp- orum iuramento , & bis qua ad eorum offi- cium pertinent R. 1	po, vel area frumentum , & blada, ac vias sine licetia Domini . R. 8
Quod nulla persona audeat emere, vel vendere , nec emi , vel vendi facere in herba aliquam quantita- tem bladi R. 2	De salario , & mercede messorum , & secantium prata R. 9
Quod nulla persona audeat , vel pra- sumat extrahere de Mon- iis Alii , & eius districtu aliquod genus bladi R. 3	De mercedibus operatorum diurnis exercentium , & laborantium res rurales R. 10
De pena terrigena vendentis alicui forensi aliquod genus bladi absq; licentia superstitium abundan- tia R. 4	De mercede bubulcorum arantium terras R. 11
de pena victualium portantium bla- dum proxima subiectum sine li- centia superstitium R. 5	De fornarijs , & pratijs laborerio- rum suorum R. 12
Quod extrahentes frumentum , bla- dum , & reliqua teneantur solvere tractam R. 6	De mercede magistrorum lignami- num , mutatorum , & simi- lium R. 13
Quod causa , & quaestiones concer- nentes artem , & exercitium rusti- cale , & culturam agrorum spectet ad superiores abundantia R. 7	de hostibus tenentibus stallaticum , & quantum pro stallatico solu- debeat R. 14
De pena laboratoris leuantis de ca-	de foro , seu mercato R. 15

De

RVBRICARVM

De mensuris iustis tenendis per ven- dentes in Terra nostra R. 20	chiam ad furnum , nec in eo flare , nec aliquis ad furnum sta- re R. 33
De mensuris pro campione retinen- dis R. 21	De non conscientibus panem ad fur- num Communis R. 34
De mensuris bullandis , & iustan- dis R. 22	De pistrino Communis R. 35
De mensuris , & ponderibus Com- munis ad assettum Curia Generalis traditum , & tradendum R. 23	De molendo ad pistrinum Commu- nis , & quod nemini liceat sibi pi- strinum facere R. 36
De beccarijs , & eorum electione , & officio R. 24	De habentibus possessiones iuxta vias Communis , & vijs aptandis R. 37
De stateria tenenda per becca- rios R. 25	Quod superflites viarum bis in anno provideant super aptatio- ne viarum , constructione fossa- rum , & pontium R. 38
De proxima generali omnium victua- lium ad usum hominum R. 26	De cauendo fossati iuxta vias R. 39
De passo ferreo signato stando prout modo stat ad Tribunal Palatii Po- testatis R. 27	de laborantibus terras forensium iux- ta vias R. 40
De arboribus , seu plantis plantan- dis singulo anno , tam per domi- nos terrarum quam laboratores . Rubrica R. 28	de non occupando nec apprehenden- do viam R. 41
Quod laboratores teneantur bene laborare R. 29	de non edificando iuxta vias Com- munis sine licentia R. 42
Quod unusquisq; habitator tenea- tur laborare , & seminare in terri- torio dictae Terra R. 30	de habentibus conculos in muris Co- munis R. 43
De molendinarijs , & eorum of- ficio R. 31	De conducentibus aquas per vias . Rubrica R. 44
De molendinis certo modo non locandis ad onus Communis . Rubrica R. 32	de via Lapidosi R. 45
Quod nulla mulier portet conoc-	de mutantibus vias R. 46
	de via de Plagijs R. 47
	de via de Moricone R. 48
	de via de Sancto Petro . Rubrica R. 49
	de vijs de Cimignano R. 50

de

INDEX

de via de Valle	rub. 51	publicas nec vicinales, & de aqua,
de via de Crognano	rub. 52	& immunditijs non projiciendis.
de via de Stazano	rub. 53	Rubrica 67
de via de Fagiro	rub. 54	Quod latrina, siue necessaria, & clo-
de vijs terminandis	rub. 55	ca non discurrant per viam publi-
de fontibus reparandis	rub. 56	cam rub. 68
de aqua pluuiali extra Terram per		Quod necessaria, sedilia, siue latri-
adiacentes arcenda, & capien-		nae sint coherptae, & non discurrat
da	rub. 57	per viam publicam, & non exeant,
de non conducendo, nec deriuando a-		nec spirent in domos vicinorum.
quam pluuialem extra locum con-		Rubrica 69
ductum, & debitum	rub. 58	Quod sedilia, siue latrina non sint,
de non permutando viam absq; licen-		& fiant in muris, & mœniji Com-
tia	rub. 59	munis rub. 70
de vijs vicinalibus, & canisolaris in-		De non faciendo bifernos, siue balco-
tus & extra Terram	rub. 60	nos ligneos, nec aliquod adificium
de terminis viarum intus, & ex-		in muris Communis R. 71
tra	rub. 61	De non occupando carbonarias rea-
Quod quilibet teneatur aptare viā		les nostri Communis rub. 72
ante domum suam, & stratam		de fontibus Communis aptandis.
mundare	rub. 62	Rubrica 73
de tenendo discombratum ante do-		De non mutendo vias turpē in fun-
rum	rub. 63	tibus rub. 74
de letamine terreno non tenendo in		De pena turpantium, & sedantijs
stratis, & vijs publicis	rub. 64	aquas fontium rub. 75
de immunditijs non projiciendis in		De pena lauantium iuxta fontes
platea, & vijs, & alijs locis publi-		per decem cannas rub. 76
cis	rub. 65	De pontibus construendis, seu repa-
Quod quilibet teneatur mundare		rands rub. 77
die sabbati ante domum suam		De pena dirumpentis pontes, seu li-
Rubrica 66		gna, & trabes auferentis, & remo-
Quod versatorium, siue aquarium		uentis rub. 78
non discurrat in stratas, & vias		De pena retinentium capras in di-

strictu

RUBRICARVM

strictu Montis Alii	R. 79	desertur ad sepulcrum R. 84
De pena tenentium pecudes intus		Quod forenses non laborent in Ter-
Terram Montis Alii extra stabu-		ritorio Montis Alii non seruata
lum	rub. 80	certa forma Rub. 83
De pena retinentium tam pecudes		De non rumpendolinum intra Ter-
ad mungendum, quam porcos ad		ram Montis Alii, nec extra eam
comedendum ante domum	R. 81	in carbonarijs, & iuxta mœnia,
De pena porcorum discurrentium per		& de non ingorgandolinum, seu ca-
Terram Montis Alii	R. 82	nipamin gurgitibus iuxta Terrā
Quod tenentes pecudes, & cetera		pradictam Rub. 86
animalia gabella subiactentia solu-		De Gabella tracta, & modo exigen-
uant gabellam	R. 83	ti eam, & penis fraudantium.
De pena facientis corruptum, seu		Rubrica 87
plantum per stradas dum cadauer		

AD POPVLVM MONTIS ALTI
SALVATOR MORELLVS.

Ubi modo consuerat sine certa viuere lege
Hic Populus, discat nunc dare colla Iugo:
Ecce patrum studio lex isti est reddita, spondet
Qua sonti panas, premia digna probro.

Publica prima docet te munera, deinde secunda
Ciuiles Causas, tertia pars scelera.
Dissoluit lites Damnorum quarta Datorum,
Multat pro modico crimine quinta reos.
Vnusquisq; alacer legem amplectatur honestam
Sic gratus mundo, gratus erisq; Deo.

Ad Pauperes de Populo. Idem & ad Pratorem.

Nāq; pauperibus sunt retia tensa, caute
In vos dumtaxat conditus hic Liber est.
Lex similis tela est (dictum sapientia) Arachnes,
In qua si cecidis Musca retenta peris.

At si forte cadat Scarabeus, frangitur illa
Tum magnum est animal nec retinere potens.
Tu tamen oppresso ius, o Iustissime Prator
Redde Dicharchea cuiq; bilance suum.
Vnius potius non res priuata fouenda est
Iudicio, quam sit (crede mihi) alterius.

IN DEI NOMINE. AMEN.

STATVTORVM
MAGNIFICAE
Civitatis

MONTIS ALTI.

De Diuino cultu, & Officijs Liber Primus.

Anno Domini Millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, Indictione
xij. Tempore Pontificatus Sanctiss in Christo Patris, & D. N. D.
SIXTI de Monte Alto, Diuina providentia Papa V.

Tempore Gubernij Illustriss. & Reuerendiss. D. Alfonsi Card. Ge-
sualdi Episc. Albañ. in Prouin. March. delatere Legati.

PROOEMIUM.

Pluris iuris Ciuilibus scientia ampla, & profunda
valde sit, quā tamen omnes ipsius articuli
absq; tēporis diuturnitate, & longo labore,
atq; dispēdio ob labilem Hominū memoriā
& longas, ac graues disputationes cōprehē-
di minime possint, & valeant. In dies noua
rerū negocia emergunt, quae nouis indigent legibus. Ideo ip-
sa lura ciuilia permittunt, omni Populo iurisdictionem haberi
ius proprium statuere, quod ius ciuile, Municipale nuncupa-
tur, quod quum Hominū moribus, & consuetudine introdu-
ctum sit, eo facilius causarum strepitus sopiri possunt, & Api-
cibus iuris Ciuilibus facillime obuiari. quae lura municipalia quū
sint Breuioris voluminis ad ea, quae in dies eueniunt facilius
accomodantur, & memoriae Hominū cōmendantur, ea prop-
ter vt votum MONTALTENSIS POPVLI
debitum fortiatur Finem, & eius expectatio ludibrio non fiat.

LIBER

IN NOMINE
DOMINI NOSTRI
IESV CHRISTI, AD LAUDEM
& Gloriam ipsius, ac Beatæ MARIAE
Virginis Matris suæ, & totius Coelestis
Curiae Triumphantis.

NO S Saluator Morellus I. V. D. Diomedes Victoructus,
& Balthassar Joanninus Notarij Statutarij electi, assumpti,
& Deputati per dictum Commune ad condendum, & ordinan-
dum infra scripta Statuta. Tempore Regiminis, & Potestariae Do-
mini Stephani Carusini de Altidona J. V. D. & Prioratus spectā-
bilibus virorum Virgilij Marci, Marij Castrolupi, & Fracastri Vagno-
ni Dominorum quinque de Credentia dictæ Civitatis, & D. Curij
Cathiliani de Furcia Cancellarij dictæ Civitatis ad statum, & exal-
tationem Sacrosanctæ Romana Ecclesiæ, & ad statum pacificum, &
tranquillum dictæ Civitatis Montis Alti, Infra scripta Statuta duxi-
mus condenda, ordinanda, & reformanda. Quod Statutorum Volumen
in Quingue Libros dividendum fore censuimus. Quorum primus conti-
net Dei, Beatæ Matris MARIAE, & Sanctorum cultum, & venerationem,
Officia, Regimina, & Officiales ad publicam, & privatam utili-
tatem, & commodum deputatos, & ipsorum auctoritatem, & arbitrium.
Secundus continet super Civilibus Causis iudiciorum ordinem.
Tertius continet causas criminales, & iudicarium ordinem super eis ob-
servandum.

Quartus causas Damnorum Datorum.

Quintus extraordinariorum causas, & reliqua.

De ve-

PRIMVS

De veneratione dei Dominicalis, & aliarum festivitatum.

Rubrica 1.

AD laudem, & reuerentiam Omnipotentis Dei,
& gloriosissima Maria Matris eius. Statuimus
& ordinamus infra scriptos dies festiuos ab omni-
bus de Civitate Montis Alti, & in ea habi-
tantibus inuiolabiliter venerari, & custodiri, vi-
delicet Festum dei Dominicalis, Festum Nati-
uitatis Domini cum duobus diebus sequentibus,
ac eius Circuncisionis, Festum vtriusq; Paschati
similiter cum duobus diebus sequentibus, Festū Epiphania, dies Veneris san-
cti, Ascensionis, & Corporis Christi, Festiuitates omnes Beata Maria
Virginis, Festum sancti Ioannis Baptista, festiuitates omnium Apo-
stolorum, & Euangelistarum, Festum omnium Sanctorum, festum sanctæ Lu-
cia, in quibus diebus & festiuitatibus nemini liceat aliquod seruire opus, &
exercitium mundanum facere sub pena decem bolonenorum pro quolibet
contrafaciente, de facto auferenda, & Communi eiusdē Civitatis pro tribus
partibus, & altera officiali applicanda. Alias vero festiuitates, videlicet
festum sancti Laurentij, sancti Angeli de mense Septembris, sancta Cru-
cis de mense Maij sancti Nicolai, sancti Francisci, sancti Saluatoris, sancti
Blasij, sancti Antonij, sancti Sebastiani, sanctorum Petri & Pauli, sancti
Georgij, sancti Pancratij, & sancti Christiantiani, sancta Catherine, sancta
Mariæ Magdalene, festiuitates sanctorum Doctorum Ecclesiæ, videlicet
sancti Ambrosij, Hieronimi, Gregorij, & Augustini, sancti Dominici si-
militer custodiri mandamus pœna quingue bolonenorum vt supra exigenda
& applicanda &c. Volumus tamen in his proximè precedentibus festiui-
tibus, quod unicuiq; sit licitum ligna grossa, & lapides grossos pro domi-
bus reparandis, & construendis, herbam, & paleam, pro illa die tantum pro
animalibus exportare, & quod liceat unicuiq; portare, & portari facere
olera,

LIBER

olera, aquam, farinam à molendinis, & alias res commestibiles, hominibus, & bestiis, bladum trituratam, legumina cuiuscumq; generis ab areis tantu, & acquaticum, vinum, seu deuteriam tempore vindemiarum, panem facere, & coquere, bladum de foueis extrahere, & ponere ad siccandum in vvis, & stratis publicis, tempore messis, granum, & fenum componere, & reuoluere. Et quod Rector pro predictis omnibus obseruandis teneatur, & debeat vinculo iuramenti diligenter contra omnes delinquentes inquirere, & procedere, simpliciter, & de facto sine strepitu, & figura iudicij, & quod domini teneatur pro operarijs forensibus in omni casu praedictorum.

De veneratione festiuitatis Pentecostes, & eius solemnitate.

Rubrica 2.

AD honorem, laudem, & gloriam summi Dei patris Filij, & Spiritus sancti, & Beata Maria eius Matris, decens, & laudabile est quamlibet terram, & locum celebrare in aliqua festiuitate solemnes ceremonias, & letitias, quapropter imitantes maiorum nostrorum antiquam consuetudinem. Statuimus, & ordinamus quod singulo anno pro solemnitate diuini cultus, & festiuitatis Paschatis Pentecostes extrahatur de bussulo bussulorum cartucia continens nomen bussulati, qui sic extractus sic Capitaneus dictae festiuitatis illius anni, & in mane Pentecostes dictus Capitaneus associatus à toto populo Montis Alti accedat ad Palatium Domini Potestatis, & ibi sumere sceptrum, & inde discedere cum Domino Potestate, & Dominis Prioribus, & toto populo associatus, & ire ad Ecclesiam sancta Maria praecedentibus sonu solitu, & consuetis processionaliter, & reuerenter cum omni qua deceat urbanitate, & permanere ad Diuinos cultus, & Missam solemnem, & sint a Missa, & Diuino cultu una cum Domino Potestate, Prioribus, & toto populo redire in dictum Palatium, & postea accedere ut supra ad Domum suam ad prandendum, & post prandium cum toto populo subsequente, & Clero praecedente, ac Fraternaliter,

PRIMVS

nita, & Armata, ut solitum est ire ad Ecclesiam Sancti Francisci, & ibi permanere, donec fuerit expeditus diuinus cultus vesperis, & demum redire ad domum associatus ut supra, & ante domum praeberentaculum (ut moris est) secundo vero die eodem modo associatus accedere ad eandem Ecclesiam Sancta Maria, & stare ad Missam solemnem, & expedito Diuino cultu reueriti domum una cum inuitatis ad prandium solemnem, quod quilibet Capitaneus facere teneatur sub pena infamiae, & notabilis auaritia, & expedito dicto prandio associatus etiam ut supra sonis praecedentibus accedere ad Ecclesiam Sancti Augustini, & ibidem permanere, donec fuerit expedita solemnitas vesperarum, & post vesperas prior dictum quoniam teneatur de reuocaculum toti populo (ut moris est) & ita etiam praebeat ientaculum Fratres Sancti Francisci die praecedenti, & postea Capitaneus praedictus à dicta Ecclesia reuersus domum etiam praebeat ientaculum ante suam domum, quibus expeditis, tertio die summo mane dictus Capitaneus associatus, ut supra, accedat ad Palatium, & extrahi faciat de bussulo Capitaneum pro Anno sequenti, qui teneatur per se ipsam, & non per aliquem ab ipso substitutum dictum officium exercere (cessante legitimo impedimento, & causa) & si aliquis de dictis Capitaneis sic extracti nollet acceptare dictum officium Capitaneatus, ipso facto intelligatur priuatus de omnibus officijs, & honoribus dictae Communitatis, & quod Communitas teneatur donare eidem Capitaneo octo quartas grani pro conuiuio facien. in secundo die Pentecostes &c.

De Gubernatione Hospitalis Sancti Nicolai, & veneratione eius Festiuitatis. Rub. 3.

Vamuis curam, & Gubernium Hospitalis Sancti Nicolai huius nostre Ciuitatis nostrum Commune videatur à se abdicasse, & Gubernium dicti Hospitalis eiusdem Hospitalarijs, & Fraternalibus commississe, non propterea omnino eius Gubernium per nostrum Commune cum ab ipso fundationes sumpsit praetermittenda est, ac praetermitti expedit. Ideo statuimus, & ordinamus, & Domini

B Domini

Domini Priores huius nostræ Civitatis pro tempore existentes teneantur, & debeant vinculo iuramenti, & pœna decem librarum pro quolibet, Communi pro medietate, & pro altera dicto Hospitali ipso iure, & de facto applicanda tempore eorum officij Prioratus saltem semel in principio eorum introitus in officio una cum Potestate accedere ad dictum Hospitalium dum Divina ibi officia celebrantur, & post expletum Divinum cultum omni cura, & exacta diligentia interrogare, indagare, inquirere, & exquirere de statu dicti hospitalis, de eius facultatibus, redditibus, & indigentis, & qualiter syndici in administrando bona dicti hospitalis se gerant, cum protestatione contra eosdem syndicos, ut bene, & fideliter administrare habeant, & protestationem per Potestatem notari facere, ita q̃ in sine administrationis eorum syndicatus videri possint, quo tempore similiter Priores pro tempore existentes, dum prefati syndici administrationis rationem reddunt, una cum fratribus dicti hospitalis adesse, & assistere debeant, una cum Reuerendis loci ordinario, vel eius substituto pœna decem librarum, ut supra applicanda, & prout reperierint, ita in commune referant, & opportunè provideant, & insuper pro decore, & veneratione festivitatis Sancti Nicolai de mense Decembris, Priores pro tempore existentes possint, & debeant presentare tot candelas valoris quindecim solidorum.

De electione Potestatis.

Rub. 4.

Ac lege in perpetuum valitura firmamus, quod Potestas noster eligatur in publico, & Generali Consilio, siue parlamento, aut per electionarios more solito eligendos in dicto publico parlamento, aut per alium modum, & prout dicto Generali Consilio videbitur, & placebit: cum pactis, modis, & conditionibus in dicto consilio deputandis, & ordinandis, qui sit forensis, & fidelis de Terris fidelibus Sanctæ Matris Ecclesiæ, & Potestas noster qui pro tempore erit, & Priores, siue Quinque Domini de Credentia nostri Communis, teneantur pœna vigintiquinque librarum pro quolibet dictum consilium congregare prima Dominica ultimorum duorum mensium officij nostri Potestatis,

tunc

tunc in officio existentis, in quo quidem generali consilio propositam faciatur, & deliberent de electione huiusmodi dummodo aliquis non eligatur ultra sex menses in Potestatem, vel aliud officium, vel per aliud nomen vocari. quod tantum importare videatur, quantum esset Potestas, Idemq̃ dicimus, q̃ nec resurgetur, seu noviter eligatur vsq̃ ad duos annos connumerandos à die finiti officij, & idem dicimus, si contigerit de alijs officialibus electionem fieri, & si huiusmodi electio aliter fieri contigerit, sit ipso iure nulla, & nullius iuris sortiatum effectum, & similiter quicquid inde sequeretur, & Potestas, & Domini Priores dictæ Civitatis qui proponerent, & dicerent, seu proponi, & dici permetterent contra predictam, seu aliquid promissorum ultra pœnam periurij incurrat pœna vigintiquinque librarum pro quolibet, & vice qualibet nostro Communi applicanda, & sine diminutione aliquâ soluenda, & quilibet alius dicens, arrogans, seu attentans, in eadem pœnam incurrat soluendam nostro Communi pro medietate, & pro alia parte R. E. super quo statuto, seu parte ipsius, & pœna promissa, nulla tenus possit dispensari, ipsamq̃, & ipsam tolli, cassari, minui, dispendi, seu alias provideri, etiam per Generale Consilium, & publicum, siue Generale parlamentum huius Civitatis, & si secus fieret, quicquid inde sequeretur, non valet ipso iure, Nolumus tamen q̃ per solam, & simplicem nominationem, & electionem factam in dicto Generali consilio, de aliquo potestate, uno, vel pluribus sit alicui ipsorum ius aliquod quesitum, nisi demum facta presentatione electionis nomine Vniuersitatis, & Communis predictæ nostræ Civitatis, & idem locum habeat in alijs officialibus, quomocumq̃, & qualitercunq̃, eligendis.

De accessu, & presentatione Potestatis, & quod non recedat absque licentia.

Rub. 5.

Potestas nostri Communis, ut supra, in precedenti capitulo electus teneatur personaliter venire ad hanc nostram Civitatem die in eius electione, seu capitulis contento, & eo modo, & forma, quibus tenetur, secundum tenorem electionis, seu capitulorum ipsius periculo, cau-

su,

LIBER

su, reficbo, & fortuna suis expensis, tam ingressu, & mora, quam recessu etiam si esset casus fortuitus, seu incurfus latronum, seu diuino iudicio, ei aliquid accidat reali, vel sinistri, & etiam quomocumq, & qualitercumq, & quacumq, alia via, modo, vel casu alias eius electio sit nulla, & nullum iuris sortiarum effectum, nec recipiatur in Potestatem, vigore electionis predictae, & capitulorum, quantūcūq, de eius impedimento constaret, propter quod in termino ad nostram Civitatem venire non potuerit, qui Potestas continuē in hac Civitate faciat residentiam, & per se, & non per substitutum, seu aliam personam seruire teneatur, nec possit inde discedere sine expressa licentia Dominorum Priorum de credentia, & generalis Consilij, vel saltem Consilij specialis Cernita, & huiusmodi licentia non possit concedi, nisi per decem dies ad plus, sub pœna ipsi Potestati, x. lib. denariorum de suo salario in fine sui officij retinenda, pro qua libet vice, etiam quod nulla esset facta pontatura. Addēdo, presenti statuto, quod si casus eueniat (quod absq) quod Potestas moriatur in dicto officio, ante finitum tempus officij, salarium habeat pro rata temporis, & seruij dītaxat, & plus petere, & habere non possit. Et quod Potestas in dicto suo aduentu, antequam iurandum ei deferatur, teneatur, & debeat actualiter presentare, & consignare in manibus nostri Sindici, ad perpetuam eius memoriam vniuersi archiepusum valoris & si secus fieret, ad dictum officium non admittatur, & syndicus predictus de suo proprio teneatur.

De iuramento Potestatis.

Rub. 6.

Potestas noster in eius aduentu eadem die sui ingressus ante portam Palatij nostri Communis solita residentia Potestatis, coram Dominis Prioribus de Credentia, huiusmodi recipiat iuramentum ad Sanctam Dei Euangelia, manibus corporaliter tactis scripturis, videlicet mantere, & gubernare pro suo posse, hanc nostram Civitatem in solita fidelitate, & deuotione Sacrosanctae Romanae Ecclesiae, & in pacifico, & populari statu, eāq, augere curabit credentias ei impositas, nemini reuelabis, aliquid non accipiat,

PRIMVS

piat, prater formam eius electionis, capitulorum, & statutorum nostrorum, iustitiam unicuiq, ministrare, pupillis, viduis, Ecclesiis, pijs locis, alijsq, miserabilibus personis prout iustitia arbitriumq, aliquod, ultra quā ei permissum sit, per nostram statuta, seu salarium, pecuniam, dona, vel aliud non petere, seu procurare, & oblatum, vel oblata, data acceptare, seu acceptari facere, ac illud arbitrium exercere, nec sindicari in tempus eius durante officio. Ad banchum iuris ad iusreddendum, & causas audiendas mane quolibet congruis, & debitis federe temporibus. Omnia nostra statuta, & reformationes, ac ordinaamenta facta, & facienda per nostrum Commune obseruare, & obseruari facere, & alia ad qua tenetur, secundum formam Statutorum, reformationum, & consuetudinum huius nostra Civitatis approbatarum, & quod idem Potestas non procuret, nec acceptet, aliquam refirmam, seu nouam electionem, prout latius continetur sub Rubrica de Electione Potestatis, & si aliter iurauerit, quicquid per eum fieret non valeat ipso iure, donec non iurauerit firmiter secundum predictam formam, sine reservatione aliqua, vel adiectione illa forte, videlicet, & plus, & minus, prout visum fuerit, pro statu dictae Civitatis seu alia adiectione, sed simpliciter secundum formam predictam, & aliter intelligatur ipsum non iurasse.

De officio Potestatis, & eius arbitrio, & iurisdictione.
Rub. 7.

MOLU MV S quod Potestas noster sit, & esse intelligatur Iudex Competens, & Ordinarius, de omnibus, & singulis Causis (in)libus, maioribus, & minoribus, & quarumcūq, quantitatū, & rerum etiam in causa statutis, & de omnibus, & singulis contentis, in hoc Volumine statu-

statutorum, quæ verterentur inter Commune nostrum, & singulares personas, & inter singulares personas, vel Vniuersitatem de dicta Civitate vel habitatores, & forenses, qui alias de iure sunt subiecti iurisdictioni nostri Communis, super quibus omnibus, & singulis possit cognoscere, decidere, terminare, sententiasq; executioni mandare per se alium, seu alios, & exequi sententias suas, & suorum præcessorum, & quorūcūq; officialium nostri Communis, ac etiam sententias arbitarias, seu lauda arbitratorum, seu arbitratorum, & omnia alia facere, quæ ad Iudicem Civiliū spectat de iure, & quæ ad cognitionem, & expeditionem causarum civilium fuerint opportuna, nisi aliter sit prouisum per aliquod nostrum Statutū, ac etiam in causis criminalibus, in quibuscūq; maleficijs, excessibus, & delictis, vel qualiter noster Potestas sit, & esse intelligatur. Iudex ordinarius, & competens, qui procedere possit cum accusatore, vel denunciatore publico, vel cuius inter sit per modum inquisitionis ex officio: dumtamen non prohibeatur per aliquod nostrum Statutum insinul, & seperatim, & relicta una via possit, & teneatur cognoscere, terminare, ac sententiare, sententiasq; suas, & aliorum suorum præcessorum, & aliorum officialium nostri Communis iurisdictionem habentium exequi, & omnia facere, quæ ad suum pertinet officium vigore nostrorum Statutorum, & quæ ad iudicem criminalium spectant de iure, & quicquid ad cognitionem, & expeditionem causarum criminalium, vel quasi fuerit opportunum, nisi aliter fuerit prouisum, per aliquod nostrum Statutum, dumtamen causas criminales delegare non possit in genere, vel in specie, nisi quantum ei permittitur à nostris Statutis, possitq; multare, & penas imponere, & exigere cōtra omnes ei non obtemperantes, in his quæ pertinent ad suum officium vsq; ad quadraginta solidos, & non ultra, pertineatq; ad eius officium opportunis fauoribus assistere omnibus officialibus nostri Communis in administratione eorum officij adeorum requisitionem ad penam x. lib. de suo salario retinendam vice qualibet. Teneatur etiam idem Potestas, sub eadem pena x. lib. pro vice qualibet exequi, vel exequi facere, quicquid deliberatū, reformatum, seu reformandum, deliberandumve fuerit per nostrum Commune in publico, vel speciali consilio non obstante aliqua contradictione, vel

protectione, seu appellatione possitq; & debeat idem Potestas prædicta omnia, & singula, & omnia alia acta, circa civilia, & criminalia, & damna data, reformationes, seu quauis alia in eius officio occurrentia, & necessaria ipsemet scribere in actis Communis dictæ Civitatis & in publicam formam redigere, & quæ gesta, mandata, pronuntiata, scripta fuerint, vel publicata per eum valeant, & teneant, & plenam obtineant roboris firmitatem, non obstante, qd Potestas, siue Rector ipse sit canonica lege, vel civili constitutione, seu capitulo aliquo in contrarium non obstante, & prædicta omnia locum habeant, in præteritis, presentibus, & futuris.

Quomodo salarium Potestatis imponatur, & solvatur.

Rubrica 8.

Volumus, quod salarium Potestatis imponatur per nostrum Commune persumantes tantum, & per Camerarium dicti Communis exigatur. Qui Camerarius singulis duobus mensibus, in fine tertiam partem totius salarij solvere teneatur ipsi Potestati de licentia Dominorum Priorum de Credentia, & finito Potestatis officio, ac finito tempore sindicatus, si idem Potestas non fuerit condemnatus, ultimam tertiarj solvere teneatur, similiter cum licentia prefatorum Dominorum de Credentia, & sindicatorum, & si dictus camerarius soluerit, de suo tamen soluisse intelligatur.

Quod Potestas nil petat ultra salarium. Rub. 9.

Potestas huius nostre Civitatis sit penitus contentus eius deputato salario, in sua electione sibi constituto, seu constituendo per nostrum commune, & ultra illud aliquid non petat, vel recipiat etiam de scripturis, cassatione, vel receptione, seu exhibitione, acmisse, denuntiationis, vel que rela, siue cuiusvis scriptura, de abolitione, & actu quocūq; nec de executione, ac etiam copijs quibuscūq; ad nostrum Commune pertinentibus; nec pro carceribus, seu custodia aliquius carcerati, vel detenti, pro quouis debito

debito nostri Communis, vel singularis persona. Volumus insuper, qd de copijs ad nostrum Commune pertinentibus nil recipiat, sed gratis faciat. De copijs verò spectantibus ad singulares personas competentem mercedē recipiat, iuxta taxationem factam per aliud statutum infra ponendum sub Rub. de mercede, & solutione scripturarum Potestati facienda, seu iuxta morem hactenus obseruatum, si aliter non fuerit prouisum. Et si Potestas contrafecerit in predictis penam incurrat qualibet vice x. lib. den. nostro Communi applicandam, & ad probationem sufficiat probatio vnius testis, nec super hoc statuto posuit dispensari, nec aliter, & alio modo tolli, minui, vel cassari etiam per consilium generale.

De Officio Vicarij Domini Potestatis Civitatis Montis
Alti. Rub. 10.

Statuimus, & ordinamus, qd Vicarius Domini Potestatis quando contigerit ipsum retineri per dictum Potestatem ex aliqua rationabili, & iusta causa, vel qd ita sit per nostrum Commune eidem potestati ordinatum, & concessum, posset, & valeat scribere omnia acta civilia, & criminalia, & in publicam formam redigere, & eius scripturis indubitam fidem adhiberi volumus, perinde ac si essent scripta manu propria Domini Potestatis, & in absentia Domini Potestatis eius vices in omnibus gerere, citra tamen facultatem sententiandi, tam in civilibus, quam in criminalibus causis diffinituē.

De mercede, & solutione scripturarum Potestati faciendae.
Rub. 11.

Ac in perpetuum valitura lege statuimus, & ordinamus, quod Potestas nostra Civitatis debeat, & teneatur assumere, & accipere mercedem, & solutionem omnium scripturarum coram eo praeudendarum, & actorum per ipsum factorum secundum taxationem infra scriptam. Teneaturq; dictus Prator omnibus diebus iuridicis ad ius petenti-

sentibus reddendum ad bancum residere hora solita, & consueta, & conficere unum Librum publicum, & authenticum, & in eo describere omnia consilia, credentia, decreta, reformationes, fideiussiones, paces, acta civilia, & criminalia, accusationes. d. d. & omnes sententias sua Pratura tempore ferendas, omnesq; alias scripturas ad dictum officium spectantes describere, & fideliter notare teneatur, & debeat, & quotiens aliquod laborerium, siue opus publicum fieri contigerit teneatur dictus Prator interesse, & requisitionem facere, ac inobedienti es punire praemissis tamen bannimentis, ac omnia alia facere, quae ad boni Pratoris spectat officium seruando potissimum formam statutorum, reformationum, & ordinamentorum dictae Civitatis Montis Alti.

Pro scripturis autem quas ad priuatorum instantiam facere contigerit dictus Prator mercedem sibi solus faciat iuxta taxam praesentem.

Pro instrumento fideiussionis cuiuscumq; generis recipiat prator pro qua habet parte solidos quatuor.

Pro instrumento pacis, vel compromissi pro qualibet parte solidos quatuor.

Pro exhibitione literarum, recriptorum, libelli, exceptionum, replicationum, Capitulorum, & aliorum similium solidos quatuor.

Pro examine cuiuslibet testis sine capitulis sol. quatuor.

Pro examine cuiuslibet testis cum capitulis, seu interrogatorijs solidos octo.

Pro copijs petentibus dandis pro qualibet carta solidos quatuor.

Pro iuramentis decisijs de partium voluntate delatis recipiat nihil.

Pro qualibet sententia in Civilibus Causis ordine iudiciario lata pro qualibet parte solidos octo, nec plus petere possit occasione spotalium.

Pro cassatione processus solidos octo.

Pro executionibus verò realiter, vel personaliter factis usq; ad summam unius floreni recipiat solidos duos à debitor. Ab inde supra usq; ad summam sex florenorum solidos xij. Ab inde supra quantacumq; quantitas sit solidos nil petat.

Pro executionibus factis extra Civitatem, sive intra Civitatem exequi non poterit mercedem modo predicto recipiat duplicatam.

Si contigerit ire ad videndum aliquem locum differentie extra Civitatem ubicumq; fuerit solui sibi faciat inter ambas partes solidos xxij. infra Civitatem medietatem.

Pro interpositione decreti solidos octo.

In alijs verò casibus superius non expressis mercedem eodem modo recipiat de similibus ad similia procedendo. Hoc etiam expresse declarato, qd dictus Prator pro quibuscumq; expeditionibus, & executionibus factis vigore literarum, vel rescriptorum Superiorum mercedem recipere debeat tanquam ordinarius modo predicto, & non tanquam commissarius, nisi commissio taxata foret. Qui Prator antedictus arbitrium habeat in causis civilibus extraordinarijs, & mixtis mandandi, & precipiendi, ac inobedientes pro primo precepto puniendi in quinque solidis, & pro secundo in x. solidis, & si in contumacia perseveraverit preceptum fiat in scriptis, & arbitrium Pratoris extendatur usq; ad x. libras, & non ultra in criminalibus verò precipiat, & penas imponat eius arbitrio prout facti qualitates exigere videbitur dummodo maior pœna non excedat summam xxx. librarum referatis tamen casibus graavioribus pro periculis, & scandalis evitandis, in quibus auctoritatem, & potestatem habeat procedendi, & precipiendi et ceteris, & in scriptis, prout ipsi videbitur expedire, dummodo iuris, & equitatis fines non excedat.

Pro stipendio verò, & salario totius semestris habebit florenos viginquatuor per manus Camerarij soluendus de Tertiaria in literariam in fine tertiaria, sed ratam ultima tertiaria non ante solui volumus, quam dictus prator à suis sindicatoribus fuerit absolutus, nec plus petere valeat, ratione stipendij nisi per speciale capitulum, plus, aut minus fuerit promissum. Om. ss. Rub. 12. quia supra tractata, & descripta est.

De

De sindicatus Domini Potestatis.

Rub. 12.

Olmus, quod fuit officio Potestatis Montis Alti, & sui Vicarij sequenti die, de mane per Priores dictæ Civitatis congregetur speciale Consilium siue Regimen Civitatis de Credentia, & ibidem proponatur, & proponi debeat de sindicatu Domini Potestatis, & eius sindicatoribus qua die sindicatus incipiat, in quo quidem consilio tres boni, & fideles homines eligantur, videlicet duo de dicto numero, & alter seu tertius eligatur extra dictum numerum, & de consilio generali, qui sic electi statim in dicto consilio eligant tres bonos, & idoneos homines duos de eodem consilio Credentia, & alterum de dicto Consilio generali, qui sic electi sint, & intelligantur sindicatores dicti Potestatis, & Curia. Habeantq; potestatem procedendi, cognoscendi, solvendi, seu condemnandi predictos Potestatem, seu eius officiales de omnibus maleficijs, excessibus, & delictis, ac iniurijs, verbo, ac facto, commissijs, & perpetratis etiam de neglectis, & omisis in eorum officio. Non propterea denegari volumus quoniam alius ordo per modum bussuli per consilium assumi possit, & qd factum omni tempore valeat, & teneat. Qui sindicatores eligant unum Notarium qui teneatur scribere, & recipere querelas, & petitiones contra Dominum Potestatem, & officiales, & totum processum, ac sententiam, ac etiam inquisitionem generalem, seu specialem. Teneanturq; dicti sindicatores facere, & inquirere ex eorum officio testes examinare, & totum processum ordinare, & demum per sententiam terminare, & subito eodem die responsionis, & excusationis, tam Potestatis, quam suorum officialium recipere debeant ab eis idoneos fideiussores de iudicio sisti, & iudicatum solvendo, & in sequestrum ponant arnesia, salmas, & res quascumq; dictorum Potestatis, & officialium, & fieri faciant tria bannamenta per loca publica, & consuetæ diversis diebus de volentibus petere, dicere, & querelare de dictis potestatis, & officialibus, & compareant coram sindicatoribus recepturi iustitia debitum infra terminum statuendum per dictos sindicatores, quo termino elapso non audiantur ulterius querelantes, & querelari volentes, possintq; & debeant dicti

sindici

LIBER

PRIMVS

Indicatores contra ipsos procedere, cognoscere, & terminare, summarie simpliciter, & de plano sine strepitu, & figura iudicij sola facti veritate inspecta, dummodo omnia redigantur in scriptis, ac etiam feriatis diebus in honorem Dei, & omni iuris solemnitate ommissa, nec aliqua ineptitudo processus, seu sententia obstare possit. Taliterq; se gerant syndicatores predicti, quod in termino trium dierum debeant dictum syndacatum per diffinitiuam sententiam terminare, alias pro absolutis habeantur, & predicti syndicatores predictam habeant potestatem simul coniunctam, diuisim, & per se cognoscendi, & terminandi, & si occurrerit consulere aliquem qd de consilio provideatur per nostrum Commune de forense, vel de terrigena prout syndicatoribus videbitur sumptibus Communis. Teneantur, dictus Potestas, & officiales durante tempore sui syndacatus continuè commorari extra palatium nostri Communis, & obedire mandatis nostrorum syndicatorum, nec inde discedere sine eorum licentia, nec bona extrahere sub pena decem librarum pro quolibet, & si se ipsos absentauerint dicti syndicatores possint cognoscere, & terminare, ac si essent presentes cum tamē eis consistet de veritate facti non obstante, qd dicti officialibus nō dederint defensores, seu procuratores. Volumus etiam, quod ultimo die syndacatus predicti petitiones non admittant, nec aliquis ad querelam admitti debeat nisi pro debitis, & pignoribus distaxat. Addendo qd Dominus Potestas teneatur, & debeat in fine sui officij restituere in manibus syndicatorum suum librum Actorum omni quaq; parte perfectum, & completum alias teneatur omnino perficere suis sumptibus sub pena decem librarum.

De salario Syndicatorum.

Rub. 13.

Volumus etiam qd quilibet syndicator, rationator, seu reuisor, quicunq; nostri Communis super dicto syndacatu, & Notarius ipsorum habeat pro eorum salario pro omnibus super predictis diebus pro quolibet ipsorum syndicatorum solidos quinque, & Notarios sol. decem, consulti vero si contingerit adhiberi arbitrio consilij generalis de credentia salarium ordinari statuimus.

De

De electione Dominorum Priorum.

Rub. 14.

Pro conseruatione pacifici status huius nostre Civitatis, & obseruantia fidelitatis S. R. E. sint, & esse debeant, prout hactenus solitum fuit, & est perpetuo quinque boni homines de Credentia in quorum renouatione, ordinamus quod fiat preposita per Dominos Priores quinque de Credentia in Generali Consilio huius nostre Civitatis per quod provideri possit de ipsorum electione, prout hominibus dicti generalis consilij videbitur dummodo ipsorum officium per duos menses tantum, & non ultra duret: ita quod per quindecim dies ante finem eorum officij de bussulo Prioratus in consilio generali extrahi debeant (ut moris est.) Quibussulus sigillatus sigillo nostri Communis inclusus sit in quadam cassettam sub clauibus continuoq; sedere debeat in Sacristia Ecclesie Sancte MARIE, & tempore extractionis dictorum Dominorum Priorum de Credentia, syndicus Communis, una cum Prioribus, vel saltem cum uno, vel pluribus dictum bussulum portari facere in Palatio Communis coram Potestate, & toto consilio sic sigillatum, & ibidem Potestas palam aperire debeat dictum bussulum, & ex eo per Baulum dicti Communis accipiat unam de cartucijs Communis ibiacentibus, & ipsam cartucciā aperiat, & coram dicto consilio descriptos in cartuccia legat, & illi qui tali modo extracti, & electi sic habeant, & sint Priores de credentia pro dictis duobus mensibus cum potestate, & arbitrio agendi, & faciendi prout per formam aliorum statutorum ordinatum est. Volumus, quod dicti Priores sint maiores viginti quinque annorum, & fideles S. M. E. & Communis nostri, sinq; oriundi de hac nostra Civitate, & quod si aliter fieret non valeat ipso iure.

De iuramento Dominorum Priorum.

Rub. 15.

Ordinandum duximus, quod Magnifici Domini Priores, seu Domini de credentia huius nostre Civitatis eadem die eorum ingressus sollempne recipiant iuramentum (ut moris est) videlicet obseruare, E & pro

LIBER

Et pro posse conseruari facere omnia, Et singula statuta adeorum officia pertinentia, qua primò, Et ante omnia potestas noster vinculo iuramenti, Et pena decem librarum denariorum specialiter legere, Et vulgarizare teneatur, ac etiam omnia alia facere, Et adimplere. Idem Domini iuranti, facere, Et adimplere teneantur bona fide, Et sine fraude.

De officio Dominorum Priorum. Rub. 16.

Pertinet ad officium Dominorum Priorum de Credentia manutenere, Et gubernare pacificum, Et populare statum in fidelitate S. M. E. qui omni studio, Et indefessa intentione procurent circa illud. Teneanturq; ad obseruantiam pacis tam facta, quam in posterum fienda, seu fiendarum, odia, Et discordias extirpare in totum procurent, in ciuilibus causis arbitrium habeant partes discordes ad concordiam per omnem meliorem modum reducere, Et partem recusantem, Et obedire nolentem cogi, Et constringi facere, cum pœnarum adiectione, Et exactione ad confiniã, mittere ad tempus, Et pro tempore, Et ad illum locum prout eis videbitur, iuxta antiquam consuetudinem, Et obseruantiam veteris statuti, Et arbitrij Dominis de Credentia concessi: Dummodo iura partium minime laedantur: Pertinetq; ad ipsos, Et ipsorum officium quando cunque occurrerit aliqua rixa inter homines dicta ciuitatis, Et in ea habitantes in absentia maximè Potestatis, aut ipso presente in eius, Et officij sui fauore partes pro posse ad pacem reducere. Sin autem eas cogere, Et cogi facere ad securitates præstandas, se ad inuicem de non offendendo, cum pœnarum adiectione in parua, vel magna quantitate, à Camera Apostolica, quam Camera nostra Ciuitatis applicandarum, Et exigendarum cum processu insiliuendo per Potestatem contra inobedientes, vel sine processu eum punire, Et puniri facere in illa quantitate, qua eis puniri fuerit visum. Pertinet etiam ad ipsos electio officialium, Et procurantium facta, Et negocia nostri Communis, dummodo non eligantur eis attinentes vsq; ad tertium gradum consanguinitatis, Et affinitatis inclusiue, Et dummodo eorundem officium annum non excedat. Exceptis Ambasciatoribus, quos eligere possunt

PRIMVS

sint etiam attinentes, dummodo ex his aliquem non eligant qui pro sui causa in loco ad quem accedere debet facturus esset. Prohibemus tamen ne ambasciatam, seu literas alicui ciuilitur, vel criminaliter agenti, ac etiam comendatitias, seu quouis modo, cum quauis persona de dicta Ciuitate seu in ea habitante concedant sine deliberatione saltem specialis consilij, sub pena decem librarum denariorum pro quolibet contrafaciente, prapostis, tam in generali, quam speciali consilio de presentia, consensu, Et voluntate Domini Potestatis, situnc non fuerit absens, facere teneantur. Possumq; congregare omnia consilia generalia, Et specialia, quoties eu videbitur expedire seriatim tamen, videlicet antequam congregent generale consilium, primò deliberent in consilio speciali cernita quicquid in generali consilio predicto praponi debet, Et aliter non seruata forma predicta quicquid fieret, non valeat ipso iure, Et quilibet ex dictis Dominis Prioribus contrafaciens pœnam incurrat decem librarum denariorum. Prater ea teneantur obseruare, obseruariq; facere statutum maximè possum sub Rubrica de executione vltimarum voluntatum, ac etiam saluare debeant diligenter omnes copias processum ad Cameram eorum mittendas per nostrum Potestatem, Et eius Vicarium: ita quod ad manus alicuius deuenire non possint, nisi tempore sindicatus dictorum Potestatis, Et Vicarij in manibus sindicatorum tantum. Possint, Et valeant pœnas imponere eis non obtemperantibus, vsq; ad centum solidos, sine remissione soluendos, Et plus secundum qualitatẽ facti, Et personarum, vsq; ad centum libras denariorum, Et maximè in casu, Et casibus supra expressis. Possint etiam expendere de pecunia nostri Communis eorum durante officio dictorum duorum mensium libras sex denariorum in utilitatem, Et honorem nostri Communis, de voluntate verò Cernita, seu Consilij specialis libras duodecim tantum. Et quod durante dicto officio non possint conueniri nec conuenire facere aliquem.

Quod Priores procurent res Communis. Rub. 17.

Diligenter procurent præfati Domini Priores de Credentia, quòd fiat inuentarium omnium rerum nostri Communis existentium in palatio.

palatio, seu alibi pænes quoscumq; nostros officiales, seu personas alias qui officiales finito eorum officio, iuxta tenorem inuentarij restituant eis assignata, ac etiam possessiones, & res alias non descriptas in nostro catasto describi faciant in eo quarum possessores, seu Dominos, cogi faciant ad solvendum collectas non solutas, & in posterum solvendas, nec aliquis allegans prescriptionem audiatur, sintq; solliciti circa custodiam nostra Civitatis reparationem murorum, & aliarum quaruncumq; rerum pro defensione, utilitate, & honore nostri Communis.

De prohibita propostia facienda prorefirma Potestatis.

Rub. 18.

Nbitemus Domini Prioribus quinque de Credentia in aliquo Concilio generali, vel speciali, vel quavis congregatione propostam facere, dicere, loqui, etiam per viam ratiocinij deliberati, seu attemptari facere, nec permittere, quod dicatur, quod Potestas refirmetur, seu noviter eligatur ipso existente in officio, & etiam contra formam, & tenorem statuti positi sub Rubrica de electione Potestatis vinculo iuramenti, & pæna centum librarum denariorum pro quolibet contrasfaciente, & vice qualibet sine remissione aliqua solvendi. Communi nostro, nec super hoc possit dispensari pænsq; statutum tolli, cassari, irritari, minui, in totum, vel in partem, etiam per publicum, & generale parlamentum nostrum, quod si aliter fieret non valeat ipsi iurare, nullamq; obineat roboris firmitatem.

De novo Regimine faciendo, & creando.

Rub. 19.

Statuimus, & ordinamus, quod consilium generale Civitatis Montis Alti perpetuus futuris temporibus sint numero septuaginta, & plus, & minus prout expediens fuerit, hominum de dicta Civitate, & debeant imbuissari in palluctis de cera hoc modo, videlicet quinque ex predictis hominibus in qualibet pallucta in

tan 1477

tantum quantum, qd fiant duodecim pallucta, & plus si expediens fuerit, & ex predictis palluctis una extrahi debeat singulis duobus mensibus, quindecim diebus ante finitum tempus illorum, qui sunt de numero Priorum, & debeant vocari Prior es, qui prasint omnibus alijs hominibus de dicta Civitate tempore Prioratus ipsorum durante. Et similiter ordinaverunt qd consilium credentia dicta Civitatis sit numero viginti, & si de dicto numero sexaginta hominum, & plus, & minus supradictorum de consilio generali, & debeant imbuissari, & tripartiri in tribus palluctis, & plus & minus, & quibus prima extrahenda durare debeat quatuor mensibus, & plus & minus, & similiter secunda, & simili modo tertia durare debeat quatuor menses pro qualibet, plus, & minus. Quibus tribus palluctis extractis, plus, & minus. Pro secundo anno prima pallucta extracta, primo anno sit, prima pallucta secundi anni, & secunda simili modo, & simili modo tertia, & finit, & extractis omnibus dictis palluctis duorum Priorum, bi qui erunt ultimi priores dictorum duorum annorum, & plus & minus, debeant per mensem ante finitum tempus ipsorum celebrare consilium generale dictorum sexaginta hominum, & plus & minus, pro reficiendo bussulo prioratus predicti, & in dicto consilio debeat fieri remissio Dominis prioribus predictis, ut eligantur quatuor homines una cum prioribus, qui habeant reficere bussulum iuxta numerum predictum reponentes in palluctis illos homines, qui in primo bussulo per ipsos statuentes confecto descripti, & numerati sunt, mutando tamen nomina illorum in palluctis, prout eis videbitur, & de dicto bussulo sic Reficiendo extrahi debeant priores, & Consilium Credentia, iuxta modum supradictum semper futuris temporibus, & quod bussulum ipsarum palluctarum debeant reponi, recondi, ac servari in una capsetta de ligno tribus clavis clausa, quarum clavium unam retineat primus de numero priorum, aliam secundus, & aliam tertius de dicto numero priorum, & dicta capsetta debeat reponi, & retineri in una capsula magna existente in Sacristia Ecclesie Sancte Marie, qua capsula magna debeat claudi duabus clavis, quarum unam debeat retinere

F

quartus

quartus prior, & secunda quintus, & voluerunt, & statuerunt, q̄ modus, & forma predicti perpetuo in civitate predicta servari debeant cū alijs capitulis infrascriptis sub pena quinquaginta ducatorum auri pro quolibet contrasfaciente, & qualibet vice applicandorum pro medietate Camera Apostolica, & pro alia Camera Communis Montis Alti, & si quis contra premissa faceret, & attentaret, sit ipso iure ultra pœnam predictam priuatus omnibus, & singulis officijs, quia habet in Communi, & etiam de dicto regimine, & numero consilij in perpetuum, iuxta quem modum, & formam supradicti statuentes fecerunt bussulum duodecim pallutarum, & plus non, pro Prioribus, & trium pallutarum pro consilio credentia, & plus non, pro duobus annis proxime futuris feliciter incobandis Calendis Octobris proxime futuri anni presentis, & ut sequitur finiendi, non obstantibus statutis, & alijs ordinibus dictæ civitatis de electione Priorum, & Regiminis loquentibus, quibus auctoritate presentis Statuti sit pœnitens derogatum.

Statuerunt, & ordinaverunt propterea supradicti statuentes, & homines, q̄ quotiescūq̄ confisset in futurum, q̄ aliquis de numero dictorum Priorum, & Consilij moriatur, & decedat, & talis haberet filium idoneum ad tale officium, filius in dicto officio sit ipso iure admissus, & si non haberet filium, & haberet nepotem idoneum ex filio masculino, talis nepos sit ipso iure in dicto officio admissus, & his deficientibus haberet fratrem carnalem idoneum, frater sit ipso iure admissus, & his omnibus deficientibus si talis moriens haberet aliquem consanguineum idoneum, talis consanguineus in dicto officio, & loco vacante approbetur, & admittatur per predictum consilium generale dictæ civitatis.

Item statuerunt, & ordinaverunt, q̄ omnes homines civitatis predictæ, qui sunt, & pro tempore erunt imbusulati, & de numero Priorum, & consilij credentia tempore quo erunt in exercitio sui officij, & in consilio generali debeant incedere, ire, & stare induti palio, birreto, calegis, & calcis de corduano, & vestimenta non sint de media lana, & durante tempore, quo erunt ut supra, incedant ut supra alias non admittantur ad tale officium, & si Priores veteres si si admiserit contra supradicta ca-

dant

dant in pœnam x. librarum pro quolibet applicanda Communi nostro, & durante tempore quo erunt de numero Priorum, tam in prateritum, quam in futurum, & consilij credentia non possint exercere, nec facere exercitium fornarij, becharij, molendinarij, tabernarij, & baiulatus per eorum proprias personas sub pœna x. librarum denariorum pro quolibet contrasfaciente, & qualibet vice Camera Communis dictæ civitatis applicandam de facto.

Item statuerunt, & ordinaverunt, quod si quis de numero dictorum Priorum, & consiliariorum in futurum incurreret periurium, & revelaret credentias pro tempore imponendas, & furtum commiserit, & falsum perhiberet testimonium, vel falsum fabricaret instrumentum, vel contra dictam Commune aliquod enorme delictum commiserit, ipso iure incidat in pœnam predictam priuatus, & nihilominus ultra statutarias pœnas incidat in pœnam xxv. librarum denariorum Camera dicti Communis applicandam.

Item statuerunt, & ordinaverunt, quod si quis pro tempore fuerit extractus de bussulo Prioratus non possit, nec debeat ad dictum officium modo aliquo admitti, si debitor Communis existat, vel cum Commune litigaret, nisi prius cum effectu solverit, quod debet, & si litigaret, nisi prius se cum Communitate concordaret, & Priores, & alij ad quos spectat si admiserint incidant in pœnam x. librarum den. pro quolibet, & qualibet vice Camera dicti Communis de facto applicandam, & ad effectum predictum statuerunt, q̄ Priores veteres tempore quo novi intrant in officium deferre debeant iuramentum, vel deferri facere teneantur iuramentum novis Prioribus, an ipsi novi Priores sint debitores, ut supra dictum est.

Item q̄ Priores non admittantur ad dictum officium si sint minores xxxv. annorum, pœna x. librarum applicandam ut supra pro quolibet.

Item quod non admittantur aliqui forensis ad dictum officium Prioratus, nisi ad arbitrium generalis parlamenti, & si contrasfactum fuerit non obtineat roboris firmitatem admissio.

Item statuerunt, & ordinaverunt ad hoc, ut unicuique ex habitatoribus dictæ civitatis satisfiat, & publice, & evidenter utilitate dicti Communis providi possit, q̄ singulis annis Calendis Maij fieri debeat publicum parla-

parlamentum in quo interuenire debeant omnes fumantes dicta civitatis & in eo fieri debeat preposita super publica, & evidenti utilitate Communis. Et voluerunt statuentes predicti, quod in dicto parlamento non possit dici, arrangari, vel reformari aliquid contra presens statutum, & contra contenta in capitulis factis, vel fiendis.

Item statuerunt, quod omnes consiliarii predicti quando consilium generale fuerit bannitum venire teneantur ad consilium sub pena quinque solidorum pro quolibet contrasfaciente, & qualibet vice Camera dicti Communis applicandorum ut supra.

Item statuerunt, quod hi qui fuerint extracti de prioribus procedere, & stare debeant secundum ordinem cartularum, siue pallutarum, tam factarum, quam pro tempore faciendarum, & in consiliis generalibus, & credentia pro tempore celebrandis consiliarii debeant procedere infra scripto ordine, videlicet quod Doctores, siue Notarii omnibus alijs precedant secundum nativitatem ipsorum, & alij consiliarii precedant secundum tempus eorum atatis, ita quod semper maiores aetate honorentur sub pena x. librarum denariorum pro quolibet contrasfaciente, & vice quilibet applicandarum ut supra. Et quod Domini Priores habeant arbitrium eligendi de numero octuaginta viginti homines idoneos in consilio speciale durante bussulo, & plus, & minus prout videbitur, & placebit generali parlamento.

Item statuerunt, & ordinaverunt, quod Priores dicta civitatis qui pro tempore erunt, teneantur, & debeant ea omnia, & singula facere, & exequi cum effectu, quae eis a consilio dicta civitatis remissa, siue commissa erunt, iuxta modum, & ordinem eorum commissionis, vel remissionis absque temporis intervallo, & fraude aliqua, sub pena x. librarum denariorum pro quolibet, & vice quilibet, ut supra exigendarum, & de facto applicandarum. Et statuerunt, quod Priores noni syndicare, & iudicare debeant an veteres Priores promissa omnia executi fuerint, vel ne, & illos condemnare, vel absolvere, prout iustum fore comperint secundum buius capituli dispositionem sub iam dicta pena applicanda ut supra.

Item statuerunt, & ordinaverunt ad effectum ut negocia Communis, quae

qua in consilijs tractanda erunt facillime expediantur, & ne defectu consiliariorum ad consilia minimè veniendum retardentur, & semper, & quando cuncq, erunt in consilijs celebrandis duas partes ex tribus partibus dictorum consiliariorum, quod tunc tractentur dicta ut supra, seu consilium celebrari in eorum aut eis proponi arengari, & reformari omne, & quicquid videbitur dictis duabus partibus consiliariorum in dictis consilio, aut consilijs existentibus, & quod per dictas duas partes obitum, & reformatum fuerit, valeat, & teneat, ac sit totum numerum consilij interuenisset in absentia dicta ultima tertia partis, & alijs in contrarium facientibus non obstantibus.

Item statuerunt, & ordinaverunt, quod dictum generale consilium dictorum octuaginta consiliariorum possit, & valeat facere, ordinare, reformare, eligere dativas, & onera imponere, donare, vendere, alienare, gratias facere, & omnia alia, & singula facere, quae prius generale parlamentum dicta civitatis facere, & gerere poterat auctoritate praesentis statuti, lege, & statuto aliquo in contrarium non obstantibus.

Item, ut antiquus stilus regiminis via scarfinia penitus tollatur, & praesens ordo servetur. Voluerunt, & statuerunt, quod ordo scarfinia in volumine statutorum descriptus abradatur, cassetur, & cancelletur, & de dicta carta in quibus descriptus est abscondantur, & lacerentur per Priores, qui primo extracti erunt de bussulo sub pena x. lib. den. ut supra applican.

Quod introitus, & exitus legatur in consilio.

Rub. 20.

Statuimus, quod Domini priores, seu quinque de credentia scribere faciant in libro ad hoc deputato, siue registro ad introitum, & exitum omnes pecuniarum quantitatem peruentam ad manus nostri Camerarii, & per ipsum expensam, & in fine eorum officij particulariter, & distinctè legifaciant in generali parlamento, seu consilio dictus introitus, & exitus manu nostri Cancellarii, & in dicto consilio in fine, itam introitus, quam exitus bullari, & sigillari debeat sigillo nostri Communis: ita quod de cetero nullatenus aliquam partem apponi valeant, seu apponi facere vinculo iuramenti eorum saltem sine expressa licentia dicti specialis consilij.

LIBER

De modo seruando in varietate Dominorum Priorum.

Rubrica 21.

Volumus, quòd quando contigerit, seu verteretur aliqua varietas inter Dominos Priores, seu quinque de Credentia in eligendo partitum, & consilium consulatorum, seu aliter providendo super quouis negocio, quòd eis liceat, vt tres ipsorum ex quinque praeferantur, si autem essent in pari numero, qd esse non potest de quinque illud obineri volumus, & per maiorem partem specialis consilij, seu cernita fuerit obtentum.

Quantum liceat Dominis Prioribus exponere de nummis Communis.

Rub. 22.

Volumus, quòd Domini Priores, seu quinque de Credentia, possint, & valeant, si voluerint, de pecunia nostri Communis exponere vsq; ad quantitatem quinquaginta bolonenorum pro colatione, seu prandio, in calce eorum officij faciendo eorum libito, & voluntate, & non plus.

Qualiter litera recipi, & transmitti debeant.

Rub. 23.

Statuimus, quòd omnes litera destinande à nostro Comuni assignentur, & praesententur Dominis Prioribus quinque de Credentia, siue maiori parti ipsorum, nec aliquis officialis recipere debeat, nisi Potestas, quando contingeret dictos Dominos Priores esse absentes, & quòd nullus sit tanta temeritatis, qui audeat aliquam literam scribere, seu mittere, & sigillare pro parte nostri Communis sine expressa licentia, voluntate, & praesentia maioris partis ipsorum, & si quis contraxerit, pro qualibet vice penam incurrit viginti quinque librarum denariorum nostro Comuni applicandam, & de facto per nostrum Potestatem exigendam.

Quod

PRIMVS

Quòd omnes obediant Dominis Prioribus. Rub. 24.

Potestas, aliq; officiales forenses, & terrigenae, aliq; omnes oriundi huius Civitatis ac forenses habitatores nostri, & exempli cuiuscunque status, & praeminentiae existant, debeant honorare officium Dominorum Priorum, seu quinque de Credentia reueritq; ac eorum mandatis obedire in omnibus quae concernunt conservationem pacifici status nostri Communis, ac deuotionem, & fidelitatem S. M. E. in cunctis liciis, & honestis, sub poena indignationis nostri Communis, & alijs poenis arbitrio Dominorum Priorum, seu quinque de Credentia, dumtamen poena quinquaginta librarum non excedat, qua poena nostro Comuni applicari volumus, & per Potestatem nostrum de facto exigi.

Quòd Domini Priores sint indices appellationum in causis mixtis, seu damnorum datorum. Rub. 25.

Item praesenti statuto duximus ordinandum, ad obuiandum hominum dispendijs, & ne pro minimo in multo fatigaretur, & quòd Domini Priores huius nostre Civitatis sint indices ordinarij, & competentes in causis damnorum datorum, & in super omni gravamine illato, & sententia data per officialem damnorum datorum, & per homines huius nostre Civitatis & in ea habitantes, seu alios quoscunq; tam terrigenas, quàm forenses appellare possit, & causam per appellationem deuolui ad Dominos priores vñacum Potestate, dummodo idem potestas non participet aliquid, & interesse habeat in dictis causis d. d. q. tunc praefati Domini priores soli sint indices, habeantq; auctoritatem dictas causas summarie simpliciter, & de plano sola veritate inspecta, cognoscendi, terminandi, & decidendi, prout iuris fuerit in scriptis, vel sine, dummodo partes sententiam in scriptis ferri non postulauerint. Idem dicimus in causis extraordinarijs poenis, & multis, ex arbitrio suo vigore arbitrij ex forma statutorum concessi per Potestatem, & eius Vicarium imponendis, & in causis non excidentibus summam decem librarum, & quod causa huiusmodi expediti debeant

beant infra decem dies à die deuolutionis causa ad Dominos Priores numerandos, & quòd dies intelligantur currentes, & non utiles, quibus elapsis causa sit, & intelligatur deserta, nisi ex forma aliorum statutorum super appellationibus loquentium, aliter provideatur.

De electione Capitanei festiuitatis Penthecostes, & de eius officio. Rub. 26.

Capitaneus festiuitatis Penthecostes expleto, ac finito bussulo eorum, qui reperiuntur, seu brigioliis iacentibus reclusis in dicto bussulo eligi debeat in futurum in generali consilio per Dominos Priores, seu quinque de credentia, in quo prefati Domini Priores prepositam facere teneantur, & debeant quomodo procedendum sit, & quis ordo seruandus sua electionis capitaneorum dictæ festiuitatis, & an sit seruanda antiqua consuetudo, vel alia in meliorem formam statuenda, introducenda, seu ordinanda. Et quicquid superinde statutum, & ordinatum fuerit, id totum seruari debeat, & quod in omnem euentum, semper, & omni tempore honorabiliores, & idoneiores eligantur, & imbuissentur. Si ita eligi, & imbuissulari in dicto consilio obtentum, & ordinatum fuerit. Teneaturq; dictus Capitaneus electus, siue extractus secundum ordinem in dicto consilio traditum, officium Capitaneus acceptare, acceptatum illud gerere, & exercere iuxta formam traditam per aliud statutum superius descriptum, videlicet sub Rubrica de veneratione festiuitatis Penthecostes, & eius solemnitatis, & si acceptare recusauerit, puniatur pena quinquaginta librarum nostro Comuni sine diminutione aliqua de facto applicanda. Habeaturq; dictus Capitaneus tribus illis diebus, videlicet in die festiuitatis predictæ in honore, & reuerentiam non minus quam unus ex Prioribus, seu quinque de Credentia, ipsiusq; anteponi, & precedi possit. Volumus saltem in illis tribus diebus in Ecclesia, dum diuina officia celebrantur, omnes alios Magistratus dictæ civitatis forenses, & terrigenas (& vniuersos) scriptum, & arma dictæ die tantum ferre sine pena, & banno.

De

De electione Sindici Communis, & eius officio.

Rub. 27.

Volimus, quòd Sindici nostri Communis annualem eligantur, & nominentur secundum antiquam consuetudinem per Dominos Priores, seu quinque de credentia in publico, & generali consilio, seu parlamento congregari solito, & congregando in Calendis Mensis Maij ubi similiter alij officiales terrigena eligantur, & nominantur unus qui sit fidelis nostri Communis, & ipsius nostra ciuitatis oriundus, qui illam auctoritatem habeat, qua sibi fuerit attributa per dictum consilium si sibi specialiter attributa fuerit, dumtamen non possit pignorare, vendere, ad longum tempus dare, seu ad censum locare, seu in emphiteosim concedere, seu aliter, & alio modo alienare rotas, & alia bona Communis modo ad nona redactam per dictum consilium in genere, vel in specie eisdem sindicis auctoritas fuerit concessa nisi prius ad instantiam nostri Communis, & generalis consilij fuerit per superiores dispensatum, & rescriptum sub pena quinquaginta ducatorum auri Camera Apostolica pro medietate, & altera Camera nostri Communis applicanda, & de facto exigenda, & nobilominus quicquid concessum datum, & factum fuerit sit nullum, & nullius roboris, & efficacia, & non valeat ipso iure, & quilibet alius contrarietatis, vna cum sindicis predictis concurrere penam incurrat vice qualibet vigintiquinque librarum den. ut supra applicanda. Possint tamen dicti Sindici alia bona, & res nostri Communis locare, vendere, & alienare secundum auctoritatem eis attributam per dictum generale consilium. Possint et teneantur, & debeant nomine dicti Consilij agere, petere, defendere eum contra quacumq; personam, collegium, siue vniuersitat. & bona ipsius recuperare, & in posse sui perueniri facere in omniq; consilio, tam generali, q; speciali congregando omni accurata diligentia adesse, & protestari, ne qua contra dictum Communem, & in eius perniciem, & damnum proponatur, & fiat contra formam nostrorum statutorum sub pena in eis contenta Sindici exemptis sint tamen à munere personali durante eorum officio prout hactenus solum fuit cum salario, & mercede solita, & consueta. Qui Sindici teneantur, & debeant coram

H

nostro

nostro Potestate, & coram quocumq; alio Iudice, vel officiale quandoq; fuerint requisiti nomine dicti Communis comparere, & causas agere, & defendere, & omnia exequi quae quicumq; nostro ad utilitatem Communis pertinere possunt, & quietiam syndici debeant diligenter inuestigare si Potestas vel alius officialis aliquid committat, vel faciat contra statuta, & ordinationem Civitatis Montis Alti, & contra honestatem, & bonos mores possintq; cogere, & compellere eos, & quemlibet Notarium exhibere, & ostendere libros, vachettas, siue protocola, & maxime damnorum datorum, & malefactorum, & si quid omiserint, vel negligentes, & remissi fuerint eo reperto teneantur dicti syndici denunciare Dominis Prioribus in publico, & generalis consilio. Teneanturq; dicti syndici vinculo iuramenti, & per a. x. librarum applicanda Communi Montis Alti, tempore quo potestas, & alij officiales, syndicabunt offerre libellos, & querelas contra ipsum potestatem, & quemlibet alium officialem, qui in officio deliquerit, & iniurare, & puniatur de omnis, commissis, vel neglectis, secundum, & prout puniri debet per statuta dictae Civitatis & eis deficientibus per ius commune, & praedicta omnia, & singula facere, & observare, & iurare debeant in principio eorum officij.

De officio Camerarij.

Rubrica 28.

AD officium nostri Camerarij volumus pertinere omnium collectarum, condemnationum, onerum, ac omnium quantitatum denariorum exactionem, & rerum pertinentium ad nostrum Commune, ipsaq; saluare, denarios, ac res dicti Communis omni rescio, periculo, incendio, casu fortuito, solito, & insolito, diuino iudicio, & alia quavis occasione Communi nostro restituere, ac solvere pro quorum exactione dictus Camerarius possit, & teneatur realem, & personalem facere, & fieri facere executionem, tam contra principales, quam fideiussores, & laboratores pignoraq; & nomen debitoris capere, vendere, seu pignori de bonis mobilibus si reperiantur, aliis de stabilibus dum tamen ante omnia duo ad minus fieri faciat bannimenta per loca publi-

ca,

ca, & consueta huius Civitatis de sero diuersis diebus, q; infra quinque dies quilibet recolligere debeat sua pignora, q; si voluerit possit idem Camerarius dictis elapsis diebus pignori, seu vendere, & alienare, prout videbitur Dominis Prioribus, seu quinque de credentia si fuerit pro debito Camerari, si autem prout eidem Camerario videbitur cum licentia, & sine praesentium Dominorum Priorum permittimus: dum tamen non possit sub pignori, vendere, seu alienare officialibus forensibus, vel alijs quibusvis forensibus, qui non habent in hac nostra Civitate, & possideant bona stabilia, qui euentes, seu aliter dicta pignora recipientes & teneantur ad requisitionem Dominorum dictorum pignorum restituere, v; q; ad unum mensem a die confiscationis computandum. Qui vero receperit in pignus v; q; ad unum annum quibus elapsis terminis Dominorum dictorum pignorum non audiat, nec ipsorum pignorum petitionem, seu vendicationem, quo quo modo permittimus, & talis venditio, vel pignoriatio auctoritate praesentis statuti valeat, & teneat, q; si aliter fieret per nostrum Camerarium penam incurrat ipse Camerarius x. lib. denariorum pro vice qualibet, & praedicta venditio sibi locum in praeiudicium, praesentibus, & futuris. Teneaturq; dictus Camerarius solvere omnem pecunia quantitatem in exitu sua exactionis positam, & descriptam, & ad manus suas peruentam, & prout ei fuerit iniunctum per nostros Dominos Priores, & in fine sui officij computum sua exactionis restituere, & antequam per reusor ea (vt moris est) deputatos computum reddatur fideiussoremq; idoneum dare de soluendo iudicatum in omnem euentum. Et si dictus Camerarius tempore sui officij non exegerit pecunias quasunque ad eius introitum positas, & descriptas illas possit, & exigere teneatur, & debeat infra tempus duorum mensium immediatè sequentium post finem sui officij, & si infra dictum tempus non exegerit, & nostro Communi non consignauerit de cetero dictus Camerarius non audiat, & exigere non possit, sed praesumatur iuris fictione dictum Camerarium exegisse, alijs in contrarium non obstantibus, & hac locum habere decernimus, tam in Camerario extracto (vt moris est) de duobus mensibus in duos menses, & imbussulato quam conductor aliquo pacto in contrarium non obstantibus.

De

LIBER

De electione Ambasciatorum, & de eorum salario, & quod Priores non vadant in ambasciatam. Rub. 29.

Quando expeditur necessario, pro honore, & utilitate nostri Communis, ambasciatam deliberari per aliquod nostrum consilium ipsi Domini Priores: si aliter non fuerit de electione ambasciatorum prouisum possint, & valeant ambasciatores eligere unum, vel plures, dumtamen se ipsos, vel ipsorum aliquem non elegant, & senior, & magis expertus vir eligatur, & mittatur in huiusmodi ambasciatam, qui teneantur ambasciatam eis impositam fideliter, & bona fide explere, iuxta mandatum, quod excedere nullatenus eis permittimus, sub pena auferenda arbitrio Dominorum Priorum. Et pro eorum salario unusquisque recipiat de pecunia nostri Communis, pro se, equo, & expensis unum florenum. Si pedes medium florenum, si pernoctare contigerit, alias si non pernoctaret, medietatem dictae quantitatis. Tempore vero carestia remaneat in prouisione Dominorum Priorum attenta temporum conditione, & personarum qualitate.

De electione quatuor Capitaneorum, pro conseruatione fidelitatis, ac pacifici status. Rub. 30.

Pro conseruatione pacifici, & popularis status huius nostre Civitatis in fidelitate, ut docet, S. M. E. hac lege perpetuo valitura duximus ordinandum, quod in generali consilio eligantur quatuor boni homines maturae aetatis, maiores annorum quadraginta, pro uno anno tantum quibus deputetur per Dominos Priores de credentia cum maiori parte hominum specialis consilij vigintiquinque homines de dicta Civitate fideles, & amatores S. M. E. & nostri popularis status. Et si contigerit aliquem ex ipsis Capitaneis, in dictum tempus mori, seu alias impediri, alius eius loco eligatur, & subrogetur. Qui Capitanei, & predicti homines eis deputati in generali Consilio, & etiam extra dictum consilium iurare habeant ad Sancta Dei Evangelia manibus corporaliter tactis scripturis legitime pro-

PRIMVS

promittere, totisque eorum viribus operari, & facere omnia, & singula, qua tendant ad honorem, fidelitatem, & deuotionem S. M. E. & augmentum, & conseruationem pacifici, & popularis status huius nostre Civitatis & singularium personarum, & ad conseruationem iustitiae omnibus officialibus nostris, fauere, pro posse hac & alia facere, & obseruare ad quae tenentur de iure secundum formam nostrorum statutorum.

De officio dictorum Capitaneorum, & hominum deputatorum. Rub. 31.

De officio Capitaneorum predictorum, & eorum hominum deputatorum, & iuratorum quando intus Civitatem rumor contigerit, seu excitatio, novitas, seu turbatio imminere liceat eis: immo teneantur arma sumere concurrant, & trahere habeant ad eorum capitaneum, cui assignati, quorum mandatis vinculo iuramenti obedire teneantur pro statu nostri Cons. in licitis tantum, ipsosque sequi associare, & non dimittere, in omnibus quae concernunt deuotionem, & statum predictum sub pena perurij, & quinquaginta librarum den. pro quolibet & vice qualibet Camera Apostolica pro medietate, & altera Camera nostri Communis applicanda. Possintque, & teneantur dicti Capitanei, & homines supra deputati, insimul, & seperatim, & unusquisque ipsorum homicidas, & latrones, rebellesque S. M. E. nostrisque Communis, vel percuttores cum armis, seu committentem aliquid, propter quod pacificus status, quomodolibet turbari, posset capere, & capi facere, & ducere in fortiam nostri Communis, & si casu euenierit, quod alia percussio etiam non cum sanguine interuenerit nostrum Commune illos, seu illum indemnes conseruare teneantur in Curia Generali, seu Praesidali, & in alia quauis Curia, quacumque occasione eis, & eorum alius in teruenerit danum aliquod, seu interuenire possit, occasione dicti eorum officij ipsosque defendere suis expens. nec aliter eis liceat arma portare, sub pena in nostris statutis contenta. Quod si aliter contra predictam formam fecerint negligentisque fuerint, dicti Capitanei, & deputati, & iurati, seu

aliquis ipsorum penam incurrant quinquaginta librarum denariorum pro quolibet ut supra applicandam, quarum noster Potestas sine processu aliquo, & de facto exigere possit sine diminutione aliqua. Et si predicti Capitanei, & Deputati, seu iurati, & aliquis ipsorum contra statum predicti, vel expressè pena capitis volumus subiacere, & confiscationem omnium suorum bonorum incurrere. Volumusq; insuper qd Potestas noster, seu eius Vicarius vinculo iuramenti in omnibus libris anno quolibet scribat nomina dictorum Capitaneorum, & Deputatorum iuratorum ipsorumq; electione, & iuramenta. Teneanturq; ipsi Capitanei, & eius deputati, discordias quas essent in eorum contraria, & vicinia pro posse sedare una cum Dominis Prioribus per viam pacis, seu dationem fideiussorum, prout eis videbitur. Qui circa predicta auctoritatem habeant, & baliam penas imponendi, & exigendi si fideiussore de non offendendo aliquis prestare recusant in defectu maxime nostrorum Domini Potestatis, & Priorum.

Quod populus noster neminem recognoscat, nisi Ecclesiam Romanam. Rub. 32.

Decernimus, & ordinamus, qd populus noster, & Civitas nostra Montis Alti sit omni tempore, & prout hactenus extitit, fidelissima Sacrosancta Romana Ecclesia, Summisq; Pontificibus, eorumq; officialibus, & illamq; cognoscere in Superiorem, & Principem, nec alicui Principi, Regi, Domino, Civitati, Duci, Marchioni, Comiti, Domicello, singulari Ecclesie, Communi, Persona, Collegio Ecclesiastico, vel seculari, nullatenus subiacere volumus eius, vel eius pallium, censum, feudum, vel aliquid, qd subiectionem importet, dari, tradi, seu consignari volumus, nisi tantum Sacrosancta Romana Ecclesia censum, & alia ad qua tenetur ex debito, ut hactenus exitit consuetum: Si quis autem attemptare presumpserit, capitalem penam incurrat: Ita quod moriatur naturaliter, & confiscationem omnium suorum bonorum pro una parte Cam. Apost. & pro alia parte nostro Communi applicandam.

Quis

Quis intelligatur de populo nostro. Rub. 33.

E populo nostro omnes esse volumus, qui sint oriundi de hac Civitate forenses verò minime, etiam si exemptionem haberent à nostro Communi, nisi in hac Civitate habitaverint per quinquennium completum continuè, & respondeant in nostro Communi de omnibus obsequiis personalibus, & realibus, & possideant in dicta Civitate, & territorio eius valorem quinquaginta librarum den. vel ultra, quibus omnibus concurrentibus tales forenses sint de populo nostro, & eisdem communicatibus gaudeant quibus gaudent terrigena, nisi per aliquod nostrum statutum aliter sit prouisum.

Quod Commune nostrum eligat Potestatem, & officiales. Rub. 34.

Ac lege in perpetuum valitura decernimus, qd Communitas nostra Montis Alti possit, & valeat auctoritatemq; & facultatem prout hactenus habuit, habeat eligendi, assumendi, & habendi in perpetuum Potestatem, & alios officiales, quos voluerit, ac etiam eos sindicandi sindicatores quos voluerit eligendi, quibus auctoritatem concedimus, ut in nostris statutis diffusè, & particulatim continetur.

Quod Potestas Civitatis Montis Alti habeat merum, & mixtum imperium. Rub. 35.

Prasenti statuto decernimus, quod Potestas noster habeat, & habere debeat in perpetuum, tam in causis civilibus, quam in criminalibus, vel quasi, merum, & mixtum imperium, prout in statuto veteri alias statutum, & concessum reperitur.

LIBER

De Baiulo, & eius officio.

Rub. 36.

STatuimus, quòd Domini Priores curam habeant eligendi, & deputandi unum Baiulum, seu plures si expedire visum fuerit, qui officium baiulatus exerceat ad cuius officium pertinere volumus citationes, relationes, tam in civilibus causis, quàm criminalibus, seu mixtis, & alijs negocijs. Teneaturq; obedire nostris officialibus quibuscunq; in his qua pertinent ad eius officium, cui relationi stetur, & fides adhibeatur, & pro eius mercede percipiat de pecunia nostri Communis per manus Camerarij pro anno quolibet florenos vigintiquatuor moneta, & plus, & minus ad libitum Communitatis. Teneaturq; ad requisitionem Domini Potestatis in his qua pertinent ad officium Potestatis bannimenta facere, prout dicto baiulo extiterit ordinatum, & iniunctum. Teneaturq; insuper ad requisitionem Dominorum Priorum, & de eorum, & Potestatis licentia bannire, & bannimenta facere pro congregandis consilijs, tam generalibus, quàm specialibus per loca solita, & consueta nostra Civitatis, & prout ei iniunctum, & mandatum fuerit. Sit insuper obligatus ad petitionem particularium personarum bannimenta de tenetis facere, prout hactenus consuetum, & observatum extitit. Volumus etiam, quòd in omnibus festiuitatibus, videlicet ante diem Calendarum Maij, ante diem festiuitatis Paschatis Resurrectionis Domini nostri Iesu Christi, ante diem Paschatis Penthecostes, & in vigilijs Sancta Maria, & quoties visum fuerit Potestati, & Dominis Prioribus debeat scopare, seu mundare plateam, salam Palatij residentie Domini Potestatis, & Dominorum Priorum, necnon stare teneatur in palatio omni mane, quo ius redditur, & quoties contrafecerit incidat in penam decem solidorum de suo salario retinendorum. Posuq; quoties reperiretur ipsum fore inobedientem, vel minus fidelem nostro Communi, vel alio modo male se gerentem puniri arbitrio Domini Potestatis, & Dominorum priorum, & priuari eius officio. Addentes quod pro citationibus, & bannimentis interesse Communis concernentibus, & ad ipsum penitentibus nil recipiat pro eius mercede, sed sit contentus salario eidem deputato. Volumus tamen quod à priuatis, &

par-

PRIMVS

particularibus personis pro citationibus, & alijs mercedem non recipiat nisi ab aduenis prout hactenus consuetum, & observatum extitit.

De nouis terrigenis recipiendis, & de exemptione ipsorum.

Rub. 37.

STatuimus, quod nulla exemptio fieri debeat per nostrum Commune, qua esset in praiudicium Sancta Matris Ecclesia, & nostri Communis, & si contigerit aliquem forensensem velle habitare in hac nostra Civitate, & ad habitandum venerit, recipiatur, dummodò sit bona vita, & fama, & fidelis S. M. E., & nostri Communis, qui teneatur ad omnia obsequia realia, & personalia per nostrum Commune imponenda, omniaq; onera subire, ut quilibet noster Terrigena, nisi exemptionem habuerit a nostro Communi, quam nullatenus concedi volumus de oneribus realibus, nec de solutione sumantium pro salario Potestatis, & officialium. Teneaturq; dare idoneum fideiussorem, & promittere de non scastellando sub pena quinquaginta librarum denariorum, qua tamen exemptio non excedat annos quinque, dumtamen per consilium generale concedatur, & si aliter fieret non valeat ipso iure. Volumus insuper, quod talis forensis, vel quod fuerit exemptus, vel quod non, nullatenus nec debeat aliquam rem stabilem positam in hac Civitate, vel eius territorio alicui donare, permutare, vel quomodolibet alienare sine licentia dicti generalis consilij, sub dicta pena, & venditio, & alienatio aliter facta non valeat, & deueniat in nostrum Commune.

De officio, iuramento, & salario estimatorum bonorum mobilium, vel immobilium, damnorum datorum intus, & extra.

Rub. 38.

STatuimus, quod estimator Communitatis eligi debeant (ut moris est) in consilio generali Calendis Maij duo pro qualibet contrata, qui habeant

K

beant auctoritatem aſtimandi in ea contraria in qua deputati ſint omnia dāna data, & reſcripta, tam per viam inuentionis, quam dēnunciationis, & accuſationis quomodocunque, & qualitercunque ſuper quibus rebus mobilibus, & immobilibus, quibus damnum datum reperiretur etiam damnum inferentibus non requiſitis, nec aliter, nec alio modo ad aſtimationem huiusmodi citatis, & requiſitis, niſi res eſſet talis, de qua omni tempore copia aſtimandi haberi poſſet, quo caſu volumus aſtimationem fieri partibus citatis, & vocatis, & non aliter, & pro eorum mercede recipiant à parte à qua fuerint vocati boloneſes duos pro quolibet rependendis, & reſciendos ab inferentibus huiusmodi damnum, una cum aſtimatione dicti damni. Et inſuper ſi contigerit per partes, vel poteſtatem, ſeu aliquem officialem diſta Civitatis al quos aſtimatores eligi unum, vel plures ad aſtimandum ali qua bona mobilia, vel immobilia, habeant ipſi aſtimatores pro ſua mercede, & ſalario, ſi res ipſa aſtimanda fuerit in Civitate Montis Alti pro qualibet aſtimatione ſolidos quinque pro quolibet quantacunque quantitatſ ſint res aſtimatae, & nihilominus, tam dicti aſtimatores Communis, quam per partes, ſive poteſtatem electi, facta ipſorum electione, & poſtquam acceptauerint eam in manibus Poteſtatis, ſeu ſui Vicarij teneantur iurare manu tactis ſcripturis ſe bene, diligenter, bona fide, & ſine fraude, remoto odio, amore, timore, prae, & pratio, & omni alia humana gratia aſtimare, & quod ſi aſtimabunt aſtimandas vero, & inſto pratio, ac ire ad videndum res ipſas aſtimandas, & diligenter ſe informare niſi aliter de partium voluntate proceſſerit, & habita ipſa informatione teneantur ipſi aſtimatores ſuam aſtimationem in ſcriptis referre, & ſi ſecus fecerint aſtimationem nullam conſequi debeant mercedem.

De Sindicis Eccleſiarum eligendis, & eorum officio. Rub. 39.

Eccleſiarum Sindicos, tam intus Civitatem Montis Alti, quam extra eam in eius territorio exiſtentium eligi volumus duos pro qualibet Eccleſia (ut moris eſt) Calendis Maij, ut ſupra, qui ſindici vinculo eorum iuramenti in principio ſuae electionis per

per Poteſtatem praſtiti omni ſtudio, & diligentia curare, protegere, & defendere debeant res, & bona Eccleſiaſtica cuius ſindici electi ſint, & alio modo permittere, quod bona Eccleſiaſtica alienentur, nec aliter, & alio modo depercant, & cure, & protectioni in dies incumbere. Et ſi quid dāni repperint, illud reſcribere teneantur, & debeant Prioribus dictae Civitatis, & demum Episcopo, & Dioceſano reſpectu dictarum Eccleſiarum, & Provinciali Ordinis Fratrum Heremitarum, & Miniſtro Ordinis Fratrum Conventualium, quindemnitati providere debeant. Et quod ſi ſtinitate cum ſubſe Eccleſia Montis Alti, tam intus, quam extra dicta Communis teneatur praſentare in manibus Reſtorum, vel Reſtoris dictarum Eccleſiarum candelas valoris quindecim ſolidorum.

De conſilij, & eorum diſtinctione. Rub. 40.

Commoda, & utilitates totius populi noſtri reſpicientes, ne homines noſtri ad Republica adminiſtrationem minus idonei ab eorum negocijs, & exercitijs ſubtrahantur, & ut illis magis libere, & maiori cum quiete incumbant, & incumbere valeant tres ordines conſiliorum in hac Civitate eſſe conſtituimus, quorum primum iuxta antiquam noſtram conſuetudinem nuncupari volumus parlamentum generale cuius hominis pro quolibet foculari: Alterum conſilium generale numero octuaginta: Tertium, & ultimum conſilium ſpeciali Cernita numero viginti cum facultatibus, & auctoritatibus pro Regimine noſtri Communis, prout inſra ipſius conſiliarijs conceſſis, & attributis.

De Conſilio Generali, ſeu Parlamento, & de modo tenendo in eius congregatione. Rub. 41.

Rdinamus, quod nemo audeat conſilium aliquod congregare, ſeu parlamentum publicum intus, aliquid proponere, ſeu deliberare, niſi Poteſtas noſter de conſenſu, & voluntate Dominorum Priorum, qui etiam de per ſe poſſint in abſentia Poteſtatis,

status, vel aliter impediti hac tantum seruata forma congregare, videlicet qd de sero pro mane sequenti banniaur, & quod Dominus Potestas, & Priores pro tempore existent es teneantur, & debeant vinculo eorum iuramenti semel tantum in anno, videlicet in Calendis Maij cōgregare, & congregari facere seruatis seruandis consilium seu parlamentum generale vnius hominis pro quolibet focalari, qui esse debeant oriundi de hac Civitate, & maiores vigintiquinque annis, vel foneses dummodo in hac nostra Civitate per quinquennium habitauerint, & domicilium contraxerint, & nostri Communis munera tam realia quàm personalia subierint, quod parlamentum congregari debeat, & in eo proponi super publica, & euidenti utilitate, & super pacifico, & populari statu nostri Communis in quo quidem parlamento reformari, ordinari, & decerni possit, & valeat, & etiam id totum, quod in eo visum fuerit expedire non enim propter hoc denegamus, quod Domini Priores pro tempore existent illud congregare & congregari facere possint, & valeant, dumtamen ita ordinatum, & obtentum fuerit in speciali consilio cernita, & pro faciliori conegregatione ipsius parlamenti illud banniri decernimus per praconem nostri Communis de sero pro mane per loca publica, soluta, & consueta, & pulsata campana, & de mane intumari &c.

De autoritate consilij generalis numero octuaginta. Rub. 42.

Tem ordinamus, quod in Civitate nostra perpetuo esse debeat consilium generale numero octuaginta bonorum hominum de hac Civitate, qui sint fideles S. M. E. & nostri Communis quorum quilibet sit maior annis vigintiquinque, & oriundus de hac Civitate, qd quidem consilium illam autoritatem, & potestatem habeat quam habet nostrum publicum, & generale parlamentum, dumtamen bellum mouere, & equitatum, seu exercitum ordinare, seu aliter mouere non possit, quod consilium adinstar parlamenti congregari volumus.

De

De autoritate consilij specialis numero viginti.

Rub. 43.

Ntiquum institutum sequentes. Statuimus, qd in Civitate nostra sit & esse debeat, prout hactenus extitit consilium speciale cernita viginti virorum de quo numero esse non possit, aliquis qui non sit fidelis S. M. E. & nostri Communis & qui non sit oriundus de hac Civitate, & qui non sit maior vigintiquinque annis, qd consilium autoritatem habeat alia maiora consilia congregandi, & prepositas in eis sienda deliberare, ac etiam autoritatem habeat expendendi de pecunia nostri Communis pro honore, & utilitate eiusdem, & pro pacifico, & quieto statu prout in consilio speciali fuerit deliberatum. Item super bono, & populari statu nostro possit, & autoritatem habeat expendendi quoties ei visum fuerit, dumtamen per consilium generale de ipsorum certa scientia approbetur legitime id quod fuerit impensum, legendum tamen particulariter in dicto consilio, & vulgari idiomate exponendum per nostrum Potestatem. Item volumus habere autoritatem ambasciatam super quauis negocia deliberandam mal pagas, & eos qui non sint soluendo Camerarijs assignatos, & alijs exactoribus nostri Communis admittere, vel non admittere possit prout in eo determinatum, & conclusum fuerit, & si quis per mortem, seu alias defecerit, & inhabilis effectus fuerit alius loco suo subrogetur, prout per generale consilium ordinabitur. Quod consilium ordinari possit, & habeat Dominus Potestas, & Priores vocatis consiliarijs per baiulum nostrum personaliter, vel domi, vel de sero pro mane, & si necessitas emerit qualibet die, & hora, dumtamen personaliter sint citati, & vocati.

De pena consiliariorum quoruncunque non venientium ad consilium. Rub. 44.

V^T qui non virtutis amore saltem formidine pena timeat, & mandatis Mag. Domini Potestatis, & Priorum obtemperet.

L Hac

LIBERI

Hac nostra lege perpetuo valitura statuimus, q̄ quicunque ex numero trium consiliariorum premissis prius ordine in modo congregandi, ut supra distincte apparet ad consilium congregandum debito tempore non venerit de facto, & sine remissione puniatur per Potestatem in solidis quinque cuius duas partes nostro Communi, & altera potestati applicari volumus nisi iustum allegauerit impedimentum, seu absentia &c.

De pœna arrengantis ultra præpositam. Rub. 45.

Statuimus insuper, quòd nullus consiliarius audeat arrengare, dicere, & consilium in aliquo consilio ultra præpositam factam sub pœna viginti solidorum pro quolibet contrasacientis vice qualibet, & nihilominus quid delibatur, & reformatum fuerit non teneat ipso iure qua pœna applicetur pro duabus partibus Communi nostro, & pro tertia potestati exigenti, qui Potestas teneatur antequàm ille discedat de Palatio pœnam exigere sub pœna dupli applicanda nostro Communi de suo salario retinenda.

De partitis mittendis. Rub. 46.

Statuimus, quòd Potestas noster cum presentia, & voluntate maioris partis D. Priorum, seu quinque de credentia eligat consilia, arrengas, & dicta consiliorum visiora nostro Communi, & qua non tendant in præiudicium S. M. E. & qua dixerit eligenda in eodem consilio clare, & aperte dicat, addendo, vel minuendo, mittatq̄ ad partitum ad bussulas, & pallucas tantum, & non per alium modum, & quod obtinuerit fuerit per duas partes ex tribus consiliariorum in eodem consilio existentibus plenam obtinere volumus firmitatem, dumtamen in dicto consilio inter sit personaliter, & non per interpositam personam maior pars consiliariorum, & si secur fieret quicquid inde deliberatum fuerit, non valeat ipso iure, Et Potestas x. librarum den. pœnam incurrat pro vice qualibet, & quilibet consiliarius mittere debeat

PRIMVS

beat in bussulum palluciam quam sibi placuerit, & secretè, ita quòd eius cognitio minime fieri possit, & quilibet contrasacientis pœnam incurrat x. solidorum pro qualibet vice. Potestas autem noster datis, & collectis fabis, illas teneatur palam, & alta voce numerare, & duas partes ex tribus partium obtineat, & pro obtento haberi volumus. Declarant es insuper, q̄ faba reperta in bussulo albo sint pro obtenta del sic affirmatiue, faba reperta in bussulo nigro negatiue del non pœna eidem Potestati si contrasacerit x. libras den. pro qualibet vice de suo salario retinendarum.

De Capitaneis, & Militibus Armatis, de mandato Superioris, vel aliter per nostrum Commune eligendis.

Rubrica 47.

Undecunque contigerit nostrum Commune in aliquem locum auestres, vel pedestres in exercitum, seu in alium usum mandato Dominorum Superiorum, tamen pro commodo Sedis Apostolice, quam nostri Communis in illicitum mittere Domini Priores eligere valeant unum, seu plures Capitaneos, sine contestabilibus, & homines de nostra civitate de fidelibus S. M. E. & nostri Communis, cum salario, seu stipendio, prout eis videbitur expedire nisi aliter prouisum fuerit per consilium nostrum, & qui recusauerit ad mandatum huiusmodi in exercitum ire, & obedire pœna x. librarum den. pro quolibet, & vice qualibet, utriusq̄ Camera applicandarum, & de facto exigendarum per nostrum Potestatem, qua soluta alij eligantur ut supra.

De electione, officio, & ordine secretorum, & iuratorum custodum. Rub. 48.

Statuimus, & statuimus, q̄ in principio officij Potestatis D. Priores pro tempore existentes vinculo eorum iuramenti, & pœna x. librarum pro quolibet de facto incurrenda, & à Potestate exigenda, teneantur & debeant eligere x. custodes, videlicet

videlicet duos pro quolibet priore diurnos, & nocturnos, & per Potestatem describi, & annotari in bastardello, siue folio sigillo Communis sigillato, & electio huiusmodi fieri debeat secreta. Ita quod prefati Domini Priores nullam habeant notitiam de nominibus dictorum custodum, nisi de electis per se tantum, & dictum solum sic sigillatum, sit & esse debeat penes dictum Potestatem. Qui custodes vinculo eorum iuramenti referant, & referre debeant euntes de nocte per hanc nostram Civitatem, ac etiam de die blasphemantes Deum, vel Sanctos, & Sanctas, in sinu, & omnia alia maleficia, & damna data qua committuntur in dicta nostra Civitate & eius territorio, & districtu, & stet, & credatur in quocunque casu relationibus dictorum custodum, usque ad quantitatem x. solidorum, & ab inde vero supra usque, ad quantitatem centum solidorum credatur dicto custodi, & iurato cum uno teste idoneo, & fide digno, ab inde vero supra non credatur, nisi cum legitimis probationibus fide dignis. Et Potestas qui nunc est, & pro tempore fuerit possit in predictis procedere iuris ordine, modo servato, vel servando, dumtamen de veritate constet, secundum formam supra traditam, vel alterius cuiuscunque statuti. Volumus quod omnes, & singula relationes facta per dictos custodes, seu ipsorum aliquem sint manifesta, & relatis aperta. Et si aliquis custodum retulerit, seu fecerit aliquam falsam relationem de aliquo, in dupplum puniatur eius ad quod veniret condemnandus, & puniendus talis sic relatus, & ipse custos teneatur referre die proprium, & locum, & confinia maleficij, vel damni dati commissi, & nomen ipsius custodis teneatur secretum.

De eo qui damnum passus fuerit ratione administrationis sui officij. Rub. 49.

Statuimus, quod quicunque de hac nostra Civitate damnum, & gravamen aliquod occasione administrationis sui officij senserit, & passus fuerit omne damnum sibi emendetur, dummodo officium, & eius administrationem habuerit a nostro Communi, reservato tamen si de fraude esset convictus, quo casu volumus puniri, iuxta

ri iuxta formam nostrorum statutorum, & iuris, & idem disponimus, si quis damnificatus fuerit loquendo, tractando, atque adoperando commo dum nostri Communis, & in eundo, & redeundo Communis nostri occasione, cum refectione expensarum dummodo terrigena fuerit, vel habitator cum tota sua familia in hac Civitate. In forensibus vero, & habitatoribus non continet cum tota sua familia praesens capitulum non vendet sibi locum. Volumus etiam quod per Commune nostrum, singulares persona, & habitatores conferuntur indemnes a quibuscunque repraesentationibus concessis propter delictum Universitatis, seu negligentiam, seu ratione officij alicuius persona de hac Civitate, vel mercantia, vel delicti, negligentia, seu quavis alia occasione per quoscunque, & in quibuscunque locis, seu per quascunque Universitates. Ita quod Potestas noster habita de dictis, vel aliquo predictorum fide teneatur, & debeat omni diligentia, & celeritate cogere Camerarium nostri communis, ad satisfaciendum cum effectu omnia damna, & expensas, de his qua ab aliquo paterentur dictis de causis summarie, & de plano, sine strepitu, & figura iudicij. Et si Potestas negligens fuerit penam incurrat x. libr. den. vice qualibet nostro Communi applicandarum, & de suo salario retinendarum.

Quod nostri terrigena officia exercentes extra nostram Civitatem teneantur reportare literas absolutionis finito officio. Rub. 50.

Item ordinamus, quod quilibet noster terrigena, cui in futurum ire contigerit ad exercendum aliquorum officium extra nostram Civitatem siue alicui Principi, Duci, Marchioni, Comiti, seu alteri domino servierit, siue alicui Communitati, & Universitati teneantur reportare literas absolutionis ab eo domino, & communitate a quibus officium habuerit, & praesentare in nostro consilio generali infra mensem a die finis officij, seu sui reditus ad hanc nostram Civitatem contrahiens penam incurrat decem librarum denariorum pro qualibet vice.

LIBER

PRIMVS

De datiuis imponendis, & exigendis. Rub. 51.

Item statuimus, & ordinamus, quod omnes, & singula datiuia, siue collecta, quae imponuntur, ac imponi contigerit in futurum in nostra quocunque modo, & quacunque de causa pro solutione fienda omnium talearum, subditorum Camera Apostolica, ac dicto Communi, seu imponentorum pro quacunque causa, & quocunque modo, & pro solutione salariorum officialium, ac pro solutione, & satisfactione omnium debitorum Communis dictae pro quibus datiuia, seu collecta imponi expedierit, imponatur, & exigatur, & persoluantur modo infra scripto, videlicet quod primo omnia debita dicti Communis, ac quantitates denariorum, pro quibus collecta imponuntur, & causa quare huiusmodi debita contraxerint, & ipsorum debitorum summa legantur per nostrum Potestatem, declarentur in consilio generali hominum dictae quibus lectis, & declaratis pro ipsis debitis, & solutionibus fiendis datiuia imponatur, taxetur, & persoluantur, scilicet medietas ipsorum per libras, & alia medietas per fumantes, & eligantur quatuor, vel saltem duo boni, & idonei viri per consiliarios dicti Communis, qui visa, & diligenter inspecta summa ipsorum debitorum, & visa summa apretij, ac fumantium dictae dimidiam partem ipsorum debitorum, & quantitatem describat, taxent, & imponant inter fumantes dictae ita quod quilibet soluat taxatis dumtaxat exceptis, qui tenentur solvere, prout taxati sunt, & aliam dimidiam partem inter apretia hominum nostra, quae datiuia, & collecta sic diuise, & taxata exigantur per Camerarium nostri Communis, seu collectorem deputatum infra terminum bannimentii de eo fiendi. Salaria vero molendinorum, & omnes expensae, quae fierent pro molendinis, ac pro omnibus pertinentibus ad opera, & ad obsequium molendinorum, & occasione ipsorum, seu macinatus imponantur, soluantur, & exigantur per commissores, seu buchae dictae & omnes, & singula expensae fienda occasione predictorum scribantur, & pro modo predicto datiuia imponantur, & exigantur, videlicet per commissores,

& non

& non aliter. Datiuia vero, quae imponerentur, non possint expendi pro aliquo alio debito, nisi pro quo imponuntur, absque consensu generalis licentia, & postquam datiuia fuerit exacta Potestas noster cogat collectorem, ad reddendum rationem suae exactationis. Item volumus, quod quicumque habitat in nostra seu eius territorio, noster habitator, & terrigena fuerit, siue per se focum faciat, siue non, quod respondeat in omnibus datiuis, & grauaminibus Communis. In salario vero Potestatis, & aliorum officialium quilibet soluat prout supradictum est. Et si non habitauerit, dummodo domum habeat, & possessiones in dicta in predictis nihilominus soluere teneatur, etiam si non fecerit focum, vel fumum in dicta domo: sitque obligatus respondere in dictis datiuis, & collectis: & si quis non soluerit tempore retroactio, soluere teneatur reueris taxatis, ut supra dictum est. Et si alicui occasione dicta fumantia aliqua collecta remissa fuerit alicui, quam in consilio publico, & generali dictae dictam collectam similiter soluere teneatur dicta remissione non obstante. Item volumus, quod quicumque habitat, & habitauerit, seu venerit ad habitandum in nostram statim cum notificatione fuerit publice, vel priuatae Reclori dictae ipsum habitare, vel venisse ad habitandum in hanc nostram ipse Potestas teneatur vinculo iuramenti, & poena decem librarum denariorum nostro Communi applicanda, ipsum, vel ipsam habitantem ponere, & describere inter fumantes Communis, & cogere ad respondendum in omnibus obsequijs Communis, realibus, & personalibus, nisi ostenderet aliquam exemptionem a Commune sibi concessam, quae seruetur secundum quod obtinuerit in Consilio nostro publico, & generali: Quod statutum, omnia, & singula supra scripta volumus inuolubriter obseruari, & eis nil addi, vel minui, nisi prius aliter fuerit determinatum in duobus generalibus consilijs per interuallum decem dierum celebratis, dummodo obtineretur saltem per quatuor partes ipsorum consiliariorum, & si aliter obtineretur, volumus nullius esse roboris, & momenti.

De his

LIBER

De his qui non respondent in dativis, & obsequijs Communi.
Rub. 52.

Volimus, & statuimus, quod quicumque voluerit respondere in dativis, collectis, & alijs obsequijs Communi supra realibus, & personalibus, & noluerit se cogi ad bancum iuris dicti Communis, quod non debeat haberi, nec tractari, ac deputari tanquam Cuius, nec tanquam habitator nostrae Civitatis, & non possit se intrinsece in factis nostri Communis, nec etiam in consilio, nec eligi ad aliquod officium in nostra Civitate, & si secus fieret, tam electores, quam electus incurrat poenam quinque librarum denariorum pro quolibet, & nihilominus electio nullus sit roboris, & efficacia.

Quod omnes res stabiles sint tributariae.
Rub. 53.

Rdinamus, quod res omnes stabiles posite in nostra & eius territorio, qua nunc reperiuntur descriptae, vel in futurum describerentur in catasto nostri Communis, sint, & esse debeant tributariae nostri Communis, & oneribus nostri Communis subiacerere volumus: ita quod ad quemcumque cum onere tributorum ire volumus: sint, & ex nunc esse debeant, ipse res obligata nostro nostro Communi, pro omnibus, & singulis collectis, dativis, & alijs oneribus dicti Communis in futurum imponendis, & ille ad quem dicta res ibunt: quoad Ecclesiam, & Ecclesiasticam personam, nolumus praesens statutum habere locum, nisi quatenus de iure, & iuxta sacrorum Canonum dispositionem, & non aliter.

Quod nullus labore de terris de quibus non solvitur collecta.
Rub. 54.

HAec nostra municipalis lege firmamus, quod nulla persona terrigena, vel forensis audeat, vel presumat laborare, vel laborari facere

PRIMVS

cere de terris, seu de possessionibus alicuius positae, in districtu, & territorio huius nostrae Civitatis, de quibus Communi dativa non solvitur, & contrarietate condemnatur Communi nostro in viginti quinque libris denariorum, & Potestas, qui pro tempore fuerit, teneatur ad requisitionem cuiuscunque sub dicta poena boves, & animalia quaecunque laborantia existentia in dicta possessione accipere, & accipi facere, & retinere, usque ad solutionem dictae poenae, nec ipsos audeat in agendo, vel defendendo in Civilibus, vel Criminalibus causis, vel quasi, liceatque unicuique sine poena damnum dare, personaliter, & cum bestiis in praedictis possessionibus, de quibus non solvitur dativa cuius statuti dispositio non vendicat sibi locum in bonis dotalibus, Ecclesiasticis, vel possessione per ipsas a quadraginta annis ultra, & in bonis patrimonialibus clericorum. Idem dicimus de laborantibus terras fonsium.

De interpretatione statutorum.
Rub. 55.

T obuietur cauillosis, & subtilibus interpretationibus caudicorum, & Advocatorum. Statuimus, quod statuta omnia posita in hoc volumine intelligantur proprie, prout iacent, nec sint aliquo modo interpretatione extensiva coadiuvanda, & nihilominus quandocunque, & ubicunque in statutis huius nostrae Civitatis, vel intra statuta aliqua dubietas, vel contrarietas emerferit, vel apparuerit: id quod statutariis quoad vixerint, & consilio speciali melius videbitur Potestas, & omnes alij officiales, & municipes, & incolae Civitatis Altonis Alti fiant, & obsequent.

De observantia Statutorum.
Rub. 56.

Ordinamus, & statuimus, & inviolabiliter observari precipimus, quod omnia, & singula statuta noviter edita, publicata, atque in volumine

N mine

mine presentium statutorum descripta, valeant, & teneant, & validam obtineant iuris firmitatem, & perpetuò observari debeant in futurum, nec filius aliquis, vel aliqua consuetudo antiquus, vel antiqua, nomen, vel nova, superveniens contra ipsa statuta, vel formam traditam ab eis tacitus, vel expressus, seu tacita, vel expressa, aliquo modo valeat, nec eorum dispositioni derogari possit. Immo si quid actum fuerit, etiam praeiuncti stili, vel consuetudinis contrarij, vel contraria, sit ipso iure factò nullum, neque, quomodo servari debeat derogantes, ex nunc omnibus legibus municipalibus, statutis, proclamationibus, provisionibus, reformationibus, quibuscumque hactenus compositis, & inductis, editis, vel promulgatis. Volentes quod de cetero in Civitate Montis Alti, & eius districtu

nulla alia statuta, leges, municipales, nulla reformationes, nulla consuetudines, vel stili, nullae, proclamata, & dicta, contra praedicta, vel aliquod praedictorum possint, & debeant observari, nec observetur quoquo modo in futurum, sed dumtaxat ipsa statuta noviter edita observari debeant etiam

in causis pendenti-
bus.

Liber Secundus foeliciter explicet.

IN DEI NOMINE. AMEN.

STATVTORVM MAGNIFICAE

Civitatis

MONTIS ALTI.

De Causis civilibus. Liber Secundus.

De modo, & forma citandi in Causis Civilibus. Rub. 1.

MODVM, & ordinem, ac brevissimum finem libris tradere cupientes: statumus omnes citationes, tam rei, quam actoris fieri debere per publicum Baillivum Civitatis Montis Alti, & fiant, & fieri possint ad petitionem partis, seu ad instantiam alicuius, etiam sine aliqua commissione Potestatis, seu alterius officialis huius Civitatis etiam solo verbo, & sine expressione causa, vel negotij: sed sufficiat dicere, quod citatus compareat coram officiali nostro ad petitionem actoris, & rei nominandi nomen officialis, & nomen citare facientis, & tempore quo comparere debeat, & tales citationes fieri volumus personaliter, vel domi sua solite habitationis, in qua sit aliquis de sua familia per quem citatio huiusmodi ad notitiam citati verisimiliter pervenire possit, & si aliquis de familia citati non inveniretur, quod iterum citari debeat ut supra, ita quod ad nostram citati, talis citatio verisimiliter perveniat, & fiant de sero praemane sequenti, vel etiam ante dimmodò dies

LIBER

do dies duos non excedat, fieri possit die feriata, & in honorem Dei, dūmodo dies ad quam sit citatio, & citatus comparere teneatur, sit iuridica, in quo termino citationis, citatus comparere debet legitime, alias habeatur pro contumace, contra ipsum contumaciter procedatur. Sed si citatus esset absens a Civitate & territorio Montis Alti, & familiam retinuerit in dicta Civitate contra ipsum minimè procedatur: sed expectetur dictus citatus sic absens, usque ad quintam diem inclusivè post relationem factam. Et si infra dictum terminum, vel alium statuendum non redierit, & se in iudicio non presentaverit: legitime ab inde in antea habeatur pro contumace, & contra ipsum contumaciter procedatur, de cuius citati absentia stetur relationi baiuli, qui citavit, & predicta expectatio locum habeat in prima citatione tantum, ac etiam locum habeat in absente qui de proximo reversus, & familiam in dicta nostra Civitate, & territorio reliquerit, & viceversim de proximo reuersurus sit, & non in alijs absentibus, & vagabundis, contra quos procedi volumus, prout infra sub Rubrica Quomodo procedatur contra absentes, & vagabundos. Et si aliquis fuerit in iudicio, seu reperiretur in Palatio, dum noster Potestas sederet ad bancum iuris in eodem Palatio, tunc etiam nulla citatione precedente contra ipsum posset expectari. Volumus quod predictus baiulus possit aliquem citare mane pro illa mane, quando quis reperiretur in Palatio Potestatis, dato quod tunc non sederet ad bancum, & quod predictus baiulus ante discessum Potestatis, seu alterius officialis in iurisdictionem habentium alta voce clamer, seu grides ad bancum iuris, si citatus esset presens, vel eius procurator, vel qui eum defendat, & defendere velit, compareat coram nostro Potestate, vel alio officiali. Et si in aliquo procederetur contra dictam formam, processus, seu citatio non valeat ipso iure, & actor expensas perdat. Et si ille qui eum citari fecerat non comparuerit coram officiali, coram quo citare fecerat ante tertias citato parentem, & incusante contumacia illius, qui ipsum citare fecerat, dictus officialis assignari faciat duos solidos de pecunia dicti contumacis, nec audiat amplius, nisi prius rescripta dictis 2. sol. Et predicta locum habeant, etiam in causis criminalibus, vel quasi quando civiliter ageretur, & in damnis datis.

Quomodo

SECUNDVS

Quomodo procedatur contra absentes, & vagabundos, & de modo citandi eos. Rub. 2.

Via supra disposuimus reum citandum, esse personaliter, vel domi sua habitationis. Et nonnulli sint vagabundi, vel absentes, non habentes habitationem in Civitate Montis Alti, & eius districtu, nec familiam, in aliquo ex predictis locis, commorantes tales vagabundos, vel absentes, ut supra disponimus sic esse citandos, videlicet quod fiat proclama per Baiulum Communis in Valuis Palatii dicta Civitatis, qui bandiat si aliquis sit, qui sit legitimus procurator absentis, qui velit, pro absente in iudicio comparere, & ipsum defendere, quod debeat in certo termino comparere nominando actorem, ad cuius instantiam dicta citatio per proclama emanata fuit ad respondendum, & se defendendum contra dictum actorem, ut supra nominandum, & si aliquis comparuerit, & legitimum mandatum, vel pro absente de novo promiserit Potestas, seu alius officialis iurisdictionem habens debeat ipsam admittere, & cum eo iudicium fieri, & prosequi, & eo termino elapso, & nemine comparente, tunc ad instantiam ipsius agentis, debeant nominati citari duo proximiores consanguinei ipsius absentis, si illos in dicta Civitate, & eius districtu habuerit, sin autem unum tantum, & si consanguineos non habuerit, sed affines illos citari debeat, & dictis duobus, vel uni respectu ordine successivo dictorum consanguineorum, vel affinum assignetur terminus in quo debeant, seu debeat comparere, & curam iudicii, seu bonorum ipsius absentis legitime reassumere, & cum eis, vel eo iudicium fieri, & prosequi, qui si in termino non comparuerint, seu comparuerit, tunc contra talem absentem possit procedi, prout iuris fuerit precedentibus debitis citationibus, & ad sententiam diffinitivam. Qui si non comparuerint, vel comparuerit, tunc omnis processus factus, & etiam sententia contra absentem lata valeant, & teneant. Si autem comparuerint, vel comparuerit, tunc auctoritate presentis Statuti sint, & esse intelligantur legitimi

O contra-

contradictores, & tanquam legitimi contradictores, possint iura illius absentis allegare, & in iudicio proponere, ipsumque absentem defendere, ac etiam appellare; perinde ac si ab ipso absente mandatum legitimum in predictis recepissent, seu recepisset, & teneat processus, & sententia, ut supra. quibuscunque alijs non obstantibus. Sed si absens non habuerit in dicta civitate, & eius districtu consanguineos duos, vel unum, nec affines duos, vel unum: tunc citetur syndicus Communis dicta Civitatis, qui similiter in termino comparere debeat, & curam bonorum absentis accipere, & cum eo prout, & sicut cum consanguineis fuit, & prosequatur iudicium, & processus, ut supra valeat, & teneat. Volumus tamen, quod si ipse absens, infra biennium à die sue reversionis computandum, vel alius qui quomodolibet absenti successisset, infra dictum terminum computandum, à die quo habuerit notitiam de morte ipsius absentis, si sit maior. Si autem sit minor infra dictum terminum computandum perfecta minori aetate, possit & etiam, cuilibet liceat querimoniam exponere, & iudicium mouere, & dictum processum nullum dicere. Quibus terminis in causis, & casibus supradictis respectu uel elapsis, omnis processus factus, & habitus, & sententia lata, & servata forma supradicta, auctoritate presentis legis, seu statuti plenam roboris firmitatem habeat, & obtineat aliquo non obitante.

Quibus casibus summarie procedatur.

Rub. 3.

Tatuimus, & ordinamus, quod in casibus infra scriptis procedatur, & procedi possit summarie, simpliciter, & de plano sine strepitu, & figura iudicii, sola veritate inspecta, & sine libelli solemniter porrectione, & ferijs non obstantibus dummodo non sint feria in honorem Dei indulta, & dummodo qualis, qualis petitionis, pænes acta proponatur, videlicet si quis fuerit debitor Communis Montis Alti de aliqua causa, vel si fuerit tutor, vel curator, qui à pupillo minore conveniatur pro administratione bonorum ipsorum, vel si fuerit procurator actor,

actor, vel syndicus, qui pecuniam alicuius exegerit, & eam non restituerit ei, cuius nomine exegerit, vel si aliquis ex deposito conveniatur, vel si fuerit aliquis officialis Communis Montis Alti, qui in officio suo deliquerit, vel si fuerit fideiussor, qui soluerit debitum in toto, vel in parte creditori, & de eius repetitione agere velit, pro quo fideiussor intelligendo eum fideiussorem, qui habet, vel haberet instrumentum conservationis indemnitas, vel alio modo legitime probaret, se fideiussorem esse, vel fuisse, vel si fuerit reus debendi, & satisfecerit pro reo debendi, & si uni ex correis credendi fuerit insolvidum facta solutio debiti, & quando post ius cessum alicui contra suum debitorem cederet, illum liberaverit, & in causis querunt de, & super contractibus, vel instrumentis dotabilibus, ad probandum dotem in casu restitutionis, vel dationis, vel solutionis, vel in tuto ponendam, vel collocandam, & in causis pauperum, & orphanorum, & carceratorum, vel si ageretur de alimentis praestandis, vel si de cibo, vel potu praestito, vel si ageretur de, & super instrumentis, & supellectilibus ad messem, siue vindemiam, seu ad aliquod rurale exercitium ordinatis, vel in causis datinarum, & collectarum, & in causis venditionum, & alienationum animalium quoruncunque, & quando peterentur examinari testes, ad perpetuam rei memoriam, & in causis de mercedibus recipiendis pro aliquibus operibus hominum dietim operantium, vel ad annum servientium, & in causis quæ erunt de, & super locationibus, & conductionibus, ac societatibus, & in causis ubi agitur hipotecaria contra aliquem debitorem obligatum, vel eius heredes, & in causis executionis confessionum instrumentorum, & in causis, & questionibus non excedentibus summam xl. solidorum, vel si fuerit viator, vel transiens qui non habet in Civitate Montis Alti, vel eius districtu: nec haberet domum propriam, vel conductam, qui aliquam questionem mouerit, seu ei moveatur in causis tamen in quibus possint conveniri, vel agere. Item si questio fuerit de, & super terminis, & confinibus possessionum, cursu aquarum, & aquaductibus, & servitutibus quibuscunque, realibus, & personalibus, vel

alia, quæ ex forma nostrorum statutorum esset summaria. Et si quis ex aliqua ex prædictis causis fuerit condemnatus, & sententia in rem iudicatam transferit: volumus, quod ad instantiam talis creditoris elapsis decem diebus à die sententia, vel ad iudicationis numerandis, debitor condemnatus possit personaliter detineri pro executione dictæ sententia omni alia solemnitate ex forma aliorum Statutorum omiſſa, vel possit etiam ad voluntatem creditoris prædicti executio fieri in bonis condemnatis omisso ordine excussionis bonorum mobilium, vel immobilium, vel nominum debitorum, prout dictus creditor alterum ex dictis remedijs captura, vel bonorum elegerit pro dictæ sententia executione, quæ etiam vendicent sibi locum si quis præceptum receperit inconfessum in iudicio ex aliqua ex causis supradictis.

Quæ, & quot dilationes in causis summarijs assignari possint. Rub. 4.

 Tatuimus, & ordinamus, quod in causis summarijs due possint per Potestatem dilaciones ad probandum assignari, & non ultra: dummodo qualibet dilatio octo dierum terminum non excedat. Possit tamen minor dilatio statui, ubi id qualitati causæ conueniens videatur Potestati, seu alteri officiali iudicanti.

De modo procedendi in ciuilibus causis infra quadraginta solidos. Rub. 5.

 iules causa non excedentes summam quadraginta solidorum, quamuis supra connumerata sint inter causas summarie cognoscendas: at tamen quia quotidie huiusmodi causa talis summa frequenter inter homines Civitatis Montis Alti acciãt seu occurrunt specialè Rubr. in volumine statutorum inferere disposuimus.

Vols.

Volumusq; dictas causas tractari, cognosci, & terminari posse coram nostro Potestate, seu Vicario summarie de plano sine strepitu, & figura iudicij, etiam sine libello litis contestatione, & alijs solemnitatibus, & ordinibus iudiciorum, & substantialibus, siue reus compareat, siue non, & tales causas decidere possint dicti nostri officiales per iuramentum à se, & de se deferendum actori, à quo saltem habeat probationem unius testis cum iuramento dicti actoris.

De modo procedendi in ciuilibus causis ultra quadraginta solidos. Rub. 6.

N litibus, vel causis excedentibus verè, & verisimiliter summam, vel extinctionem quadraginta solidorum quodcumque, vel qualecung; sit, id quod petitur, & quantacunque summa qualitatis speciei, vel extinctionis: disponimus quod qualecung; petitione porrecta, in qua legitima narratione facta sufficiat si in conclusione dicatur. Quare peto mihi in prædictis iustitiam fieri, & ministrari: citetur reus secundum formam nostri Statuti superius positus sub Rubrica De modo, & forma citandi in causis Ciuilibus. Et si reus non comparuerit: sed contumax fuerit actor exhibeat suum libellum absente reo. Et si egerit personali actione, ponatur in tenuta bonorum rei. Primo mobilium. Secundo immobilium. Tertiò nominum debitorum pro modo debiti, & expensis. Qui reus de flando iuri si idoneam cautelam præstiterit, & expensas restituerit prædictam in tenutam recipiat, & lis suo Marte, & debito iuris ordine discurrat, alioquin elapsis quindecim diebus, quibus à tempore dictæ immisionis intelligimus computari, & ipso iure absque aliqua intimatione, dictus terminus quindecim dierum statutus sit, & esse intelligatur, si tenuta prædicta fuerit de rebus mobilibus, quæ recolecta non fuerit facultate creditori, auctoritate præsentis statuti, & nostri Potestatis, coram quo causa ageretur de eandè tenetâ vendere pro summa petita, & expen-

vendendi; dictus creditor liberam habeat facultatem trina subbastatione premissa diuersis diebus, cum termino duorum dierum pro qualibet subbastatione statuendo, citato tamen debitore in unaquaque, seu qualibet subbastatione, & talis venditio, seu alienatio, valeat, & teneat. Sed si emptor idoneus ipsius rei non inueniretur, seu aliquid non obtulerit, seu quod iustum fuerit oblatum non sit, detur creditori ad petitionem ipsius creditoris communi extimatione per dictum Potestatem, seu per duos idoneos extimatores ad hoc per ipsum deputandos facienda pro debito, & expensis insolutum: nisi ipse debitor ante venditionem, vel insolutum dationem tenutam predictam recuperauerit soluendo debitum, seu summam petitionem, & expensas. Qui estimator es iurent rem ipsam congruo valore, & pretio aestimare, & si non concordauerint Potestas noster tertium ponere teneatur, & si dicti estimator es sic electi aestimare recusauerint, Potestas noster illos cogere debeat realiter, & personaliter, & de facto ad acceptandum, & ipso suo arbitrio mulctare. Si vero in immobilibus rebus tenuta data fuerit, & infra unum mensem a die dicta immisionis computandum, ut supra tenuta recollecta non fuerit, idem obseruari volumus, quod supra diximus de tenuta rerum mobilium, & fructus quos medio tempore perceperit, seu quos percipere debisset, vel potuisset creditor non computentur in sortem, nec in expensis: sed creditoris efficiantur. Verum si res data in tenuta vendita fuerit, seu data insolutum ultra quantitatem debiti, & expensarum illud superfluum creditor restituat debitori, seu deponat penes idoneam personam ad petitionem ipsius debitoris soluendum, & si tenuta non sufficeret ad debitum soluendum, & expensas legitimas, idem Potestas noster aliam tenutam dari faciat creditori de bonis dicti debitoris sufficientem sine aliquo processu, quam liceat creditori vendere, seu insolutum accipere, seruata forma predicta, & semper res data in tenuta, siue sit mobilis, siue immobilis ante venditionem predictam sit, seu stet ad petitionem ipsius creditoris: ita quod locare, & laborare possit ad sua libitum voluntatis, & penes se, etiam retinere incultamq; committere, & si quid dampnum contingeret, vel eueniret in re illa in tenutam capta creditor nullatenus emendare teneatur, sed damno ipsius de-

fusus debitoris tantum credere volumus, & hoc etiam in tenutis voluntariè datis intelligatur, & quando agitur personali actione, quam quidem presentis nostri statuti dispositionem locum habere volumus in quibuscunque tenutis dandis per nostrum Potestatem, & eius curiam, aut pro executione sententia, vel precepti, aut aliter quantacunque fuerit quantitas: dumtamen non excedat summam vigintiquinque aureorum. Si autem maior quantitas fuerit, & creditor positus fuerit in tenutam bonorum debitoris stabiliū: aut mobiliū respectiue tempus volumus esse duplicatum. Et idem obseruari volumus, prout supra diximus de tenutis datis non excedentibus summam vigintiquinque aureorum singula singulis referendo. Et si non sufficeret tenuta incontinenti reo non comparante in termino citationis, procedi possit ad bannimentum, & dictus reus ponatur per nostrum bannitorem in banno ad bannum iuris tantum de hac re, seu ab hac iocitate, & eius territorio, pro quantitate debiti, & expensarum, & solatis capitibus solidorum, quemadmodum in pronuntiatione de mittendo in possessionem si prius capita solidorum soluta non fuerint, ipse debitor constringi possit, & debeat personaliter detineri per nostrum Potestatem, & eius curiam in carceribus de quibus carceribus, & banno nunquam exire possit: nisi se cum creditore concordauerit, & si Potestas contrafecerit, seu negligens fuerit in detinendo talem debitorem, aut in capfasciando ipsum pro qualibet vice in duplum rei petita, Communi ipso facto pro medietate, & alia creditori laeso remaneat condemnatus. Et predicta intelligantur, & seruari volumus in actione personali, in actione vero reali seruari volumus modum, & ordinem in Rubrica proxime sequente traditum.

De modo, & ordine procedendi in iudicijs realibus, vel quasi. Rub. 7.

VT aliquis ordo procedendi detur in iudicijs realibus, vel eius naturam sapientibus. Ordinamus, ut eisdem modis super eis procedatur: quibus procedi diximus in alijs causis, qua ad citationes, &

mandatorum fidem, & idem termini statuti in eis intelligantur. Si tamen reus contumax in non veniendo fuerit: tunc iudex, seu Potestas iterato reum citari faciat cum cominatione, quod eo non veniente ipse mandabit, & iudici faciat actorem in possessionem rei petita, & hac cominatio fiat in scriptis, & per praconem, seu baulum ei inuento, scripta ipsa tradatur, & eo non inuento ad domum suae solitae habitationis dimittatur, & legitime, secundum formam statuti de modo, & forma citandi, & eo in contumaciam perseverante actor hoc petens in possessionem rei petita mittatur. Quam possessionem reus comparens recuperare possit infra quadraginta dies continuos tantum, numerandos à die facta immisionis, & reo legitime intimata: restitit tamen ante omnia expensis factis per actorem usque ad illam diem, & praestita satisfactione secundum formam iuris: elapsis vero dictis quadraginta diebus ipso reo non comparente, ut supra, actor efficiatur verus possessor, & lucretur fructus ipsius rei, & habeatur: ac si annus datus à iure communis elapsus. Et termini ipso iure assignati sint, & esse intelligantur secundum valorem rei, ut supra in iudicijs personalibus disposuimus, & quanta sit aestimationis, seu valoris, sicut iuramento actoris deponentis de credulitate, quo ad terminos predictos, & ad alia quam predictis statutus diximus, & de terminis transactis, & cetera alia, quae supradicta sunt fiant, & locum sibi vendicent usque ad prolationem sententiae inclusivè, qua praesentibus possit adaptari.

De eo qui intraverit tenutam contra se datam, & super ea molestiam fecerit. Rub. 8.

Statuimus, quod si quis, vel si qua intraverit tenutam contra se datam per curiam nostram Potestatis, vel eam reacceperit, seu creditorem pacificum in ea non permiserit, seu alium cui per ipsum creditorem locata, seu aliter assignata fuerit, molestaret, seu non permiserit ipsum creditorem, seu famulum, vel baulum, vel alium executorem deputatum per dictum nostrum Potestatem

illam

illam tenutam, seu rem apprehendere, seu intrare, vel quovis alio modo impederit de facto in solidis centum Communi nostro pro qualibet vice condemnetur. Et si vinum, oleum, bladum, vel simile datum fuerit in tenutam: liceat debitori ad suum commodum accipere: dummodo relinquat creditori tantum de dictis bonis, quod valeat quantitatem, siue sortem, & expensas, & tertium plus. Et si non fecerit dictum bannum incurrat. Et si tenuta vini in vegete, & bladi in fouca, & olei, vel simulum data fuerit, & inveniatur dicta tenuta accepta, in aliquo, seu aliqua parte diminuta, seu aliter super ea, seu ea impositura, seu fallacia, seu aliquod aliud nocumentum facta, seu factum sit: semper praesumatur illud accepisse, minuisse, & impositurum fecisse contra quem tenuta ipsa data fuerit, nisi contrarium probetur: Et ex ipsa praesumptio ne possit, & debeat condemnari: idemque dicimus de qualibet tenuta, qua pannes debitorem remanserit in domo sua.

Ne quis turbet possessorem super aliqua re lite pendente. Rub. 9.

Statuimus, quod si aliqua persona pendente aliqua quaestione super aliqua re mobili, vel immobili turbaverit possessorem, qui conventus erat in possessionem ipsius rei, videlicet faciendo metere, vel exportare frumentum, vel alios fructus, vel redditus, aut vindemiam, vel ligna, vel quascunque alias res, vel aliud novum in ea faciendo, vel occupando rem mobilem, & alio exportando absque licentia iudicis competentis, & non citato possessore ipsius rei convento, condemnatur ad restitutionem ipsarum rerum, vel aestimationem ipsarum duplicatam, & in expensis, & in libris decem pro dicto excessu, ultra alias pœnas, & promissiones iuris, vel statutorum nostrorum.

Quod pendente lite in reali actione, non liceat rem in iudicio deductam in alium transferrere. Rub. 10.

Ut malitijis hominum obvietur, & ut lites ad expectatum finem celeberrime

rius deducantur, & litigantium improbitas reprimatur. Statuimus, & ordinamus, quod porrecta petitione, & parti notificata super iure, siue actione reali, vel mixta, & specialiter super hipotecaria, & quocunque modo agatur etiam actione personale ad rem, tam coram nostro Potestate, & eius Vicario, quam coram arbitro, seu arbitratore, non liceat reo rem petitam, siue dominium, vel possessionem ipsius rei in alterum aliquo titulo, vel modo transferre, donec quaestio fuerit terminata cum effectu. Quod si contigerit ipsum facere, non valeat ipso iure alienatio, vel translatio, nec ex ea translatum sit aliquod dominium, vel possessio. Quo casu sententia lata contra reum conuentum mittatur executioni in ipsare, non obstante dicta alienatione, vel translatione in alium facta, etiam si ne citatione, vel aliquo nouo processu, contra eum, in quem res ipsa alienata, vel translata fuerit.

De permissa pecunia, vel bonorum sequestratione.

Rubrica 11.

SAncimus, & ordinamus, quod ad omnem instantiam alicuius creditoris habentis debitorem suum suspectum, vel suspicantem non posse consequi creditum suum: nisi cum magna difficultate: etiam si bona mobilia in Civitate Montis Alti, vel eius districtu possideat aquivalencia debito teneatur, & debeat quilibet ius dicens, quolibet loco, & quolibet hora, & die, etiam feriatis, mittere, & sequestrum fieri facere de pecunia, vel bonis ipsius debitoris pro concurrenti quantitate debiti, & expensarum, penes quamcunque personam, quam disponimus tale sequestrum recipere teneri, facta tamen prius fide ipsi Potestati, siue iudicanti summarie de debito per creditorem solum semiplene, vel per instrumentum publicum, vel per testes, vel aliter quomodocunque pro Potestati videbitur: etiam absente ipso debitore, & non citato, & sufficiat de suspitione iuramentum ipsius creditoris. Nec possit tale sequestrum renouari quoquo modo, etiam si factum fuerit cum clausula, nisi praestita satisfactione ab ipso debitore de iudicio fisci, & iudicatum solvendo: cess-

do: cessante omni excusatione de bonis debitoris, vel nisi aliter fuerit in concordia cum ipso creditore, vel nisi ex post pacto constituerit ipsum non esse debitorem.

De modo, & forma recuperandi tenutam acceptam, vel pignus per contumaciam. Rub. 12.

STatuimus, quod occasione contumacia, quando accipitur tenuta, vel pignus: reus comparens ad recuperandum tenutam, vel pignus: teneatur reficere expensas factas per partem adversam, occasione supradicta contumacia.

Quod nulla executio possit fieri in instrumentis aptis, & deditis ad agriculturam. Rub. 13.

Ordinamus, quod nullus praeo, seu baiulus, vel aliqua alia persona, possit, audeat, vel presumat accipere per se, vel alium pro executione alicuius debiti, de mandato Potestatis, seu aliter officialis, vel iudicantis hostium, aut fanestras, vel aliquid affixum, vel adhaerens domui, vel apoteca, siue alicui alij edificio, seu tegulis, & coppos domus, nec aliquod instrumentum aptum, & deditum quocunque modo ad agriculturam exercendam, vel faciendam, ut sunt aratra, & deputata ad ea aratra, Zappa, falces, falcioni, roncha, & alia quaecunque utensilia, & instrumenta sic apta, & necessaria ad agriculturam, exceptis bobus, qui non veniant appellatione instrumentorum, auctoritate praesentis statuti, sub pena quadraginta solidorum Communi Montis Alti applicanda. Quam penam syndicus Communis Montis Alti exigi faciat, sub pena solvendi tantundem de suo, & ultra dictam penam quicquid actum fuerit contra praedicta, vel aliquod praedictorum, sit ipso iure nullum, & immediatè restitui debeant dicta instrumenta nullo solvendo occasione praedicta, & Potestas observari faciat, vinculo iuramenti, & pena similis de suo salario retinendo.

LIBER

De habente rem in pignus. Rub. 14.

Concedimus, quod si quis habuerit ab aliquo aliquam rem in pignus pro aliqua quantitate denariorum, vel alia quacunque re, & ille qui receperit dictum pignus, nollet amplius retinere eum, quod debeat adire nostrum Potestatem, & dicto tali, qui rem in pignus dedisset notificare, quod infra terminum decem dierum, immediate post notificationem factam incipiendum, debeat dictam rem redimere, & luere, & illi cui res data fuerit integrè cum effectu solvere, & satisfacere. Et si dans dictam rem in pignus per dictum tempus cessauerit dictam rem redimere, tunc ad instantiam illius qui dictam rem in pignus habuisset: possit, & debeat per dictum Potestatem vendi, & vendito valeat, & teneat aliquo in contrarium non faciente. Possit tamen dominus ipsius pignoris infra tempus, & terminum triginta dierum a die facta venditionis, & notificationis redimere dictam rem venditam ab emptore, seu possessore dictæ rei: soluendo integrè, & cum effectu integrum pretium debiti, & expensas: & hoc locum habeat in presentibus, & futuris.

De iure, seu facultate reintegrandi possessionem rei alienata pro pretio non soluto. Rub. 15.

Volentes indemnitati venditorum, & alienatorum alicuius rei salubri remedio providere. Statuimus, & ordinamus, quod si venditor, vel alienator petierit se remitti per Potestatem, seu eius Vicarium in tenutam, & possessionem rei vendita, vel alienata, pro eo, quod non esset sibi de pretio satisfactum in totum statim per Potestatem, seu officialem coram quo fuerit petitum facta prius probatione de promissione pretij, remittatur, & ponatur, & remissus, & possit defendatur in possessione rei vendita, vel alienata, & de ipsa re possit fructus percipere in totum, si de toto pretio non esset satisfactum, vel pro parte pro qua non esset satisfactum, & sibi lucri facere: nec

SECUNDVS

nec in pretium computari quousque fuerit sibi ab emptore, seu aliter promissore de toto pretio integrè, & plenè solutum, & satisfactum. Declaramus, quod si in termino convento venditori, seu alienatori non esset aliud de pretio solutum, quod facta unica requisitione per venditorem, seu alienatorem de ipso emptore, vel promissore, quod debeat infra tres dies, seu alium terminum à Potestate assignandum, effectualiter soluisse venditori, seu alienatori, quod elapso dicto termino ipse venditor, seu alienator, possit, & valeat, ut supra remitti, & reponi in possessionem dictæ rei, & ipsam rem cuicunque sibi placuerit vendere, & alienare. & emptor primus sit ipso iure priuatus omni suo iure, quod haberet in dicta re, videlicet pro rata pretij, quod non soluit respectu quantitatæ, & qualitatis rei vendita, vel alienata tantum, & non ad totam integram rem, & in parte, seu latere, quam, & quod secundus emptor elegerit, & secundus emptor ponatur in possessionem dictæ rei, in totum, vel in partem vendita, & in eam defendatur, non propterea denegamus quin venditor, seu alienator agere possit, si hanc viam elegerit ad pretium consentium in totum, vel in partem non solutum.

Si tenuta fuerit vendita de partium voluntate. Rubrica 16.

Statuimus, quod si res aliqua data fuerit in tenutam alicui per Curiam huius nostre Civitatis, vel partium voluntate ad evitandum expensas: Et illa tenuta fuerit per creditorem vendita, vel ipsi insolutum data, quod ipsa venditio, seu datio insolutum valeat, & teneat contra debitorem, & heredes, & successores eius, qui se non opposuerit ante venditorem infra tempus bannimentorum. Et non minus venditionem dictæ tenutæ valere volumus, si precesserit voluntas debitoris, & omnis solemnitas ex forma precedentium statutorum requisita esset de partium voluntate, vel saltem pro parte debitoris remissa, quam si vendita, seu

insolutum auctore, Pratore, & eius curia tradita, seu facta esset, & prae-
dicta locum habere volumus in praeiudicis, & futuris.

De modo procedendi, quando de debito apparet publicum instru-
mentum. Rub. 17.

Ordinamus, quod si aliquis produxerit, seu monstrauerit,
aliquid publicum instrumentum, siue publicam scripturam
manu publici Notarij factum, vel factam, siendam, vel
fiendum inter quasunque personas cuiusunque pactionis,
siue conventionis consistentis in pondere, numero, vel mensura, vel ali-
qua certa specie, vel factio. Item quambet aliam scripturam, quae per
formam Statutorum Montis Alti haberet vim instrumenti confessionis-
nati, vel aliter, & alio modo haberet vim publicae scripturae. Item
instrumentum sententiae nostri Potestatis, seu alterius iudicis, & lau-
di, vel arbitri, aut arbitratoris, quae vel, q. de iure communi, velex
forma Statutorum dictae civitatis transisset, seu transiret in rem iudica-
tam de, & super quibuscunque debitis, tam his quae consistunt in dan-
do, quam his quae consistunt in faciendo, exceptis venditionibus stabu-
lium rerum, & dotium restitutionibus, & instrumentis iudiciorum
audiatur ipsius instrumentum, ut praeiungitur, in quantitate,
vel alia re, ut supra contenta in ipso executioni mandetur sine obla-
tione libelli, litis contestatione iuramento de calumnia, & qua-
libet iuris solemnitate remota. Sed citato reo verbotenus, &
simpliciter praeiudicium nostro Magnifico Domino Potestate, seu eius
Vicario, quod instrumentum praedictum pro debito in eo contento
exequatur, seu ex eo faciat contrahi nominatum debitorem praedictum,
seu contra eius heredem heredis personam nominando, & declarando dicta
tamen productione, petitione, & declaratione in scriptis redacta, nisi
contra tenorem ipsius instrumenti opposita sint exceptiones, seu defen-
siones, tamen falsitatis solutionis, & prescriptionis, quo casu audiatur

except-

exceptiones opponens aliquali petitione, sic ut supra formata, tam su-
per petitione, quam super praepositis exceptionibus in scriptis redactis,
seu redigendis. Et si exceptiones praeposita non fuerint efficaces, vel
non fuerint probata infra quantum diem, a die obiectionis, seu praeposita
obiectionis, vel defensionis petito, & instrumentum executione mander-
tur. Qui terminus quinque dierum statutus, vel intelligatur, & sit im-
mediate statutus. Et taliter se habeat noster Potestas, seu eius Vica-
rius, quod infra unum mensem debeat expedire dictam causam pena x. lib.
den. sine remissione aliqua nostro Communi solvenda. Quod si reus con-
sisteretur contenta in ipso instrumento: idem Potestas noster sibi praeceptum
faciat ad decem dies de solvendo: quo elapso termino executioni manda-
re teneatur. Quae summaria cognitio locum habeat etiam in expen-
sis factis in iudicio pro dicta executione, etiam in Advocatis, & Pro-
curatoribus, & Notariis causarum, & similibus, & non interesse, &
pena quod, & quae altiore habeat indaginem, & pati possit seorsum,
non obstante executione facta pro principali quantitate, & expensis.
Ordinamus insuper, quod praedictus modus procedendi, & omnia praedicta
locum habeant, etiam quando petitur executio precepti, siue senten-
tia, si hoc voluerit creditor. Et etiam quando petitur per heredem,
vel legatarium, vel fideicommissarium institutum, vel substitutum
aliquid ex testamento, vel ab intestato, vel donatione causa mortis, vel
alia ultima voluntate: de quo, seu qua apparet publicum instrumentum,
purum, vel purgatum pro conditionis eventum, & in omnibus causis
nulla alia solemnitas, siue ordo requiratur, siue alius actus, nisi in pra-
senti statuto extiterit declaratum. Per hoc non tamen negamus heredi
scripto, quin possit uti beneficio legis de adicto Dni Adriani, quo si ve-
lit uti in tali casu iura communia volumus observari. Et quod dictum est
supra de principali creditore, illud idem disponimus, & locum habere vo-
lumus in cessionario, dummodo instrumentum cessionis per prius appa-
reat, & in iudicio constet, & in quolibet alio successore activa, & pas-
siva in ius alterius succedente.

Ad tollendas difficultates, & opiniones, quæ reperiuntur de iure communi in fide danda scripturis priuatis. Statuimus, & ordinamus, quod si quis produxerit aliquam scripturam priuatam quamcunque quantitatem continentem contra alium coram Potestate Montis Alti, vel eius Vicario, vel aliquo alio officiale, quam producens asserit esse scriptam, vel subscriptam manu eius, contra quem produciuntur prædictus Potestas, vel eius Vicarius possit, & debeat realiter, & personaliter compellere eum, cuius manu dicitur esse scripta, vel subscripta ad respondendum cum iuramento, purè, & simpliciter, & sine aliqua dilatione, etiam in preparatione iudicij: an sit scripta, vel subscripta manu sua, & ipso consensiente scriptum, vel subscriptum esse manu sua, possit, & debeat compelli statim ad obseruandum ea, quæ continentur in ipsa scriptura sic confessata, etiam si non sit subscripta manu alicuius testis: nisi petierit terminum ad soluendum: quo casu detur terminus arbitrio Potestatis, seu Vicarij: attentâ conditione personæ, & quantitatæ rei. Si vero opponere solutionem, satisfactionem, vel compositionem, aut aliquam exceptionem, quæ edat obligationem nullam, vel inefficacem de iure: tunc assignetur terminus quindecim dierum ad soluendum, & obseruandum contenta in ipsa scripta: & interim ad probandum, & probatum habendum per omne genus probationum: quare non teneatur.

Qui terminus possit prorogari, & causa, quibus terminis elapsis fiat executio eo modo, & forma de quibus diximus in statuto de modo, & forma procedendi quando de debito apparet publicum instrumentum, & prout iuris fuerit: Si vero is contra quem producta est scriptura, negauerit eam esse scriptam manu sua, & probatum fuerit contrarium, cadat in penam ipso iure duppli, cuius quod continetur in ipsa scripta, cuius dimidia applicetur Communi nostri Montis Alti, alia dimidia parti producenti ipsam scripturam, & possit puniri etiam de periuicio per ius dicentem, arbitrio

trio ipsius iudicantis. Volumus autem probationem ipsam fieri posse per testes subscriptos, si qui forent subscripti, vel per alios testes non subscriptos, qui deponerent vidisse debitorem, vel eius, cuius manu esse dicerentur scripsisse, vel subscriptisse dictam scripturam, vel etiam per probationem literarum, quæ fieri possit, etiam ex scriptura priuata, nullo teste annotata, quam tamen constet esse scriptam manu ipsius, vel per confessionem suam, vel ex eo, quod iudex mandauerit ipsum scribere, ad quod posuit, & debeat debitor, vel is, cuius manu dicitur esse scripta, vel subscripta compelli antequam iudex à tribunali discedat, instans te creditore, vel per testes, vel alio quocunque legitimo modo. Disponentes, quod ad dictam probationem literarum faciendam, eligantur duo periti homines pro qualibet parte, qui unâ cum iudicente diligenter inspectis literis, tam minutis, quam grossis, & habita consideratione ad modum, & formam, ac stiliu scribendi, & omnibus alijs consideratis, quæ circa prædicta oporteat, videant, & cognoscant de prædicta comparatione, & cum eorum iuramento referant iudicenti iudicium suum.

Et si terminatum fuerit per iudicentem per prædictam comparationem literarum, quam his casibus volumus facere plenam probationem, & fidem scripturam de qua sit controuersia, esse manu debitoris, vel eius, cuius manu dicitur esse scripta, vel subscripta, compellatur ad obseruandum contenta in scriptura de qua facta est comparatio, prout supra dictum est, & absque alia pœna. Adijcentes, quod si is contra quem producta est scriptura monitus recusauerit, vel legitimus citatus bis, vel intervallo dierum duorum in qualibet citatione, ad recognoscendum, an sit scripta, vel subscripta manu sua, contumax fuerit in respondendo, vel recognoscendo, procedatur contra ipsum, ac si dicta scriptura esset confessata per ipsum esse manu sua propria, etiam offerendo expensas consumtacie. Et quæ nunc supra proximè diximus de contumace, non vendicet sibi locum in absente à Civitate nostra MONTIS ALTI, nisi fuerit citatus iuxta formam supra in Statuto, sub Rubrica Quomodo procedatur contra absentes, & vagabundos.

Volentes etiam, quod omnia, & singula supradicta in quacunque alia scriptura locum habeant, etiam liberatoriam, & contra heredem eius, cuius manu dicitur esse scripta, vel subscripta, quatenus adaptari possunt.

De confessione, quae valet extra iudicium facta.

Rubrica 19.

Volunt etiam, quod si aliquis confiteretur, seu diceret extra iudicium: se debere alicui aliquam pecuniam quantitatē, vel aliquid aliud re, vel debito, ad quam, seu quod se teneri dixerit eidem coram testibus, & praesente creditore, dāto qd de causa nullam fecerit mentionem ob quam se teneri, vel debere dixerit talis assertio, vel confessio valeat, & teneat auctoritate praesentis statuti, ac si coram Rectore in iudicio facta esset, & ex ea experiri possit.

De responsione rei super petitione faciendā, & litis contestatione.

Rub. 20.

Nolentes etiam, tam ex parte actoris, quam ex parte rei, cum graui partium dispendio in longum protrahantur. Statuimus, & ordinamus, quod reus data sibi copia libelli, siue petitionis, si eam petierit per se, seu eius procuratorem legitime ante responsionem, vel in ipsa responsione constitutum, & de eius mādato fidem fieri facientem per publicum instrumentum, vel saltem per fidem Notarij in actis redactum in termino sibi statuto, teneatur, & debeat reiectis quibuscunque exceptionibus impediētibz litis ingressum. Vt infra sub Rub. De exceptionibus, quae non impediunt litem contestari, libello, siue petitione respondere teneatur, negando, vel confitendo, pure, & simpliciter contenta in libello, siue petitione. Et ipso reo coparente, & respondere recusante, vel non coparente, instante credito-

re lis

re lis contestetur, & pro contestata habeatur, & tanquam contra contumacem in causa procedatur. Non propterea denegamus quin exceptiones omnes opponi possint, & de his cognoscant, & terminari in processu causa, una cum negotio causa principalis.

De causis per iuramentum decidendis, & de poena deierantis.

Rub. 21.

Statuimus, & ordinamus, quod in causis civilibus quantacunque fuerit quantitas, seu valor, vel res, si qua pars detuleris alteri parti iuramentum super decisione causa, seu super petitis utrum sit verum, vel nō, teneatur pars, cui tale iuramentum deferretur iurare, vel deferrenti referre. Et si ille cui deferretur, non possit recusare: sed iurare teneatur alias recusantis iurare in quolibet casuum predictorum, praesumatur, & fingatur habere malam, & non iustam causam. Et Potestas noster ad iudicet auctori quod fuerit postulatum reo nolente iurare, vel referre infra terminum per ipsum statuentum, vel reum absoluat in petitione actoris, actore nolente iurare infra terminum predictum, si tale iuramentum sibi per reum referant. Quae omnia locum habeant de his tantum, quae acta fuere inter partes. Et in praedictis casibus sufficiat qualiscunque petitio: etiam verbo facta: dummodo in scriptis redigatur apud acta causa: nec requiratur alia litis contestatio: sed illa responsio cum iuramento habeatur pro litis contestatione, & valeat sine datione alicuius iuramenti de calumnia, & talem causam Potestas noster vinculo iuramenti, & poena decem librarum denariorum sine remissione, & diminutione soluenda infra unum mensem expedire teneatur a die petitionis facta connumerandum. Et si actor, vel reus diceret, se reservauerit sibi velle reprobare iuramentum, & partem convincere de perurio, audiatur, & admittatur ad reprobandum, & noster Potestas statuat sibi terminum suum arbitrio ad reprobandum de tali iuramento, & mendacio, quod si reprobatum fuerit de huiusmodi sacramento per instrumentum publicum, vel per testes

testes ad minus duos, seu aliter legitime in viginti libris denariorum Comuni nostro condemnentur sine remissione aliqua persolvendis: possit q̄ dictus Potestas, & eius Vicarius in predictis, & contra predictos ex suo officio summarie procedere, & penam exigere, ut supra. Et predicta summaria cognitio in dictis causis, & iuramentis dispositioq̄, presentis statuti locum non habeat in publicis vltarijs, qui tantum ad predicta publici vltarij intelligantur contra quos laboraret publica voce, & fama probando per quatuor testes idoneos.

De exceptionibus non impediens litis ingressum, nec litis contestationem. Rub. 22.

STatuimus, quod petitione oblata, seu oblato libello reo, vel conuen-
to, citato comparente legitime, Potestas noster statuatur terminū quā
que dierum tantum ad respondendum dicta petitioni, seu libello si co-
piam tunc habuerit, vel ad recipiendum copiam, & respondendum animo
litem contestandi, & si reus conueniatur consuetur contenta in eodem li-
bello, Potestas noster, seu eius Vicarius praeceptum faciat sibi de solu-
endo infra decem dies. Si vero negauerit, statuatur terminum hinc inde ad
probandum, & opponendum infra terminum statuendum per ipsum Pote-
statem, & procedatur in causa secundum modum nostrorum statutorū,
quarū ubi deficerent, secundum Constitutiones Prouinciales, vel iura com-
munia, ubi constitutiones ipsa deficerent. Nec obstat possit dicta petiti-
o, siue libello, quod nomen actionis in eo, seu in ea non exprimitur, nec
contineatur, & quod nulla defensio, nullaq̄ exceptio, etiam intentionis,
& facti peremptoria, dilatoria, vel declinatoria, vel cuiuscunque generis
ineptitudinis, seu etiam vitiij apparentis in libello, seu petitione in quacū-
que causa ordinaria, vel extraordinaria, civili, vel criminali, vel quasi,
seu cuiuscunque generis, etiam si esset exceptio excommunicationis, impe-
diat, vel retardet, aut impedire, & retardare habeat litis ingressum, vi-
delicet in ordinarijs litis contestationem, & in summarijs cognitionem ne-
gocij principalis, & dationem termini ad probandum. Quae defensiones,
vel

vel exceptiones opponi possint, & de eis cognosci, inquiri, & terminari in
processu causa principales sint, & esse intelligantur reseruata, quoad ob-
sectionem, & quoad cognitionem, terminationem, & probationem, una
cum negocio principali auctoritate presentis statuti, post litis contesta-
tionem, vel dationem termini ad probandum, seu cognitionem negocij,
probanda, terminanda, obijcienda, & exhibenda: una cum negocio princi-
pali, salvo si esset exceptio, qua opponeretur contra personam interue-
niente in iudicio nomine alieno, de eo, quod negaretur habere mandatum,
quo casu si non produceretur aliquod mandatum, per eum, qui vult ad-
mitti in iudicio, non admittatur sine mandato: nisi in casibus à iure per-
missis. Si vero per ipsum produceretur instrumentum in forma publi-
ca, & debita figura, quo contineatur mandatum, quod videatur in
forma sua legitima, & quod videatur scriptum manus alicuius Notarij
de hac civitate tantum, presumatur pro tali instrumento, & procedatur
in causa tanquam cum legitimo, non obitante, quod negaretur, vel oppo-
neretur illi, qui scripserit Notarium esse, vel scripsum negaretur ma-
nu sua qui dicitur scripsisse, vel negaretur fuisse: Potestatem, vel iu-
dicem, vel officialem eum qui dicitur interposuisse auctoritatem, vel de-
cretum, ut iudicem cura tutela, vel inuentario: nisi opponens probaret
talem auctoritatem fuisse interpositam per priusatum, vel inhabilem. Et
nisi Potestati nostro de causa cognoscenti videretur tale instrumentum nō
esse dignum fide, seu eidem instrumento non esse credendum, & omnia
qua opposita essent contra instrumentum pertinentia ad mandata, vel le-
gitimationem mandatorum, vel contra dictas auctoritates non admittun-
tur: sed reijciuntur omnino: nisi specialiter opponens iures corporaliter
quod illas animo calumnie non opponat, seu proponat. Et demum de-
beat probari, & terminari infra quinque dies post oppositionem, alias ha-
beantur pro non oppositis, per predicta autem nolumus prauidicare illi, con-
tra quem talia instrumenta producantur, quin dicta instrumenta possit
accusare de falso, & causam talis accusationis peragere, per quam non
suspendatur primus processus: sed si convinceret instrumentum de falso
per sententiam ferendam super accusatione falsi condemnatoriam

LIBER

SECUNDVS

reuocentur omnia gesta prae textu illius instrumenti, & pars producens condemnatur ad interesse, & nihilominus, vt conuenit criminaliter puniatur.

De cauillofis exceptionibus.

Rub. 23.

Cauillofas, seu calumniofas, seu friuolas exceptiones, nulloatenus opponi prohibemus, per quas negetur, seu negaretur paternitas, filiatio, fraternitas, seu possessio praelatura, vel eius cuius manus inuenitur publicum instrumentum esse Notarium, vel non esse iudicem, qui sententiam tulerit, vel praeceptum fecerit, seu decretum interposuerit, vel alia similia. Et si tanta esset temeritas opponens, & illi inharendo probare se obtulerit, & exceptiones huiusmodi inuenirentur non vera, sed calumniose: statim hoc reposito, opponens condemnatur aduersa parti in expensis vsq; in illam diem in causa factis, & in solidis 40. Comuni nostro sine remissione de facto, & absq; processu applicandis: & etiam ad expensas, ad quam penam cum effectu compellatur. Et nihilominus, si nostro Potestate videretur, exceptiones huiusmodi esse calumniofas, seu friuolas, statim possit idem Potestas, seu Vicarius, qui de causa cognoscit ipsas exceptiones rejicere, & eis non obstantibus ad ulteriora procedatur, prout videbitur conueniri.

De opponentibus exceptiones excommunicationis.

Rubrica 24.

Redimamus, & statuimus, quod in quacunque parte iudicii opposita fuerit exceptio excommunicationis, seu questio, siue causa fuerit criminalis, non obstante iudicio ordinario incapto Potestas noster possit, & debeat procedere ex suo officio per denunciationem, seu accusationem debito sine terminare, & secundum penas, & banna in nostris statutis contempta super delicto

licto condemnare. Et obijciens si exceptionem ipsam non probauerit infra octo dies a die obiectionis connumerandos quadraginta solidos Comuni nostro solvere teneatur, quos ipse Potestas exigat cum effectu sine condemnatione, & solemnitate iuris qualibet: non obstante vinculo iuramenti. Si vero questio civilis fuerit, & opponens ipsam non probauerit infra dictum terminum in eandem penam incurrat, quam exceptionem impedire nolumus litem contestari.

De capitibus solidorum soluendis.

Rub. 25.

Volumus, quod quando civiles causa in iudicio tractantur coram nostro Potestate, & eius curia, & litem super hoc contigerit contestari amba partes soluant pro capitibus solidorum denarios sex pro qualibet libra, & si aliqua partium esset absens, quod pars in iudicio praesens soluat pro parte absente, si litem contestari voluerit a qua statim recuperare possit omne id, quod soluerit pro parte sua, & Potestas noster omni mora postposita reficiat, vel capitis pignoribus, vel alio modo quo sibi melius videbitur. Illud idem observari volumus, quando per contumaciam quem immiti pronuntiatur in possessionem bonorum: aut executionem fieri per capturam alicuius personaliter si tennita in bonis non inueniretur. Item si in executionibus praeceptorum, & instrumentorum ab illo, qui se immiti petitur in possessionem per contumaciam: seu quem capi personaliter, seu ab illo qui petit praeceptum, vel instrumentum executioni mandari tempore pronuntiationis dicta capita solidorum solui debeant. Quando vero tractatur de executione personaliter, videlicet per capturam, quod tunc tempore facta executionis tantum solui debeant. Item in sponte confessum, & quando quis in iudicio confitetur debitum quantacunque sit quantitas, & sponte praeceptum in se suscepit de soluendo infra terminum per Potestatem statuendum, vel ex forma statutorum nostrorum statutum: tunc eo casu dicta capita solidorum solui debeant quando dictum praeceptum executioni mandatur, & mandari petitur, & non ante: dum tamen cau-

sa, & summa sit maior quadraginta solidorum à qua summa infra etiā in causis per formam nostrorum statutorum summarijs huiusmodi capita solidorum solui prohibemus. Quae capita solidum soluenda per actorem resciantur per reum integrè sine aliqua iudicis taxatione: idemq; dicimus, quod capita solidorum soluantur quando quaestio aliqua decideretur per nostrum Potestatem, & alium officialem competentem per sacramentum alicuius ab eo qui iurandum detulerit, vel ab eo qui iurare recusauerit. Quae quidem capita solidorum soluantur modo predicto de qualibet libra denarios sex. Et soli debeant nostro Communi per bullettan in manibus Camerarij, seu in manibus conductoris: aut immitti in cippo Communis: prout potestati nostro in capitulis, vel in principio, vel quandocunque postea per Dominos Priores, & consilium speciale ordinatum, & permissum fuerit. Et huiusmodi solutionem capitum solidorum, & predicta omnia locum habere volumus in quibuscunque causis cognoscendis per nostrum Potestatem ex commissione Dominorum Superiorum, tam per rescriptum, quam per literas de iure summario reddendo, & eo casu idem nostri Potestas, & eius Vicarius quartam partem recipiat per manus nostri Camerarij, seu alterius per nostrum Commune deputati, & non alio casu, seu casibus. Et huiusmodi capita solidorum soli debeant, per partes solvere cogantur in litis contestatione, seu lite habita pro contestata secundum formam iuris, & nostrorum Statutorum.

De responsione faciendi positionibus.

Rub. 26.

Molimus, quod in omnibus, & singulis positionibus, quae fierent in causis civilibus praestito iuramento à parte ponente, quod eas animo calumniae non ponit, & credit eas veras esse, & pertinentes ad causam in quam ponit. Adversaria pars respondere teneatur non obitante, quod allegaretur, vel opponeretur ipsas esse impertinentes, quas Potestas nostra si inuenerit esse impertinentes omnis responsio facta super eis sit nulla, & nullum ius ponenti queras. Et nihilominus si videris idem Potestas positiones, seu ipsarum aliquam

impert-

impertinentes: seu impertinentem: seu calumniosam, & ei non esse respondendum: possit si sibi videbitur, & placuerit partem contra quam ponitur releuare à responsione predicta: & omnibus positionibus quibus videbitur Potestati nostro esse respondendum: debeat responderi antequam ostendatur Aduocato, vel Procuratori, seu alteri persona: nisi solum respondententi, qui teneatur respondere statim positionibus sibi lectis, vel ostensis: nec Aduocatus, Procurator, siue Aduocatus clientuli debeat tunc interesse, nec ipsum doceat respondere nisi cum licentia Potestatis propter clientuli simplicitatem. Et qui contrafecerit vice qualibet poenam incurrat xx. solidorum. Et ubi videbitur dicto Potestati dari terminum ad respondendum alicui praesenti qui dubitaret. Et statim non responderit dictis positionibus idem Potestas alium assignet terminum praesenti, & si praesens non esset idem Potestas per suas literas requirat, quod in dicto termino secundo in dictis literis assignando compareat ad respondendum positionibus, quod si in dicto termino non responderit tales positiones pro confessatis habeantur ipso iure: etiam sine alia ulla pronuntiatione. Idemq; dicimus obseruandum in quibuscunque interrogationibus fiendis in iudicio, quod semper contumax in respondendo videatur confiteri, id quod si noceret, & adversario prodesset secundum declarationem fiendam per nostrum Potestatem. Volumus etiam quod in causis, quae sunt mixtae, civiles, & criminales possint fieri positiones quae non tangunt de directo crimine, & eis debeat responderi, ut in iure civilibus.

De causis inferendis in praeceptis.

Rub. 27.

Molimus, quod Potestas nostra, & eius Vicarius Notarius Casuarium Civilium in quolibet praecepto fiendo ab eis alicui debitori semper faciat mentionem de instrumentis, & protocollo, si creditor dixerit habere instrumentum, vel protocollum: etiam in ipso praecepto causam inferere teneatur, alias praeceptum

2

non

LIBER

non valeat, nec teneat ipso iure, & per consequens nulla poena sequatur contra debitorem: nec sufficiat precipere, quod compareat, & comparere debeat ad informandum.

Quod omnes scripturae, & defensiones cuiuscunque persona in quacunque casu recipiantur. Rub. 28.

Radinamus, quod Potestas Montis Alti, & quilibet alius Officialis Communis dictae Civitatis teneatur, & debeat accipere, & accipi facere, ac admittere cum clausula si & in quantum de iure tenetur omnes scripturas, & defensiones cuiuscunque persona in quocunque casu, & super quocunque negotio, siue dentur in scriptis: siue ore tenus dicantur, & scribi eas facere in actis coram eis per se, vel alium Notarium ad officium deputatum, & quilibet Notarius officialis possit, & debeat liberè, & impune accipere, & scribere ipsas scripturas, & defensiones: etiam Potestate, vel alio officiale contradicente ipsam etiam contradictionem scribendo, ut iura sua examinari iuridice possint, & serventur in laesa, quod si Potestas, vel alius officialis nollet eas admittere: sed ulterius procedere quid adfuerit post ipsas scripturas, & defensiones factum, vel processum per dictum Potestatem, vel alium officialem ipso iure non valeat. Et si noster Potestas, vel alius Notarius officialis nollet eas scribere: tunc alius Notarius terrigena, vel forensis possit eas scribere liberè, & impune poena appositae Notario scribere nolenti ad dictum officium non deputato quadraginta solidorum pro qualibet vice. Et Potestati si contraxerit librarum decem, & cuilibet alteri officiali, qui non servauerit praedicta librarum quinque Comuni Montis Alti applicandarum.

Quod

SECUNDVS

Quod Potestas Montis Alti in suo tribunali semel in die ius reddat. Rub. 29.

Statuimus, & ordinamus, quod Potestas nostra Civitatis Montis Alti semel in die hora solita de mane sedeat, campana Palatii prius pulsata: nisi aliter per nostra statuta fuerit dispositum cuilibet iustitiam reddens in suo deputato tribunali publice, & non in alijs locis, seu cameris, vel privatis: etiam in causis summarijs: praterquam in capturis committendis, in quibus debitores fuerint iurati suspecti, & in sequestreis, & in causis non excedentibus summam solidorum quadraginta etiam in alijs casibus a statutis nostris permixtis. Et si contra fiat quicquid fuerit attemptatum non valeat ipso iure. Et quod dictus Potestas, seu eius Vicarius a dicto tribunali non discedat: nisi sonato peremptorio pro contumacia. Et tunc comparentes ipso iure pro licentiatis habeantur, & intelligantur, sub poena Potestati lib. quinque denar. Comuni Montis Alti applicanda, & de suo salario retinenda. Et si contigerit acta fieri post pulsationem peremptorij non valeant, nec teneant, nisi de partium voluntate, vel in praesidium instantis.

De quietationibus faciendis.

Rub. 30.

OLU MVS, quod creditor soluto sibi debito, vel aliter satisfacto, seu per pactum de non petendo, seu alio modo promissus, reddat debitori suo, vel suis heredibus, vel alicui pro eo instrumentum debiti, vel quietationem expensis debitoris. Et si dixerit instrumentum non habere, faciat eidem debitori instrumentum debiti soluti, & cancellati in praesentia testium, & ipsius debitoris incontinenti usque ad aliam diem a die factae solutionis, vel satisfactionis, seu pacti. Et nihilominus tale instrumentum auctoritate praesentis Statuti pro cancellato, irrito, & casso habeatur. Qua omnia in arbitrio sint debitoris, vel heredum, aut successorum:

Q 2

rum:

LIBER

rum: an velint instrumentum sibi reddi, aut cancellari, aut quietationem fieri, aut omnia simul, & illud idem observari volumus quando debitor solveret illud debitum mandato nostri Domini Potestatis, seu alicuius competentis Iudicis, & Officialis alij quam creditori, quod ipse creditor ad petitionem illius debitoris debeat illud idē observare pena quadraginta solidorum pro banno Communi nostro solvendi: demmodo preceptum fuerit iustum.

De simulatis contractibus. Rub. 311

EMO de hac Civitate, seu aliunde audeat, vel presumat in ea, seu eius territorio inire, facereq; contractus non veros, simulatos, fictitios, & doloſos: Nullusq; ex his contractibus, vel promissionibus, vel obligationibus, seu conventionibus quibuscunque tanquam à iure reprobatis posset agere, vel aliquatenus experiri, nec ex ipsis emolumentum, vel damnum aliquod in personis, vel rebus alicuius sequi possit, & non valeat ipſo iure. Ipsosq; contrahentes, seu tales contractus facientes, pœnis vigintiquinque librarum denariorum volumus subiaccere in casu quo probaretur Notarium esse simulationis prœcium, seu conscium, & huiusmodi contractus præsumentur non veri, simulati, fictitij, & doloſi, eo ipſo, quod aliquis donaverit, vendiderit, seu alienaverit bona sua, vel de bonis sui alicui. Et ipſemet, seu eius haredes, vel liberi possideant ipsa bona post sex menses à die alienationis, seu venditionis, vel facti contractus connumerandos, non obſtante quod contineatur in instrumento, quòd se illius nomine constituit possidere, & non obſtante quòd conduxerit, huiusmodiq; donatio, vel alienatio non valeat, nec teneat ipſo iure. De quibus simulationibus, fictionibus, siue fraudibus, & quolibet prædictorum per evidentia, & verisimilia inditia sufficiat probatio, qua inditia animus nostri Potestatis moveant considerationem personarum, locorum, temporum, & causarum, conditionibus, qualita-

SECUNDVS

titatibus, & verisimilitudinibus. Et cognoscatur, & terminetur summarie simpliciter, & de plano, sine strepitu, & figura iudicij, & prædicta locum habeant in præteritis, & futuris, salvo in dotium restitutionibus, & in emancipationibus, in quibus casibus sufficiat si fieret auctoritate nostri Potestatis causa cognita, alioquin non valeat ipſo iure. Et hoc capitulum locum habeat in illis alienationibus, vel venditionibus, maxime qui maleficia commississent, vel commisissent, vel debitum contraxissent, vel contraherent, & postea reperirentur rem donatam, vel venditam, vel alienatam possidere, cuius capituli beneficio in hoc casu Commune Montis Alti, & creditores dumtaxat vii possint.

De præscriptione quindecim annorum. Rub. 32.

Tatuimus, quòd si quis habeat aliquem obligatum ex aliqua obligatione, seu actione personali, & negligens fuerit, quantitatem, seu rem sibi debitam petere in iudicio coram nostro Potestate, seu alio competenti officiali nostri Communis iurisdictionem habente infra annos quindecim inclusivè à die obligationis in futuris, in præsentibus vero, & præteritis à die confirmationis præsentis statuti, quòd ab inde in posterum non audatur, & talis obligatio contractus debitum, vel creditum dicto elapſo tempore sit cassum, irritum, & inane, & nullum iuris consequatur effectum cuius obiectu præscriptionis, etiam si non opponatur iudicis officio, contractus, obligatio, actio, seu creditum huiusmodi repellatur, & iuribus, seu viribus vacuetur suq; nullius roboris efficacis, vel momenti, etiam sine aliqua pronuntiatione. Et hoc locum habeat etiam in sententijs, & in præceptis de debito pecuniario latis, & in quibuscunque alijs obligationibus quomodocunque contractis, vel quasi, & etiam ex ultima voluntate descendentibus præsentibus, & futuris, præterquam in dotibus, & augmentis

dorium, in quibus seruentur infra communia. Et predicta etiam locum habeant, vel quod masculi sint, vel femina, vel quod sint absentes, presentemq; in bona fide, vel mala fide. Nolumus tamen quod habeant locum in operarijs pactualibus, seu famulis quibus infra per nostrum statutum specialiter prouidemus de minori tempore.

De mercede petenda infra annum. Rub. 33.

Adicimus insuper, quod si quis vel si qua mercedem recipere debeat ab aliquo, seu aliqua, ex diurnis operibus, famulatu, nutritura, vel alia quacung; simili causa, & non petierit in iudicio, vel extra, infra unum annum continuum a die seruiti prestiti, seu nutriturae praestite mercedem sibi debitam a domino, seu patrono, seu ab eo cui, aut pro quo nutrituram praestitit, vel eorum heredibus ab inde in posterum non audiat, nisi ex causa urgente, & necessaria, & praesumatur perinde elapso termino, ac si sibi fuisset integrè satisfactum. Ita quod elapsus terminus unius anni continui, sibi prauidetur non obstante, quod lis, seu litis contestatio praecesserit, & instantia pendeat. Quod locum habeat in praeteritis a die publicationis, & confirmationis huius statuti in futuris a die, quo solutio fieri debet. Qua praescriptio unius anni, etiam si non opponeretur iudicis officio petito debita, seu contractus iuribus euacuetur. Declarantes, quod in terminis predictis, tam quindecim annorum, quam unius anni, non debeat computari tempus belli, seu pestis, ex quo, & quatenus ius non reddetur in hac nostra Civitate quo tempore nolumus praescriptiones predictas curare, sed dormire, & stare in suspensio.

Quod nulla praescriptio currat contra proprietarium. Rub. 34.

Statuimus, quod si aliquis, vel aliqui habuerint proprietatem alio, vel alijs habente, vel habentibus usu fructum illi, vel illis, qui habent, vel habebunt, vel habuerint proprietatem nulla praescriptio noceat in fau-

orem usufructuarijs quamdiu usufructus proprietati non fuerit consolidatus.

De praescriptione fatuum reddituum, & fructuum bestiarum, & possessionum. Rub. 35.

Cuia non est verisimile, quod Dominus, socius, aut locator bestiarum, & possessionum suis congruis temporibus non petat debitos fetus, & redditus earum. Et ut reprimatur malitia iniquorum & simplicibus bona fide agentibus consulatur. Statuimus, quod si Dominus locator, aut socius caprarum, pecudum, vel vaccarum forsan a lacte singulo anno, & etiam durante foccida, vel infra duos menses finito anno, non petierit in iudicio, vel extra in praesentia duorum testium ab illo, qui dicitur capras, pecudes, vel vaccas a lacte in foccida, vel alio quocung; modo tenet caseum, lanam, hados, vitulos, & agnos natos illo anno, qui non conseruentur pro conseruatione, & augmento gregis, vel pecunia ex eorum, vel quolibet eorum venditione, praecipuum amplius non audiat, volens petere predictam, vel aliquid predictorum nec aliquam aliam administrationem sibi reddere possit, nisi ex causa probabiliter probanda per actorem, sed fingatur auctoritate praesentis statuti, sibi solutum, & satisfactum pro predictis tantummodo in alijs vero bestiis si quis non petierit ut supra finita foccida infra unum annum rationem sibi reddi de fetibus, & alijs redditibus, similiter non audiat, & fingatur auctoritate praesentis statuti, sibi satisfactum ut supra. Reservato tamen domino locatori, seu socio in casibus predictis omni alio iure in capitali, & gregi ipso aucto, vel diminuto secundum formam iuris. Ita tamen, pro finita foccida infra unum annum cum dimidio petat capitale, & rationem gregis, ut supra. Et post dictum tempus non audiat. Adicientes quod si dominus, locator, vel fructuarius non petierit t, ut supra post recollectos, infra sex menses fructus eius anni ipsarum possessionum, siue bonorum a laboratore, siue colono partuario amplius non audiat, sed praesumatur sibi satisfactum, ut supra, nisi essent minores viginti-

ginti quinque annis, vel absentes, quibus durante minoritate predicta, vel absentia prescriptio presentis statuti non noceat.

De eo qui fuerit absens per triennium. Rub. 36.

Statuimus, quod si quis trium annorum spatio absens fuerit, & ignoretur utrum sit mortuus, vel non, filius, vel filij eius, vel alius ad quem ipsius absentis bona iure successionis pertinent admittantur ad interrompendum prescriptionem, vel usucaptionem bonorum illius absentis data sibi actione, & exceptione ex lege municipalis. Et quod filij absentium omni tempore possint, etiam in iudicio in agendo, & defendendo absque patris absentis consensu tanquam patris familias, dum tamen sint maiores decem & octo annorum, alioquin detur curator ad agendum, & defendendum cum auctoritate Potestatis, siue eius Vicarij in Potestatis absentia, & dictus curator habeat plenam & liberam potestatem agendi, & defendendi pro tali minore, ac si esset exemptus à patria potestate. Et nihilominus, si talis absentia duraverit per annos decem, & ut supra ignoretur, de vita, vel morte talis absentis eo casu, volumus non solum filios se gerere posse, ut supra pro patribus familias, & hereditatem amplecti, sed qui liber aius ad quem successio spectaret pro heredibus se gerere posse, de eo idoneo fideiussore de restituendo hereditatem in euentum in quem dictus absentem reuerti contingerit deductis impensis medij temporis prout iuris fuerit.

De operis locatis, & locandis, & famulis debentibus seruire patrono, & de eorum mercede. Rub. 37.

Volumus, & hac frequentata lege perpetuo valitura firmamus, quod si quis alicui operas suas locauerit ad seruandum mercede constituta inter locatorem, & conductorem, operas promissas prestare penitus teneatur, nisi per

per conductorem steterit, & locator legitimam causam allegauerit, & probauerit, & locator, qui contraxerit tantundem de suo soluat conductori quanta inter eos fuerit merces constituta. Conductor vero si per eum steterit pena simili puniatur ultra conuentam mercedem quam locator solvere teneatur. Et nihilominus, tam conductor, quam locator ad promissa totaliter teneatur. Item volumus quod pactuales, siue seruientes qui dictum, siue ad certum tempus seruire promiserunt, eidem seruiant secundum pacta, & conuentiones habitas inter eos ad terminum constitutum, seu conuentum, quod si non fecerint tantundem de suo, domino, vel patrono soluant quanta inter eos merces fuerit constituta, & si quam mercedem receperint à domino, seu patrono restituant eidem dominus vero, seu patronus simili pena puniatur, & pro quolibet die quo pactualis, siue seruientis portauerit pannos postquam de seruitio in tempore, quo seruire debeat exiuerit, puniatur in duobus solidis soluedis eius domino, seu patrono cui seruire promiserat. Idem in famulabus volumus obseruari, teneaturque ipse dominus, vel patronus mercedem solvere seruienti, secundum pactum conuentum inter eos alias secundum consuetudinem huius civitatis pro quolibet die quo disluerit soldorum duorum soluendorum ipsi seruienti. Et nihilominus Potestas nosser in quolibet casuum predictorum cognoscat, & decidat summarie, & de plano sine strepitu, & figura iudicij sola facti veritate inspecta.

De laboratoribus, & famulis, & pena seducendis eos. Rubrica 38.

Ad tollendas discordias qua occasione laboratorum, & famulorum seductorum, vel recedentium à priori patrono oriri possent inter nostros contrerigenas. Statuimus, & ordinamus, quod si qua persona terrigena, vel forensis cuiuscunque conditionis conduxerit per se, vel alium eius nomine aliquem laboratorem, seu famulum ad exercitia ruralia alicui alterius persone terrigena, vel habitanti-

LIBER

bitant in Civitate, vel districtu Montis Alti in suum laboratorem, seu famulum, eo ipso sit, & esse intelligatur principaliter obligatus ei cui erat obligatus dictus laborator, seu famulus in omni eo, & toto, & quantitate, & omni eo modo, & forma quibus erat obligatus dictus laborator, seu famulus dicto suo priori domino ex causa, vel occasione laboraturæ, aut quolibet alia causa meræ civilis, non autem ex causa descendente ex dicto, vel quasi tempore recessus à priori domino cum persona, & familia, siue dictus laborator, siue famulus recedat, vel recesserit à primo domino, seu patrono sua sponte, prater, & contra voluntatem prioris domini siue de consensu utriusq., siue finito tempore conductionis, siue aliter quomocumq. Declarantes, eos esse laboratores, seu famulos, qui quo quo modo se exercent circa exercitia ruralia pro eis, qui eos conduxerint, vel quoquois modo circa negotia domini foris se exercent, etiam si fue- rint bestiarum custodes. Et intelligatur quis alienum laborem, siue famulum conduxisse quoad effectum huius statuti, siue conduxerit verbis tantum, vel per publicum instrumentum, vel aliam priuatam scripturam. Et nihilominus si quis presumpserit seducere pactualem laborato- rem, seu famulum, siue seruentem quominus domino, seu patrono seruiat ipso irrequisto donec secum stare teneatur, incurrat poenam cen- tum solidorum pro qualibet vice ipso facto incurrendam, & Communi applicari. Et insuper sit licitum domino, vel patrono pactualem siue seruentem cuiuscumq. sexus moderatè verberare. Et si occurrerit per- sonaliter capere, & ad curiam ducere, si à seruitio infra tempus quo ser-uire deberet, se seperauerit, seu discesserit, sine licentia, dumtamen, non reperirentur de bonis sufficientibus in Civitate Montis Alti, vel eius territorio, unde domino, vel patrono possit satisfieri.

Quod qui vendidit, vel vendere, aut reuendere promiserit rem tradere teneatur. Rub. 39.

Cum nimis indignum sit proprijs conuentionibus obuiam ire. Statui- mus

SECUNDVS

mus, quòd si quis rem aliquam mobilem, aut immobilem, unam, vel plu- res iure permittere alicui vendiderit, vel vendere, aut reuendere promise- rit certo pretio, & emptor, vel is cui promissio facta est de vendendo, vel reuendendo prætium in venditione, vel promissione constitutum venditori, vel ei cui promisit, aut eius heredibus soluerit, & conuenta seruauerit, vel venditore, aut eo qui vendere, vel reuendere promisit, aut eius here- dibus recusando prætium conuentum recipere, emptor, vel is cui promissio facta fuit de mandato Potestatis nostri apud idoneam personam prætium conuentum deposuerit. Et conuenta inter se apud acta Potestatis, vel Iu- dice hoc approbante, se obseruaturum obtulerit, posset emptor, vel is cui pro- missio facta est propria auctoritate, sine alia Iudicis licentia capere tenu- tam, & corporalem possessionem rerum immobilium vnius, vel plurium emptorum, vel qua vendi, vel reuendi promissa sunt, & sibi pro prætio con- uento retinere eosq., iustos emptores haberi volumus, ac si traditio facta in- teruenisset, tueriq., ac conservari in ea possessione per Iudicem. Et au- ctoritate presentis statuti, eo casu omnia bona venditoris, vel promissoris tam presentia tunc quàm futura intelligantur, & sint expresse hipposibeca- ta pro euictione rei. Si tamen tempore solutionis, vel depositionis prætij venditor, vel is qui promisit, aut eius hares possidebat non audiat is qui vendidit, vel vendere aut reuendere promisit, aut eius hares si velit presta- re interesse. Hoc idem seruari volumus in rebus mobilibus, & non li- beretur prestando interesse. Sed omni modo compellatur ad tradendum, & presentis statuti dispositionem locum habere volumus in præteritis, presen- tibus, & futuris.

De vendente, vel locante rem duobus diuersis tempori- bus. Rub. 40.

Statuimus, q. nulla persona audeat rem immobilem, quam alicui vendi- derit certo prætio, & pure ad usum, vel alio iure ad longum tempus con- cesserit alteri persona vendere, vel alio iure concedere, vel aliquem con- tractum

tractum cum aliqua persona de dicta Civitate inire, & contrahiens condemnatur in lib. xxv. Et nihilominus contractus in praedictum primi ac-
quisitoris non valeat ipso iure, nec ex eo competat actio, vel exceptio, vel
defensio, etiam si ipsi primo acquiritori tradita non fuisset: sed secundo, aut
posteriori. Idem servandum est si res mobilis fuerit vendita, sed eo ca-
su venditor condemnatur in lib. x. Si verò rem immobilem alicui locatam
infra tempus locationis locator alteri locaverit: ita q. primus conductor
occasione secunda locationis ipsa re frui non valeat toto tempore quo eam
conduxit valeat prima conductio, & non secunda, nisi ipsa secunda esset ad
longum tempus. Et nihilominus condemnatur locator in lib. xxv. & ad
omne damnum, & interesse, & expensas ipsi conductori, quia ipse ea occa-
sione fuit passus, quae quidem pena applicetur pro dimidia Communi Mō-
tis Alti, & pro alia dimidia primo emptori, seu conductori. Et idem ob-
servetur in promittente de vendendo, si de promissione certo pretio facta ap-
pareat publicum instrumentum, & in omni casu praedictorum, accusator
lucretur medietatem pena, & accusari non possit, nisi à primo emptore,
& primo conductore.

De prohibita alienatione rei immobilis in personam non subiectam
Communi Montis Alti. Rub. 41.

Pro bono statu, & communi utilitate Civitatis Montis Alti. Sta-
tuimus, q. aliquis terrigena, seu municipes, vel habitator ipsius Ci-
vitat. Montis Alti, vel districtus, seu quacumq. alia persona habens
& tenentes possessiones, & bona immobilia, vel quae inter immobilia
computentur in ipsa Civitate, vel districtu Montis Alti, non possint, nec
debeant vendere, vel alio modo alienare in toto, vel in parte bona praedi-
cta alicui forensi, vel habitatori dictae Civitatis Montis Alti, vel alterius
cuiuscunque loci non subiecto status & ordinamenti Communi Montis
Alti, & non sustinenti onera realia, & personalia in Civitate praedicta.
Nec ullae res immobilis, vel quae inter immobilia computetur, sita in dicta

Civitate, vel eius districtu, vel usufructus, aut possessio immobilium, possit,
vel debeat modo aliquo, vel colore quasito vendi, vel alienari, aut trans-
ferri in toto, vel in parte aliqua directè, vel per indirectum aliquo titulo
inter vivos etiam pro dote constitutione, vel in ultima voluntate, etiam
per heredis institutionem, substitutionem, fideicommissum, vel legatū,
seu aliam ultimam voluntatem, vel et ab intestato facto, vel non facto testa-
mento in aliquē forensem, vel aliam personam, vel Universitatem non sub-
iectam statuti, & provisionibus Communi Montis Alti, vel non subiectū
tem onera realia, & personalia in dicta Civitate Montis Alti. Nec possit
talis forensis non subiectus non sustinens onera ut supra quocumq. modo etiā
per scriptum acquirere rem aliquam immobilem, vel quae inter immobilia
computentur, nec alicuius rei immobilis possessionem. Et in omnibus praedi-
ctis reddimus ipsam forensem vel non subiectam, ut supra totaliter incapā-
cem etiā respectu acquisitionis possessionis tantum, ut supra nisi talis aliena-
tio, venditio, & transactio facta fuerit de licentia duarum partium gene-
ralis parlamenti Communi Montis Alti. Et si secus factum fuerit ipsa
res in toto, vel in parte alienata, vendita, vel translata praeter, seu contra
formam praedictam, sit, & esse intelligatur ipso iure, & facto confiscata,
& incorporata Communi Montis Alti, ipsius rei dominium, vel possessio
sit, & esse intelligatur translatum in dictum commune, auctoritate presentis
statuti. Et nihilominus praedium quod interveniret in tali alienatione ipso iu-
re sit, & esse intelligatur, Camera Apost. pro medietate, & pro altera Com-
muni Montis Alti applicatū. Et talis contractus conventio dote, constitutio
heredis, institutio, substitutio, fideicommissum, legatū, dispositio ab intestato,
successio, donatio inter vivos, vel cā mortis, insolūtū dato, & alienatio nō
valeat ipso iure, & nullius sit efficacia, nec ex eis, vel aliquo eorū agi possit,
nec eis readi per aliquē officiale dictae Civitatis per estimationē dictae rei. Et
Notarius terrigena, qui talem rogatum receperit, seu contractum, pen-
nam incurrit quinquaginta librarum ipso facto, & sine diminutione exi-
genda, & nostro Communi sine processu aliquo applican. Valeat tamen
institutio, & qualibet alia dispositio facta in forensem quo ad bona
mobilia si dictae res fuerit alicui forensi, vel non subiecto in aliqua ulti-

ma voluntate, etiam per heredis institutionem relicta, vel etiam ab intestato. Vbi autem locus foret causa intestati exclusis forensibus saluū sit ius alijs terrigenis, seu municipibus eidem succedere debentibus, & praedicta etiam locum sibi vendicent in rebus immobilibus recognitis ab aliqua Ecclesia, pio loco, vel Ecclesiasticis, vel pijs personis, quo casus ipsa applicetur Ecclesia, vel pio loco, vel persona Ecclesiastica, vel pia à quibus res ipsa recognoscitur, & non communi praedicto: sit tamen quod Ecclesia, pius locus, vel persona Ecclesiastica inuestiat alterum terrigenum, seu municipem Montaliensem de praedictis. Quae omnia intelligantur, & locum habeant etiam in dationibus insolutum iudicialiter factis. Adijcietes, quod terrigena, seu cuius ex privilegio non efficiatur capax, nisi se cerit se alibiari in altimo Communis Montis Alti.

Quod fructus bonorū uxoris, ultra dotem cedant lucro marito. Rub. 42.
Pro supportandis oneribus matrimonij, quae sunt varia, & diuersa Statuimus, & firmiter volumus obseruari, qd si contingeret mulierē aliquā habere aliqua bona ultra dotē in magna, vel modica quantitate fructus, vel redditus quorū peruenerit in domū viri, aut quocūq, per eū percipiatur durante coniugio ad eorū, vel ipsorū assumptionē, seu restitutionē viri, aut huius eius soluto matrimonio nō cogatur. Sed eis lucro sedāt insoluiti aut floritate huius statuti, nisi in iudicio, vel extra per acta, vel per publicū instrumentū, vel aliter legitime protestata fuerit, quod in dictis fructibus, & redditibus sibi repetitio salua sit, suo loco, & tempore, & qm in eis oīe sibi cōpetens, & qd possit cōpetere quocūq, tpe remaneat sibi saluum: dimodo dicta praestatio sit intimata legitime viro personaliter, vel ad eius notitiā aliter peruenerit, quo casu una cōmunia in dictis fructibus volumus obseruari. Adijcietes, qd sit pē protestationis, vel mortis ipsius mariti ipsi fructus, & redditus extarent in ipsis remaneat ius saluum mulieri.

De animalibus venditis, & ipsorum redhibitione. Rub. 43.
 Quāvis cā redhibitionis, & venditionis aīalium sui cā summaria, & inter summarias cōnumerata. Attamen quia frequēter accidit, & iuris dispositio equaliter ignoratur. Ideo ad aperiedū viā, & aliquatē modū tales cās decidēdi,

di, & cognoscendi omīssa in aliqua parte iuris dispositione hic specialem Rubricam inserere disposuimus. Volumusq, qd si aliqua quaestio fuerit de aliquo animali, quod sit in casu redditionis, seu de pretio restituen do, & quanto minoris Potestas noster causam cognoscat, & decidat sum marie; prout supra in statuto sub Rub. quibus casibus summarie procedatur. Ita quod infra decem dies continuos quaestio ipsa terminetur, & pacta pro redhibitione, siue fuerit terminata, & declarata, siue non, in actu contrahendi omīso iuris communis, termino, ac tempore, quo reditio fieri potest, intelligatur, & sit inter terrigenas, seu habitatores huius Civitatis duorum dierum, videlicet in bobus pro arando, & someris pro salmando, & equis pro equitando, & salmando, simul, & de per se, & sanitate ipsorum masculis, & feminis, qui duo dies intelligantur currere postquam bovem, somerium, siue equum quisq, receperit, non obstantibus renunciationibus à quocūq, factis, seu verbis ali quibus, quibus, ut plurimum vitur in ipsa venditione. Videlicet lo pelo ti vendo, & la carne ti dono, & te lo dō con ogni male. Et simili bus verbis in genere prolatis, nisi morbus, seu vitium animalis euidens appareat, vel de eis emptor à venditore expresse, & clarē fuerit certifica tus.

Quod nullus acquirat ius contra Commune. Rub. 44.

Ecernimus, quod nullus de cetero acquirat ius contra Commune, vel habitatorem continuum huius nostrae Civitatis ab aliquo foren se, qui continuo non habitat in Civitate ista. Et qui contrafecerit soluat pro banno xxv. lib. denariorum cuius dimidiam habeat accusator, vel denunciator, alteram nostrum Commune, & possit à quolibet accusari, seu denunciari. Item quod nullus terrigena ius aliquod acquirat à forense contra terrigenam, nec ab eo emat, sub dicta poena, & acquisitum ius perdat, & quantum receperit ex iure cesso, semper perdat. Et praedicta locum habeant in futuris. Salvo si factum sit de voluntate consilij generalis.

LIBER

SECUNDVS

De satisfactione praestanda per forenses litigare volentes in Curia
Montis Alti. Rub. 45.

Tatuimus, quod si aliquis non subiectus iurisdictioni Commu-
nis Montis Alti civiliter, vel criminaliter agere, vel litiga-
re vellet cum aliquo Montaltense, vel subiecto iurisdictioni
Communis Montis Alti, coram Potestate dicta Civitatis tenea-
tur, & debeat idonea satisfacere de iudicio sisti, & iudicatum soluendo,
tam in causa conventionis quam mouisset, siue moueret, quam reconuen-
tionis, & tam pro sorte principali, quam pro expensis, damnis, & inter-
esse, quam etiam pro pena in statutis eiusdem Civitatis de materia loque-
tibus expressè, & aliter, & alio modo audiri non possit, nec debeat, & q
Potestas non possit talem forenses non idonee cauentem in agendo, vel pe-
tendo audire, & si audiret incidat in penam decem lib. denariorum.
Et tamen quod factum esset sit nullum ipso iure.

Quod habens ius cessum à persona religiosa, vel clerico, non audiat, ni-
si praestita satisfactione. Rub. 46.

Olmus statuentes, quod si aliquis habet, vel habebit ali-
quod ius cessum contra aliquem nostrum terrigenam, vel dis-
trictualem ab aliquo forense illa cessio non valeat, nec de ipso
iure cesso audiat in Curia huius Civitatis, nisi ille, qui habue-
rit ius cessum promittat, & respondeat ei contra quem ius cessum haberet,
quod ille ius credens stabit, & respondet, seu stare, & respondere faci-
at in curia supradicta nostra Civitatis ei contra quem ius cessum est habe-
ret in causa reconventionis, & pro expensis, & ille cessionarius, & fide-
iussor promittant condemnationem, & iudicatum soluere, & aliter de
cessione non audiat in nostra Curia, & nec dicta cessio valeat.

Quod idem ius fiat forensi in Civitate Montis Alti, quod sit nostris
terrigenis in Terra talis forensis. Rub. 47.

Vm iure diuino, & humano scriptum sit, quod quisq. iuris
in alterum statuerit ipse eodem iure uti debeat, & alibi eadē
mensura, qua mensi fueritis rementietur vobis. Ideo ut aqua
litae seruetur dicimus, & ordinamus, quod forensibus in
causis civilibus, eo, seu tali modo reddatur ius in foro seculari Civitatis Mo-
tis Alti, & eodem modo tractentur ab officialibus huius Civitatis nostra in
causis eorum, & earum decisionibus, quo, seu quale redditur ius nostris
terrigenis in Terris dictorum forensium. Illud idem seruetur in Clericis
& quod illud ius seruetur eis in curia Ecclesiastica.

Si quis negauerit solutionem, aut satisfactionem sibi factam.
Rubrica 48.

Tatuimus, quod si aliqua persona mouerit quæstionem contra
aliquem occasione alicuius debiti in quantitate, genere, vel spe-
cie, & debitor allegauerit solutionem, vel satisfactionem factā
esse creditori petenti, vel alij mandato ipsius de ipso debito, vel
parte eius, & creditor negauerit solutionem, vel satisfactionem sibi fa-
ctam ut supra debitor probante, postea saltem per duos testes factam es-
se solutionem, vel satisfactionem, quam allegauerit condemnatur creditor
in tantundem, quantum est illud quod probatum est, cuius dimidia applice-
tur parti probanti, & alia dimidia nostro Communi. Et nihilominus cō-
demnetur aduersario in omnibus expensis per eum factis in ipsa causa, non
obstante, quod in ipsa iuratum sit de calumnia.

Quod alteri per alterum acquiri possit. Rub. 49.

Ordinamus, quod alteri per alterum, etiam priuatum, extraneū,
& non subditum Potestate eiusdem possit stipulari, & acquiri actio.
R 3 Et

Et omne ius aliud nomine cuius sit facta talis stipulatio, & acquisitio absq; alia cessione.

Quod Notarius, & actuarius dicta testium scribat exten-
sè. Rub. 50.

Volimus, quod quilibet Notarius, qui dicta testium scripserit, tam in civilibus, quam criminalibus causis, vel quasi dicta, & attestaciones ipsorum testium, seu cuiuslibet ipsorum extense, & longa scribere debeat. Et non per illa verba, videlicet vera esse, &c. Et si aliter fieret, & scriberetur dictum, seu dicta ipsorum testium, seu alicuius eorum, non valeat, nec teneat ipso iure.

De compulsionē testium, & de pœna imponenda. Rub. 51.

PROVIDEMUS insuper, quod in omni causa, omnes, & singuli testes producendi per aliquam partium cogantur indilate per iudicem litis, vel causa realiter, & personaliter, ac omnibus iuris remedijs ad usurandum, & veritatis testimonium perhibendum in eam sub pœna cuiuslibet testi inobedienti quam iudex coram quo causa vertitur imponere voluerit inspecta qualitate facti, & conditione personarum cuius quidem pœna medietas applicetur Comuni Montis Alti, & alia medietas parti ipsam testem producere volenti. Et si Potestas, seu iudex negligens fuerit incurrat pœnam centum solidorum applicandorum ut supra.

De mulieribus non compellendis ire ad palatium. Rub. 52.

PRO DECORE, & venustate muliebri sexus conservando. Statuimus, qd si per Potestatem huius nostre Civitatis vel eius Vicarium contigerit procedere per inquisitionem, denunciationem, vel accusationem contra aliquam mulierem nuptam, vel non nuptam, vel quod aliqua mulier esset in testem producta in quacumq; causa civili, vel criminali,

nali, & peteretur, ac petitiū esset per dictam mulierem, vel aliquem eius nomine, quod Rector, Vicarius, seu alius officialis nostri Communis iret ad recipiendum excusationem, vel ad examinandum eam, vel causa iuris explicandi occasione alicuius processus, vel alterius cuiuscumq; causae, quod Rector, seu Potestas, & eius Vicarius, vel alius quilibet officialis teneatur, & debeat ire ad Ecclesiam, vel ad alium locum idoneum, & honestum etiam ad domum dictae mulieris. Si eius conditio hoc meretur tam ad petitionem dictae mulieris, quam alterius per parte dictae mulieris ad pœnam centum solidorum, & vinculo sui praestiti iuramenti. Et quod Potestas possit in tali casu mittere Vicarium, seu Notarium Communis, & demandare ad effectum praedicta explicandi. Et quicquid fuerit factum coram ipso Potestate, Vicario, vel Notario super praedictis in Ecclesia, vel extra, vel alio loco, ut supra valeat, & teneat, ac si esset factum in palatio ad bancum iuris, capitulo, & lege aliqua non obstantibus. Dicitamen dicta mulier in praesentia sui viri, si virum habet, vel alicuius sui consanguinei, vel alterius honesti viri nostri Civitatis sit examinata, & ad examen, & excusationem recepta, alias eius dictum sit nullum, & parti producenti, & curia ex huiusmodi testificatione nullum ius queratur, & presumatur iuris fictione, metu, & dolo extortum: nisi tantum in favore ipsius mulieris. Ceterum si contigerit pro tempore aliquam mulierem Civitatis Montis Altorundam, seu forensē alicui nostro terrigena, qui sit bonae conditionis, & fama nuptam diffamari apud, & in Curia nostri Potestatis de aliquo delicto, seu quocumque alio crimine unde principaliter vel in defectum veniret imponenda pœna corporis afflictiva, citra tamen pœnam ultimi supplicij: idem noster Potestas, seu alius officialis nostri Communis non possit aliquam captivam committere contra dictam mulierem, nec personaliter capere, & capi facere sine scientia Dominorum Priorum sex de Credentia, vel saltem de conscientia, & commissione nostrorum, praeterquam in atrocibus, & in delictis atrocioribus: & tunc carcerentur data alia muliere honesta pro custodia honoris, & si secus fecerit incurrat pœnam viginti quinque Ducatorum Camera Apostolica pro medietate, & alia Comuni nostro applicandam ultra pœnas legales ex actione.

Etione iniuriarum provenientes quas illis quibus competet reservamus, & nihilominus captiva sit nulla.

Quod non solventibus collectas, & debito-ibus Communis ius non reddatur. Rub. 53.

Ordinamus, qd si quis steterit per mensem à die imposita collecta, siue dativa mandandum quod non solverit collectas, & dativas, seu aliquod alium debitum undecumq, & quomodo- cumq, & qualecumq, a se debitas, seu debitum nostri Commu- ni Montis Alti, seu Camerario ad quem, vel Dominis Prioribus ad quos exactio spectaret nullo modo per Potestatem, seu alium officialem no- stri Communis audiat. Immo ponitur eidem ab ipso Potestate, seu alio officiale audientia denegetur. Ita ut ei agenti, vel se defendenti, aut officium iudicis imploranti, in quibuscumq, causis civilibus, & criminali- bus, vel mixtis tractandis coram Potestate à se contra se proponendus ius nullo modo reddatur sub pena decem librarum Communis, seu exa- ctoris, toties quoties contrafecerit Communi Montis Alti applicanda, & quic- quid actum fuerit, sit ipso iure nullum quatenus concernat communitatem, & utilitatem dicti debitoris, & opponi possit ista exceptio à quacumq, & quandocumq, in qualibet parte iudicii usq, ad publicationem processus, & probari usq, ad id tempus per exhibitionem librorum Communis, seu exa- ctoris, vel per ipsum exactorem tantum cum iuramento, aut per ipsos Do- minos Priores, seu alios, seu aliter, seu alio modo, quibus libris, seu exacto- ri tantum, aut Prioribus tantum credi debeat, & credi volumus, & plenam fidem adhiberi quo ad hoc: sic tamen, quod ad eam probandam nulla statui debeat dilatio specialis nec per eum imposita retardari debeat proces- sus ad ulteriora, nisi quousq, probata fuerit, & super ea declaratum per ius dicentem. Quam declarationem fieri teneatur infra biduum à die exhibitio- nis librorum, ut supra parte instanti, sub pena quinque librarum Communis predicto applicanda. Et nihilominus lapsu isto biduo ad eam fa- ciendam cogi debeat per syndicum dicti Communis mediante officio Domi-

norum

Superiorum, & per retentionem salarij pro penis incurfis. Et hoc nisi dictus debitor, ut supra, vel quacumq, alia causa sit debitor dicti Com- munis infra quinque dies continuos à die declarationis numerandos integrè solverit collectas, & alia à se debitas, & debita dicto Communi, & de so- lutione fidem fecerit, ac etiam solverit parti omnes, & quascumq, ex- pensas ex causa huiusmodi oppositionis, & probationis factas vel de eis ex- pensis sine mora quum taxata fuerint soluendis idoneam apud acta dederit cautionem, quo casu omnia retro acta in suo robore permittimus. Dis- sponimus insuper omnes debitores dicti Communis extra causas collectarum, & dativarum predictarum, seu litigantes cum dicto Communi civiliter, vel criminaliter, vel mixte, non possint, nec valeant, & debeant assumi ad aliquod officium Communis annexum cum honore, & ad officium Ma- gistratus assumi, rabsullari, & rebusullari quoquo modo, sed penitus vacare etiam omni tempore vita, seu si debitum solvere distulerit, & ob hoc, seu ex hoc, & causa huiusmodi officio Magistratus si alias eo fun- ctus sit privatus fuerit tempore bussuli conficiendi. Si vero aliquis debitor officio in communi non sit aliquo tempore positus, quod ad nullum offi- cium cum honore annexum assumi possit nec debeat quousq, max. debitum non solverit, & litigare cum Communi cessaverit cum refractione expen- sarum dicto Communi, & dispositionem presentis statuti extendimus, & locum habere volumus in quibuscumq, administratoribus, & exactori- bus Communis, qui quousq, administrationis rationem, & ad quod fuerit per rationatores, & reusor es (ut moris est) non solverit, ad officium ali- quod in Commune admitti volumus, & prohibemus, & admittimus seu re- ceptus prater dispositionem presentis statuti officio ad quod electus fuerit non gaudeat, sed ex eo removeri debeat, & pro remoto virtute statuti bu- ius habeatur. Et nihilominus, qui eum ad officium admisit, vel admi- serint incurrat ipso facto in penam 25. lib. pro quolibet, & vice quolibet sine remissione per Potestatem exigenda, & Communi predicto applican- da.

LIBER

SECVNDVS

De illis qui permanent in aliqua securitate, vel fideiussione ultra duos annos. Rub. 54.

Statuimus, quod si aliquis steterit in aliqua fideiussione, vel intercessione ultra biennium pro aliquo, si de ea fideiussione, vel intercessione exire, seu liberari voluerit, teneatur ille pro quo fideiussit, vel intercessit ipsum extrahere, seu eximere, de dicta fideiussione, vel intercessione, infra triginta dies ex quo requisitus fuerit. Et si eum non extraxerit, seu exemerit, teneatur Potestas Militis Alti, vel eius Vicarius ipsum compellere ad extrahendum, Et liberandum ipsum fideiussorem, seu intercessorem a dicta fideiussione, vel intercessione multa in dicta pignoris capitis per immersionem in teneam, Et venditionem bonorum. Et alius iuris remediis executivis, non obstantibus, quod dum non steterit in fideiussione. Idem intelligatur in eo qui fuerit insoluitus obligatus, Et instrumentum conseruationis indemnitas ab eius correo habere, hoc idem intelligatur in socio, vel habitante in communione post dissolutionem societatem, vel diuisam communiones pro obligationibus contractis tempore societatis, vel communionis, Et occasione societatis, vel communionis.

Quod principalis teneatur fideiussorem indemnem conseruare. Rub. 55.

Statuimus, quod si quis fideiussit pro aliquo, Et aliquo modo se obligauerit pro alio volente, Et mandante, vel presente, Et non contradicente, Et dampnum inde suscipiet, vel sustineret, teneatur ille pro quo fideiussor intercessit, Et cum eo in solidum obligauerit constituto de fideiussione per instrumentum conseruationis indemnitas, vel pertesiles, quod debitum esset in utilitatem, Et commodum illius pro quo intercessit ipsum indemnem conseruare ad mandata nostri Potestatis, seu alterius nostri officialis, Et iudicis, infra octo dies a die requisitionis iudicialiter facta, quod si non fecerit iterum proposita querimus coram Potestate per dictum

dictum fideiussorem, Et ipso instante precipiat principali si comparuerit, ut dictum fideiussorem indemnem conseruet ipsum personaliter detinendo in Palatio, non tamen in carceribus, nisi effectus fuerit suspectus, quod tunc, Et eo casu detineri volumus ad libitum fideiussoris ubi ipse voluerit quousque per principalem debitorem non fuerit idonee satisfactus. Si vero non comparuerit, Et fideiussorem indemnem non conseruauerit instante, ut supra fideiussore predicto tenutam capi faciat in bonis dicti principalis debitoris omni iurisdictione Et solemnitate pratermissis, quam tenutam si infra quintam diem (qui quinque dies intelligantur ex nunc statuti ipso iure) non recuperauerit, Et reliquit summarie, simpliciter, Et de plano procedere ad venditionem, vel dationem insolutum prout iuris fuerit tam pro quantitate, Et dampnis quam pro expensis. Et nihilominus instante dicto fideiussore ante venditionem, vel adjudicationem redire possit contra dictum principalem debitorem ad executionem personalem ipsum personaliter compelli faciendo. Et Potestas noster pro predictis omnibus obseruandis possit penas, Et bana imponere, Et exigere, prout sibi placuerit contra dictum debitorem. Item volumus quod si aliqui fuerint obligati in solidum, Et ignoret quis fuerit, seu esset fideiussor, aut principalis, quod credatur sacramento creditoris, Et conscientia Notarii, qui fuerit rogatus si dixerit, Et declarauerit aliquem fideiussorem esse, qui creditor non teneatur nisi fuerit integre satisfactus.

Quod electus ad aliquod officium tam publicum quam priuatum illud acceptare, Et expedire teneatur. Rub. 56.

Statuimus, quod quicumque fuerit assumptus, vel deputatus arbiter, seu arbitrator inter priuatas personas Civitatis Montis Alti, Et de dicta Civitate, seu inter priuatum, Et commune Civitatis predictas, seu quod quis fuerit, Et si electus, Et deputatus, ut moris est, reusor, calculator, ratiocinator, alii cuius exclusionis, seu administrationis per aliquem facta, seu aliter, vel alio modo, Et una deputatus, ac vocatus sit generatim, vel specialiter ad aliquod munus, seu officium nostri Communis cum bono.

honore, & sine honore annexum, nisi fuerit per aliud nostrum statutū expresse contrarium. Teneatur, & debeat illud acceptare, & infra terminum sibi per nostrum Potestatem, seu per formam alterius nostri statuti assignatum, ac praxium causam, & negocium sibi commissum, & commissam expedire. Quod si acceptare recusauerit, seu non expedierit si dicto officio, seu munere perpetuo priuatus, & interdictus. Et de cetero sibi in hac nostra ciuitate in simulibus negocijs & causis, & gestis per ipsum etiam inter alias personas nulla fides adhibeatur, & nemini us quatur. & ex eo experiri possit. Et nihilominus recusans, seu non expeditus incurrat penā quadraginta solidorum sine remissione Communi Montis Alti pro tribus partibus, & alia officiali exequenti de facto applicandā. Nisi iustam allegauerit causam recusandi, seu expediendi, & illa sit iusta excusationis causa qua declarabitur per nostrum Potestatem. Et huiusmodi pena habeat locum in omni casu in quo non reperiretur esse specialiter prouisum per formam alterius statuti nostri.

Quod habentes arborem in re alterius cogantur ad vendendum. Rub. 57.

Statuimus, quod quicunque haberet aliquam arborem in terra, seu possessione aliena teneatur illam vendere illi cuius est terra pro modo pratio, non obstante quod in diuisione arborem illam sibi forsauerit, uerit, vel aliter, & alio modo, & titulo habuerit, vel pacto, quod auctoritate, & fictione presentis statuti intelligatur dicta arbor reueruata empti, & acquisita ea conditione, quod possit annum à die acquisitionis, acquisitor illam retrouendere teneatur illi cuius est terra, & si vendere recusauerit, Potestas noster cogat ipsum illam vendere in prouisione duorum hominum de contrada. Et si ad mandata Potestatis vendere contempserit soluat bandum viginti solidorum, & nihilominus dictam arborem vendere teneatur, & eodem modo cogatur emere ille in cuius terra seu possessione arbor esset lege aliqua, vel pacto non obstanti.

De

De arboribus pendentibus super re alterius. Rub. 58.

Vrus dispositioni inherentes statuimus, quod si quis arborem, ex agro suo in agrum alterius impendentem ad quem rimonium illius, super cuius terreno vel vinea, vel alia quacunque re arbor illa impendeat intra terminum statuendum per nostrum Potestatem cohercere recusauerit, & per quindecim pedes à terra eam alius cohercet, seu per quindecim pedes altius rami arboris circuncidantur, tunc & eo casu liceat illi in cuius terrenum arbori impendeat eam cohercere, & circuncidere altius per dictos quindecim pedes, & ligna sibi seu pro se habere. Et nihilominus ille cui praeceptum factum fuerit incidat in penam centum solidorum Communi Montis Alti applicandam, & hoc si arbor impendeat in agrum seu pradium rusticum. Impredum autem urbanum domum, seu ades, si arbor illa impendeat ex tirpe admittere, seu remouere teneatur, & debeat sub dicta pena si tamen ille cuius super terreno, vel re arbor penderet, seu penderent quarumdam de illo vel illis cuius, seu quorum arbor erit, vel arbores erunt non fecerit, vel non fecerint, possit, & possint de illa arbore qua penderet, vel aliqua contradictione super terreno, vel vinea, vel alia re, fructus colligere sine aliqua pena: dumtamen non sint arbores oliuarum, & nisi aliter sit inter partes, seu rucinos, vel consortes conuentum, & reueruatum.

De pradijs non habentibus vias, & quod conuicini cogantur ad vendendum. Rub. 59.

Statuimus, quod quicunque habuerit terram, seu pradium, tam rusticum, quam urbanum intra tenimentum, & Genitas ciuitatis Montis Alti, qua, seu quod estimatum, seu appretiatum, ac appretiata, & estimata est in appre-

S

LIBER

apprecio, & cataſto Communis Montis Alti, & ille cuius eſt terra, ſeu pradium non haberet viam, vel haberet non determinatam, ſeu assignatam Potheſtas, ſeu Rector huius noſtra ſine ſcitis ad petitionem eius cuius terra caret via, vel viam determinatam non habet, cogat, & cogere debeat conuicinos unum, vel plures ad vendendum, vel determinandum, illi, qui, ut ſupra non habet viam unde minus damnum ſit pro iſto pretio in poſſione duorum proborum virorum illius contrade, ſi partes non fuerint concordēs, tantum terrent quantum expedierit pro via conſtituenda non minus trium cubitorum. Quibomines iureat extimare terrenum pro via bona, vel illam determinare, & assignare bona fide, & ſine fraude. Ita quod exinde iri, & rediri poſſit commodē cum omnibus ſuis indigentis neceſſariis, & qui contraſce rit ſoluat pro banno centum ſolidos noſtro Comuni. Et nihilominus idem Potheſtas, ſeu Rector cogat predictos ad predicta faciendum aliquo non obſtante.

Quod minantia ruinam deſtruantur. Rub. 60.

Volentes futuris caſibus qui euenire poſſunt providere, Dicimus, & preſentis ſtatuto firmamus, quod ſi qua domus, paries, vel murus, vel ſepherum, ſeu traſſana, ſeu quid aliud minaretur ruinam, & dubitaretur nē domus vicini ſadatur, ex tali ruina, vel quod vicini, vel tranſeuntes poſſint eſſe in dubio, tunc facta notificatione, ſeu denunciatione noſtro Potheſtati, vel eius Vicario per illum, vel illos, qui timent ruinam predictam, debeat dictus Potheſtas, vel eius Vicarius qui ſit requeſitus, mittere magiſtrum unum, vel plures ad locum. Et ſi dixerit dictam domum, murum, vel parietem, profernum, aut traſſannam, aut rem aliam ruinofam, vel ex ea timeri ruinam incontinen- tis precipiat domino, vel poſſeſſori dicta rei minantia ruinam, quod eam diruat, & dirui faciat, quod ſi non fecerit ipſe Dominus Potheſtas, ſeu officialis expenſis domini, ſeu poſſeſſoris talis rei ru-
noſa

SECUNDVS

noſa faciat omnino dirui, & diſcaricari. Ita quod vicinus, vel alius, vel domus vicini timentis ruinam in perſona vel in rebus nullā poſſit leſionem pati. Et ſi dominus, vel poſſeſſor ut ſupra dicta rei ruinoſa nollet obedire, puniatur pro quolibet precepto oretenus, vel in ſcriptis, aut non, facto in quinque libris denariorum quas de facto a contraſfaciente pro Comuni auferat. Et nihilominus ipſum opus, vel ipſam rem demoliri faciat, expenſis domini, vel poſſeſſoris dicta rei. Et ſi poſt preceptum non deſtrueretur omne damnum, quod ſequeretur, ſeu infereretur alicui propter talem ruinam ſatufacere integre teneatur. Et rudera adificij diruti ſtatim tollere teneatur ad penam predictam pro quolibet precepto, & in predictis procedatur ſummarie ut ſupra omni appellatione remota, & ſi dictus Potheſtas, ſeu alius officialis in predictis requeſitus fuerit neſciens, puniatur in viginti quinque libris denariorum per ſuos ſindicatores de ſuo ſalario Comuni noſtro applicandis.

Quod ſtatuta loquentia de Potheſtate intelligatur de Vice Potheſtate, & Vicario. Rub. 61.

T omnis ſtatutorum contrarietas, & obſcuritas tollatur. Statuimus quod ſtatuta in ciuilibus cauſis ſimpliciter loquentia de Potheſtate, vel Rectore, illa intelligantur de Vicario, Vice Potheſtate, ſeu alio officiali vicegerente ipſius Potheſtatis, ſeu Rectoris, & facta ſeu qua fierent per eos, vel aliquem ipſorum valeant, & teneant, ac ſi fierent per ipſum Potheſtatem, ſeu Rectorem non obſtante ſi ſtatuta predicta, vel aliquod ipſorum de Potheſtate, vel Rectore tantum, vel eorum altero faciant, ſeu ſacerent mentionem. Et hoc locum habeat in Cauſis Ciuilibus tantum.

LIBER

SECUNDVS

Quod Potestas dare possit, & debeat tutores, & curatores, & decreta interponere. Rub. 62.

Reinamus, quod Potestas noster, seu eius Vicarius, & vice gerens, sit iudex competens, & ordinarius in & super tutelis curis & actoris dandis, constituendis, & etiam remouendis, ac inuentariis iudicialiter faciendis, decretisq; interponendis, etiam super emancipationibus, ac etiam in, & super quibuscumq; terminationibus, & diffinitionibus quorūcūq; bonorum, & rerum, & etiam mulierum actibus, ubi per & formam alicuius statuti, seu ordinamenti huius civitatis requireretur. Et super quibuscumque negociis, & actibus ubi de iure expediret. Et super his omnibus cognoscere, & terminare iuris tamen, & nostrorum statutorum solemnitate servata. Et dare non debeat ipse, vel eius Vicarius aliquem Curatorem, vel Tutorem, nisi cognoscat ipsum, vel ipsos idoneos, & sufficientes sub pœna, & vinculo præstiti iuramenti, & pœna viginti quinque librarum Communi nostro applicanda, & quod factum fuerit, sit ipso iure nullum, & nullus roboris vel momenti. Habeatq; dictus Potestas, tam pro constitutione Curatorum, & Tutorum, & quocunque decreto interponendo pro sua mercede solidos quatuor tantum, & non ultra sub pœna duppli, & restitutionis eius, quod plus acceperit, & interpositio decreti super tutelis, curis, emancipationibus, & alijs actibus per formam alicuius nostri statuti præmissis valeat, & teneat, & fieri possit per supradictum Potestatem, & eoram eo in quocunque loco, & quocunque tempore etiam feriatis in honorem D & J.

De tutoribus, & curatoribus dandis. Rub. 63.

Pientes non solum personis, sed etiam rebus eorum, qui indigent tutoribus, & curatoribus, necnon illis qui cum eis agere habet providere, hoc præsentis capitulo duximus providendi. p. m. scius

sculis xiiij. & feminis xij. annis ætate minoribus per nostrum Potestatem, & eius Vicarium, seu alium vice gerentem in absentia præfati Potestatis, & non per aliam personam detur tutor, hoc tamen modo, forma, & ordine, videlicet, quod primo si talis minor matrem habilem, & sufficientem ad talem officium habeat, sin autem aviam paternā, Tunc mater, vel avia, si voluerit detur tutrix. Si autem nec matrem, nec aviam habilem haberet, tunc proximior in gradu habilis, idoneus, & sufficiens, si voluerit, & reperiatur, constituatur. Si autem non reperiatur, vel non voluerit acceptare, tunc alius proximior in gradu habilis, & sufficiens constituatur, videlicet hoc semper in præposito, quod idoneus, & sufficienter per talem constitutum tutorem caveatur, & inventarium, & alia fiant quæ secundum formam iuris communis in tali actu fieri debent. Et si contigit non inveniri, qui velit tale onus, seu curam assumere, & defunctum, sive patrem, sive avum, debitorem esse alicuius, & huiusmodi defectu non possit ille talis sibi debitum consequi. Idcirco statuumus duximus, quod quotiescunque aliquis vellet agere contra dictos pupillos, vel infantes, qui non habent tutorem, tunc teneatur, & debeat facere requiri proximiores consanguineos, vel affines dictorum pupillorum, vel infantium eoram iudice ordine debito, ut in termino assignato ad suscipiendum tutelam dictorum pupillorum, vel infantium eos nominatim nominando, quibus in termino non venientibus, vel venientibus, & tutelam non suscipientibus dictorum pupillorum, vel infantium, tunc & eo casu possit contra dictos pupillos, vel infantes agi, & libellus dari, & ad alios actus quolibet procedi etiam ad sententiam, & ad alios actus, qui concernunt executionem sententia, etiam si hereditatem non adierint, vel se in hereditate non immiscuerint: quia pro heredibus quo ad valorem processus, & sententia eos habere, & haberi volumus, quantum ad contenta in præfati statuto tantum dummodo in quolibet actu iudiciali, seu aliter exercendo contra dictos pupillos, vel infantes citaverint, seu citari fecerit tres proximiores consanguineos, vel affines dicto-

dictorum pupillorum, vel infantum masculos legitime atatis si tot reperiatur, sin autem duos, vel unum tantum si plures non reperiatur. Et si nullum haberet, citari faciat syndicum nostri communis. Qui sic citatus respondere possint comparere, & defensionem dictorum pupillorum, vel infantum, & rerum eorundem accipere, & assumere, ac si eisdem communiter, & diuisim esset decreta tutela, vel cura dictorum pupillorum, vel infantum. Et eorum comparatio, vel contumacia habeatur pro legitimatione persona, quod dictum processum, & alios actus predictos: ita tamen quod eisdem pupillis, vel infantibus, vel alij persona pro eis legitime comparenti semel vsq; ad xxx. annum sue atatis exclusiue liceat dictum processum & sententiam coram Potesstate vel alio competente officiale nostri communis petere retractari, qui Poteslas seu officialis ad predicta in & pro predictis aditus teneatur, & debeat dictum processum, & sententia: ac tenutam, & alia omnia contra dictos pupillos, vel infantes facta sanuari, simpliciter, & de plano sine strepitu, & figura iudicij inspecta pua, & simpliciter veritate dictorum pupillorum, vel infantum iurumq; ipsorum, & si inuenerit teneatur, & debeat facere restituere cum effectu dicto pupillo, vel infanti fructus perceptos, & quos percipere potuisset pupillus, & infans, & omne id quod talis creditor, seu actor dicta occasione affectus fuerit de bonis, seu rebus ipsorum pupillorum, vel infantum. Si vero viderit, seu inuenerit fuisse verum, tunc lucratur dictus creditor fructus interim perceptos, dum tamen non excedat valorem viginti quinque librarum denariorum pro centenario florenorum ad rationem quadraginta bolonensium pro quolibet floreni moneta currentis in dicta Potesstate pro quolibet anno eius, quod vere recipere creditor debebat, & dictis minoribus, quia tunc quatenus excederet eatenus reddere, & restituere faciat habita consideratione valoris dictorum fructuum secundum tempus recollectionis ipsorum fructuum. Si vero inuenerit dictum debitum pro parte verum, & pro parte non verum, seu pro parte cum petuisse, & pro parte non, tunc Poteslas pro parte non vera, vel pro qua non competebat ius in re petita omne preceptum restituere & integras expensas faciat, & prout per dictum Poteslatem fuerit pronunciatum, & iudi-

& iudicatum, ita debeat inuolubiter obseruari omni appellatione, & reclamatione cessante. Volumus tamen, quod dictus creditor quancumq; dictus pupillus, vel infans habuerit, vel haberet tutorem, vel adultus factus haberet curatorem, vel curator es legitime constitutum, seu constitutos possit petere confirmationem dicta sententia lata, seu dicti processus facti. Et si contigerit confirmari tunc a tali confirmatione non possit reclamari, recurri, nec appellari, nec dicta sententia quocumq; modo retractari. Adulto, vel adultis petentibus aliquam personam ei, vel eis dari in curatorem coram dicto Potesstate, si eidem Poteslati visum fuerit dictam talem personam ad dictam curam exercendam sufficientem, & idoneam. Idem Poteslas dare, & constituere debeat: adhibita tamen iuris solemnitate, ipsi autem adultis non petentibus dari in iuris Curator ad lites secundum iuris dispositionem: Furiosis vero mentecaptis, & alijs quibuscumq; Curatoribus indigentibus Curatores dentur per supradictum Poteslatem secundum quod ius commune dictat. Et similiter ius commune seruetur in Curatoribus dandis bonis aut rebus alicuius viuientis, vel mortui.

De ratione recipienda a Tutoribus, & Curatoribus. Rub. 64.

Ationi consonum est, ut tutores finito tempore tutela administrationis rationem reddant. Ideo presenti capitulo duximus statuendum, quod quicumq; fuit, vel in futurum erit tutor vnus, vel plurium pupillorum, vel infantum finito tempore tutela compelli possit administrationis rationem reddere infra duos menses a die finita tutela, & iudiciali petitionis, & requisitionis iudicialiter facta, & prosecuta, ut infra in proximo sequenti capitulo per dictum olim pupillum, vel pupillam, vel infantum vnum, vel plures vna cum Curatore, & duobus consanguineis proximioribus legitime recipiendam. Quare cepta teneatur dictus adultus, vel adulta, cum auctoritate Curatoris, & ipsorum consanguineorum consensu finem, & refutationem facere dicto tutori, vel eius heredibus, prius tamen restitutus restituendus a dicto tuto-

re, & illius herede. Positq; dictus adultus, seu adulta cum consensu dictorum suorum consanguineorum, & auctoritate sui Curatoris sic cognuerit non esse utile redditionem rationis ipsi adulto fieri ipsum olim Tutorem unum, vel plures absolueri à dicta ratione reddenda, dumtamen male, & perperam non consentiant, quod tunc teneantur rescire omne damnum, quod dictus adultus, siue adulta incurrisset occasione dicti mali consensus praestiti per ipsos consanguineos de quo damno possint conqueri ipsi adulti infra annum à die facta refutationis. Et quia saepe contingit, quod quantumcūq; tutores boni, & legales extiterint. Et cupiant administrationis rationem reddere. Sitamen propter malitiam, & fraudem adultorum, vel illorum qui pupillis adultis factis attinent, & consulunt, ne tutores se extrahant ab obligatione reddenda rationis rerum dictorum olim pupillorum. Sed ut perpetuò in dictam obligationem perdurent etiam praesenti capitulo statuendum duximus, quod tutor finito tempore tutela praedictorum pupillorum, pupillarum, vel infantum voluerit reddere rationem administrationis ipsius tutela si ipse olim tutor viuat, & si non viueret, & haeres, vel heredes debeant adire Potestatem, vel alium nostrum officiale competentem, & per cedulam ex parte dicti Potestatis per baiulum communis requirere dictum olim pupillum, vel pupillam quod per se ipsos, vel aliam per sonam habentem legitimum mandatum intra terminum in dicta cedula declaratum comparere debeat coram illo, ad nominandum, & petendum quem voluerit, vel voluerint habere in curatorem, qui sic nominatus deus ei vel eis curator, & ipso nominato non comparente, vel ipso olim pupillo, vel pupilla non nominante, vel non petente, tunc dictus Potestas teneatur, & debeat dare curatorem ipsis quondam pupillis quem videtur esse idoneum ad recipiendum dictam rationem administrationis ab ipso olim tutore, vel ipsius olim tutoris heredibus, quod intra tempus vnius mensis à die facta requisitionis debeat coram ipso Potestate comparere ad recipiendum dictam rationem administrationis sua tutela, & restitutionem reliquorum quas ipse olim tutor, vel eius haeres facere intendit, & offert. Qui Curator sic datus una cum duobus consanguineis dicti adulti, vel adulta vnius, vel plurium teneatur, & obligatus sit dictam rationem ad-

mini-

ministrationis recipere. Qui consanguinei sint ex proximioribus, & magis idoneis dictorum adultorum, de quorum idoneitate stetur declarationi, & arbitrio praefati Potestatis, vel alterius coram quo praedicta fieri peterentur ad qua dicti consanguinei compellantur praecise per dictum Potestatem ad petitionem dicti olim tutoris, vel illius heredis. Qui consanguinei, & curator respectu si non reciperent, & recipere detracturēt, seu recusarent intra dictum tempus, puniatur vna cum dicto adulto pena decem librarum denariorum pro quolibet eorum de facto per Potestatem sine aliquo processu auferenda. Et nihilominus cogantur ad dictam rationem recipiendam per detentionem in Palatio elapso dicto mense quousq; dictam rationem receperint. Qua recepta teneatur ipse adultus cum auctoritate curatoris, & consanguineorum consensu finem refutationem, & liberationem facere dicto olim tutori, vel eius heredibus, sed si dictus adultus, vel minor facta requisitione seu protestatione, modo, & forma supradicta per dictum olim tutorem, vel illius heredem intra dictum tempus dictam rationem recipere non voluerit, & refutationem facere, vel praedicta distulerit, vel neglexerit facere prout idem olim tutor, vel illius haeres cum instantia postulassent ex tunc auctoritate, & vigore praesentis capituli, & statuti sit totaliter, & liberaliter absolutus ab omni onere reddenda rationis administrationis tutela praedicta, & ab omni eo quod eidem minori, vel suis heredibus teneretur iure aliquo in contrarium non obstat. Et praedicta omnia & singula contenta in praesenti capitulo locum habeant in omnibus, & singulis qui erunt seu fuerint curatores adultorum, vel iurisorum, vel aliorum quibus à lege, vel iudice dentur curatores.

Quod tutores, seu curatores elapsis viginti annis non teneantur reddere rationem administrationis. Rub. 65.

STATUIMUS, quod si aliquis de Monte Alto terrigena, vel incola tutor fuerit, vel nutrix aluius, & viginti anni elapsi sint à tempore finita tutela, & infra illos viginti annos petita non fuerit administrationis ratio à tutore ut supra, vel eius herede, & cum effectu prosequita sal-

tem

tem usq; ad publicationem processus inclusivè. De cetero non teneatur tutor, ut supra, aut eius hares nec fideiussores administrationis reddere rationem nec super hoc compromissum fieri peti possit si tutor prædictus cōfecerit inuentarium prout de iure tenetur. Volentes q; post viginti annos finitos ut supra præsumatur ipso iure esse rationem administrationis redditam cum reliquorum præstatione. Et etiā intelligatur ipse tutor liberatus. Et hoc locum habeat in præteritis præsentibus & futuris non obstante quod causa fuerit nota postquam viginti anni elapsi sunt. Et quod supradictū est in tutore locum sibi vendet in curatore.

Quod citationes contra haredes non valeant nisi nomina propria ipsorum exprimantur. Rub. 66.

Statuimus, quod citationes omnes pignorationes siue præcepta contra haredes alicuius non valeant nisi sint expressa nomina propria ipsorum haredum, vel ipsius haredis in ipsis citationibus siue præceptis.

De contractibus minorum. Rub. 67.

Et bona minorum faciliè dissipentur, ac ne ipsi a dolosis cum præcipio eorum defraudentur. Statuimus quod donationes, venditiones, alienationes, remissiones, cessiones, fideiussiones, quætionibus, quarūcūq; rerum, actionum, & iurium sub quacūq; forma contractuum, vel quasi contractuum, vel verborum conceptione cum puberibus seu adultis facta sine iuramento corporaliter præstito, ac etiam sine consensu duorum saltem proximiorum consanguineorum vnius ex parte patris, & alterius ex parte matris si extant, vel alterius tantū si ex altera non extant, vel saltem affinium si non extant consanguinei, ut supra, & sine decreto nostri Potestatis, & in absentia sui Vicarij, vel alterius iurisdictionem habentis, & sine infirmatione fienda in actis cum quibuscūq; personis non valeat ipso iure, nec aliquatenus celebrari, & si fa-

cta fuerint non servatis solemnitatibus omnibus supradictis præsumantur, & fingantur dolosè, & extortè, & nullam obtineant firmitatem. Et idem dicimus in pupillo, licet ipse tutor, & pubes, seu adultus curator res habeant, & nullo modo formam prædictam volumus observari onerantes in præmissis conscientiam Potestatis decretum interponentis, & consanguineorum, & aliorum ut supra præsentiam præstantium qui si viderint actum celebrandum tendere ad utilitatem minoris auctoritatem, & consensum respectuè interponere debeant, & causa cognita alias non. Et prædicta non intelligantur in constitutionibus procuratoris, seu curatorum a iudice datorum ad causas nec in tenentis, nec in actibus, siue negocijs iudiciabus nec in receptionibus pecuniarum infra decem libras semel tantū pro unico debito nec in confessionibus semel tantum pro aliquo debito usq; ad dictam quantitatem, nec si receperit aliquem extrā pecuniam pro necessitate victus, & vestitus, usq; ad dictam quantitatem, & semel tantum, tum eadem persona nec in locationibus domorum, possessionum, vel rerum immobilium pro vno anno tantum. Excipimus etiam a prædictis quod dicta forma non servata, & etiam sine tutore & curatore dicti minores possint operas suas personales locare usq; ad unum annum tantum si maiores erunt duodecim annorum si autem in presentia tutoris, vel curatoris tantum absq; alijs solemnitatibus ut supra præmissis. Postinq; prædia conducere ad laborandum, & locare dimmodo t aliis conductio, vel locatio annum non excedat. Excipimus etiam a præmissis nisi dicti minores essent publici mercatores, vel artifices despectantibus ad mercationem, vel eorum artificum. Teneantur tamen ipsi minores ex contractibus, vel distractibus suis sine solemnitatibus prædictis celebratis eatenus quatenus facti sunt locupletiores. Volentes pro commoditate ipsorum minorum contractus eorum fieri posse cum omnibus supradictis solemnitatibus in ferijs missis, & vindemiarum, & quibuscūq; alijs ferijs etiam repentinis exceptis ferijs in honorem Dei. Et quod etiam possit eodem tempore dari tutor, vel curator, & contractus celebrari secundum tamen formam de qua supra.

LIBER II

De mulierum indemnitatibus, & earum contractibus.

Rubrica 68.

Indemnitatibus mulierum quarum sexus est fragilis quibus pro-
moveri publica suadet utilitas, & aquaratio qua etiam facillimè
blanditijs hominum alliciuntur propter earum verecundum sexū
timoremq; reverentialem, quem eius sexus, & natura induxit. Hac sa-
lubri lege, prout possumus providentes. Statuimus, quòd nulla mulier
cuiuscūq; aetatis sit nupta, vel nō nupta, possit aliquem contractum, vel
quasi contractum, vel distractum, obligationem, confessionem alicuius quā-
titatis, receptionem, renunciationem, fideiussionem, donationem, dotis
promissionem, venditionem, alienationem, vel alium quēcūq; cōtractum
inire, vel hereditatis aditionem, vel immixtionem per quem, vel quam,
quoquo modo appareat obligata, vel aliquod qualecūq; praeiudicium sibi ge-
neretur sine praesentia, & cōsensu patris, si superest, vel fratris, seu
duorum fratrum, si ipsum, vel ipsos habuerit, quibus defectibus inter-
venire debeat praesentia, & cōsensus duorum proximiorum cōsanguineorū,
maiorum annis xxx. vnius ex parte patris, alterius ex parte matris, vel
duorum ex altera linea tantum si in alia defecit si extat, & si non extat
duo cum consensu vnius tantum bona discretionis, & fama ac opinionis,
& ab omni suspitione remotis, & quod in dictū contractū nullum habeat
interesse, & in ipso contractū, vel instrumento, nullo modo etiam, cui se
obligat, mulier obligetur, & valiter factus contractus, obligatio, confes-
sio, vel renunciatio, fideiussio, donatio, dotis constitutio, venditio, ale-
natio, vel hereditatis aditio, immixtio, vel alius contractus, vel quasi
non valeat, & non teneat ipso iure, etiam si in praedictis, vel aliquo predi-
ctorum intercesserit iuramentum, quod nolimus, & prohibemus in aliquo
ex praedictis interponi, & si interpositum esset, ex nunc auctoritate presen-
tis statuti intelligatur, metu, dolo, & per vim extortum, & in fraudem
sexus muliebris. Inhibentes & contrariis, qui rogati erunt de aliquo instru-
mento de praedictis, vt non deferant iuramentum mulieribus, nisi servata
solemnitate praedicta sub poena xxx. librarum denariorum Communi Mon-
tis

SECUNDVS

tis Alti applicanda quam syndicus dicti Communis exigere, & exigere face-
re teneatur, sub poena soluendi tantundem de suo applicanda Comuni pra-
dictio. Et super praedictis praeter, & contra formam praedictam celebratis,
volimus, q; aliquis non audiat, & agens, vel excipiens cadat à iure
suo, cum omni interesse, rescindendo dicta mulieri omni circūscriptio cessan-
te, nisi in aliquo ex causis proximè dictis fuerit dispensatum per consilium
generale parliamenti dicti civitatis Montis Alti. Quod consilium dispen-
sare possit in casibus supra proximè dictis. Demum iusta necessaria, &
legitima causa subsistente, de qua instrumento fiat mentio specialis. Et
praedicta non intelligantur in constitutione procuratorum ad causas, nec in
tenentis, nec actibus, siue negocijs iudicialibus, nec in receptionibus pecu-
niarum infra libras decem semel tantum pro vnicò debito, nec in confes-
sionibus vsq; ad dictam quantitatem, nec si receperit aliquid extra pecu-
niam pro necessitate victus, & vestitus, nec intelligatur habere locum in
testamentis, seu alijs vltimis voluntatibus, vel donatione causa mortis.
Teneantur tamen mulieres ex contractibus, & distractibus suis, sine solē-
mnitatibus praedictis celebratis, eatenus, quatenus facta sunt locupletio-
res.

Quod filia sit contenta de eo quod pater dederit, vel dare promiserit,
aut reliquerit in dotem. Rub. 69.

Radnamus, quòd filia, vel neptis, aut qualibet alia femina
descendens, sit contenta de eo, quod pater, vel avus,
aut quilibet alius ascendens sibi dederit in dotem, vel
dare promiserit, aut reliquerit, nec ultra illud occa-
sione legitime, vel iuris debiti, natura, etiam mortuo patre, vel
ascendente ab intestato, possit fratres suos, vel alios descenden-
tes, aut etiam ascendentes inquietare, nec de hereditate patris, avi,
vel alterius ascendentis petere, nisi id, quod pater, vel avus,
aut alius ascendens dederit, aut dare promiserit, vel relique-
rit in vltima voluntate, donec erunt aliqui descendentes, vel ascen-

LIBER II

ascendentibus masculis natis ex legitimo matrimonio, salvo nisi fuerint legitimati de consensu patris, vel ascendentium prædictorum, de cuius, vel quorum hereditate ageretur, etiam si essent bona, quæ recognoscuntur ab Ecclesiis, vel pijs locis, vel personis, & hac locum habeant in futurum tantum.

Infra quantum tempus frater, vel descendens, teneatur maritare sororem, vel descendentem, & quod filia, & descendentes femina stantibus masculis dotata, vel non, minime succedant. Rub. 70.

NE peccandi mulieribus occasio tribuatur. Statuimus, quod si pater, vel ascendens decesserit relictis suis, vel descendentibus masculis, uno, vel pluribus, & filiabus, vel descendentibus, una, vel pluribus ex linea masculina; vel alia ætate infra quatuordecim annos constituta, vel constitutas, teneatur frater, vel fratres, sororem, vel sorores, aut alias descendentes alimentare et condecere, & pro qualitate persone, & quantitate patrimonij necessaria administrare, donec in matrimonio fuerint collocata, quam, aut quas usq; ad tempora xvij. annorum inclusivè sue ætatis, teneantur dote constituta per patrem, vel alios ascendentes: aut si non fuerint constituta constituenda per eos, qualitate persone, & quantitate patrimonij considerata, in matrimonio collocare: dummodo dicta dos non sit minor legitima, quod si post decem & octo annorum tempora in matrimonio distulerit collocare modum, & formam superius dictis, & ex defectu, seu causa eas dotare tenentium id proveniat: tunc auctoritate presentis statuti de bonis paternis, aut ascendentium, habeant dotem cum augmento tertij pluris: quibus designare, & designatam conservare teneatur noster Potestatis Montis Alti: aut eius Vicarius: summarie, & sine strepitu, & figura iudicij omni appellatione remota. Teneanturq; fratres, & alij descendentes omnes sumptus, & expensis: tam in iure, quam alijs eidem sororibus, & alijs feminis descen-

SECUNDVS

descendentibus, etiam post dictum tempus maritatis: secundum formam presentis statuti, donec questio fuerit terminata, & consequente fuerint dotem cum tertio pluri ut supra. Sin autem in ætate quatuordecim annorum ut supra constituta filia: aut filiabus, aut alijs descendentibus feminis constitutis pater, vel ascendens decesserit: tunc teneatur frater, vel descendentes ad quos onus dotandi pertinet tenere, & tractare sorores: aut alias feminas descendentes supradictæ modum, & formam, & infra quadriennium post mortem patris, aui, vel ascendentium in matrimonio collocare, secundum prædictos modum, & formam dote constituta, vel constitutenda eisdem sub pæna dotis augmentata, & expensarum secundum quod superius dictum est: nec possint filia, aut descendentes femina dotata, vel non dotata, fratres, vel descendentes masculos inquietare de hereditate paterna, vel ascendentium: tam in bonis profanis quam recognitis ab Ecclesia, vel alijs pijs locis, & personis ultra formam presentis statuti, sed contenta sint eo quod supradictum est. Adijcitur: quod supradicta dote, et augmentata, & pro alimentis, & expensis, & alijs omnibus que in presenti statuto continentur, intelligantur obligata fuisse filiabus, & alijs feminis descendentibus omnia bona paterna, & aliorum ascendentium, ad quos onus dotandi spectat a die mortis patris, & dictorum ascendentium, & ad ipsa bona possint habere recursum: et contra tertium possessorem, nulla facta excussione dictorum bonorum, & de his omnibus omni tempore reddatur, statuentes, quod in penas supradictas non incurrit minor es xx. annis possint tamen cogi omnibus iuris remedijs opportunis faciendis, & observandum omnia que supra disposita sunt. Volentes etiam idem observari in fratre, vel fratribus, & alijs descendentibus maiore, seu maioribus annis xx. si legitime docuerint, se diligentem inquisitionem fecisse cum attinentibus, & amicis de maritando sororem, vel sorores, vel alias feminas descendentes, ut supra. Et quod per eos non steterit, quo minus temporibus prædictis maritaretur, seu maritarentur. Quam diligentiam an sufficiens ipsa fuerit, vel non, arbitrio Domini Potestatis, seu alterius competentis iudicis committimus, disponentes quod si prædicta sorores, vel descendentes non fuerint temporibus supra limitatis maritata stantibus firmis penis supradictis: liceat

LIBER

SECUNDVS

duobus proximioribus: vni ex latere patris alij ex latere matris secundum formam consensus requisiti à statuto de indemitatibus mulierum, illas maritare, & dotare, ut supra dictum est. Insuper disponentes qd si antedicta tempora superius limitata mulier ipsa decesserit antequam in matrimonio collocetur haeredes ipsius nullam quaestionem mouere possint contra haeredes defuncti ad quos spectabat onus dotandi occasione dicta dotis. Si vero decesserit post dicta tempora tunc talis mulier dotem cum augmentatio ne tertij pluris, ut supra transmittat ad quoscumq; haeredes, ex testamento, vel ab intestato. Et praedicta omnia vendicent sibi locum in presentibus & futuris, & in omnibus alijs personis qua forsitan ex forma statutorum teneantur ad maritandum aliquam mulierem.

De muliere maritata nulla dote constituta. Rub. 71.

Ordinamus, quod si aliqua mulier maritata fuisset nulla dote constituta ante mortem persona cui incubisset onus dotandi: possit dicta mulier petere dotem sibi constitutis condecemem, arbitrio Potestatis inspecta qualitate persona, & patrimonij non obstante etiam, quod in matrimonio fuerit constituta, seu collocata tam ab eo qui dotare tenebatur, quam ab eius haeredibus. Dum tamen dicta mulier prostituta, seu quantum sua persona ante matrimonium non fecerit.

De dote restituenda soluto matrimonio, & de tertia parte dotis lu-
cianda. Rub. 72.

Presenti statuto firmamus, quod uxor in matrimonio precedente communibus liberis non extantibus, vel stantibus, infra septem annos continuos à tempore mortis matris legitime copul-
tandos decedentibus dos sua, siue sit immobilis, siue sit instabilis constitu-
ta, soluta, vel non soluta in toto, vel in parte, tertia pars totius dotis pones virum suum pro oneribus matrimonij, & eius haere-

haeredes liberè remaneat: lege aliqua, seu pacto in contrarium loquen-
tibus, non obstantibus, etiam si huic statuto esset renunciatum, seu
etiam interuenerit iuramentum. Reliqua vero dua partes reuertantur
ad dotantem, vel eius haeredes. Qua omnia vendicent sibi locum in
dote promissa, & nondum tradita, ut supra, & in dote qua ex dispositio-
ne legis, vel statuti intelligatur constituta, etiam si mulier non sit tradi-
cta ad domum viri: dummodo matrimonium sit consummatum per copulam
carnalem. Et praedicta valeant, & valere volumus in praeiudicium presen-
tibus, & futuris. Et etiam quando uxor traducta esset ad domum viri
& non esset nubilis aetate lege aliqua in contrarium loquente non obstan-
te. Hoc addito, quod impensa funeris mulieris in omni casu praedicto ag-
noscat per virum pro dimidia. Et idem volumus observari in dote
data, vel promissa per mulierem transuentem ad secunda vota, non ex-
stantibus filiis prioris matrimonij. Quibus extantibus volumus maritus
ex secundo matrimonio tantum lucrari ex dicta dote, quantum de iure
debetur vni ex filiis prioris matrimonij, nisi, & quatenus de bonis
prouentis à priore viro, se dotauerit in toto, vel in parte, qua omnia
etiam obseruetur in augmento dotis.

Quod mulier possit repetere res dotales alienatas per vi-
rum. Rub. 73.

Volimus, quod si res dotales fuerit per virum vendita,
seu quocumque alio titulo alienata, sine consensu, & iuramento uxoris,
& alijs solemnitatibus, ut supra requisitis in statuto de indemitatibus mulierum, & ea-
rum contractibus: ipsa venditio, donatio, & alienatio in praeiudicium
uxoris non valeat ipso iure. Et ipsa mulier ad repetitionem di-
ctae rei dotalis admittatur: ac si matrimonium esset inter eos morte,
vel diuortio dissolutum. Et praedicta locum habeant, vel quod vir fue-
rit absens, vel quod fuerit praesens.

Quod mulier non possit contrahere sine presentia, seu requisitione
viri sui. Rub. 74.

Murbanum fore iudicamus, quod mulier constante matrimonio prona sit ad contrahendum cum aliqua persona in-
scio, vel saltem irrequisito eius viro, quod plurimum suspi-
tionis vndiq, argueret, & inditum turbati coniugij in-
medium afferret. Ideo obuiam ire volentes crebris iureijs, que exoriri asso-
lent inter virum, & uxorem. Statuimus, quod nulla mulier audeat, vel
presumat contrahere, vel aliquid agere prater, & contra formam statu-
ti positi, & descripti sub Rubrica de indemnitatibus mulierum, & eorū
contractibus constante matrimonio, sine presentia sui viri. Aut salte
ipso irrequisito, vel ipso absente, & per antea non requisito. Et mulier,
sem uxor contrfectionis in predictis in xxx. lib. den. de propria dote sua
Communi nostrī Montis Alti condemnatur, & in tantumdem recipiens,
vel cum ea contrahens, & nihilominus per presentia statuti dispositionē
non intelligatur in aliquo in toto, vel in parte derogatum statuto predicto
sub Rub. predicta de indemnitatibus mulierum, & earum contractibus,
sed contenta in illo in suo robore permanere, nec in aliqua parte derogatis
diminuitur, vel additum esse volumus: nisi quo ad penas predictas.

De successione ab intestato. Rub. 75.

Volumus, & hoc nostro statuto firmamus, quod si aliquis
pupillus, infans, pubes, vel adultus maior, vel minor xxv.
annis cuiuscūq, aetatis esset, vel sexus decesserit intestatus,
seu intestata sine liberis ad eorū successionem, vel heredi-
tatem, & bona omnia admittatur pater, avus, proavus, & deinceps ex
ascendentibus, & de masculis tantum natis ex linea paterna. Quibus
non superstitibus ad dictam hereditatem, vel successionem, & bona om-
nia intestati admitti volumus fratres carnales viri, coniuictos, vel
non: nepotes ex fratre pronepotes, ex nepote predicto patrui carnalis
unum,

unum, vel plures, exclusis matre, avo, avia, proavo, proavia, & alijs ex
linea materna ascendentibus, & transuersalibus quibuscūq, nisi in legiti-
ma tantum qua eis deberetur secundum formam iuris, gradus, preroga-
tiva, in quolibet casuum predictorum, semper salva. Non tamen per hoc
negamus quin dicti fratres carnales, nepos, pronepos, & patruus veniant
ad successionem: una cum patre, avo, vel deinceps ex dicta paterna linea
inquantum de iure admitti, & venire debeant, salva gradus prerogativa.
Ad quam quidem successionem hereditatem, & bona omnia vocentur pra-
dicti, & alij de linea paterna modo predicto usq, ad quartum gradum ex-
clusivē gradum accipiendo secundum ius canonicum. Quod si in remotio-
ri, aut ulteriori gradu esset ad medietatem totius hereditatis vocentur pra-
dicti de linea paterna, ut supra dictum est ad aliam medietatem Comu-
ne nostrae (videlicet Montis Alti). Et idem dicimus ad quēcūq, hereditas,
& bona predictorum decedentium ab intestato irent masculinum, vel femi-
ninum dummodo in ulteriori gradu quarto, ut dictum est existeret, quod me-
dietas sit, & esse debet nostri Communis auctoritate presentis statuti.
Quod si decedens intestatus non haberet consanguineos, vel agnatos usq,
ad septimum gradum in tota illius hereditate, & bonis succedat dictam
Commune, uxore, & alijs, qui obstant exclusis, quo casu in totum di-
ctum Commune representare habeat, act. uē, & passivē personam defuncti,
sic ut supra intestati decedentis. Et predicta de successione ab intesta-
to intelligi volumus de bonis, vel substantia alicuius de linea materna per-
veniente, quod eo casu relinquimus dispositioni iuris Communis. Et insuper
volumus, quod ad dispositionem presentis statuti circa legitimam tantum con-
sequendam locum non habeat quando mater concurreret cum suis descen-
dentibus, quod eo casu dictum, & restitutum matri referamus, si aliunde non ha-
beat unde se aliat, cum alijs vero concurrere statuti dispositio locum ha-
beat, & legitima consequatur ut supra dictum est aliqua lege, seu iure ci-
vili vel canonico non obstantibus. In alijs vero successioneibus ab intesta-
to deferendis servari volumus dispositionem statuti positi sub Rub. infra
quantum tempus frater, vel descendens teneatur maritare sororem,
vel descendentem. Et quod filia, & descendentes femina dote a-
vel

LIBER

vel non dotata *flantibus* filiis masculis non succedant. :

Quot testes sufficiant in testamentis, & alij ultimis voluntatibus. Rub. 76.

Statuimus, quod in testamentis, codicillis, & omni alia ultima voluntate, si hereditas erit xxx. florenorum moneta, vel infra sufficiant tres idonei testes. Ab inde verò supra sufficiant quinque. Et ubi viri tempore quo fieret testamentum, vel ultima voluntas non essent, & fuerint tempore pestis, & extra Montis Alti in eius districtu loco ipsorum sufficiant quinque bona, & idonea mulieres. In *clausula* verò, vel intus eam necessario requirantur quinque omni tempore. Sed ubi non reperirentur viri tempore pestis loco viri testes masculi sufficiant duo bona, & idonea mulieres. In testamentis autem facto inter liberos omni tempore sufficiant duo testes etiam non rogati. Et hoc de illis intelligatur, qui possunt condere testamentum. Et in quocumque casu predictorum testes intelligantur fuisse rogatos, etiam quod Notarius omiseret se, & testes esse rogatos. Et testamentum seu ultima voluntas valeat, & teneat, ac si septem testes interuenirent.

Quod filius familias possit testari. Rub. 77.

Congruum est, quod in re sua unusquisque sit moderator, & arbiter. Ideo statuimus: quod quilibet filius familias masculus maior annis decem & octo: de bonis aduentitijs sibi quocumque modo acquisitis disponere possit secundum beneplacitum voluntatis ad pias causas: vel inter agnatos vel cognatos deficientibus alijs à patre usque ad tertium gradum inclusivè secundum ius civile: salvo semper omni iure paterno: quod in dictis bonis ipsi patri competere de iure in usufructu dictorum bonorum, vel alio iure quocumque, fuerit cui per aliquam dispositionem filij de dictis bonis, vel parte ipsorum nullum praiudicium generetur. Et salvo etiam iure competente in dictis bonis cuiusque, alteri, tam ratione

sub-

SECUNDVS

successionis quam alia quacumque causa. Et idem observari volumus in filia familias testante, vel disponente in ultima voluntate de dote: vel alijs bonis, siue ad pias causas. In alijs autem causis non pijs posset disponere, & testari de consensu patris tantummodo.

Quod possessio defuncti continuetur in heredem. Rub. 78.

Statuimus, & ordinamus: quod possessio defuncti censeatur translata, & continuata in heredem unum, vel plures ipsius defuncti à morte ipsius etiam ante aditionem hereditatis: seu apprehensionem factam per heredem ipsius hereditatis: & etiam si alius prius occupasset eam, vel eius partem aliquam, & quod ex ea possessione sit: ut supra translata tribuantur, seu competant qualibet interdita: & remedia possessoria etiam recuperanda. Determinantes quod ubi quis reperitur scienter indebitè aliqua bona hereditatis, vel in hereditate alicuius occupasse, seu fructus aliquos percepisse, vel occupasse se condemnatus sit, & esse intelligatur in pena lib. xxv. Communi Montis Alti, ultra alias penas iuris, & statutorum nostrorum, & etiam ad restitutionem ablatorum, & emendationem cuiuslibet damni, & interesse. Statuentes, quod in huiusmodi causis in presenti statuto contentis procedi valeat usque ad sententiam, & eius executionem inclusivè, sine figura iudicii, & serijs quibuscunque, etiam vendemiarum, & repentinis non obstantibus.

Quod confessio facta in testamento valeat. Rub. 79.

Naturali obligationi, & divinae dispositioni inherentes. Volumus quod si quis in suo testamento, vel quacumque sua ultima voluntate fuerit confessus, se aliquid debere dare, & se facere alicuique, de causa, vel iure, vel ex debito aliquid relinqueret alicui in sua ultima voluntate, illud relictum, seu confessio valeat, & teneat. Et Potestas, seu quicumque alius officialis ex tali confessione procedat, ac si huiusmodi

LIBER

modi confessio in iudicio, & coram Iudice, seu aliter in stipulatione solenniter facta, & deducta esset, non obstante si ipsam confessionem retractaverit, ac voluntatem retractandam dixerit, & pro retractata haberi voluerit.

De protocollo Notarij defuncti: Rub. 80.

Statuimus, & ordinamus, quod protocollo scripta manu Notarij pramortui, valeant, & teneant, & plenam roboris firmitatem obtineant, ac si essent sua manu propria publicata, non obstante si in dictis protocollo non essent omnia capitula, & omnes solemnitates, quae requiruntur in eis appositae, & descriptae, & licet esset defectus in eis dum tamen constet de veritate. Et contra ipsa protocollo obijci, vel opponi non possit, nisi in quantum opponi possit contra publicum instrumentum scriptum, & publicatum manu talis Notarij pramortui. Et si opponeretur talis oppositio sit nulla ipso iure, & hoc fieri possit ad petitionem cuiuscunque interesse habentis: dum tamen Notarius pramortuus in arte sua non fuerit de falsitate condemnatus.

Quod Notarius scribat in instrumento nomen, & pronomem contrahentium, & testium. Rub. 81.

Vm Notarius scripserit instrumentum alicuius obligationis notitiam habere debeat testium, & contrahentium. Unde sunt, & nomina patris, & aui in instrumento scribere teneatur, & cognomina etiam quibus vulgariter nuncupantur, & similiter ipse Notarius de ipso facere teneatur, sub pena ipsi Notario contrahentis centum solidorum denarium ipso facto incurrenda, & per Potestatem auferenda, & quod nullus Notarius ex Notarijs Civitatis Montis Alti in contrahentibus, siue testamentis de quibus fuerit rogatus ad dictam penam centum solidorum debeat per literas abreviatas, vel abicales, vel alios characteres numerum aliquem describere, sed talem numerum cuiuscunque

SECUNDVS

cunque rei, sit per syllabas, & literas alphabeti consuetas describere, & an notare, & si quis a publicatione presentium statutorum contrahere inuentus fuerit ipso facto, & qualibet vice incidat in penam dictam cuius pena medietas sit Communis Montis Alti, & alia sit officialis executionem facientis.

De notificatione facienda per Notarios quando aliquid relinquitur Comuni Montis Alti, & pijs locis. Rub. 82.

Si testator in futurum aliquid Comuni Montis Alti, Ecclesiis, & pijs locis reliquerit mox postquam testator obierit Notarius rogatus certiorare debeat, tam syndicum Communis, quam syndicos dictarum Ecclesiarum, & aliorum piorum locorum quibus relictum fuerit de eo toto, quod fuerit relictum sub pena centum solidorum, & recepta competenti mercede per dictos syndicos eidem Notario soluenda, teneatur idem Notarius rogatus, & requisitus legatus totius summam infra quinque dies restituere sub dicta pena, & si dicti syndici respectu, tam Communis quam Ecclesiarum, & piorum locorum fuerint in hoc negligent, & legatum huiusmodi registrari non fecerint, & notificari, puniantur eadem pena centum solidi. cuius pena medietas sit Communis, vel Ecclesiae, seu pijs loci respectu, & altera officialis executionis, & quod supra dictum est de Commune, & pijs locis, locum habere volumus in qualibet particulari persona cui factum fuerit legatum, vel quae fuerit instituta haeres, quod dictum legatum, vel institutionem ei factum, vel factam assignare, & notificare debeat, iuxta formam statuti in presenti volumine descripti sub Rub. de insinuatione, & assignatione instrumentorum, testamentorum, & legatorum sub pena, ut in dicto statuto.

Quod Notarius forensis non possit rogari hic, & quod Notarius requisitus teneatur conficere instrumentum: Rub. 83.

Ordinamus, quod nullus Notarius forensis, qui non sit de hac

LIBER

oriundus, vel habitator eiusdem, & habitauerit per decem annos, & qui non respondeat in ipsa de omnibus obsequijs realibus, & personalibus possit artem tabellionatus, seu Notariatus in ipsa eadem nostra Civitate, & eius territorio exercere, nec recipere aliquem rogatum contractuum. Quorūcūq, vel vltimarum voluntatum, quod si fecerit pena x. lib. den. incurrat pro qualibet vice ipso facto incurrendam, & exigendam per nostrum Potestatem. Et nullominus eius instrumentis, contractibus, testamentis, protocolis, alijsq, scripturis per ipsum fiendis nullam volumus fidem adhiberi auctoritate presentis statuti non valeat ipso iure. Volumusq, quod quilibet Notarius terrigena requisitus à quibuscūq, personis teneatur conficere instrumenta quarūlibet obligationum à iure non prohibitarum citationum, appellationum, denunciationum, & protestationum, & quorūcūq, spectantium ad eorum officium. Et si hoc facere denegauerit, ve malitiose facere distulerit in x. lib. den. muldetur pro qualibet vice dicta men non sit contra Commune, quo casu non teneatur, nec debeat, nisi de licentia, & mandato nostri Potestatis. si ei visum fuerit, & interesse non habeat ipse Potestas, vel nisi de licentia specialis consilii, nec se rogari ad petitionem alicuius forensis, & Notarius terrigena qui de aliquo instrumentum, vel testamento, seu alia vltima voluntate rogatus fuerit ipsum instrumentum facere teneatur infra xv. dies, & restituere à die quo fuerit positus ab eo, cuius interest instrumentum fieri, recepta tamen competenti mercede nisi iusta causa fuerit impeditus. Ille vero pro quo fit instrumentum, testamentum, vel alia vltima voluntas si infra quindecim dies alios non recollegerit, & competentem mercedem Notario non soluerit, solvat ipsi Notario sol. 5. vltra debitam mercedem dicti instrumenti ad quam solvendam noster Potestas ad petitionem Notarij de facto cogere teneatur, & debeat, & de extractione, seu extractionis petitione stetur sacramento Notarij. Notarius verò quem rogatus fuerit de aliquo instrumento ante quam contrahentes de loco discedant, & antequam ad alium actum dixerant, & ipsis presentibus teneatur, & debeat dictum instrumentum per extensum scribere iuxta formam aliorum statutorum ut supra in presentibus volumine contentorum, & descriptorum in suo diurnali protocollo, sine

quaterno

SECUNDVS

quaterno (ut moris est) inter fidos, diligentes, & accuratos Notarios fieri receptio pro tunc vno boloneno ab eo cuius interest celebrari, & celebratum esse, & de dicto boloneno sibi satisfieri faciat, nec sufficiat sibi dicere non solutus, nō rogatus, ut vulgō dici solet, sed fictione presentis statuti praesumatur solutum sibi dies x. elapsi fuerit à die rogatus quod non perierit, & per consequens eundem Notarium rogatum teneri volumus ad omne interesse contrahentis, cuius interest si instrumentum huiusmodi scriptum non reperitur, & tandem penam incurrat x. lib. de facto, & sine diminutione incurrenda, & per Potestatem, seu alium officialem exigenda, & Comuni Mōtis Alii applicanda.

De instrumentis fiendis, & recolligendis.

Rub. 84.

Via hominum memoria labilis est, ideo nō minus ad eius quā v scripturarum, & instrumentorū conseruationē intendentes quam etiam hominum dispendijs damnisq, alijs ex amissione instrumentorum, & periculis vndiq, praeventibus obuiam ire volentes. Statuimus, quod quicūq, fuerit huius institutus in testamento, vel aliqua alia vltima voluntate, vel sibi aliquid donatū, tam inter viuos, q̃cā mortis teneatur, & debeat instrumentis, seu instrumenta testamenti, vel donationis, tam inter viuos, q̃ causa mortis facta infra mensem à die celebrati contractus quoad donationē inter viuos, vel à die mortis testatoris, & purificata conditionis quo ad testamentum, & donationē cā mortis insinuare, & insinuari facere iuxta seriem in statuto infra sub Rub. De insinuatione instrumentorum faciendi descriptam, & traditam, & in publicā formam dictum instrumentum testamenti, & donationis à Notario gatorcluere, ac redimere soluendo competentem mercedem, ut infra per aliud statutum constitutam sub pena decem librarum de facto incurrenda, & per Potestatem sine diminutione exigenda, & Comuni nostro applicanda, & nullominus vigore dicti instrumenti, non possit, nec valeat, quoquo modo in iudicio coram nostro Potestate, seu alio iudice experiri, nisi illo in publicam formam ostenso, possitq, dictus donatarius heres

U in-

LIBER

SECUNDVS

institutus, & legatarij quicūq; cogi, & compelli instante dicto Notario rogato de facto per Potestatem, & eius Vicarium pro obseruatione praeceptorum vinculo eius iuramenti, & poena centum solidorum de suo salario retinenda, & nostro Communi applicanda, possintq; omnes legatarij ab herede instituto conueniri ad concurrendum in solutione mercedis Notarij pro rata legatorum.

De mercede danda Notarijs pro scripturis per eos extrahendis.

Rubrica 85.

T Laboris sui quisq; premium dignè & iuste consequatur. Statuimus, & ordinamus, quòd quilibet Notarius, sub poena superius per sepe declarata, incurrenda, & Communi Montis Alti ipso facto applicanda, postquam requisitus fuerit, teneatur, & debeat se rogare de omnibus & singulis contractibus, testamentis siue ultimis voluntatibus actibusq; iuridicis ab una siue pluribus personis consiciendis: dummodo negotium, & materia sit licita, seu licitis. Et non contra bonos mores, & habere, & consequi debeat, & sibi satisfieri pro suo labore, & mercede, modo, & forma inferius descripta, videlicet pro instrumento in publicam formam redactò de summa, siue usq; ad summam viginti quinque floren. carlenos duos. Usq; ad summam quinquaginta floren. carlenos quatuor. Ab inde usq; ad centum florenorū unum. Ab inde usq; ad florenos ducentos, florenum unum cum dimidio. Ab inde usq; ad trecentos florenos, duos. Ab inde supra pro quolibet centenario florenorum bolonensis viginti, ita tamen quòd non excedant summam quinque florenorum pro quolibet instrumento. Pro instrumentis mandati procuratoris, compositionis, compromissi, & quierationis carlenos duos. Pro instrumento transactionis concordia, & diuisionis bonorum, & pacis inter Communitates, & inter particulares carlenos quinque: dummodo in eo non fiat mentio de aliqua obligatione summa denariorum, super qua obligatione soluatur modo supradictò computatis tamen dictis quinque carlenis. Pro testamentis, & ultimis vo-

lunt-

luntatibus si hereditas est valoris 50. florenorum carlenos 4. usq; ad centum carlenos 5. usq; ad florenos ducentos florenum unum. Ab inde supra florenos duos quantacūq; quantitatis fuerit. Pro qualibet particula testamenti, videlicet legatarij usq; ad summam centum florenorū carlenos tres, & bolonensis duos. Ab inde supra florenum unum. Pro quolibet codicillo florenum unum si res codicillata est valoris floren. centi: Ab inde infra bolon. 20. Pro instrumento emptionis, & venditionis habeat modo superscripto, ita tamen quòd non excedat summam unius ducati auri. Pro instrumentis emptionis, & permutationis rerum Ecclesiasticarum, quia in eis examinantur testes, & registrantur multa alia, & facultates Apostolica Notarius recipiat dupplum quatenus dictum est supra de instrumentis emptionum, & venditionum.

De terminorum questionibus. Rub. 86.

Terminorum, & confinium quaestiones, praediorum urbanorum, & rusticorum cognosci, decidi, & terminari possint, & debeant, tam per nostrum Potestatem, quam per arbitros, & arbitratores ad petitionem cuiuscūq; agentis, & petentis inter partes, & ab ipsis partibus in iudicio, vel extra cōiter electos de veritate melius informatos summarie simpliciter, & de plano in iudicio, vel extra sola facti veritate inspecta omni iuris solennitate remota, quorū diffinitionibus, & terminationibus tam si electi fuerint à partibus ut supra quàm si fuerint electi, & vocati in testes ab ipso Potestate, stetur, & credatur, ac si probatum esset legitime, & dictae partes acquiescere debeant, & diffinitionem, ac terminationem huiusmodi ratam habere omni tempore sub poena centum solidorum Communi Montis Alti de facto applicanda, & per partem contraueniētem incurrenda. Hoc idem obseruandum dicimus in quaestionibus cursus aquarum, & alijs similibus.

De negante rem communem habere cum aliquo. Rub. 87.

Volumus, & si quis rem communem quam cum aliquo, vel aliquibus

bus habeat, & habere dixerit, & consors ipse voluerit, & ipsa res diuidatur, & ille contra quem peteretur rei diuisio negauerit rem cōem habere cū petente, & de mendacio conuinceretur per duos testes maximè, vel per instrumentū, negans incertum sol. condemnetur cōmuni, & in totidem parti.

De causis ciuilibus compromittendis inter consanguineos. Rub. 88.

Virgia qua rancores, & crimina inter coniunctos inducere solent penitus extirpentur. Prouidemus, quod si in futurum tingerit litem moram esse, siue per libellum, siue per aliquam petitionem, vel aliter quomodocunque in aliqua causa Ciuili, ordinata, delegata, summaria, vel commissaria etiam si qualecunque officium Iudicis imploretur: dummodo non sit executio alicuius sententia, vel precepti: nec compromissum compromissi petatur corā Poteestate Montis Alti, vel eius Vicario inter aliquos coniunctos, vsq; ad tertium gradum inclusiue, connumerando gradū secundū ius Canonicum, siue sint agnati, cognati, siue affines. Et aliqua partium litigantium petat coram eodem Poteestate, vel eius Vicario, vel officiale partem aduersam sibi coniunctam, ut supra compelli ad compromissum faciendum de dicta lite, questione, vel causa, vel quod aliquis, vel aliqua comparando coram Domino Poteestate, & alio officiale, & solo verbo diceret alquem suum consanguineum, & affinem ut supra sibi teneri in aliqua re, siue quantitate de quauis quantitate, seu quantacunque re fuerit res, seu quantitas: dummodo deducatur coram Poteestate per solam narrationem fiendam etiam solo verbo, ut supra dictum est, vel quod pars diceret ego intendo agere contra talem, vel peto compromissū fieri, vel aliter quocūq; loqueretur, quod importaret velle compromissū fieri, dictū Poteestas, vel alius officialis qui super hoc requisitus fuerit teneatur sub vinculo iuramenti partes ipsas tam realiter, q̃ personaliter compellere ad compromissum faciendū, & per illū modum, & formā in qua amba partes fuerint cōcordes. Et si discordes fuerint in modo, & forma faciēdi cōpromissū inter, & per dictas partes de iure, et de facto, & ita in procedendo,

dendo, quā in terminando de omnibus, & singulis petitis, deductis, & exceptis hinc inde, ac dependentibus, & connexis emergentibus, incidentibus, seu occasionatis ab eisdem cum clausulis opportunis, & in talibus apponi cōsuetis in vniū probū virum, agnatum, cognatum, vel affinē, seu vtriusq; partis amicū si in vno fuerint concordēs alias qualibet partū suū eligat arbitratorē virū honestū, & fidedignū habitantem in civitate Montis Alti, & cuius copia, & presentia in loco iudicii facilius haberi possit, ac ipse compelli, & astringi ad procedendū & laudandū in causa. Et qui non fuerit aduocatus in causa, & qui alieni partium non consuluerit, & qui nō fuerit procurator, sollicitator, vel intercessor in causa, vel qui ēt alteri parti non fuerit suspectus ex aliqua iusta, & rōnabili causa manifesta, vel qua probari possit, & si manifesta non fuerit, vel probari non potuerit, vel allegans probare noluerit, & id Poteitati, & iudici videntur, tunc solo iurō allegantis ipsa iusta, & rōnabili causa probari possit, dūmodo ultra numerū duorū, seu iuramento non possit recusare. Et cum Poteestate cognoscendi, videndi, examinandi, procedendi, laudandi, & decidendi, de iure, & de facto, & de iure tantum, & de facto tantum, vel mixtim lite contestata, vel non cū scripturis, vel sine scripturis, summarie, simpliciter, & de plano sine strepitu, & figura iudicii sola rei veritate inspecta, ut nulla iuris, vel statutorum Cōis Montis Alti solēnitare seruata, & prout eis melius visum fuerit, pro bona concordia partū, & appellatione, & nullitate, ac in integrū restitutione, vel supplicatione prorsus reiectis. Quod quidem cōpromissum peti possit ante lite contestatam, vel post, infra xv. dies à die contestationis litis, vel habita pro contestata, vel à die scientia, siue notificationis, & non ultra. Et ad hoc compromissum sic faciendum volumus & pupillos compelli, & cūlibet atatis minoris xxx. annis. Et teneantur eorum tutores, & curatores etiam speciales ad hoc decreti super his omnibus, & singulis auctoritatem suam prestare. Et si essent infantes tutores eorum nomine compellantur ad omnia, & singula predicta faciendā. Et similiter curatores furiosorum, & mentecaptorum, & aliorum, qui cura, & gubernatione, & administratione indigent alterius. Et his casibus bona dumtaxat minorum, furiosorum, mentecaptorū, & aliorū pradi-

LIBER

Etiam sint obligata, & non tutorum, vel curatorum eorum. Mandantes, q. arbitri, & arbitratores sic electi, ut supra teneantur, & debeant eorum laudum, & arbitramentum, compositionem, seu decisionem, diffinitivè proferre terminando omnia, & singula sine aliqua reservatione super toto, vel parte, de quibus in eos, vel eum factum fuerit compromissum, infra unum mensem continuu ad die facti, & acceptati, tacite, vel expresse compromissum numerandum per determinationem clavam, & apertam praeiudicis condemnando, vel absolviendo. Vel iurare coram Potestate, aut eius Vicario, coram quo pendeat questio se esse discordes sub iuramento, q. nulla malignatione dissentiant, sed quia quilibet credit suam opinionem condemnationem esse veritatem, & aequitatem sub poena x. lib. pro quolibet arbitro, & arbitratoris, vel communi amico applicanda Communi Montis Alti quam poenam quilibet ius dicens possit exigere ex officio suo, & etiam nullo iustitiae, & exigendo effectualiter lucrari quartam partem. Et ad praedictum faciendum teneatur, & debeat Potestas Montis Alti requisitus compellere dictos arbitros, & arbitratores realiter, & personaliter sub poena xxv. lib. de salario suo ab eo auferenda pro dimidia Communi praedicto. & alia dimidia parti applicanda. Quo mense elapso si dicti arbitri, & arbitratores non laudaverint, vel iuraverint, ut supra instantia dicti compromissi expiraret, & peremptio esse intelligatur. Et pars vel arbitri per quam sit terit quo minus causa ipsa terminata fuerit, ut supra intelligatur in expensis condemnato, vel condemnatus. Adijcientes, q. instantia unius mensis non possit prorogari per partes nisi semel dummodo non excedat tempus unius alterius mensis. Statuentes, q. id, quod ipse solus electus in quem factum fuerit compromissum laudaverit, vel ipsi duo electi unanimiter, & concorditer sine tertio, vel si ipsi duo, licet discordes fuerint, & postea unanimiter, & concorditer cum tertio laudaverint, & arbitrati fuerint plenissimam obtineat roboris firmitatem. Itaq. nullo dictorum casuum a tali laude possit appellari, querelari, supplicari, de nullitate dicti, nec restitutio in integrum peti, etiam ex capite minoris aetatis. Nec reductio ad arbitrium boni viri peti ex aliquo capite lisionis enormis, nec officium iudicis implorari, nec aliquo alio beneficio legis, vel statuti contraheretur. Immo

ipsum

SECUNDVS

ipsum laudum sit firmum, & perinde ac si esset sententia qua transiisset in rem iudicatam contra cuius executionem nulla exceptio possit opponi, quin sententia sortiatur debitam executionem. Si verò duo primi arbitri fuissent discordes, & deuentum esset ad tertium ad quem cum oportuerit Potestas noster deveniri suo arbitrio faciat. Et tertius solus discors ab alijs, vel si fuerit in concordia cum uno tantum ex arbitris, & arbitratoribus primis, & tulerit laudum tunc, & eo casu possit reductio ad arbitrium boni viri peti in duobus casibus tantum, videlicet quando evidenter constaret de dolo ex praeposito arbitratorum, seu arbitratorum, vel quando esset enormissima lesio quam declaramus esse tertiam partem eius, q. iuste, & aequè laudare, & terminare debuissent habito respectu eius, quod deducitur in reductione petita quibus casibus tantum producat, & petatur ipsa reductio coram Potestate Montis Alti, vel eius Vicario infra x. dies continuos numerandos a die notificationis laudi non obstante quocūq. iuramento in compromisso appposito, q. auctoritate praesentis statuti praesumatur, & fingatur his duobus casibus dolo, & fraude interpositum, & teneatur reductione ipsam petens infra duos dies de mandato Potestatis, & legitime notificari secisse ipsam petitionem parti adversa. Potestas coram qua causa reductionis pendet statuere habeat terminum quinque dierum partibus ad iustificandum, & excipiendum, deducendum, probandum, & probatis habendum quicquid voluerint, & sibi incumbere dumtaxat non possint fieri novae probationes nisi in, & super dictis duobus casibus, & post dictis terminum elapsu teneatur partes exhibuisse infra quinque dies omnes scripturas, & iura, qua producerint ipsi Potestati. Et Potestas secundum scripturas, & iura sibi exhibitae, & exhibitae teneatur infra xv. dies terminasse ipsam causam reductionis fungendo in omnibus, & per omnia tam in procedendo q. in terminando partibus arbitratorum, aut arbitratorum qui prius laudaverint, & si infra dictum terminum xv. dierum ipsa causa reductionis non fuerit terminata sententia ipsa, seu laudum, & arbitramentum firma, & firmum maneat, & eo casu Potestas, seu Vicarius eius per quem steterit teneatur ad poenam x. lib. applicandam parti, & a suis, & terminatione lata super dicta reductione, siue confirmatoria, siue infirmato-

matoria prima non possit appellari ut supra de laudo, & arbitramento diximus sed firma maneat, & si petens reductionem succubuerit in causa reductionis cadat in penam lib. x. applicandam pro dimidia parti, & pro alia dimidia Communi Montis Alti, ultra penam adiecta in compromisso, quam penam compromissi peti possit auctoritate presentis statuti quatenus de iure debeatur. Disponimus etiam, quod dicti arbitri, & arbitratores ipso iure habeant in causa eis commissa omnimodam iurisdictionem pro cognitione, & expeditione dictae causae, ac si essent iudices ordinarii, & ob hanc causam non cogantur iudicem ordinarium audire quamvis iustitia compromissi durat, & non ultra pro omnia, & singula presenti statuto disposita quo ad effectum, & executionem laudi etiam sibi locum vindicet in quocumque iudicio compromissario, vel compromisso voluntarie facta extra iudicium, & laudo ex inde securis factis inter coniunctos in gradibus, ut supra connumeratis etiam si huius statuti forma seruata non esset nisi per partes in compromisso aliter conuentum fuerit, & habetur etiam locum inter extraneos, & non comprehensos in presenti statuto. Dumtaxat men factum fuerit compromissum secundum formam presentis statuti.

Infra quantum tempus civiles causae terminentur.

Rubrica 89.

olumus, & presenti statuto firmamus, quod civiles causae in iudicijs realibus, vel quosq. & ordinarijs finiantur, & terminentur per nostrum Potestatem, & quocumque alium officialem Montis Alti iurisdictionem habentem per diffiniuam sententiam quantacumque fuerit aestimationis infra tres menses à die litis contestationis, vel habita procontestata connumerandos. In iudicijs uero personalibus, & ubi quantitas, vel summa, seu res, quae peterentur ultra x. lib. seu à x. lib. supra infra duos menses à die dati libelli, & factae narrationis coram Potestate finiantur & terminentur. Ab inde uero infra, & in iudicijs x. lib. & in causis tam de iure, quam ex forma nostrorum statutorum summarijs infra unum mensem similiter à die dati libelli, & factae

factae petitionis, ac narrationis coram predicto Potestate, & alio officiale finiantur, & terminentur, quod si Potestas negligens fuerit, & per ipsum, seu eius Vicarium steterit, quominus causae praedictae in dictum tempus ut supra terminentur, & finiantur incurrat penam xxv. lib. ipsa facta sine aliqua diminutione de suo salario retinendam, & Comuni Montis Alti applicandam. deductis tam de medio feriarum appellationum nullatum, & prouocationum, seu alterius impedimenti temporibus. Et ubi sominus Potestas, seu alius officialis successor terminare teneatur an eundem terminum, & sub eadem poena, ut supra incurrenda, & applicanda. Et insuper volumus, quod omnibus causis civilibus, & criminalibus, vel quales in quibus ex forma alicuius statuti infra certum tempus expediri, & sententiam praeferi habeat, & debet idem noster Potestas possit, & habeat post illud tempus in causa procedere, & terminare, & quod post modum factum fuerit plenam habeat firmitatem, ac si infra dictum tempus factum fuerit capitulo aliquo in contrarium non obstantem.

De compromissis fiendis inter non consanguineos, & affines.

Rubrica 90.

aturalis ratio suadet, quod si iurgia, & iudiciorum strepitus crebra, & longa litigia, rancores, & discordias inter coniunctos inducere solent multo acrius, & fortius illis perniciosiora inter non coniunctos, & vinculo parentela non attinentes, & inducere credendum est. Ideo huiusmodi malos euentus extirpare cupientes, & litigantium dispendijs etiam obuiam ire volentes. Statuimus quod si causa civilis inter nostros terribiliter agitando, & quae agitari congerit coram nostro Potestate, seu alio officiale nostri Communis infra tempus instantiae, ut supra in statuto proxime praefixum non fuerit per nostrum Potestatem, tum sua, tum etiam litigantium desidia, & negligentia, seu dolo, & fraude per sententiam terminata, tunc & eo casu Magnifici Domini Priores, sex de Creditis nostri Communis, una cum Potestate, aut seorsum ab eo auctoritatem habeant, possint, & valeant.

LIBER

leant. Immo teneantur partes litigantes coram potestate cogere, & cogi facere cum adiectione penarum, & illarum exactione vsq; ad x. lib. cōtra quēlibet, siue pro quolibet recuanti, & detentione in palatio, & de mittendo ad confinia eorum arbitrio, seu maioris partis d. D. quinque de Credentia vel per alium modum prout eis videbitur, & placebit ad compromittendum eo modo, & forma quibus dictum est supra in cap. sub Rub. de casibus civilibus compromittendis inter consanguineos & affines, & si arbitri, seu arbitratores non fuerint concordēs in sententiando, tām in causa inter dictos consanguineos, & affines, vt supra in dicto statuto continetur. Cui si quid deest hic adijciendo supplere intendimus, quā in casibus presentis statuti inter non consanguineos, & affines, partes debeant eligere tertium infra duos dies à die monitionis ipsorum arbitrorum, seu arbitratorum. Quod si non eligerent ipsi Domini de Credentia, aut maior pars eorum, & cum Potestate eligere debeant tertium arbitrum, qui arbitri vna cum tertio assumpto debeant dictas causas in eorum compromisso deductas expedire per suā diffinitiuam infra vnum mensem à die petitionis, seu narrationis eorum eis facta, sub pœna x. lib. Et quod arbitri electi, & etiam tertius assumptus, tām vigore presentis statuti, quā vigore alterius statuti, vt supra inter consanguineos, & affines acceptare teneantur tale arbitramentum infra duos dies à die monitionis facta per Potestatem, seu Dominos sex de Credentia, sub dicta pœna x. lib. den. sine diminutione soluenda, nisi iustā habuerint causam, & illa dicatur iusta causa excusationis, quæ declarabitur per nostrum Potestatem, & Dominos sex de Credentia, seu maiorem partem ipsorum sex Dominorum. Declaramus insuper, & volumus, qd per dispositionem presentis statuti, non intelligatur derogatum, alteri statuto superius posito sub Rub. de causis civilibus compromittendis inter consanguineos, & affines, & è contra, sed quod vnum veniat ad declarationem, dispositionem, & obseruantiam alterius. Ita quod quoties deueniret, & deueniri oporteret vt supra ad compromissum inuendū inter partes litigantes, quod statutu est in vno, illud idem statutum esse intelligatur in oībus, & per oīa in alio, & cū oībus qualitatibus suis, & penarum adiectionibus pro repetitis haberi.

De

SECVNDVS

De ferijs.

Rub. 91.

Iuino precepto inherentes. Statuimus, & decernimus cum omni veneratione custodiri, ac celebrari in honorem Diuina Maiestatis ab omni litigio, & strepitu iudiciario. In primis omnes d. es Dominicas, diem Natiuitatis Domini Nostri Iesu Christi cum duobus precedentibus, & omnibus subsequentibus, vsq; ad diem Epiphania cum sequenti die inclusue, diem Dominicum Resurrectionis eiusdem Domini Nostri Iesu Christi, cum tota hebdomada sancta precedenti, & cum tota hebdomada sequenti, diem Ascensionis Domini, dies tres Penthecostes, diem festum Corporis Christi omnes dies festos gloriose Virginis Mariae, videlicet Conceptionis, Natiuitatis, Annunciationis, Purificationis, & Assumptionis eiusdem Virginis Mariae, & diem Visitationis sancta Elisabeth, ac etiam octauam sancta Maria de mense Augusti, dies festos omnium Apostolorum, & quatuor Euangelistarum, omnes dies Veneris de Mense Martij, omnes dies Rogationum, dies S. S. Sebastiani, & Fabiani, diem Conuersionis sancti Pauli, diem sancti Blasij, diem Iouis carnispruij, diem primum Quadragesime, cum duobus precedentibus, diem S. Petri in Cathedra, diem S. Thomae de Aquino, S. Gregorij, S. Georgij, S. Christintiani, S. Pancratij, S. Ioseph, S. Benedicti, S. Barnabe, S. Marci, diem Inuentionis sancta Crucis, S. Michaelis, sancti Anthonij, sancti Vincentij, diem Natiuitatis sancti Iohannis Baptista, sancti Bernardini, sancta Margarita, sancta Maria Magdalena, sancti Dominici, sancti Laurentij, sancti Augustini, diem Decollationis sancti Iohannis Baptista, sancti Hieronimi, sancti Francisci, sancta Luca, sancta Clara, diem commemorationis omnium Sanctorum, diem commemorationis omnium Lysanctorum, sancta Catherine, sancti Nicolai, sancti Nicole de Tolentino, sancti Ambrosij, diem sancta Lucia, & d. es omnes festos sanctorum, & sanctorum in capitulo primi Voluminis, sub Rub. de Veneratione sanctorum, & sanctorum, quorum Ecclesia sunt, vel in futuris fient in *Diocesi Montis Alti*, & in eius districtu, quos omnes dies ita volumus alijsimo dedicatos obseruari, vt etiam partibus valentibus nobis possit

LIBER

posset geri, aut fieri, quod ad causam, vel naturam iudiciorum quoquo modo pertineat, & spectet. Præterquàm in causis criminalibus maleficiorum in & super quibus volumus posse procedi in omnibus, & per omnia in quibuscumq; actibus etiam, usq; ad prolationem sententiarum nisi dies proferendarum sententiarum caderet in diem Deo, & Virgini Maria dictatum, & alios dies ut supra in capitulo de Veneratione Sanctorum descriptos, vel nisi aliter, & alio modo ex forma statutorum, & de iure communi esset prohibitum. Reliquos alios dies omnes volumus esse utiles, in resolutione totius anni. Præterquàm ferias mensem, & vindemiarum, quas ferias mensem disponimus esse à die Sancti Petri de mense Iunij usq; ad festum Sanctæ Mariæ de mense Augusti inclusivè, Vindemiarum vero à quatuor temporibus de Mense Septembris, usq; ad festum Sancti Luca de mense Octobris in quibus feriis propter messes tantum, volumus posse procedi in iudiciis communi partium consensu: aut si renunciatum esset feriis in instrumentis, & in omnibus causis sui natura de iure communi tantum summarijs, aut privilegiatis, & in causis à 40. sol. infra. Ita feriis autem vindemiarum nullo casu ius reddatur, nisi in causis mercedum, & alimentorum in quibus pluriqum summarie, & extra tribunal ius reddi volumus. Et idem observetur in causis carceratorum, & pro penis sionibus. Et extra hos casus volumus quæcūq; posse conveniri, aut molestari nisi pro Communi Montis Alti, aut pro Camera, vel gabellis, ac etià instrumentis aptis ad messes, & vindemiam. Non derogando propter eà statuto supra posito sub Rubrica Quibus casibus summarie procedatur.

Quod pater non teneatur pro debito filij. Rub. 92.

Statuimus ad remouendum omne dubium, qd inter non peritos exoriri potest ex debito contracto per filium familias sine expresso consensu patris, quòd si filius familias diuini à patre habitauerit, vel si habitauerit, & negocia domus non gesserit, & in suis negocijs tacitè, vel expresse non fuerit à patre comprobatus, vel nisi debitum per ipsum filium contractum in patris utilitatem conuer-

sum

SECUNDVS

sum esset, & probaretur, quod tunc, & eo casu pater, ad huiusmodi debitum sic contractum non teneatur, tam in legitima filio debita iure natura, quàm trebellianica, quàm etiam alio iure in bonis dicti sui patris.

De assignatione, & insinuatione testamentorum, legatorum, codicillorum, & ultimarum voluntatum, donationum, & in illorum cessatione. Rub. 93.

Totius fraus, & fraudis suspitio remoueat. Statuimus, & ordinamus, quòd si quis habuerit, vel habere potuerit in firmentum testamenti, vel legati, vel codicillorum, vel alterius ultime voluntatis, siue donationis cuiuscunque generis, siue generalis, siue specialis. Et res relicta, vel legata, vel donata valuerit quadraginta lib. vel supra teneatur, & debeat infra sex menses à die purificata conditionis, si res relicta, vel legata fuerit conditionata. Sin autem à die mortis testatoris, & donatoris, cā mortis, vel à die celebrati contractus cuiuscunque, alterius pure, & irrevocabilis donationis assignare, & actualiter producere coram nostro Potestate, vel eius Vicario, tale instrumentum. Et facta productione alicuius ex prædictis instrumentis respectu celebratis per aliquem legitime comparentem, tunc idem noster Potestas ad petitionem producentis, & tale instrumentum assignatis citari faciat nominatim personas que citari deberent de iure ad opponendum, & obijciendum contra tale instrumentum, & contra petitionem qua facta est de insinuatione, vel cassatione talis instrumenti, infra terminum per Potestatem assignandum. Et si persona citata non comparuerit in termino dicta prima citationis, facto eadem die, & termino proclamata per publicum bannitorem nostri Communi ad portas Palatii de omni persona, vel de Vniuersitate qua vellet comparere, & opponere aliquid contra tale instrumentum quod proclamata pro citatione legitime haberi volumus. Et in termino assignando quem statuimus, vel non decernimus, & esse intelligatur ad primam iuris immediatè sequentem nulla comparente persona potest pronunciare, & debeat tale instrumentum insinuandum esse, & pro insi-

X nuato

LIBER 2

miato haberi. Si verò comparuerit persona aliqua ex prænominatis, vel per tale proclama ut supra citata, & tale instrumentum dixerit esse non verum, nullum, vel inefficax, vel aliquid aliud opposuerit audiatur. & per Potestatem cognoscatur, & causa diffiniatur, & terminetur de iure, sine streptu, & figura iudicij, & sine liti contestatione, & caput solidorum solutione, & si ille qui habuerit, vel habere potuerit tale instrumentum, testamenti, legati, codicillorum, ultima voluntatis, & donationis non assignauerit, ut dictum est, tunc tale testamentum legatum codicilli, & ultima voluntas, ac alia donatio non valeat, nec teneat pro eo tantum, qui ita dolo detinent dictas Potestas scribi faciat predictas assignationes, petitiones instrumentorum per se, vel alium, & alia omnia, & singula apud actus curia, vel in libro insinuationum ad hoc specialiter deputato, seu deputando, modo, & forma, & solemnini ordine superscriptis, & talibus instrumentis insinuatis detur, & adhibeatur plena fides scriptis, modo, & forma supradictis, licet esset exemplum, & non originale instrumentum per quemcumque, Notarium cum auctoritate, & decreto iudicis, sue Potestatis. Qua interposito decreti possit fieri die feriata etiam in honorem Dei virtute presentis statuti, & dispensationis nostrorum superiorum, & habeatur, ac si esset scriptum, & publicatum per Notarium originaliter rogatum, & talia instrumenta exequi possint, ac si essent instrumenta confessionata, & non possint opponi contra ea nisi exceptiones prænissae contra instrumentum confessionatum. Qua testamenta, legata, codicilli, ultima voluntates, vel donationes factae pauperibus, vel ad pias causas, vel religiosis cuiuscumque, valeris, & alia quacumque, quibuscumque, personis factae non continentur, vel continentia maiorem summam, seu valorem quadraginta lib. denariorum non indigeant insinuari, produci, vel assignari, sed executioni possint, & debeant demandari sine alia aliqua assignatione. In quibus libris actorum Potestatis, vel insinuationum respectu describantur omnes assignationes, & insinuationes, quae in futurum fierent sub breuibz verbis, videlicet quod ponatur menses, annus, mensis, & dies, in quibus facta est assignatio, & subsequenter insinuatio, & nomen, & pronomen illius, ad cuius instigationem facta fuerunt: necnon condita testamenta legata

codici-

SECVNDVS

codicilli ultima voluntates, & donationes, necnon Notariorum qui fuerunt rogati de illis respectu. Et quod assignationes, & insinuationes predictae, & prænissae omnia, & singula seruari volumus insuper, & de omni contractu, & instrumento inito, & conuento cum minore iuxta seriem, & ordinem annotatum supra in cap. sub Rub. de contractibus minorum.

De appellationibus, recursibus, & alijs promocationibus. Rub. 94

N iustitia cultus omnibus plenè seruetur, & nullus contra iustitiam grauatus competentis iuris remedio priuari videatur. Presenti capitulo duximus statuendum, quod à Potestate, seu Dominis sex de Credentia, & alijs officialibus huius nostra Civitatis arbitris, & arbitratoribus quibuscumque ipsorumque, sententijs, tam diffinitivis, quam vim diffinituarum habentibus, decisionibus, terminationibus, pronuncijs, preceptis, multis, & penis, & alijs quibuscumque, grauaminibus, hominibus, & personis de hac Civitate vel in ea habitantibus & contra eos latis, illatis, impositis, & inferendis per dictos nostros officiales, Priores, arbitros, & arbitratores predictos, quilibet de dicta Civitate vel in ea habitans, possit, & valeat si dixerit se esse grauatum extrà causas, quorū cognitio in causa appellationis. Spectet, & deuoluatur prafatus D. Prioribus sex de Credentia liberè viua voce, et sine alia scriptura per testes probando appellare, provocare, de nullitate dicere reductionem ad arbitrium boni viri, & in integrum restitutionem petere, quando de iure cõpetit cãm prosequi coram Iudice appellationis Curia Generalis Provincia, seu Reuerendis, Dominis Gubernatoribus, & Superioribus nostris, iuxta formam nostrorum Statutorum, & Sacrarum Constitutionum, & iuxta appellationis adhibitis teneatur, & debeat libellū promocationis recursus, appellationis, nullitatis, & reductionis admittere, & causam terminare, & super ea procedere iuxta dictam formam Sacrarum Constitutionum. Excipimus à predictis, quod nullus in notorijs per factis evidentijs manifestè contumax: nec in causa momentanea possessionis, ne

X 2 à fin.

LIBER

à sindacato aliquo, seu executione prætexus fortificationis, seu reparatio-
nis laborerij, aut custodia huius nostra ~~causae~~ seu occasione impositionis,
vel exactiois talearum, tributorum, subsidiorum, collectarum, & aliorum
onerij realij, personalium, ac mixtim imponendarum, & exigendarum, seu im-
ponendorum, & exigendorum quolibet per nostrum Cōe nisi notorie constaret
de gravamine, nec in aliquo ex casibus, & alijs à iure tā civili, q̃ canonico
prohibitis valeat appellare, ac vocē appellationis emittere, seu in aliquo ca-
sui p̃dictorum, & similium cuiq̃ liceat appellare. Et si secus per aliquem exti-
terit attentatū iudex ad quē appellatū fuerit tale appellationē, aliquo modo
nō recipiat nec admitat. Et Potestas, seu quivis alius ex supra dictis nostris
officialibus à quo seu quibus fuerit appellatum se non deferat in aliquo,
quin potius contra appellantem huiusmodi in cā in qua fuerit appellatū, pos-
sit impunē procedere, & terminare, & debita executioni demandare, ac si
dicta appellatio interposita non fuisset, & idem dicimus si contigerit in fu-
turum aliquem nostrum officialem, seu eius familiarem, vel banulum, pro
aliquo forte debito Fiscali tām Camera, quam nostri Communis, vel deli-
cto velle capere aliquam personam, qua solvendo non esset, vel de eo, seu e-
ius substantia dubitaretur an ad debitum sufficeret: seu capere vellet ali-
qua bona mobilia, & talis debitor à dicta captura, seu gravamine appel-
laverit potius q̃ capi, seu duci se promiserit personaliter, seu eius bona ca-
pi, quod tunc non obitante tali appellatione impunē capi, & duci possit,
ac retineri dictaq̃ bona sequestrari, nec restitui, vel relapsari nisi pra-
stutis idoneis fideiussoribus de iudicio sili, & iudicatum solvendo.
Itemq̃ dicimus si causa esset corporalis, quod ducatur, & retineatur
non obitante appellatione aliqua.

De appellationibus, & causis per appellationem devolvendis, & interpo-
nendis, ad DD. Prioris nostra *Grav.* & modo, & ordine
procedendi. Rub. 95.

Antiquam, ac veterē observantiam in plurimis prosequentes. Statuimus
q̃ in causis damnorij datorum, tam per invectionem q̃ per denunciationem,
scilicet

SECUNDVS

seu accusationem per Potestatem, vel officialem accusarum, vel damnorij
datorum forensē, vel terrigenam, vel quemcunq̃ alium officialem no-
strum cognoscendi quantacūq̃ quantitatis fuerit, necnon in causis merē
civilibus, & criminalibus, vel mixtis penis, & multis, tam ex arbitrio
quam ex forma nostrorum statutorum irrogatis, & impositis, & per
nostros officiales forenses imponendis, & alijs gravaminibus illatis,
seu inferendis per dictos nostros officiales, non excedentibus summam de-
cem lib. Et in dictis causis civilibus, & criminalibus, seu mixtis, non exce-
dentibus dicta summam, quilibet de hac *ciuitate* vel in ea habitans sen-
tiens se gravatum à dictis officialibus ipsorum sententijs, praeceptis, mul-
ctis, & gravaminibus, & ante, & post executionem precipitanter fa-
cta nō possit, & valeat una voce appellare ad DD. Priorē, sex de Cre-
dentia dicta *ciuitatis* coram eis causam appellationis, provocacionis,
& nullitatis, quorūcūq̃, gravaminum, etiam solo verbo sine aliqua scrip-
tura, & possit probari etiam per testes, vel in scriptis prout appellante
visum fuerit proponere, adducere, seu interponere. Qui D. sex de Crede-
tia teneantur. & debeat dictam cām appellationis, provocacionis, & recur-
sus ut supra admittere. Et ad instantiā partis provocantis, appellantis &
recurrum habentis per se ipsos, seu maiore partē ipsorum, in omnibus supra
scriptis causis possint procedere summarie, simpliciter, & de plano sola ve-
ricate in scriptis atq̃ libello, litis contestatione, iuramento de calūnia, &
alijs solennitatibus, & ordinibus iudiciorum, & substantialibus, sed solum
interposita appellatione infra tres dies, à die lita sūta, & illati gravami-
nis, vel facti praecepti, cōminationis, compulsionis, seu coactionis, & decep-
tionis in palatio, sive per palatium, & penarum impositionum ut supra
pars appellans, & de nullitate agens coram dictis DD. Prioribus, seu ma-
iori partē ipsorum infra alios tres dies à die interpositae appellationis, vel fa-
cta contra dictationis computandos appellationem, & cām ipsam prosequi te-
neatur citari faciendo partem appellatam, quod inter termino citationis ut
supra solo verbo, vel in scriptis, & sine expressione cāe nullitatis quā refer-
uamus cognoscendam simul, & semel in progressu causa, & per ipsos iu-
dices terminari, quod in termino citationis debeat comparere, & in dicto

2 LIBER 2

termino ipse appellans se debeat presentare, & parte appellata comparente, vel non comparente, detur terminus aliorum similium trium dierum, maior, vel minor, arbitrio dictorum DD. Priorū, statuendus utriq; parti ad iustificandum, & impugnandum, & probandum per omnem modū qui eis competet de iure, & habendum probatum, & successuē in cā, ita & saliter procedatur, q; infra xv. dies, à de deuoluta, & interposita appellationis per dictos DD. Priores, seu ipsorum maiorem partē, & per eorum suā cā ipsa terminari debeat, sub pōna centum sol. à quolibet dierum DD. Priorum auferenda, & Communi applicanda, si per eos steterit quominus cā ipsa expediat, & terminetur. Volumus tamen, q; in omnibus causis suprascriptis pars appellans, & de nullitate agens parte appellata comparente, vel non comparente, sic se habeat diligenter, q; infra dictos xv. dies, cām, & litem per suā curet, & faciat terminare quibus lapsis, cā intelligatur omnino deserta ēt sine alia pronuntiatione, si verō pars appellans diligenter se gesserit, & causa expeditionem promouerit, & terminari petierit, & in curia dictorum DD. Priorum, vel docto, & subterfugis, partis appellata cā efficiatur deserta, seu quod in cā non sit pronuntiatum, & suūatum non denegamus dicta parti appellantis recurrit, & recusum haberi ad iudices cōpetentes Curia generalis, & sibi consulere, & infra tres dies continuos litteras citatorias, vel aliter promissus fuerit officiali, & parti appellata reportare, & presentari facere alias prima suā exequatur, & exequi volumus, & pōna, seu multa instita, seu preceptum factum executioni mandari, aliquo in contrariū non obstant. Et ad remouendum oēm dubietatem, qua in modo cognoscendi, & terminandi inter prefatos DD. Priores oriri possēt. Volumus q; si contigerit dictos Priores esse discordes inter se, & essent pares numero, quod partes eligant tertium, & si eligere recusauerint ipsi Priores, eligere possint quem voluerint probum virum, & partibus non suspectum, qui una cum eis cām ipsam terminent, & terminare debeant. Et quod fuerit per dictos Priores, & dictum adiunctum, seu maiorem partem ipsorum, cognitum, decisum, & terminatum, pro vera, & legitima decisione, & sententia habeatur oī iuris ordine pretermisso, ferijs, & diebus festiatis ēt in honorem Dei, nō ob-

stan.

SECUNDVS

stan. Et insuper non denegamus quin unusquisq; in casibus supradictis, omissio supradicta appellandi medio ad prefatos DD. Priores possit, & valeat appellare ad quēcūq; iudicem competētem generalis Curia pro dicti appellantis arbitrio, & voluntate, dum tamen cā non agitur inter priuātū, & priuatam personam huius iurisdictionis, seu in ea habitantem, quod tunc appellare non liceat, omissio medio predicto, & hoc ne hōiē pro minino in multo saigentur, & dispendium patiantur.

Quod officiales nostri Communis forenses, vel terrigena deferant appellationes coram eis interpositas ad Curiam generalem, vel ad nostros Priores, & appellatione pendente nil innovetur.

Rubrica 95.

Potestas, seu quilibet particularis officialis huius nostre Curie, nūquēq; appellatē ac cām appellationis prosequi volentem coram iudice generalis Curia, seu corā DD. Superioribus Provincia Marchie admittat sine aliquo impedimento. Et qui contrafecerit pōna decem librarum Communi nostro ultra pōnas contentas in Sacris Constitutionibus Camera Apostolica applicatas vice qualibet puniatur. Appellantē verō, & prosequi volentem coram DD. quinque de Credentia in casibus permisis similiter absque aliquo impedimento admittat. Et qui contrafecerit pōna quinque librarum vice qualibet puniatur de suo salario, si ex publico salario sibi sit constitutum. Sin autem de suo are retinendum, & auferendarum Communi nostro applicanda cum refectione omnium expensarum, & interesse parti appellanti, & ius suum prosequi non valenti coram iudice ad quem, seu quos appellatum fuerit, & quod Potestas, vel aliquis ex dictis officialibus non possit, nec debeat procedere, vel aliquid innovare super aliqua causa à qua fuerit appellatum, seu aliter pronouacat appellatione pendente coram iudice, seu iudicibus appellationum sub pōna predicta Communi applicanda ultra pōnas constitutas Camera applicatas auferenda tempore sui iudicatus.

Pōna

LIBER

De pœna appellantis à Potestate, seu Prioribus ad Curiam generalem,
 & non producentis, ac reportantis literas inhibitorias, vel
 recusatorias. Rub. 97.

Item statuimus, & ordinamus, quòd si quis de hac nostra
 Civitate & in ea habitans, ut in Curia dictæ Civitatis tam
 coram potestate quàm prioribus eiusdem litigans appellaue-
 rit ad Curiam Generalem ab aliqua sententia diffinitiva, vel
 interlocutoria vim diffinitivam habente ab aliquo precepto, siue actu facto,
 vel fiendo tam per dictum potestatem, quàm per dictos Dominos Priores
 in casu eiusdem permisso teneatur infra viginti diebus à die factæ appella-
 tionis apportare, & presentare dictis Potestati, & Prioribus,
 respectivè literas inhibitorias, siue renunciatorias ad
 pœnam centum solidorum de facto siue remis-
 sione Camera nostri Communis sol-
 vendorum.

Liber Secundus feliciter explicit à R. Donno Antonio
 Maſſozco descriptus.

IN DEI NOMINE. AMEN.

STATVTORVM MAGNIFICAE Civitatis

MONTIS ALTI.

De Causis Criminalibus. Liber Tertius.

PROOEMIUM.

UM ad Rempublicam bene regendam feliciterq; admi-
 niſtrandam, ea qua fieri poſſit diligentia ſtudentum
 atq; inſugilandum ſit ne delicta remaneant impunita,
 ſed quod-noxij, & facinoroſi homines debitis ſupplicijs
 afficiantur ne alij eorum exemplo adacti eadem, & maio-
 ra crimina committant. Ideo expedito in ſuperiori libro Civitulum Cau-
 ſarum tractatu. In Tertio hoc Volumine Criminalium Cauſarum, & pu-
 bliorum iudiciorum materiam inſerere operapretium fore duximus, quam
 omnibus numeris abſolutam ponere ſtudebimus. adeo enim frequens eſt
 hic tractatus ut in dies in Palatijs Criminalium Cauſarum ſtrepius audia-
 tur, & carceres in omni curia delinquentium ſunt pleni, nec mirum eo
 enim creavit hominum malitia atq; ſuperbia, ad eamq; calamitatem tem-
 porum deventum exiſtit, ut in foro, plateis, trinijs, palatijs, adibus ſa-
 cris, pleriq; iurgia conuicia, & rixa ſiant, ex quibus infinita ſcandala
 ſuboriuntur, conuiciatur, & litigat aduerſus patrem pleriq; filius, ad-
 verſus fratrem frater, quorum audaciam pœnarum metu reprimere,
 diuinit, & humanis legibus conſentaneum eſſe videtur. Sed iam tempus
 admonet, ut inſtitutum opus felicibus dijs auſpicijs aggrediamur.

Quod

LIBER

TERTIVS

Quod Potestas noster teneatur facere unum librum Causarum Criminalium, in quo debeat scribere accusationes, inquisitiones, & alia acta Criminalia. Rub. 1.

Hac in perpetuum valitura lege sancimus, q̄ Potestas noster teneatur, & debeat oēs accusationes, denunciationes, & inquisitiones tpe ipsius facias ponere, & scribere in libro Malefactorum Cōis ^{(iudicatis Montis Alti,} ac tē excusationē, confessiones, negationes, defensiones, & terminos, ac oēs alias scripturas super hīs opportunē faciendās in dicto libro scribere, ac tē teneatur, & debeat facere in carta bōvacina duas copias sūūrum ferendās vū per D. Pīātem, & unam copiam dictarum sūūrum debeat dare, & as signare Cancellario nostri Cōis, qui pro tpe erit cum quo dicta sūūra auscultari debeant in generali Consilio dicta, ^{(iudicatis si ri,} & proponi debeant, & si Potestas fuerit negligens in predictis, incurrat pōna centum sol. vice quilibet de suo salario retinendam tpe sindicatus, & sufficiat bannimentum pro sententijs ferendis de sero pro mane sequenti, etiā partibus absentibus.

De modo procedendi in maleficijs. Rub. 2.

Item statuimus, q̄ si contra aliquē, vel aliquā de nostra ^(iudicatis Montis Alti) procederetur per Pīātem, & eius Curiam per viam accusationis, denunciationis, siue inquisitionis super aliquo maleficio, male dicto, excessu, vel delicto per eum, vel eam commissio. Et talis fuerit citatus per bannum nostri Cōis ore tenus, personaliter, vel domi eius solita habitationis his, sed solum prima vice cū tenore inquisitionis, q̄ veniat, & cōparere debeat ad se excusandum, & defendendū a predictis accusationibus, denunciationibus, & inquisitionibus infra tertiam diem in qualibet citatione, assignandam a die citationis predictarum, & non comparuerit ipse, nec alius pro eo Pīās noster, seu eius Vicarius faciat ipsum poni in banno per bannū nostri Cōis in quantitate in qua deberetur condemnari secundū formā nostrorū statutorū ab ipsa ^(iudicatis) & eius territorio, qui posuit comparere infra tertiam diem coram Potestate, & eius Curia ad se excusandū, & defendendū, a dicta accusatione, denunciatione, inquisitione, & contentis in eis. Qui si non cōparuerit

ruerit in terminis supradictis habeatur pro cōfesso, & cōmixto de oībus maleficijs, maledictis, & delictis per eū commissis, de quibus inquiritur contra eum, & post dictos terminos non admittatur nisi ad confitendū delictū, & renunciet oīnibus exceptionibus pro eo faciendis, qui teneatur dare fideiussorem idoneum, si fuerit terrigena ille contra quem proceditur. Si vero fuerit forensis delictum cōmittens quando se excusat a processu contra eū formato per Curiam ^(iudicatis nostrā), debeat facere depositum pones Camerarium nostrā ^(iudicatis) seu pones aliquē de nostra ^(iudicatis) idoneū. Qui cōparens post terminos predictos gaudeat beneficio cōfessionis, & pacis, si cōfessus fuerit vī sup. Si verō dictus citatus ante q̄ termini predicti libāri cōparuerit coram nostro Potestate, excusando se a processu contra eum formato per oēm modum, & viam superius descriptā, & negauerit contenta in dictis inquisitionibus, denunciationibus, & accusationibus vera esse, Pīās, seu eius Vicarius benigne recipiant, & admittant. Si verō forensis cōmiserit aliquod maleficium, & negauerit dato deposito ad suas defensiones admittatur, aliās detineatur per Potestatem, & officiales, donec fuerit discessum, & sententiatum. Procurator verō siue defensor, in criminalibus causis non admittatur, nisi ad confitendū maleficium teneatur etiam, & debeat dictus Pīās ante q̄ sūūra ferantur condemnatoria, vel absolutoria, facere bannire per publicum bannū, si aliqui volunt aliquas defensiones, & allegationes facere contra processum contra eos formatos, q̄ veniant, & cōparere debeant coram Potestate, & eius Curia infra quinque dies iustitiā recepturi, & si Potestas contrafecerit in predictis, seu aliquo predictorum, incurrat pōnam 25. lb. den. Cōi nostro applicandam, & possit procedere in maleficijs, diebus feriatis, etiam in honorem Dei.

Infra quantum tempus possit cognosci de maleficijs. Rub. 3.

Statuimus, q̄ Potestas noster, & eius Vicarius teneantur, & debeant cognoscere, procedere, & condemnationem, & absolutionem facere, prout iustitiam fuerit secundum formam statutorum si non esset de ipsis maleficijs iā cognitum, & iudicatum non obstantē aliquo capitulo precedente, vel sequē-

LIBER

ti in contrarium loquente, exceptis furtis, robarijs, homicidijs, seditionibus, prodicionibus, & rebellionibus qua committerentur contra Sedem Apost. & Cœ nostrum de quibus possint cognoscere & si commissi fuerint per x. annos ante initium sui regiminis, & exceptis criminibus, falsorū instrumentorū de quibus possint cognoscere, & de eis suam ferre, & si commissi fuerint ante initium sui regiminis per xx. annos, sed prius notificetur superioribus. Et exceptis alijs falsitatibus de quibus possint cognoscere, & punire, & si suis sent. commissi per x. annos ante initium sui officij, de alijs aut maleficijs commissis, & perpetratis ante supradictum tempus sex mensium proximè precedentium, initium eorū officij cognitionem non habeant, & condemnationem, & punitionem facere non possint, nisi de illis de quibus fuerit inceptum cognosci, vel procedi per suum antecessorem, de quibus per accusationē, siue per inquisitionem fuerit inceptum procedi possit, & debeat procedi, & sine debito terminari si per accusationem fuerit inceptum, cognosci, & procedi per antecessorem, & si super accusatione ratione ineptitudinis, accusationis, vel inhabilitatis, personæ accusatoris fuerit pronuntiatur, non fore procedendum dicto casu de tali maleficio possit procedi, & talis processus factus super dicta accusatione perpetuet iurisdictionem sequentis proximè successoris super inquisitione, & ē contra processum factum super inquisitione perpetuet in casibus supradictis iurisdictionem super accusatione porrigenda coram ipso officiali inquirente, vel eius proximè successore contra aliquam personam, & si per Priatē, seu eius Vicarium fuerit inceptum, cognosci contra aliquē de aliquo maleficio commissio contra aliquā personā intelligatur D. Priatē, seu eius Vicarius pervenisse iurisdictionem, in cognoscendo de illo maleficio cū alijs maleficijs principaliter, vel accessorie commissis contra illā personam, vel illas easdem personas per illum coram quo fuerit inceptum cognosci, tempore, & temporibus, loco, & locis deductis in accusatione, vel inquisitione facta de maleficio, vel maleficijs de quo, vel quibus inceptum fuerit cognosci, qua præventio intelligatur esse facta, etiam si non apparet de processu factio super inditjs, vel alio, & si non apparet esse porrectam accusationem, vel inquisitionem formatam, sed solum sufficiat de præventionē, citatio unica verbalis, vel etiam realis.

Quod

TERTIUS

Quod Potestas debeat habere iuratos.

Rub. 4.

Statuimus, & ordinamus, q. Potestas teneatur, & debeat sibi facere assignari per quēlibet, ut vulgo dicitur Capodece, unum iuratum infra unū mensem sui regiminis, quorum officij duret per sex menses, iurati teneantur secreti, & teneantur deferre vinculo iuramenti, & pena centum sol. cū maleficia maleficia blasphemantiū Deum, Virg. Mariam benedictā, & oēs Sanctos, & Sanctas Dei, ac laborantes diebus festis, qui custodiuntur in iurata nostra, ac ēt damna dant ei in possessionibus, & terris alienis cum animalibus, vel sine, & ad probationem predictorum sufficiat iuramentum d. iurati cum uno teste idoneo, quantum ad blasphemationem, & laborantes diebus festis, quantum vero ad dāna dātes sufficiat d. iurati ad xx. sol. Et in cūbus alijs sufficiant si dixerint se vidisse. Teneantur ēt ac debeant d. iurati copari ei, ac se representare coram Priatē, seu eius Vicario omni die dominico sub pena x. sol. pro quolibet contrasaciente, & vice quolibet.

De pœnis non remittendis in totum, vel in parte.

Rub. 5.

Item statuimus ad hoc, ut malefici de eorum maleficijs non valeant gloriari, quod nullus de dicta iurata Montis Alti, vel aliunde possit proponere, arrangereq. in aliquo consilio, parlamento, vel cernita, q. pœna suarum latarum per Priatē d. iurata vel eius Vicarium remittantur in totum, vel in partem. Et q. aliqua gratia fiat alicui de dicta pœna, & qui contulerit in 100. lib. den. vice quolibet condēnetur, & D. Priores sex de Cre dentia, qui consenserint, quod predicta proponantur. Et similiter Priatē, qui pns fuerit dicta propositioni in pœna 25. lib. Cū nostro condēnetur.

Quod Priores possint imponere pœnas pro rumore sedando.

Rub. 6.

Statuimus in super q. oēs & singuli de dicta iurata vel aliunde habitantes in ea, cuiuscūq. status, & conditionis existant teneantur & debeant D. D. Priores nostra iurata & eorum officium honorare, & eis obedire in cūbus, & maxime si quo tpe contigerit (quod Deus auerzat) aliquem rumorem eleuari in nostra iurata quacūq. de causis, & ipsi seu ipsorum alter accederent,

T. & pra-

Et precipere, seu inhiherent facientibus rumorem, seu alijs quibusvis hoī-
bus dicta ~~ciuitas~~ quacūq; de causa, vel occasione quilibet obedire teneatur
sub pena 25. lib. den. pro quolibet Cōi nostro applica. vice qualibet, quā
si non soluerit infra x. dies, à quo contigerit condemnari tunc solvere teneatur
duplū. Et si Ptās negligens fuerit in condēnatione p̄dictōrū in 25. lib. den.
Cōi nostro vice qualibet condēnetur de suo salario retinendis tpe sindicatus.

De insultu contra aliquem facto domi, vel alibi. Rub. 7.

Item statuimus, q̄ si quis cum armis ferreis, vel ligno feriato cū comi-
tina fecerit insultum contra aliquem mouendo se de loco ad locum irato aīo
ad domum alicuius seu prope ipsam domum, vel permanentem in sua posse-
sione intra ~~ciuitatem~~ Montis Alti in 25. lib. den. Cōi nostro condēnetur. Et
sic cum armis, & sine comitina in x. lib. den. Si verò cum comitina, & sine
armis p̄dictis, vel aliquo alio armorum genere in x. lib. den. vice qualibet
condēnetur. Et si cum alijs armis non ferreis in dimidia parte condēnetur
in quolibet casu p̄dictōrū. Et si sine comitina, & sine armis in 100. sol.
vice qualibet condēnetur. Si verò albi aliquis cum dictis armis, seu alio ar-
morum genere contra aliquem insultum fecerit in 20. sol. vice qualibet con-
dēnetur, & domus intelligantur, siue sint propriē, siue sint conductā ipsius
insultati. Addentes, q̄ si quis fecerit insultum ad domum habitantis ali-
cuius de nocte cū armis, & talem habitantē, seu habitantes vocauerit iniu-
riam dicendo scendi giū, vel similia verba iniuriosa puniatur vice qualibet
pena 50. lib. pro quolibet insultante, pro medietate Cam. Apost. & pro
alba Cōi nostro applica. Et si de die in 25. lib. den. penam incurrant appli-
can. vt sup. Et in quolibet casuum p̄dictōrum penae duplicentur. Si in-
sultus fuerit factus in Palatio, in Platea, & in Ecclesijs, & eorū domibus.

De pena homicidij. Rub. 8.

Quoniam in homicidijs perpetrandis voluntas Dei nimis offenditur, adeo
quod contra homicidā qui creaturā Dei ad imaginē, & sui similitudinē fa-
ctū desit utq; perimit vindictam instanter coram Maestate Diuina ebo-
rus exposulat Angelorum. Idcō grauiori pena in posterum huiusmodi

bomi-

homicidas duximus puniendos. Quapropter statuimus, & ordinamus, q̄
si quis dolose, & studiosē commiserit, fecerit, seu committi, & fieri
fecerit homicidium aliquem, vel aliquam interficiendo in ~~ciuitate~~ Montis
Alti, vel eius territorio, & districtu, & in fortiam Potestatis, seu eius
Curia peruenerit, quoquo modo capitali sententia condemnatur. Et sic con-
demnatis elapsis terminis à iure statutis, ducatur ad locum instituti, & ibi-
dem decapitetur, sed prius notificetur Reſtori Prou. Si autem in fortiam
Potestatis, & Curia non peruenerit, citetur secundum formam statutorū,
& condēnetur, & exbanniat perpetuō à nostra ~~ciuitate~~ territorio, & di-
strictu in dicta pena, & eius bona oīa, tā stabilia, q̄ mobilia, in quolibet dicto-
rum casuum Cam. Apost. confiscari debeant, & si contigerit talem homici-
dā in dicta ~~ciuitate~~ aliquo tpe reintrare, vel eius districtum Ptās qui pro
tempore fuerit teneatur, & debeat tales homicidas capifacere, & prosequi
iuxta sua posse, & eos captos punire pena p̄dicta, vel cōsignare Mareſcal-
co Curia Gualis, prout visum fuerit Reſt. Prouin. cū notificetur p̄ Ptātem,
& si Ptās negligens fuerit in p̄dictis, in 25. lib. den. vice qualibet tempo-
re sui sindicatus de suo salario remaneat condemnatus. Si quis verò prin-
cipale homicidā affectauerit tpe homicidij. Et illum quādo occidebatur per-
cussit, vel tenuerit, seu tū impedierit, q̄ se nequirit se defendere obſtāte
sua detentione, vel impedimento, sicut principalis actor in oībus, & per om-
nia puniatur, & quod nullus de ~~ciuitate~~ Montis Alti audeat, vel praſu-
mat arrangare, vel aliquo modo attentare, dicere, vel proponere, q̄ tales
homicidas rebanniantur, vel relaxentur, seu reſecerit in centū lib. den. vice qua-
libet condēnetur. Qui verò homicidū non dolo, aut culpa, sed casu, qui pra-
uidere non potuit, vel ad defensionem sibi à iure permissam, aliquem occidit
nullam penam ex hoc patitur. Qui verò homicidium non dolo, sed cum
culpa aliqua, ex prouiso commisit inspecta qualitate persona, & facti, &
circūſt antijs debitū pena pecuniaria, vsq; ad quantitatem centum libra-
rum denariorum arbitrio Potestatis puniatur, cum licentia tamen Reſt.
Prouin. cui notificare Ptās teneatur, anteq̄ penam aliquam inferat. Et
ad defensionem p̄dicti cōmittentis homicidium, non dolose, sed culpabiliter

LIBER

TERTIVS

admittatur auus, pater, frater, & quilibet alius attinens vsq; ad tertiū gradū inclusīue connumerando gradus secundum formam iuris canonici habita-
tamen, & obienta prius pace à consanguineis, & affinis occisi, vsq; ad ter-
tium gradum predictum, alias ad defensionem nullo modo admittatur.

De pena veneficij.

Rub. 9.

Evpientes obuiare maleficijs, & ea reprimere remedijs opportunis
presenti lege duximus statuendum, q; si quis, vel si qua dederit
alicui venenum, risigallum, siue argentum viuum comedere, po-
tare, vel in aurem, vel in os alicui immiserit, vel sibi venenosam dederit po-
tionem, vel quocūq; modo venenauerit aliquem, puniatur, si ille cui datum,
vel immisum fuerit venenum, vel quocūq; modo venenatus moriatur pe-
na vltimi supplicij, arbitrio Rectoris Prouin. si fuerit masculus venenans,
si fuerit femina igne concremetur, ita q; penitus moriatur. Et si offensus,
seu venenatus non moriretur puniatur offendens in 300. lib. den. Cō nostro
applican. quas si non soluerit infra terminum ipsi assignatum condēnetur
ad irremem in perpetuum, & eadem pena puniatur, qui predicta atten-
tauerit, seu procurauerit, & opem, vel auxilium dederit in predictis. Si autē
aliquis aliquam rem venenosam voluntariē sumperit, & de eo innocētē in-
famauerit eadē pena puniatur, qua venitor puniendus infamatus si venefi-
cium venisset probatū. Et aromatarij, & alij non possunt vendere neq; con-
cedere dictum venenū, nisi hoībus bonae vitae, & fame, sub pena 50. lib.
den. pro quolibet, & qualibet vice Communi nostro applican. sine tamen
prauidicio Cam. Apost. sitales pena ad ipsam de iure pertinent.

De pena facientis conuenticulam contra statum S. M. E. & Com-
munis Montis Alii.

Rub. 10.

Statuimus insuper, quod nullus de ciuitate nostra Montis Al-
ti, vel aliunde ibidem moram trahens cuiuscunque conditio-
nis existat, audeat, vel praesumat, vel attenter inire, con-
trahere, vel tractare aliquam societatem, ligam, obligatio-
nem,

nem, confraternitatē, seu conuenticulā illicitā, vel aliquid aliud, q; tale im-
portat, seu quocūq; alio nōe nuncupetur eligere, ordinare, vel constituere,
nec eis quolibet consentire quae societas, liga, obligatio, seu conuenticula his
iusmodi essent, vel esse possent contra statum S. M. E. vel Cōis nostri, qua
fierent occasione alicuius specialis personae, seu vt turbetur pacificus status
dictae R. E. & dicti Cōis quolibet fierent, & qui contrafecerit in predi-
ctis pena capiti puniatur. Et pena predicta locum habeant in oībus contra
illos qui ad predicta, vel aliquid predictarum facienda, seu fieri facienda
dederit consilium, seu fauorem. Et conuenticula, & alia supradicta intella-
gantur à sex hominibus supra, & non infrā quibuscūq; non obstan.

De blasphemantibus, vel maledicentibus Deum, vel B. Virg. Mariā, vel
sanctos Dei, & de faciētibus vota, & iuramenta illicita irreuerēter R. 11.

Quoniam inter nefanda, & intollerabilia peccata, quae in dies cōmūtun-
tur ab hoībus primum gradum cōmū Theologorum nra blasphemia ipsa
obtinēt. In quo genere peccati delinquentes Deum, & naturā contemnūt,
vī huiusmodi personarum casibus temerarijs quoad fieri potest occurratur
presenti lege duximus statuendū, q; quicūq; blasphemauerit cōpotentē Deū,
& Beatiss. Virg. Mariam, sub quocūq; nōe dicendo, maledetto sis Dio, o
la Vergine Maria, & à dispetto, & similia verba, vel maledixerit Chri-
stū, vel Trinitatē, vel inuauerit per aliquod membrū vituperosum, vel ali-
quod locū inhonestum corporum predictorum, aut alicuius eorum puniatur
vice qualibet in x. lib. den. Si verō quis blasphemauerit alios sanctos, & san-
ctas Dei in 5. lib. den. puniatur Cōi nostro applican. vice qualibet, & p; qua-
libet blasphemia. Si verō per aliquod membrum dictorum Sanctorū, & San-
ctarū inuauerit, seu contra ipsos dixerit aliquid quod possit ad iniuriam perti-
nere in decem solidis vice qualibet, & quolibet verbo puniatur, & possit à
quolibet accusari ad quorum probationem sufficiat iuramentum accusantis
cum uno teste bonae famae, & conditionis si dixerit se audisse. Si verō iura-
uerit per corpus, sanguinem, mortem, clauos, vel ossa irreuerēter pra-
dictorum, & ridiculose sōuat nomini pena quinque solidos denario-
rum pro qualibet vice. Si quis autem inuauerit per Deū, Virginem Mariā

LIBER

vel aliquem ex Sanctis, vel ad Sancta Dei Euāgelia nullatenus puniatur.

De maledictis filiis proprios parentes iniuriantibus, & percutientibus. Rub. 12.

Cum divina, & humana leges parentibus per filios oēs obedientiā, ac reuerentiam adhiberi precipiant facinusq; nequissimum sit, ut unde debitus honos ac reuerentia expectatur inde plerūq; proficiantur iniuria, contumelia, & verbera aduersus parentes, ideo statumus, qd si aliquis filius, vel alius descendens tam impius sceleratus, & nequam extiterit, quod patrem, vel matrem, vel alium ascendentem per lineam masculinam, vel feminam non aliquo verberaret, vel percuteret, vel ei contumeliam iuferret, sine ferro cum sanguinis effusione, vel sine sanguine non interueniente morte, vel membri debilitatione, vel mutilatione de quo simplici, & nudo verbo patris, vel matris, vel alterius ascendentis offensus credatur, tribus annis extrā ^{scilicet} nostram Montis Alti, & eius districtum debeat relegari per Pātem, & Priores, seu ad consilia extrā districtum Montis Alti mitti, & Potesas in predictis qualitatē personarum, & offensam consideret, & ex tunc tam crudelis filius, vel alius descendens, a bonis, & hereditate paterna, vel alterius ascendentis offensus prouetur, adeo, qd dicto filio, vel descendenti nullus detur regressus, vel recursus ad bona, & hereditatem ascendenti offensi, si sic tali ascendenti offensus placuerit, bona verò, & iura filiorum, vel descendencium sic delinquentium castrensia, & aduentitia, vel de quibus proprietatis ad dictos filios, vel alios descendentes pertineret merito tales filij perdant, & pleno iure ad parentes offensus deuenerint. Ita qd de eis possint liberē testari, & alienare sicut de alijs suis bonis, & teneat Pās noster duriores contra filios sic delinquentes preferre, si ascendenti offenso sic placuerit. Addeciō, qd percutientes, & iniuriantes, non aliantur ab eis, & possint emancipari inuiti quibuscūq; non obstantibus.

De pena proditoris, seu conspationem facientis, & de offendente Po-
testatem, & officiales. Rub. 13.

Statuimus, qd quicūq; de ^{scilicet} nostra Montis Alti, vel aliunde in

ca

TERTIVS

ea habitans temerariē ausus fuerit populum, aut boīes dicta ^{scilicet} ~~ecclesie~~ ^{ecclesie} vel ex eis aliquem dicta ^{scilicet} ~~ecclesie~~ ^{ecclesie} seditionem, conspationem quolibet excitabit, vel excitare praesumpserit aut rebellionē, vel prodicionem cum alio dño, vel tyranno Capitano, vel Vniuersitate, vel cum alio de intromittendo ipsum, seu gentes suas, vel subijciendo eis ^{scilicet} ~~ecclesie~~ ^{ecclesie} Montis Alti tractauerit, vel ad ea, seu ipsorum aliquid dederit, vel praestiterit auxilium, consilium, vel suorem directē, vel indirectē, publicē, vel occultē, vel si auctorem, aut Potestatem, seu eius Vicarium, seu ipsorum aliquem occiderit, aut offenderit illum insequutus fuerit, vel ipsum, seu ipsos obfuderit, seu de suo aliquē regimine, vel officio forsan expulerit, vel fugauerit, seu socius fuerit facientibus capitali pena condenetur. Et sic condemnatus si peruenerit ad manus Curia ducatur ad locum iustitiae, & ibi caput a spatulis amputetur, ita, & taliter, qd anima sua a corpore separetur. Sin autem non peruenerit ad manus Curia bona omnia Camera Apostolica applicentur. Et in perpetuum a civitate nostra banniantur non obstante aliquo statuto suprà, vel infra posito cui per hoc volumus esse derogatum.

De pena committentium adulterium, stuprum, vel vitiū sodomia. R. 14.

Statuimus, qd si quis mulierem nuptiam rapuerit, vel per vim carnaliter cognouerit, pena capitis puniatur, seu si viduam bona conditionis, & fama, seu virginem rapuerit, seu per vim carnaliter cognouerit existens maior xiiij. annis, videlicet si per vim cognouerit virginem, vel viduam, & ipsi tam mulier qd vir essent apti ad contrahendum matrimonium, qd talis vir ita delinquens teneatur, & debeat ipsam mulierem virginem, vel viduam sic violatam ad voluntatem dicta mulieris accipere in uxorem, vel ei constituere dotem pro qualitate persone. Et nōnominus violans in centis lib. Cōi nostro condemnatur, & intelligendum sit, quod debeat eam in uxorem accipere, dummodò sit genere, & facultatibus pares, quod consistat in arbitrio iudicantis. Si verò equales non fuerint, vel quod vir nō sit eam sic violatam accipere in uxorem, teneatur constituere mulieri violatae dotem, ut suprà. Et si aliquis vir uxore alterius de domo viri, seu ma-

rita

LIBER

TERTIVS

rit extraxerit, & eam retinuerit per horam contra voluntatem mariti de voluntate mulieris in centum lib. qualibet vice condemnatur. Si verò per violentiā ipsam rapuerit, & secum duxerit, condemnatur Cōi nostro in ducentis lib. den. in super ordinamus, q̄ propter falsas accusationes aliquorū, seu delationes super incestu, & adulterio propter quā inter certas personas inter quas pretenduntur turbantur matrimonia quiescentia, talibus obuiare volentes. Statuimus, q̄ de adulterijs nullus accusare, vel deferre præsumat, nec publice admittatur, nisi esset vir, pater, mater, auus, auia, filij, vel nepotes utriusq̄, sexus vsq̄, ad secundum gradum, vel fratres, sorores, & filij fratruum, & omnes prænominati solum ad dictam accusationē, seu delationem admittantur. Si verò aliquis maior xviij. annis, vitium sō domiticum cum aliquo puero voluntariē cōmiserit in centum lib. den. vice qualibet condemnatur. Si verò per vim in 200. lib. Cōi nostro condemnatur vice qualibet, quam condēnationem si non soluerit infra x. dies à die lata sūta computandos, publicē per ~~scitū~~ nostram fustigetur, & nihilominus remittatur in carceribus Cōis quousq̄, condēnationem soluerit. Et si puer patiens excesserit xij. annos, & ex sua voluntate processerit in 50. libris den. puniatur à xij. annis infra ad pēnam aliquam minimē teneatur nisi malitiam suppleret aetatem.

De pēna committentium robarias. Rub. 15.

Item statuimus, q̄ nullus de ~~scitū~~ nostra Montis Alti, vel in ea habitans cuiuscūq̄, gradus, sexus, seu conditionis existat, audeat, vel presumat in ~~scitū~~ nostra, seu eius territorio, & districtū latrocinia, vel robarias contra aliquem modo aliquo perpetrare nec aggredi aliquem per violentiam derobando, & qui predicta attentare facere, vel perpetrare præsumpserit in furcis laqueo suspendatur.

De pēna committentium furtia. Rub. 16.

Quicūq̄, furtum commiserit in rebus alicuius in ~~scitū~~ Montis Alti, vel eius districtū valoris vsq̄, ad summam sex den. in sol. xx. vice qualibet

condemnetur. Si verò ultra dictam summam sex den. vsq̄, ad denarios xij. & infra, si de die in xl. sol. si de nocte in quadruplum condemnatur, si verò ultra dictam quantitatem xij. den. vsq̄, ad summam 5. sol. & infra, si de die in centum sol. si de nocte in x. lib. den. Cōi nostro condemnatur. Si ultra quantitatem xl. sol. quantacūq̄, fuerit quantitas in centum lib. den. vice qualibet condemnatur, & in cōbus predictis casibus ablatum, & furatū restituitur dño, & dēs supradicta pēna intelligantur pro primo furto tantum quas si solvere non poterit, vel nolit per ~~scitū~~ Montis Alti publicē fustigetur, & nihilominus in nostra ~~scitū~~ habitare non possit donec condēnationem, & ablata non soluerit, ut suprà. Si quis verò duo furtia cōmiserit, & pro secundo furto furatus fuerit res cuiuscūq̄, valoris, & estimationis in 200. lib. den. puniatur, & condemnatur, & nihilominus ad locum per Potestatem tunc temporis deputatum surducatur, & ibidem in facie mcr. batur, vel aure minuiatur ita, & taliter, q̄ deinceps pro publico stare ab cōbus cognoscatur. Et si dictam condēnationem pecuniariam solvere non poterit de ~~scitū~~ Montis Alti, & eius territorio, ac districtū sit perpetuò exbannitus, & ipsam ~~scitū~~ deintrare non possit donec de p̄dictis integrē satisfecerit. Si quis autem tertium furtum commiserit, & furatus fuerit res cuiuscūq̄, valoris, & estimationis si peruenierit ad manus Curie nostrae Communis, vel Curie Generalis habita in formatione, & fama de omnibus tribus furtis, qua commiserit, condemnatur ad pēnam furcarum, ducaturq̄, ad locum iustitiae, & ibidem suspendatur. Si verò nō peruenierit ad manus Curie citatur, & bannitur in perpetuum à ~~scitū~~ nostra vel eius districtū, & nihilominus in dicta pēna condemnatur, & si contigerit, q̄ dictus fur deintraverit ~~scitū~~ predictam, vel eius districtū aliquo tempore Potestas qui tunc erit teneatur, & debeat tales fures si plures essent capisacere, & punire pēna superius annotata. Item quod nullus de dicta ~~scitū~~ cuiuscūq̄, conditionis existat dictos tales fures exbannitos audeat, vel presumat in eorum domibus receptare, vel receptari facere quoquo modo nec eis, tam ante bannum, quàm post, prestare auxilium, consilium, vel fauorem, sub pēna centum lib. den. Cōi nostro applicari. Hec autem volumus habere locum in furtis factis ab uxore viro, vel à viro uxori, à

filiis

LIBER

filio patri, & ab alijs descendantibus suis ascendentibus quaremaneat in dispositione iuris communis.

Quod ubi de maleficijs non est determinata pœna procedatur de similibus ad similia. Rub. 17.

Deinceps pœna malefactorum, quæ in futurum committerentur de quibus pœna non reperiretur determinata, & limitat a in presenti volumine statuto: imponentur, & infligantur per Potestatem de similibus ad similia delicta aut dicantur similia, quæ sunt eiusdem qualitatis, & importantis, & si non reperiantur similia tunc puniatur per D. Patrem secundum formam sac. Constit. Prouinc. & si similis constitutio non reperitur, puniatur arbitrio potestatis, & de ista similitudine debeat dari decisioni D. Patris aliquo in contrarium non obstante. Addentes, & declarantes, quod sicut de similibus ad similia proceditur ubi pœna non est determinata, ita procedatur de similibus ad similia in casibus non expressis à statuto.

De facientibus facturas. Rub. 18.

Potestas noster quolibet mense adminus inquirat contra omnes, & singulas personas, quæ faciunt, & fieri faciunt facturas, siue veneficia, siue incantationes immundorum spirituum ad nocendum, & illam personam quam inuenerit relictam in tali crimine per publicam famam, & vnum testem de veritate condemnet & condemnare teneatur in quadringentis lib. den. pro qualibet vice quas si non soluerit, vel solvere non poterit infra x. dies post condemnationem factam debeat igne concremarita quod moriatur. Et qui libet sit accusator, & habeat medietatem pœna, quæ Cui nostro peruenierit.

De usuris non faciendis. Rub. 19.

Ad extirpandam usurariam prauitatem, quæ animas miserorum hominum ad damnationem ducit, fontemque charitatis desecat, quoniam plerique in fidelibus hęc nostris temporibus multifariam fenerantur, & diuina, & humana præcepta vilipendentes pauperum Christianorum substantias absorbent, idcirco salutem animarum providere cupientes. Hac Deo amabili lege sanc-

TERTIVS

fancimus, quod nullus de cætero sub quocumque modo, & forma directè, vel indirectè usuras exerceat in nostra ciuitate cum aliquo terrigena, vel forensi, & qui contraxerit soluat Cui nostro pro banno 100. lib. den. sit perpetua infamia, & nihilominus condemnatur ad restitutionem omnium usurarum perceptarum dominis à quibus huiusmodi usuras exegerit quibus liceat venire agendo, vel excipiendo contra instrumentum quod velint dicere usurarium non obstante inuestimento per eos præstito de non contrahendo in instrumentum, quod instrumentum improbatum, & irritum iudicamus, & possit à quolibet accusari, & accusator habeat quartam partem pœna aliquo in contrarium non obstante.

De pœna percutientium cum armis ferreis. Rub. 20.

Statuimus, quod quicumque percuterit, seu vulnerauerit aliquem cum ense, pugio, gladio, lancea, & clauæ ferrata, siue metallica, seu cum alio quocumque genere armorum à spatulis supra, & sanguis ex huiusmodi percussione exiuerit, siue luor fiat, puniatur pro qualibet percussione in 40. lib. den. Si vero cum fractura cranei pœna 60. lib. den. multiplicetur. Si autem percuterit aliquem cum dictis armis ferreis, vel aliquo prædictorum, seu non ferreis in facie, & ex ipsa percussione remanserit signum, seu cicatrix perpetuo remansura ex qua vultus deturpetur in 100. lib. den. Cui nostro condemnatur. Si autem sine sanguinis effusione in dimidia parte minus dictarum pœnarum. Si vero cum dictis armis, vel aliquo prædictorum percuterit aliquem in alia parte corporis cum sanguinis effusione, siue cum luore condemnatur Cui nostro pro qualibet percussione in 20. lib. den. Si vero cum prædictis armis, vel aliquo prædictorum aliquem percuterit cum diminutione membri, aut debilitatione, condemnatur Cui in 100. lib. Si vero cum prædictis armis, vel aliquo prædictorum adinatus fuerit contra aliquem, & non percuterit in centis sol. vice qualibet condemnatur, & in quolibet dictorum casuum facientes, & fieri facientes mandatoresque eadem pœna puniatur. De fractura cranei, & debilitatione membri. sicut declarationis duorum Medicorum, vel vnius Medici forensis experti in arte chirurgie. Si autem cum dictis armis, vel aliquo prædictorum, vel sine percuterit aliquem si ea percussio fecerit tumefactio-

LIBER

TERTIVS

factiones, Et ut vulgò dicitur botias à gula supra, Et ipsa gula in 12. lib. den. condemnatur vice qualibet. A gula verò infra medietatem dictarum penarum condemnatur.

De pena percutientium cum baculo, cipello, lapide, seu alio genere lignorum. Rub. 21.

Statuimus, Et ordinamus, q. quicūq. percuſſerit aliquem cum baculo, cipello, vel aliquo genere lignorum lapide à gula supra, Et in ipsa gula sanguis exiuerit, seu luor remanserit condemnatur Cōi in 25. lib. den. Si verò cum fractura cranei, Et in facie cum cicatrice, Et signo perpetuo remansuro aliquem percuſſerit condemnatur Cōi in 40. lib. den. quā con demnationem si soluere non poterit Potestatis arbitrio relinquatur. In pœna corporali eidem infligenda. Si verò sine sanguinis effusione condemnatur in medietatem dictarum penarum, videlicet in lib. xij. cum dimidia. Si verò aliquis aliquem percuſſerit cum predictis à gula infra, videlicet in spatulis, pectore, brachijs, Et alia parte corporis, Et sanguis exiuerit, seu luor remanserit in 12. lib. den. cum dimidia condemnatur. Si verò sine sanguine, vel luore in 6. lib. cū dimidia condemnatur. Si verò percuſſerit aliquē cum predictis cum debilitatione membri stetur declarationi alicuius Medici forensis in arte chirurgie experti. Si verò cum predictis, vel aliquo predicto rum adminatus fuerit contra aliquem, Et non percuſſerit in centum sol. vice qualibet condemnatur.

De pena percutientium aliquem manu vacua. Rub. 22.

Statuimus, Et ordinamus, q. quicūq. percuſſerit aliquem manu vacua in facie, capite, collo, seu gula, Et sanguis exierit, seu luor remanserit con demnetur Cōi nostro in 20. lib. den. Si verò sine sanguinis effusione, Et luore in x. lib. den. in qua pœna mulietur si de capite capillos extraxerit. Si verò aliquis alicui percutiendo dentem, seu dentes cadere fecerit, condēne tur Cōi in 50. lib. den. Si verò aliquis aliquem impulerit, Et caput in muro percutere fecerit, vel in alio ligno, Et his similibus, Et sanguis exiuerit cō demne-

detur Cōi nostro in 20. lib. den. Si verò sanguis non exiuerit in lib. x. cō demnetur. Si verò digito, vel alio quocūq. modo aliquis alicui oculum effo dirit, vel visum debilitauerit, ita q. ex ipso videre non poterit condēnetur delinquens in 100. lib. den. Et de debilitatione visus stetur declarationi vni us Medici forensis. Si verò aliquis aliquē percuſſerit in aliqua alia parte corporis, manu, digito, vel pugno, Et sanguis exiuerit, seu luor remanserit pro qualibet percussione condēnetur delinquens in x. lib. den. Si verò sine sanguinis effusione, Et luore in 100. sol. delinquens condemnatur. Si verò manus, vel pede adminatus fuerit in 40. sol. vice qualibet condemnatur. Si verò aliquis aliquem impegerit, Et eum fecerit cadere in ter ram in 100. sol. delinquens condemnatur. Si verò impulerit, Et in ter ram cadere non fecerit in quadraginta solidos condemnatur. Si verò ex dicta casura in terra facta sanguis exiuerit ex aliqua parte corporis con demnetur delinquens vltra pœnam impuncta in x. lib. Et si de pluribus locis corporis sanguis exiuerit de pluribus percuss. onibus puniatur delinquēs. Si verò aliquis aliquem cū calce percuſſerit in 100. sol. cōdēnetur. Si verò aliquis aliquē in terrā proiecerit, vel ēt sine proiectione ipsius in terrā cū pede ei dem calcem dederit, seu extraxinauerit per terrā, vel eidem, ut dicitur inge nocbias dederit condemnatur delinquens in x. lib. nisi ludo factū fuerit, vel inter impuberes, qui non teneantur ad pœnā aliquā. Si verò aliquis ali quem momorderit cū dentibus in aliqua parte corporis cū sanguinis effusio ne condemnatur vice qualibet, Et pro quolibet morsu in 12. lib. Cōi nostro. Si verò aliquis aliquem per personā coperit in xl. sol. vice qualibet condēne tur. Ille verò, vel illa cui facta fuerit iniuria, vel aliquid de predictis in pūti si tuto contentus, Et in alijs pœnis supra, Et infra descriptis singula singula con gruē referendo si incontinenti, Et in eadem rixa percuſſerit inceptorē, vel in ceptricē dicta rixa condemnatur in medietate dict. pœn. Et ille, vel illa intelli gatur inceptor, vel inceptrix rixa, qui, vel qua primo percuſſerit cū armis, vel sine. Volumus aut. q. per verba iniuriosa nō intelligatur quis inceptor rixa.

De delictis puerorum, Et rixa inter consanguineos, Et affines. Rub. 23
Insuper statuimus, q. ubicunque tractatur de pœnis dicto, vel facto
Z exi-

LIBER

exigendis pueri à x. ann. cum dimidio vsq. ad ann. xiiij. puniatur in quanta parte dictarum penarum in Statuto contentarum. Exceptio in dānis datis pro quibus volumus dictos pueros puniri, & condemnari in penis in libro dānorum datorum contentis. A x. verò annis cum dimidio infra dicti pueri dicto vel facto nullatenus puniantur statuto aliquo in contrarium non obstante. Si autē contigerit inter patrem, & filium, seu filios, sorores, & fratres carnales in una familia, habitantes maritum cum uxore, matrem & filiam, seu filios, vel auios quoscūq. domesticos, vel cōtra famulos, seu famulas seruientes aliquid dicto vel facto inter se conuenienti de predictis per statuta contentis, q. non possit per inquisitionem procedi contra predictos per Patriem nostram, seu eius Vicarium. per accusationem verò legitimam accusatoris possit procedi contra predictos, & quilibet ipsorum si aliquid fuerit commissum inter eos dicto, vel facto, quo casu penam integram in statutis contentam debeant soluere Camerario nostri Communis, & in dicta pœna condemnentur, & si pax facta fuerit inter predictos à die citationis infra quantum diem, Prius, & officiales contra predictos procedere non possint, & si processus formatus fuisset, sit ipso iure nullus. Si autē dominus verberauerit, seu percusserit pactualem modicè, & temperatè ad bannum, & penam minimè teneatur.

De proiectione lapidum in domo. Rub. 24.

Statuimus in super q. si quis, vel si qua proiecerit lapidem de nocte in domum, vel supra domum alicuius vel contra aliquem in aliqua rixa, & non percussit, condēnetur Cōi nostro in x. lib. si de die in centum sol. Si verò cum ipso lapide aliquem, vel aliquam percusserit puniatur, & condēnetur ut supra de pœna percutientis cum lapide. Si verò predicta commissa fuerint in rixa, & sine percussione, si de nocte in 40. sol. si de die in 20. sol. condēnetur vice qualibet. Si verò de nocte aliquis vel aliqua supra domum alicuius proiecerit lapides, vel aliud simile, vicini teneantur, & debeant exire foras cū luminibus ad viden. & prosequen. ac cōt. capiendum proiectorem, & si non fecerint quilibet ipsorum soluat Cōi nostro pro banno x. sol. qui vicini intelligantur vsq. ad quintā domum ex viraq.

parte

TERTIVS

parte domus in qua fuerit proiectus lapis, dum tamen ille super cuius domū lapis exiitit proiectus exclamet, & rumorem faciat. Ita, q. vicini singuli possint sentire, alias vicini predicti ad penam aliquam minime teneantur. Si verò quis acceperit lapidem in terra iacentem, seu in manus habuerit animo percutiendi aliquem, vel aliquam licet non percusserit neq. proiecerit teneatur ad penam 20. sol.

De faciente cadere alicui bretrum, vel inferente infrascriptas iniurias. Rub. 25.

Quicūq. alicui fecerit iniuriōse bretrum de capite, vel iniuriōse acceperit alicui de capite caputium, bretrum, capellum, vel insulam, puniatur vicequalibet in x. lib. den. Et quicūq. fecerit cadere dentes alicui de ore puniatur pro quolibet dente in 50. lib. den. Et quicūq. clauserit oculos alicuius cū manu, vel aliare, & quocūq. iniuriōse puniatur pro vice qualibet in 25. lib. den. Ille autē qui iniuriōse expuerit in faciem alicuius puniatur pro qualibet vice in xij. lib. den. Ille autē qui iniuriōse caperit alium per nasum, barbā, vel pilos barba, vel per capillos capitis, & sanguis exiuerit ex capione, soluat pro vice qualibet lib. 50. den.

De forense offendente forensē. Rub. 26.

Ut sciatur quæ pœna sit imponenda quando forensis offenderet forensē in iurisdicte, & districtu nostro, puniatur & condēnetur eadem pœna qua puniretur. & condēnaretur vnus de iurisdicte nostra offendens alium ter rigenam secundum formam nostrorum statutorum.

De verbis iniuriōsis, & minatorijs. Rub. 27.

Item statuimus, quod si quis dixerit alicui mulieri puttana, vel alicui viro uxorem habenti, cornuto, biscone, nato di puttana, vel aequipollentia verba in 100. sol. p. quolibet dictorum verborū, & vice qualibet condēnetur. Itē si quis dixerit alicui presenti, falso, proditore, latrone, furo, smitratō, homicida in 100. sol. pro quolibet verbo vice qualibet condēnetur.

Z 2 Si

LIBER

TERTIVS

Si verò dixerit aliquis alicui praesenti aliquod verbum iniuriosum in x. sol. pro quolibet verbo vice qualibet condemnatur. Item si aliquis homicida, & qui homicidium commiserit in personam alicuius reimpoperauerit homicidii filijs consanguineis, vel affinibus mortui, seu interfecti ab eo, aut alicui ipso rui, vsq. ad quartum gradum inclusivè attinentibus in 25. lb. den. condemnatur vice qualibet. Si verò alius homicida praedictus reimpoperauerit praedicta dicti filijs consanguineis, vel affinibus ut supra in medietate dictae poena condemnatur. Item si aliquis dixerit alicui tu ne menti, vel aliud simile in 40. sol. vice qualibet condemnatur. Item si aliquis iniurias enormes per eum dictas, vel factas alicui patienti, seu consanguineis vel affinibus, aut alicui ipsorum vsq. ad quartum gradum inclusivè reimpoperauerit, vel dixerit, Communi vice qualibet in x. lb. condemnatur. Si verò alius, quam ille qui dixerit, vel fecerit dictas iniurias reimpoperauerit, vel dixerit alicui patienti Communi nostro in x. sol. vice qualibet condemnatur. Item si aliquis reimpoperauerit filijs, consanguineis, vel affinibus, vsq. ad quartum gradum inclusivè, quod pater ipsius fuerit laqueo suspensus, fustigatus, casus, vel aequipollentia verba, Communi nostro in x. lb. den. condemnatur vice qualibet. Si verò aliquis minatus fuerit, alicui praesenti se incisurum vineam ipsius fracturam molas coibstrum segetes, seu granum, vel domum, aut palcare, vel aliqua aequipollentia verba dixerit ad destructionem rerum pertinentia, in 100. sol. vice qualibet condemnatur, & nihilominus cogatur ille qui tales iniurias emisit ad petitionem & instantiam praedicti, minas huiusmodi recipientis ad dandum bonos, & idoneos fideiussores de non inferendo aliquod damnum, & de emendatione damni si post dictas minas illatum fuerit damnum à quocumq. & ubi non apparet, & constaret de persona qua damnum intulit ille, qui minas huiusmodi emisit praesumatur fecisse dictum damnum ex qua praesumptione in 100. sol. & ad omnem restitutionem praestandam in duplum damnum passio vice qualibet condemnatur. Si verò quis minatus fuerit alicui se incisurum nasum, pedem, manum, & effosurum oculos, incisurum tibias, depulaturum barbam, vel aliud membrum, vel simile Communi nostro in 100. sol. vice qualibet condemnatur. Et nihilominus

minus praestare cogatur pro praedictis omnibus, & quolibet praedictorum ad instantiam petentis fideiussoriam cautionem de non offendendo illum talem. Et quod de omnibus praedictis casibus Potestas iustitiae nostra possit procedere per accusationem, vel querelam iniuriam patientis, vel aliter legi timit accusatoris, & non aliter.

De poena sagittantis, & aliquem percutientis. Rub. 28.

Insuper si quis, quod quicumq. contra aliquem sagittauerit, balistauerit, vel lancinaverit, & percussit, & ex ipsa percussione sanguis exiuerit in 50. lb. vice qualibet Cui nostro condemnatur. Si verò sanguis non exiuerit in medietate dictae poena debeat condemnari. Si verò non percussit, seu non collegerit in x. lb. Communi nostro condemnatur.

De frangente hostia, & fenestras domus alicuius: Rub. 29.

Quicumq. frerit alicui seu per vim aperuerit hostia, seu fenestras domus habitationis alicuius puniatur, & puniri debeat pro qualibet vice in 50. lb. den. Si autem frerit, seu per vim aperuerit hostia, & fenestras domus ab aliquo possessa, in qua non habitet puniatur pro qualibet vice in 25. lb. den. Si adentes, q. in eadem sententia condemnatur ad restitutionem damni bonis, & fenestrarum ac rerum ablatarum, seu deperdarum.

De rixa mulierum, & duplicatione poenarum. Rub. 30.

Quoniam contra honestatem, & pudorem feminei sexus est, q. mulieres rixentur. Et conueniantur ad invicem in stratis, & locis publicis. Volentes huic morbo quantum cum Deo possumus debitum adhibere medelam, & quantum dem esse enatam audaciam metu poenarum reprimere. Sancimus, q. in rixis quae contigerint fieri inter mulieres poena censeantur in o. casu duplicata. ita pro verbis iniuriis q. est pro percussione si ad eas fuerit aduentus, & volumus admitti testes ad probandum maleficiū mulieres maiores xij. ann. Et q. in praedictis possit procedi p. Prae. nostra Terra per accusatores inquisitione, & de nunciacione. Declarat. ex quod duplic. poen. volumus subiacere inceptri. & rixi.

LIBER

xx. & non aliam. Illa dicatur inceptrix rixæ quæ primò dixerit alteri verba iniuriosa. Illa autem quæ fuit provocata volumus plecti, & puniri prout puniuntur masculi in casibus suprà in precedenti statuto annotatis.

De pœna facientis aliquem cadere in puteum, vel alibi. Rub. 32.

Item statuimus, qd si aliquis cadere fecerit à ripa, balzo, balcono, domo, arbore, vel eum cadere fecerit in foueam, puteum, vel cisternam, vel ab alio simili loco, si cadens fuerit in aliquo membro laesus in penis supra contentis in statuto de percussionibus condemnnetur. Si verò non fuerit in aliquo membro laesus in x. lib. condemnnetur.

De faciente, vel fieri faciente falsum instrumentum. Rub. 32.

Notarius qui falsum fecerit, vel scripserit scienter instrumentũ 200. lb. den. Cõi nostro nõte pœne soluere teneatur, & si dictam pœnam dictus Notarius infra x. dies à die lata sũta computandos non soluerit, manus dextra amputetur sibi, sed prius notificetur Reçtori Prouin. Si a ab officio tabelhonatus qd alio quocũq; officio sit priuatus ipso iure statim lata sũta de falsitate. Ille autem qui fecit fieri, vel scribi falsum instrumentum scienter in 200. lib. Cõi nostro condemnnetur, quam pœnã si non soluerit infra x. dies computandos à die lata sũta, manus dextera ei amputetur, sed prius notificetur vt suprà, & hoc habere locum volumus in testamentis, & in oĩ vltima voluntate, & in oĩbus contractibus inter viuos, & in quibuscũq; alijs scripturis etiam priuatis, & si aliquis fieri fecerit per aliquem Notarium aliquod falsum instrumentum, & falsitatis in instrumento contenta reperritur esse facta absq; delicto, & dolo Notarij. Ille qui dictum instrumentum fieri fecerit, prater pœnam, & vltra pœnam quam deberet soluere, & pati occasione sua falsitatis secundum formam presentis statuti, teneatur, & debeat pati, & soluere illam pœnam quam pati deberet, & soluere Notarius qui scienter, & studiosè falsum fecerit instrumentum, & Notarius in dicto casu ad nullam pœnam teneatur.

De

TERTIVS

De falso teste, & falsos testes inducente. Rub. 33.

Si quis falsum reddiderit testimonium, aut prætium, aut aliquid pro testimonio ferendo receperit, aut quocũq; modo falsum reddiderit coram nostro Potestate, & eius Curia coram arbitris, & arbitratoribus, & coram quocũq; iudice ordinario, vel delegato in 200. lib. den. Cõi nostro nõte pœna condemnnetur, quas si non soluerit infra x. dies à die lata sũta computandos lingua sibi amputetur de voluntate Reçtoris Prouincia cui notificetur, ita, qd de cætero non loquatur. Ille aut qui falsos testes, vel falsum testem induxerit scienter, vel prætium, seu aliquid aliud dederit, vel promiserit in eadem pœna 200. lib. puniatur quas si non soluerit infra x. dies à die lata sũta computandos manus dextera sibi amputetur, sed prius notificetur Curie generali. Et perdat item ipso iure, & in posterum non possit ferre testimonium, sed sit omnino intestabilis, & infamis.

De faciente, tondente, vel expendente falsam monetam. Rub. 34.

Si quis scienter, vel fraudolenter falsam monetam expendiderit in centum lib. den. nostro Cõi condemnnetur, quam pœnam si soluere non potuerit amputetur ei manus dextera, sed prius notificetur Reçtori Prouincia. Et si quis fecerit, vel fieri fecerit falsam monetam, vel etiam veram aream, vel argenteam deauratam dolosè, vt tanquam moneta aurea expèdatur igne comburatur, sed prius notificetur vt suprà ita quod moriatur, & omnia sua bona publicentur, & sit licitum unicuiq; frangere monetam falsam. Ad dentes insuper, qd eandem pœnam incurrant præstantes auxilium, consiliũ, & fauorem, & tondentes, vel quomodocũq; diminuentes quocũq; genus monetæ in 200. lib. den. Cõi nostro condemnnetur, quam pœnam si non soluerit infra xx. dies à die sententia computandos manus dextera eisdem amputetur, & prædicta prius notificentur Reçtori Prouincia.

De vinearum incisione. Rub. 35.

Statuimus, qd quicquid vineam alicuius incididerit totam, vel partem in

LIBER

in 100. lib. den. condemnatur, & damnum in duplum emendare teneatur quam condemnationem si soluere non poterit infra x. dies à die lata srua computandos per Civitatem nostram Montis Alti publicè sustinetur, & bullatur in signum perpetua infamia.

De animalium occisione.

Rub. 36.

Item statuimus, q. quicūq. occiderit equum, mulum, bouem, vel asinum, seu eius linguam, vel pedem inciderit in x. lib. Cōi nostro condemnatur, & damnum in duplum emendat patienti. Si verò aliud animal aliquis occiderit in 20. sol. Cōi condemnatur pro quolibet animale occiso, & dānum in duplum restituat patienti. Si verò aliquis pullos, anseres, & columbos domesticos, vel aliquem ipsorum occiderit si de die in v. sol. vice qualibet condemnatur, si de nocte in x. sol. Si verò prædicta animalia, vltra equum, mulum, asinum, vel bouem, quis vulnerauerit in quibus includuntur pulli, anseres, & columbi domestici in v. sol. vice qualibet condēnetur si de die, si verò de nocte in x. sol. & patienti dānum emendat in duplū & ad eandem penam teneatur qui cepit columbum domesticum.

De pena frangentis carceres.

Rub. 37.

Statuimus, q. si aliquis esset detentus, vel positus in carceribus occasio ne alicuius malefici, q. diceretur commississe, vel pro debito civili, vel alia quavis cā, & tanta temeritate existeret, q. frangeret dictos carceres, & ex inde aufugeret in 100. lib. den. Cōi nostro condemnatur pro quolibet vice. Si verò esset detentus in Palatio Cōis, vel in aliqua Camera dicti Palatii, seu in quocūq. alio loco ex præcepto D. Prælati, vel sui Vicarij quacūq. de cā, seu occasione, & de prædictis locis decesserit illicitiatus Cōi in 100. sol. vice qualibet condemnatur vltra penam qua esset astrictus ex causis supra dictis. Si verò quis attemptare præsumpserit in medietate bannorum, & penarum condemnatur.

Contra

TERTIVS

Contra ludētes ad ludos prohibitos, & ludū tenentes, seu receptat. es. R. 38.

Quoniam ex ludis crimina oriuntur, & pleriq. iuvenes hoc vitio irreti ti eorum bona consumunt, & alienant. Ideo statuimus, & ordinamus, q. nullus de Civitate nostra Montis Alti ludas ad ludum taxillorum, cartarum, aZardi, & ad alios ludos prohibitos cum terrigena, vel forense, vbi pecunia perderetur, seu vinceretur, & qui contraxerit soluat Cōi nostro pro banno x. lib. den. vice qualibet, si de die, de nocte aut pena dupplicetur. Si verò aliquis dictos ludos retinuerit in domo ipsius quāvis ipse non lu dat tamen condēnetur in xxv. lib. den. & hoc locum habeat si ille in cuius domo luditur, vel ille qui habitat dictam domum conficius fuerit, & consen serit, q. in eius domo ludatur ad ludos prohibitos alias non teneatur ad ban num, & puniatur de prædictis conductor, & non locator domus in qua lu dus exerceretur, & quilibet dictos ludentes vti supra posuit accusare, denū ciare, & accusator, & denunciator teneantur secreti, & habeant quartā partem pœne. Et hoc idem in inuitatoribus ad ipsum ludum ludentibus ob seruari volumus de quibus omni tempore inquisitiones fiant.

De pena deferentium arma.

Rub. 39.

Ordinamus, & statuimus, q. quicūq. portauerit arma offensibilia per Civitatem nostram Montis Alti, videlicet enses, pugionem, pistolegium, gladium longiorem vno palmo, lanceam, vel dardum, clavam metallicā, vel ferream, accettam, & generaliter quacūq. alia arma suspecta si de nocte in x. lib. den. vice qualibet condēnetur, si de die in centum sol. condēnetur pro singulis armis qua inuenta essent portare de portatione aut ipsorum armorum posuit quilibet accusare, & denunciare, & accusator, & denun ciator teneantur secreti, & habeant quartam partem penarum. Si verò alia arma lignea suspecta quis portauerit, seu inuentus fuerit portare in me dietate dicta pena, vice qualibet condemnatur, & omni casu arma amittant, & deueniant in Cōi, qua ponantur publicè in Palatio in munitione Cōitatis. Volumus tamen, quod in eundo, & redeundo de foris posuit quis portare arma offensibilia publicè, dumtamen non faciant moram in aliquo loco

LIBER

loco intus nostram *Civitatem* Et qui inuentus fuerit portare dicta arma teneatur dare, & assignare arma predicta Potestati, & eius officialibus, qui ipsum inuenerint sub pena 20. sol. pro quolibet contrasfaciente, & nihilominus dicta arma assignare teneantur ipsis officialibus, vel alicui ipsorum. Si vero non pateretur se excusari ab officialibus, vel ausugeret habeatur pro confesso, & condemnato ex ipsa fuga, ac si inuentus esset cum dictis armorum generibus, liceat tamen custodibus quando vadunt ad aliquam custodiam faciendam, & redeunt portare arma. Item volumus, quod credatur relationi Potestatis, & unius officialis de inuentione armorum predictorum insuper addimus, quod quicunque vendere voluerit aliqua arma offensibilia in Civitate nostra Montis Alti, quod ea ponat ad vendendum in aliqua banca, & aliter per Civitatem nostram, vel per plateam ea portare non possit, & contrasfaciens subiaceat pœnis predictis, & arma perdat. Hoc semper intelligito, quod ubicunque infra Civitatem nostram arma predicta inuenta forent alicui extra domum suam, vel alterius sine inveniatur in platea, siue porticu suo, vel alterius, quod ab hoc non valeat excusari ratione platee, seu porticus sui.

De incendijs, & incendiarijs. Rub. 40.

Si quis studiosè incenderit aliquam domum existentem in Civitate Montis Alti, & eius territorio, vel capannam in qua capanna aliquis habitaret, & familiariter esset solitus habitare, & ex hoc ipsa domus, vel capanna in totum, vel pro maiori parte combusta fuerit talis incendens, vel incendium mittens igne concremetur, ita quod moriatur, & si dicta domus, vel capanna non combureretur in totum, nec pro maiori parte puniatur talis incendens in 200. lib. den. quas si non soluerit infra x. dies à die scilicet computandos sibi manus dextera amputetur. Qui vero studiosè incenderit capannam, trasannam, vel alium locum similem in quo nullus habitaret puniatur in 200. lib. den. si in totum, vel pro maiori parte dicta trasanna, capanna, vel alius locus combusta, vel combustus fuerit. Si vero non in totum, vel pro maiori parte dicta trasanna, capanna, vel alius locus combustus fuerit in 100. lib. den. condemnatur quas pœnas si solvere non poterit infra

TERTIVS

infra x. dies à die lata scilicet manus dextera sibi debeat amputari. Qui autem studiosè incenderit palearcum, metam bladi, siluam, vel aliud simile soluat noie pena 200. lib. den. & in omnibus dictis casibus condemnatur incendiarius ad emendam damni omnibus his, qui ex tali incendio damnum pateretur. Et huius legis auctoritate bona talis incendiarij pro dicto damno, & ipsius emendatione ipso iure sint obligata talibus damnum passis. Et ad probationem estimationis damni sufficiat iuramentum damnum passi cum uno teste de veritate, vel duobus de fama. Ad probationem vero plenariam maleficij sufficiat unus testis de veritate cum duobus de fama, vel sex vicini tantum de fama deponentes. & eadem pena puniantur omnes predicta serisfacientes, & in eis omnia predicta intelligantur presenti autem statuto addimus, quod si quis in sua possessione ignem immiserit sine licentia Prælati, & Prioris condemnatur in 40. sol. qua licentia non possit concedi nisi ipsam petens idoneè satisfecerit pro modo facultatum de resciendo omne damnum, quod ex dicto igne, seu eius immisione resultauerit, & licentia alter data non valeat. Et si Prælati aliter dederit soluat de suo salario nostro Cui sol. 40. Si vero ex immisione dicti ignis aliquis sustinuerit damnum, & ignis vagauerit contra impulsus, & euolauerit in possessionem alterius, & damnum intrulerit contra emendationem damni illati in duplum talis ignem immittens condētur in 40. lib. den. & à principio Mensis Maij usque ad finem mensis Octobris, istud sit interdictum omnibus modis ad evitandum scandala que possent suboriri ex huiusmodi immisionibus ignis in stipulis propter vim ardentemque radios solis in posse astatibus.

Quod omnes currant ad rumorem, quando committeretur maleficium, & Potestas id requireret. Rub. 41.

Statuimus, quod si contigerit aliquem terrigenam, seu habitatorem Civitatis nostre Montis Alti, vel quicunque alium committere aliquod maleficiū in Civitate predicta, & eius districtu de quo Rector huius Civitatis cognoscere non posset omnes & singuli de dicta Civitate debeant concurrere ad rumorem ad capiendum malefactorem, & Potestas publice banniri faciat, quod omnes homines

LIBER

homines ire debeant cum eo, & ipsum sequi ad capiendum malefactorem predictum, qui si non uerint, vel ire noluerint in 100. sol. vice qualibet condemnentur.

De pœna facientis rumorem in aliquo Consilio, seu parlamento Generali, vel speciali. Rub. 42.

Item ordinamus, q̄ nulla persona cuiuscūq̄ status, vel conditionis existat, audeat, vel presumat aliquid insurreare, vel dicere directè, vel indirectè, publicè, vel occultè aliquo quasi colore, seu quoniam modo in aliquo consilio publico, vel privato, seu generali, vel speciali parlamento nostra civitatis in Palatio, seu loco ubi homines starent congregati pro bono reipublica, nec debeat quis aliquid dicere, vel facere propter quod aliquis rumor, vel tumultus surgeret in huiusmodi congregatione quoquo modo, & contrafaciens in 100. lib. den. vice qualibet condemnentur. Si verò fecerit rumorem coram Potestate, seu eius officialibus, ipso iure pœnam incurrat 50. sol. qui de facto exigantur. Si verò quis fecerit rumorem, seu tumultum in alijs locis dictæ civitatis propter quod posset scandalum exoriri, & status pacificus nostra turbari in 200. lib. Cōi nostro vice qualibet condemnentur.

De ornatu mulierum. Rub. 43.

Ad reprimendum effrenata mulierum desideria, & cupientes moderare inutiles expensas, quæ per homines sapè circa mulierum ornatum immo deratè fiunt. Statuimus, q̄ nulla mulier de civitate nostra Montis Altii, vel in ea habitans cuiuscūq̄ gradus, & conditionis existat, audeat, vel presumat publicè, vel occultè portare in capite, vel alia parte corporis pro ornamentis nisi unam libram argenti aurati, & ab inde infra, & sex uncias perlarum, vel infra. Liceat etiam portare frysium valoris unius floreni, & velittos, seu incappatoria valoris duorum florenorum impune, & si ultra formam predictam aliqua mulier portare reperiatur in 100. sol. vice qualibet condemnentur de dote sua.

Quod

TERTIVS

Quod mulier committens adulterium perdat dotem: Rub. 44.

Si uxor alicuius cum aliquo cōmiserit adulterium, vel fornicationem voluntariè, & maritus eam accusaverit coram Patre, & coram quocūq̄ iudice, & probaverit plene adulterium, seu fornicationem tota eius dos sit perpetuò iuri ipsius, & ad restitutionem ipsius dotis maritus, & eius heredes nullo tpe compellantur, & maritus ad præstanda alimenta nullo tpe cōpellatur. Si verò uxor talis adulteriū, seu fornicationē cōmittens dotē non habuerit, & habuerit aliqua alia bona in suum maritū debeant devenire vsq̄ ad quantitatem congruam dotis, & ipsius mariti esse debeant pleno iure sicut alia sua bona.

De opponente se bailo. Rub. 45.

Statuimus, q̄ quicūq̄ se opposuerit bailo nostri Cōis quando vadit ad domum alicuius de mandato Patris, seu alterius officialis, & superioris pro pignore, vel pagamento, & ipsum bailulum non permiserit intrare domū, vel ipsam domū clauserit, vel pignus, seu tenus accipere non permiserit in xx. sol. vice qualibet condemnentur, & in predictis bailuli relationi credatur.

De pœna committentis aliquod maleficium propter quod Commune civitatis Montis Altii posset molestari in Curia Præfidi Provincia Marchia. Rub. 46.

Item ordinamus, q̄ quicūq̄ commiserit aliquod maleficium, vel delictū in civitate nostra Montis Altii, vel eius districtu propter quod status pacificus nostra civitatis modo aliquo posset perturbari, seu dictum Cōe molestari, vel condemnari in Curia Præfidi Provincia Marchia in aliquo in 200. lib. denariorum vice qualibet condemnentur, & teneatur ad restitutionem damni Communi nostro, & nihilominus sit, & esse debeat perpetuò exbannitus à civitate nostra, & eius districtu, & non possit, nec debeat civitatem predictam modo aliquo reintrare, nec in ea, vel eius districtu morari. Addentes, quòd nullus de nostra civitate audeat, vel presumat publicè, vel priuatim dare, & præstare eisdem dictam

Ad male-

LIBER

maleficia committentibus in aliquo auxilium, consilium, vel fauorem, sub pena predicta.

Quod astantes ubi maleficium committeretur debeat capere malefactorem. Rub. 47.

Item ordinamus, qd si aliquis terrigena, vel forensis percusserit aliquem cum sanguinis effusione in *Civitate* nostra Montis Alti, vel eius territorio. Omnes astantes, & presentes ibidem, ac videntes dictum maleficium committi, debeant capere dictum malefactorem si poterunt, & gridare, & ipsum insequi, vt in fortiam Cōis deueniat iuxta posse, & sine fraude, & si quis contrafecerit in 100. sol. condemnatur Communi nostro vice qualibet, & utrum sit possibile videntibus, & astantibus quando predicta committerentur capere, & insequi malefactorem predictum, vel non Potestatis, & consilij specialis arbitrio relinquatur, & hoc capitulum dumtaxat, & non in feminis vendicet sibi locum.

De premio dando capienti exbannitum. Rub. 48.

Item statuimus, qd quicūq; caperit, & in fortiam Cōis dederit aliquem exbannitum, vel condemnatum pro homicidio in *Civitate* nostra Montis Alti, vel eius districtu, vel pro prodicione, seu turbatione status pacifici dicta *Civitatis* si dictus capiens fuerit exbannitus, vel condemnatus dicta *Civitatis* in aliqua quantitate ipso facto sit liber, & absolutus a dictis condemnationibus, & exbannimentis, vel si pena capientis excederet summam 100. lib. vel ultra. Si vero non fuerit condemnatus neg. exbannitus talis capiens bannitum habeat, & habere debeat a Comuni nostra *Civitatis* 50. lib. den. & si quantitas in qua esset condemnatus capiens huiusmodi non ascenderet ad summam 50. lib. vsq; ad dictam quantitatem suppleat eadem de pecunia Cōis. Si vero aliquis caperit aliquem exbannitum, vel condemnatum dicti Cōis pro maleficio per ipsum commissio vsq; ad quantitatem dictarum 50. lib. & ipsum in fortiam dicti Cōis duxerit, habeat, & habere debeat de pecunia nostri Cōis decem lib. Ab inde vero infra habeat,

TERTIVS

beat, & habere debeat tertiam partem condemnationis ipsius. Quam quantitatem Camerarius nostri Cōis eidem de pecunia ipsius Cōis solvere teneatur, & si contigerit dictos exbannitos, vel aliquem ipsorum offendi citra mortem, & membri debilitationem offendens ad penā aliquā minime teneatur. Si vero caperit aliquem exbannitum in re, & persona pro homicidio, vel prodicione, vel quacūq; alia re pro qua sit pena ultimi supplicij habeat, & habere debeat a nostro Cōi 50. lib. Quicūque autem indicauerit Potestati, & eius officialibus aliquem qui sit condemnatus pro maleficio, & occasione talis indicationis contingat huiusmodi condemnandum capi, & in fortiam Cōis duci. Volumus, qd talis indicans habeat, & habere debeat quindecim partes eius quantitatis, qua perueniet in Communi nostro occasione condemnationis de eo facta.

De pena intrantis vel exeuntis aliunde quā per portas. Rub. 49.

Item ordinamus, qd nullus de *Civitate* nostra Montis Alti, vel aliunde tanta temeritate exeat, qd presumat de *Civitate* nostra predicta exire, vel in ipsam intrare nisi per portas dicta *Civitatis* & contrafaciens si de die fuerit, in x. lib. condemnatur. Si vero de nocte duplum dicta pena solvere cōpellatur.

De pena immittentis mortuum intra *Civitatem* sine licentia. Rub. 50.

Item statuimus, qd nulla persona audeat, vel presumat aliquem mortuum naturaliter, vel morte violenta in *Civitate* nostram immittere, & reportare ab extra sine licentia D. Potestatis, & Priorum qui pro tempore fuerint, & contrafaciens in x. lib. puniatur vice qualibet.

De pena piscantis in piscina alterius. Rub. 51.

Statuimus, qd nullus audeat piscari, nec pisces extrahere de piscina alterius nisi de licentia, & voluntate patroni, & contrafaciens in decem lib. Communi nostro condemnatur pro qualibet vice, & possit a quolibet accusari.

De concurrentibus ad rumorem ignis. Rub. 52.

Insuper ordinamus, q̄ liceat unicuiq̄ concurrere cum armis, vel sine, de die, vel de nocte, cum lumine, vel sine, ad ignem quando cōbureretur ali qua domus in civitate nostra ad dictum ignem extinguendum, & quod pra predictis omnibus non possit aliquis aliqua ratione per Potestatem, seu alios officiales inquietari, seu molestari.

De inuento post tertium sonum campana. Rub. 53.

Si quis inuentus fuerit post tertium sonum campana Cōis ire, seu de nocte stare per civitatem nostram soluat, q̄ immuni pro banno sol. 5. nisi fuerit cū lumine, & sit homo bona conditionis, & fama. His dumtaxat exceptis, videlicet medicis ad agros euntibus, & redeuntibus de nocte notarijs & testibus ad testamenta de nocte vocatis famulis centimolōri in eundo, & redeundo fornarijs, & his qui panem facerent, & illis qui redeunt à molen dinis, vel à domibus illorum quorum farinam reportauerint dum tamen so merium ducant, & illis qui redirent à domibus ubi animalia haberent, ac boibus bona fama, & conversationis, & iustam excusationem habētibz, & omnibus stantibus, seu inuentis infra tertiam domum à domo suae habita tionis qui oēs ad penam minimē teneātur ad cuius probationem iuramentum eius qui inuentus esset sufficiat, sit homo bona conditionis vita, & fama, & nulla mulier audeat ire de nocte vsq̄ ad dictam primam botam causa eundi ad Ecclesias, seu ad alia loca, & qua contrafecerit soluat pro ban no x. sol. Insuper sancimus, q̄ nulla persona post dictum tertium sonum campana debeat tenere hostium domus sua apertum, & si quis contrafecit puniatur pena 2. sol. pro qualibet vice.

De distinctione noctis à die, & duplicatione penarum in maleficijs de nocte commissis. Rub. 54.

In omnibus & singulis maleficijs, & casibus ubi specialiter sit mentio de nocte in presenti volumine statutorū nox intelligatur post sonū Aue Maria, capana q̄ pulsatur ī Ecclesia S. Maria de sero vsq̄ ad sonū alterius Aue Ma ria, q̄ pulsatur de mane in aurora, declarant es quod pena malefactorū comi forum

forum de nocte in omnibus casibus debeant duplicari.

Qui alienā possessionem, vel tenutam intraverit causa possidendi. R. 55.

Volumus, q̄ si quis intraverit alienam tenutam, vel possessionem ani mo possidendi, vel alias capiendi in 40. sol. vice qualibet condēnetur quā possessionem, siue tenutam, & oē emolumentum restituat ei cuius fuerat an tea dicta possessio, & Rector sibi summarie sine strepitu, & figura iudicij ex suo officio faciat exhiberi astimationem dāni prout patiens dānum suo in tamento assi mabit vsq̄ ad summam 40. sol. ab inde supra legitiū probet. Si quis ve d possessionem alicuius per violentiam acceperit cū armis, & cū collecta, seu comitua, qua intelligatur vsq̄ ad numerum trium personarū & à tribus personis supra in 40. lib. den. Cōi nostro condēnetur. Si ve rō cum armis, & sine comitua in x. lib. vice qualibet condēnetur. Alie rō qui principalem associaverit in predictis in dimidiam dictarum pena rē condēnetur. Si vero aliquis cum comitua, & cum armis ad possessio nem aliquam accesserit ad molestiam faciendam de qua possessione su con tentio inter partes, seu inter aliquos in x. lib. vice qualibet condēnetur. Qui vero ipsis associaverit condēnetur in medietate dictarum penarum.

De vendentibus rem duobus. Rub. 56.

Statuimus, q̄ si quis venderit unam, & eandem rem duobus in 25. lib. den. Cōi nostro condēnetur. Et primus emptor praferatur iuxta for mam alterius statuti supra.

De pena turbantis aliquem in possessione. Rub. 57.

Statuimus, quod si aliquis fuerit in possessione alicuius rei possessor ipsius rei per aliquem non tur betur, quousq̄ de iure cognitū fuerit per iudicē, vel Rectore, & qui cōtrafecerit in 25. lib. den. Cōi nostro condēnetur, & nihilomi nus possessor manuteneatur in possessione sua, & in oī casu, si quidem ius ha berent possessionē turbantes amittant, & Prās qui pro tpe fuerit, obseruet p̄dicta sub pena 25. lib. Cōi nostro applican. & de suo salario retinen. Et illi vel illos cuius, seu quorum fuerit huiusmodi possessio praefatus Prās defendat

vinculo iuramenti, & laborator possessionis admittatur ad accusandum.

De pœna interuentis possessionem rei conductâ. Rub. 58.

Item ordinamus, q̃ nullus colonus, seu inquilinus qui rem aliquam conduxerit, vel qui constituerit rem aliquam alieno nomine possidere audeat possessionem ipsius interuere procurando id, culpa, vel negligentia, q̃ alius eam accipiat tradendo eam alteri, vel sibi retinendo, vel gōnem de possessione faciendo teneatur prædicta faciens, & procurans præstare, & restituere ipsam rem, & eius estimationem locatori, & vniuersa dāna reficiat, & nullo modo dicta possessionis interuersio valeat quā altercūq; facta fuerit. Ille verò qui possessionem huiusmodi fraudolenter, & scienter acceperit cōmittens fraudem oē damnum, & expensas reficiat locatori, & condēnetur in 25. lib. den. Cōi nostro. Addentes, q̃ siue scienter, siue ignoranter habeatur pro non possessor, & nullo modo pro sit eidem, & amittat us suum si quod habere in dicta possessione.

De pœna petentis debitum iam solutum. Rub. 59.

Si quis peteret ab aliquo debitum sibi solutum, vel de quo ipse quietauerit, seu refutauerit de qua solutione, vel refutatione appareat legitime in 2. lib. Communi nostro condemnatur.

De famulo dominum suum offendente. Rub. 60.

Si quis famulus, vel seruient occiderit, seu interfecerit dominum suum cum quo moraretur pœna vltimi supplicij plectatur. Si verò ipsum percussit, & ex percussione sanguis exiuerit sibi manus dextra debeat amputari, sed prius notificetur Rest. Prouin. sed si ex percussione sanguis non exiuerit, vel aliter ipsum offenderit puniatur pœna duplici eius quo puniretur si alium percussisset, seu vulnerasset, & idem volumus observari in famulis seruientibus.

De pœna frangentis pacem. Rub. 61:

Pacem atq; concordiam osculo oris factam, vel faciendam de qua apparet

reat publicum instrumentum inter aliquos de Civitate nostra Montis Alti, & eius districti Potestas & Priores faciant perpetuo observari. Et si quis pacem fregit puniatur in 50. lib. den. si sanguis exiuerit ex delicto commissio ex quo fractura pacis insurgit si sine sanguine puniatur in 25. lib. & nihilominus de delicto commissio puniatur secundum formam statutorii dummodo in pœna consuetudinali exigenda minimè præiudicetur, sed salua semper maneat qua peti, & haberi possit per eum cui facta pax fuerit in bonis prædicti frangentis, & si ille, vel illi cui, vel quibus facta fuerit pax modo prædicto offenderet, vel offenderent rumpentes pacem in personam, vel rebus ad pœnam nullatenus teneatur. Hac autem volumus habere loco dummodo pax non fuerit rupta ex noua causa quo casu non imponatur pœna prædicta secus autem tregua. Et pax non intelligatur rupta propter verba iniuriosa inter partes habita, sed requiratur factum cum percussione cum armis, vel sine.

Quod hospes prohibeat arma forensibus. Rub. 62.

Item volumus, q̃ quilibet hospes nunciet forensi, & morantibus in suo hospitio, & domo, vel alterius in qua ipse habites, q̃ arma non portent per Civitatem nostram Montis Alti postq̃ ipsi forenses fuerint hospitati. Et si quis forensis inueniens fuerit portare arma per hanc Civitatem prædictus forens soluat pœnam 100. sol. & perdat arma, & hospes monitione non faciens 20. sol. solvere teneatur. Et ad ipsius hospitatoris inhibitionem, & monitionem probandam sufficiat iuramentum ipsius hospitati.

Quod nullus vadat de vna contrata in aliam occasione rixe. Rub. 63.

Item statuimus, ut homines Civitatis nostre vivant in statu tranquillo, & pacifico ut tollatur omnis materia scandali, q̃ si qua rixa fieret inter aliquos in aliqua contrata nullus de alijs contratis illuc cum armis, vel sine, accedat descendente à sua contrata, & qui contraxerit in xxx. lib. den. vice qualibet condemnatur, & possit à quolibet accusari.

LIBER

De pœna percussentium Potestatem, & alios officiales. Rub. 64.

Item volumus, quòd quicquid percusserit cum armis Potestatem, vel eius Vicarium cum sanguine in 100. lib. pro percussione qualibet condēnētur. Si verò sine sanguine in dimidia parte minus. Si verò manu vacua cum effusione sanguinis in 50. lib. vice qualibet condēnētur. Si verò sine sanguine in dimidia parte minus. Si verò contra prædictos, vel ipsorum quolibet quis verba iniuriosa dixerit condēnētur pro quolibet verbo iniurioso in quadruplo pœna contenta in statuto de verbis iniurijs. Si verò Camerarium, & alios officiales Cōis exceptis Dominis Prioribus quis percusserit cum armis, vel sine, dicto, vel facto in triplo Cōi condēnētur in pœnis in statuto contentis de maleficijs, & verbis iniurijs loquente, & in prædictis, & circa prædicta Potestas, & eius Vicarius contra delinquentes possit inquirere, & ipsos condēnare secundum eorum demerita aliquo in contrarium non obstante. Si verò quis percusserit, & iniuriam dixerit banno Cōis quando iter ad faciendum aliquam executionem in duplo Cōi condēnētur in pœnis in statuto contentis. Si verò aliquis ex officialibus prædictis in aliquo prædictorum deliquerit medietati dictarum pœnarum volumus subiacere sine præiudicio Camera Apostolica.

De pœna turbantis divina officia. Rub. 65.

Insuper statuimus, qd si quis immemor salutis æternæ diabólico spiritu ductus turbaverit aliquem sacerdotem, seu alium sacra ministrantem dum celebrat, & divina ministrat condēnētur Cōi nostro in 200. lib. den. sine diminutione aliqua, & idem intelligatur in omnibus alijs religiosis personis quam condēnationem si solvere non potuerit infra x. dies à die lata sententia computandum in pœna corporali arbitrio Domini Potestatis punia tur, sed prius notificetur Reffori Prouincie.

Qui possint detineri, & qui debeant relaxari datis fideiussoribus. R. 66.

Potestas, seu eius Vicarius, vel alius officialis nostri Communis quouis nomine

TERTIVS

nomine nuncupetur non possit aliquem cogere nec detinere, vel detineri facere in Palatio, seu in carcere Communis aliquem nisi pro maleficio cuius occasione posset deueniri ad tormenta, vel esset pœna corporalis principaliter, vel in subsidium sed fideiussorem recipere debeat de representando personam, & de iudicato soluendo eo tamen casu quo in subsidium imponitur pœna corporalis facto deposito pœna pecuniaria pœnes Camerarium nostri Communis accusatus, vel inquisitus non debeat personaliter detineri. Et si fideiussores non presentauerint illum pro quo fideiuebunt infra terminum octo dierum esse dandum per Potestatem, vel Vicarium, seu alium officialem de maleficijs cognoscentem ille pro quo fideiuebunt habeatur pro confesso, & possit per Potestatem vtr supra condēnari, ac si ore proprio confessus fuisset, & si Potestas, Vicarius, seu alius Officialis nostri Communis fecerit contra prædicta quilibet contrafaciens debeat pœna xxv. lib. den. puniri. Et intelligatur reum detineri posse in casu ubi non est persona, vel membri perditio, seu non imponeretur pœna corporalis cum probatum fuerit maleficio de quo potest procedi ad tormenta, vel ad questionem per famam publicam, vel per unum testem, vel per alia inditia, & defensio non fuerit probata. Volumus et, quòd Potestas, & alij officiales non debeant nec possint patrem pro filio, filium pro patre, fratrem pro fratre, nec aliquem alium pro alio in Palatio detinere nec ad confines mittere, nec contra ipsos nec aliquem ipsorum procedere aliquo quæsto colore, vel causa, & Potestas, seu Vicarius contra prædicta facientes ipso iure priuetur officio, & eius administratione, & suum perdant salarium, & deueniat in Communi.

Quod Potestas possit cogere illum de quo habetur suspitio ad dandum fideiussores de non offendendo. Rub. 67.

Insuper statuimus, & ordinamus, quòd si aliquis haberet aliquam suspensionem de aliquo ne ipsum offendat occasione antiquæ inimicitia, seu ex alia causa denuo emergente, & comparuerit coram Potestate, & suis officialibus, & petierit prop-

LIBER

ter huiusmodi suspensionem illum cogi, & compelli ad præstandum idoneos fideiussores de non offendendo, Potestas seu Vicarius possint, & debeant cogere illum talem nominatum ad dandum, & præstandum tales fideiussores sub pœna 50. lib. & ad confinia mitere recusantes prout eis videbitur, & penam de facto exigere. Et Potestas debeat prædicta observare, & observari facere vinculo iuramenti.

De termino moto, & quod nullus occupet de possessione alterius.

Rubrica 68.

Item statuimus, quod nullus de cetero audeat deuastare, occupare, la borare, seu exterminare, vel terminos extrahere de alieno pradio, seu de limite vicini sui, & si quis iacuerit, vel pradium habuerit iuxta possessionem alterius, & inueniatur aliquid occupatum, deuastatum, laboratum, aut exterminatum de terra, vel possessione, seu limite vicini sui præsumatur talia fecisse qui tenet, & possidet iuxta prædictum laboratum, occupatum, deuastatum, exterminatum, vel sollamatum, cui præsumptioni stetur, & habeatur pro plena, & legitima probatione nisi contrarium probaretur. Et contrariaciens in prædictis, vel aliquo prædictorum in 25. lib. pro quolibet termino exterminato puniatur, & damnum patienti resarciatur.

De damnis, & deuastationibus de nocte factis.

Rubrica 69.

Item volumus, quod si fuerit damnum datum alicui, seu furtum, vel quassum de nocte factum, vel de die, & ignoraretur malefactor, vel damnum inferens, & Potestas aliquis interpellauerit, vel peterit, & faciat examen, & inuestiget per iuramentum aliquorum pro veritate reperienda, Potestas teneatur cogere illos quos nominauerit de se & alijs, veritatem dicere, & si per talem inquisitionem veritas apparebit, ille de quo constiterit maleficium commississe, secundum penas in alijs capitulis annota-

TERTIVS

notatas, volumus quod mulctetur, & quod possit accusari à damni passo.

De iacentibus ad molendina, & quibusdam præsumptionibus contra certas personas. Rub. 70.

Ordinamus insuper, quod si quis de nocte iacuerit ad molendinum, & de domo ipsius molendini clausumen lignum aliquod, farina, & quacūq; alia res subtracta fuerit, ille præsumatur subtraxisse, qui de nocte, vel de die steterit in ipso molendino, si alias de delicto non appareat, & talis præsumptio sit plena probatio contra illum, & condemnnetur in 100. sol. & damnum patienti emendet.

Arborum furtim casarum. Rub. 71.

Statuimus, quod si quis diceret arbores esse sibi in casas, vel alia subrepta, vel incisa. Arundines incise frondes earum accepta, illum, vel illos quos innuerit pro locum, vel qui fuerint visi stare prope locum in quo damnum de die, vel de nocte datum esset dictum damnum præsumatur fecisse quando de malefactoribus non constaret, & in tantum quilibet condemnnetur quantum dictar statutum, secundum qualitatem personarum. Idem dicimus observandum in illis qui iacuerint ad fornaces, si bladum alicuius esset rosam, messum, seu dauastatum, vel aliud damnum illatum, & qui visi seu inuenti fuerint prope locum ubi damnum datum fuerit, vel ille qui de nocte iacuerit cum animalibus in cōtrata in qua damnum illatum fuerit ex tali præsumptione condemnnetur, perinde, ac ex quacūq; alia probatione legitima secundum penas in statutis supra, & infra descriptas.

Quod puberes, & mulieres possint esse testes, tam in civili, quam in criminali causa. Rub. 72.

Item ordinamus, quod puberes maiores xiiij. annis, & mulieres possint esse testes tam in civili, quam in criminali causa, quæ mulieres non possint cogi

LIBER

cogi pro testimonio ferendo venire in Palatio D. Potestatis, sed in Ecclesia S. M^AR^IE venire teneatur de die, & ibidem examinetur, & testimonium dictarum mulierum, & puberum valeat, & teneat. Impuberes autem minores xiii. annis, & etiam mulieres admittantur ad probationem damna inferentium in quibuscumque possessionibus. Volumus etiam, quod tam in civili, quam in criminali causa quando mulier, seu alia persona esset infirma, & non posset accedere ad Palatium, seu ad Ecclesiam pro dicto testimonio ferendo, seu quacumque alia de causa, Potestas noster, seu Vicarius eius teneantur, & debeant accedere ad domum habitationis dictarum mulierum, & ipsas examinare medio iuramento, & ipsarum dicta, & attestaciones in scriptis redigere, quibus attestacionibus plena adhibeatur fides, ac si facta essent in Palatio, aliquo in contrarium non obstante, & in examinationibus mulierum, tam in civili, quam in criminali causa debeat adesse unus ex consanguineis, vel vicinis mulieris examinanda alias dictum examen non valeat, & idem dicimus si qua mulier esset accusata, denunciata, vel inquisita, non posset cogi, neque abstringi venire in palatio, sed in Ecclesia Sancta M^AR^IE debeat respondere accusationi, seu inquisitioni, & se excusare, aliquo in contrarium non obstante dummodo non sit pœna corporalis.

De pœna opponentium crimina contra personas testium, si ea non probauerit. Rub. 73.

Crimina, & defectus ad infamiam testium si non fuerint semiplene, vel per famam publicam probata, vel probari puniatur opponens in x. lib. qua pœna in fine officij à Potestate exigatur, si neglexerit opponentem, vel non probantem in dicta pœna condemnare.

Infra quantum tempus possint testes de falso redargui in causa criminali, & civili. Rub. 74.

Statuimus, quod si aliquis voluerit reprobare, & accusare testes productos

TERTIVS

ductos in causa criminali, vel civili de falsa testificatione posuit, & debeat ipsos reprobare, & accusare infra unum mensem à die publicationis testium numerandos, & postea nullo modo posuit, & quod causa principalis, & eius processus, & diffinitio propter accusationem, vel inquisitionem, qua fieret contra testes non differatur quin infra terminum debitum terminetur, posuit tamen Potestas, cognitionem habens ut supra, inquisitionem facere de praedictis infra quatuor menses à die terminationis principalis questionis computandos.

De teste non veniente ad testificandum: Rub. 75.

Si testis semel, & secundo citatus fuerit, ut veniat ad testimonium veritatis prohibendum super aliquo maleficio, vel delicto, aut ad defensionem super maleficio, & non veniet prima, vel secunda vice qua fuerit citatus infra terminum sibi assignandum per Potestatem, qui de dicta causa cognoscit, auferat sibi sine aliquo iudicio, & processu iudicij ipso facto v. fol. Cui nostro applican. Et nihilominus eum cogat ad testimonium probandum. In causa vero civili procedatur, ut in alio statuto super inde edito sub Rub. de cognitione testium in Secundo Libro Causarum Civilium.

De his qui mittuntur ad confinia, & processibus contra eos. Rub. 76.

Potestas noster, vel eius Vicarius, & quilibet alius officialis nostri Cōis quovis nocte nuncietur habens cognitionem ut supra, & quilibet ipsorum ultra pœnam imponendam pro delicto, seu maleficio secundum formam Statutorum, teneantur, & debeant relegare, & mittere ad confinia omnes illos qui commiserint aliquod maleficiū, vel fecerint rixā, seu mischiam secundum formam capitulorum de huiusmodi confinibus loquentium, & quicumque non iuerit, vel iuerit ad confinia, & non feterit, & observaverit confinia prout ei fuit preceptum, & ordinatum, condenetur prout in dictis capitulis. Et in omni casu Potestas habere debeat respectum ad personam committentem maleficiū ad maleficiū commissum, & ad qualitates ipsius maleficii, & super hoc observare dicta capitula alias à superiore confirmata, & de materia loquentia.

B b Contra

LIBER

TERTIVS

Contra quos malefactores procedatur ad tormenta. Rub. 77.

Si contra aliquem, vel aliquos procederet occasione homicidij, q̄ diceretur fecisse, vel eo q̄ diceretur alicui membrum mutasse, vel debilitasse puta manum, pedem, digitum manus, pedes, aurem, nasum, vel aliud mēbrum, vel occidisse, aut effodisse alicui oculū, vel furtum comississe à 100 sol. supra, vel quod fuerit, vel quod sit publicus, & famosus fur, latro, vel falsus testis, vel alter falsarius, vel robator stratarum, vel quod fecisset insultum ad loca religiosa, vel quod fregisset ipsa loca, vel corruperit Virgine contra eius voluntatē, vel cognoverit uxorem alicuius contra ipsius voluntatē, vel cognoverit aliquā aliam mulierem viduā, vel alterius conditionis contra eius voluntatē, dūmodo hoc locum non habeat in meretricibus, lenonibus, ruffianis, & mulieribus retinentibus meretrices, vel mulieres male conditionis, & fama, non obstante si virū haberent bmoī retinentes. Et si reuocaretur in dubiū quod non sit meretrix, siue ruffiana, vel mulier retinens meretrices, vel feminas male conditionis, non obstante quod habeat virū sufficiat probatio de publica fama. Item si contra aliquem procederetur quod proiecisset lapides in domū alterius, vel quia ab eo posideretur, vel in qua aliquis habitaret, vel quod fecisset, vel dedisset alicui dānum de nocte à x. lib. den. supra, vel et si aliqua alia violentiā comississe diceretur, & si procederetur contra aliquē familiū, vel seruientē eo, quod diceretur percussisse, vel offendisse alterum de mandato domini sui, vel contra illum, vel illā quē, vel quā percussisset aliquem, vel aliquam in re offensi, vel ab ipso offenso possessa, vel in domo propria offensi, vel ab eo possessa, vel conductā in qua habitaret, vel in camera, seu apotheca in qua stare ad suam artē exercendam, vel q̄ percussisset aliquem cum effusione sanguinis, vel sine sanguinis effusione in platea Cōis, vel in Ecclesia, vel quod percussisset aliquem in quocūq; loco de die, vel de nocte cum sanguinis effusione, vel quod terminos amouisset, vel prodicionem aliquam fecisset, vel vitium sodomiticū comississet, vel blasphemiam contra Deum, vel eius Matrem Virg. Mariā, vel aliquem ex suis sanctis protulisset, vel quod dicta maleficia comississet, & fecisset, vel aliquod predictorum fieri fecisset, vel opem, auxilium, consilium, seu fauorem prastitisset, ordinaisset, seu tractasset. Potestas noster,

noster, seu eius Vicarius, vel alius officialis nostri Cōis quocūq; nocte nuncupetur possint, & debeant contra tales contra quos procederetur predictis de causis, vel aliqua earum si consisterit per vnum testem de visu, vel per inditia legitima procedere ad tormenta ad hoc vt veritas eruatur, & inueniatur, adhibitis tamen duobus de Prioribus nostris Civitatis qui pro tpe erunt. Et in cōsibus alijs casibus in quibus concederetur ex forma alicuius statuti, procedi ad tormenta si non esset facta, & probata defensio legitimē, vel si non essent testes reprobatī in casibus in quibus reprobatio non probaretur. In alijs autem, & pro alijs casibus procedere non possint ad tormenta Potestas, seu alius officialis cognitionem habens vt supra. Et si contrafecerint tormentando in casibus non permisis puniantur per suos syndicatores in 200. lib. den. p. o vice qualibet. Et ad predicta probanda contra officialem sufficiat probatio publica fama decem testium, & habeatur plena probatio. Statuimus in super, & ordinamus, q̄ Potestas noster, seu alius officialis nostri Communis non possit nec debeat ponere, vel ponere aliquem malefactorem ad tormenta, vel quātionem extrā Palatium Cōis, & ad fenestras ipsius palatii, nisi istud faceret de mandato Superioris, vel de consensu DD. Priorum, & contrarietis puniatur per suos syndicatores in 25. lib. den. Comuni nostro applicandis.

Infrā quantum tempus criminales causę, & damnorum datorum debeant terminari. Rub. 78.

Modum ac ordinem, & brevis finem litibus, & causis criminalibus, & dānorum datorum tradere cupientes. Hic in perpetuū valitura lege facimus, q̄ potestas noster, qui pro tpe fuerit omnes causas, ac processus criminalium, & dānorum datorum infrā vnum mensem à tpe excusationis, seu accusationis, denunciationis, seu inquisitionis facta per accusatum, denunciatum, vel inquisitum corā eo, teneatur, & debeat vinculo iuramenti terminare condēnando vel absolūdo, prout postulat ordo iuris, & statuta dicta Civitatis. Et si potestas negligens fuerit condēnetur tempore syndicatorum per suos syndicatores in xxv. lib. den. Comuni nostro applicandis.

LIBER

De beneficio confessionis, & pacis. Rub. 79:

Hac saluberrima lege statuimus, & ordinamus, ut inter homines Civitatis nostrae Montis Alti, & in ea habitantes concordia vigeat, & ubi essent odia, inimicitiae, & discordia, reducantur ad pacem, quicquid de Civitate nostra, vel aliunde deliquerit in dicta Civitate & eius districtu, & contra ipsum procederetur per viam inquisitionis, denunciationis, vel accusationis, & comparuerit in termino citationis, & confessus fuerit pure, & simpliciter maleficium de quo contra ipsum inquiritur in prima sua excusatione diminuat sibi quarta pars pena in qua deberet condemnari secundum formam Statutorum dictae Civitatis. Si vero producerit pacem ab offensa factam, seu ab eius procuratore speciale mandatum habente, siue à patre pro filio diminuat sibi alia quarta pars pena in qua deberet condemnari de maleficio secundum formam statutorum dictae Civitatis quam pacem possit producere usque ad sententiam exclusivè. Ita quod si habuerit ambo beneficia confessionis, & pacis condemnatur in medietate pena in qua deberet condemnari secundum formam statutorum praedictae Civitatis & sufficiat fides fieri de pace praedicta, vel per duos testes fide dignos, vel per publicum instrumentum non derogando, propterea à statutis supra, & infra positis loquentibus de condonatione fienda sine diminutione, sed illis ratis manentibus à 40. verò sol. infra beneficia non prosunt delinquenti.

De offendente aliquem in re propria. Rub. 80.

Quia domus unicuique tutissimum refugium esse debet, ordinamus, & volumus perpetuo observari, quod quicquid in domo alicuius habitationis, vel in camera, seu apotheca, in qua quis staret ad suam artem exercendam, vel in domo, vel in vinea, vel in aliqua quacunque re propria alicuius, vel ab eo possessa aliquem occiderit, vel filium, vel uxorem, matrem, vel alium coniunctum, vel affinem domini, vel habitatoris, vel possessoris, in eadem familia existente cum eo, capitis pena puniatur, ita quod moriatur, & si eundem, vel aliquam ex dictis personis in locis, quod praedicta, vel in aliquo praedictorum percusserit cum armis, ita quod de percussione sanguis exiuerit manus dextra sibi amputetur,

TERTIVS

tur, sed prius notificetur Reктору, & si aliter offenderit, vel aliud delictum, vel iniuriam fecerit in personam cum armis puniatur quadruplici pena, & si sine armis duplici. Dummodo si dicta maleficia fierent in domo alicuius, in qua habitaret eius laborator, vel conductor, seu coptumator, videlicet si iniuria fierent inter dominum locatorem, vel aliquem de sua familia dicta pena locum non habeant, sed habeant locum pena qua debent imponi si dicta maleficia in alijs locis non privatis essent commissa, & etiam salvo quod praedicta non vendicent sibi locum in cohabitantibus in eadem domo, & in consortibus eiusdem rei si maleficia praedicta commissa fuerint in domo communis habitationis, vel in re communi ab eis communiter possessa.

De famulo dominum suum offendente. Rub. 81.

Si quis famulus, vel serviens alicuius tam temerarius, & audax fuerit, quod dominum suum cum quo moratur interficiat, & occidat capitali pena puniatur. Si vero ipsum percusserit, & ex percussione sanguis exiuerit sibi manus dextra debeat amputari, certiorato prius Reктору, sed si ex percussione sanguis non exiuerit, vel aliter ipsum offenderit puniatur pena duplici eius quo puniretur si alium percussisset, vel offendisset.

Quod masculinum concipiat femininum. Rub. 82.

Item volumus, quod in omnibus penis, & bannis supra, & infra in praesenti volumine statutorum contentis masculinum genus concipiat femininum, & quando statutum loquitur in masculo habeat locum, & in feminam aliquo in contrarium non obstat.

De lenonibus, & lenocinijs. Rub. 83.

Insuper statuimus, quod Petrus noster vinculo iuramenti, & pena 25. lib. de suo salario tunc sindicatus soluendarum teneatur, & debeat diligenter inquirere, & inquisitione facere de omnibus lenonibus, & lenocinijs, & repertos culpabiles per legitimas probationes condemnare in 25. lib. den. pro qualibet vice, quam condemnationem si solvere non poterint infra decem dies per

LIBER

nostram Civitatem Montis Alti publice fustigetur, & de nostra Civitate expellantur, & in eam ullo tempore reintrare non possint.

De forense offendente terrigenam. Rub. 84.

Item volumus, qd si aliquis forensis offenderit aliquem terrigena dicto, vel facto condemnatur in penis in statuto contentis prout delicti qualitas exposulaverit, & terrigena dans dicto forensi consilium, vel favorem in duplo eius quo condemnaretur aliquis terrigena offendens alium terrigenam condemnatur. Volumus autem, qd terrigena offendens forenses dicto, vel facto incurat penam in statutis de materia loquentibus.

De pena occupantium stratas magnas Communis. Rub. 85.

Ordinamus insuper, & statuimus, qd nullus occupet de stratis magnis Cōis nostri Montis Alti, & si quis de dictis stratis, vel aliquam ipsarum occupaverit aliquid edificium construendo non facta compositione cum Cōi totius id, quod edificatum est destruat venditiones vero si qua facta sunt à Cōi specialibus personis de dicto publico valeant, & teneant, & perpetuam habeant roboris firmitatem. Et nihilominus non servata forma predicta in 25. lib. den. condemnatur, & occupatum restituat Cōi infra x. dies postq notificatum fuerit Potestati. De alijs vero stratis non publicis, sed privatis intra (Civitate) nostram Montis Alti nullus occupet, & qui contrafecerit condemnatur vice qualibet in x. lib. den. & occupatum restituat exceptis vijs vicinalibus intus & extra (Civitate) qua occupati, & apprehendi possint de communi vicinorum voluntate.

De pena facientis conuenticulam illicitam. Rub. 86.

Item statuimus, qd nullus debeat facere conuenticulam in aliquo loco, nec accedere ad Palatium Potestatis cum dicti conuenticula, & contrafaciens in xxv. lib. den. vice qualibet condemnatur, & ad dictam penam teneantur associatores facientis conuenticulam qua intelligatur à sex hominibus supra, & si cum dicta conuenticula aliquem offenderit dicto, vel facto in duplum condemnatur penarum in statutis contentarum.

De

TERTIVS

De molendinorum fractoribus, & bladum infusionibus. Rub. 87.

Quicumq; frerit, vel frangi fecerit molas nostri molendini in 25. lib. den. vice qualibet condemnatur, & ad dictam penam teneantur quicq; bladum in fouea insuferit, vel insundi fecerit, & in quolibet casu teneantur ad emendam damni patienti in duplum.

De pena receptantium bannitos Communis. Rub. 88.

Volumus, qd nullus tanta temeritatis existat, quod receptare presumat homicidas, fures, robatores, & falsarios in domo habitationis ipsius nec eis dare comedere, & bibere in quocq; loco territorio, & districtu dicta Civitatis nec cum predictis conuersari scienter, & contrafaciens in xxv. lib. den. vice qualibet condemnatur. Si vero receptauerit, & conuersatus fuerit cum alijs bannitis Cōis, & condemnatis extra dictam Civitatem euntibus in territorio huius Civitatis vi supra condemnaretur Cōi nostro vice qualibet in x. lib. den. Et qui libet admittatur ad accusandum. Et si Potestas negligens fuerit in predictis in 100. sol. condemnatur per suos syndicos tempore sindicatus.

De pena infamantis aliquem, & libellum famosum in locis publicis, vel ad hostium offensus ponentis. Rub. 89.

Statuimus, quod nullus audeat infamare per plateam, stratas, & alia loca nostra Civitatis dicendo aliquem, seu aliquam commississe aliquid maleficium de quo nullo modo constaret, vel quod aliquod damnum sibi, vel alijs datum esset per illum infamatum, & contrafaciens in predictis in x. lib. vice qualibet condemnatur, & talis infamatus innocens possit suam iniuriam extimare vsq; ad xxv. lib. den. Addeat, qd si quis libellum famosum scripserit, composuerit, & in locis publicis, vel ad hostium, seu parietem offensus affixerit, vel in terram proiecerit si quidem tale quid in eo continebatur, qd si verum esset pena capitalis erat imponenda diffamato ille qui talia peregit condemnatur in pena 50. lib. den. & exilio sex mensium mulietur. Si vero pena capitalis pro dictis diffamationibus non veniebat imponenda

LIBER

ponenda puniatur predicta committens in medietate dicta pena, & exilij licet diffamans possit crimina obiecta probare, sed in tali casu in iudicio experiatur.

De pena stercoreantium, & deturpantium hostia alicuius tempore nocturno, & percutientis aliquem cum vase pleno stercore, seu lotio. R. 90.

Si quis tempore nocturno deturpauerit, debonestauerit, seu stercoreauerit hostia, seu parietes alicuius domus in civitate Montis Alti pingendo in eis hostijs, & parietibus aliquas inhonestates puta praputium, & cornua affigendo, & huiusmodi similia cadat in penam 50. lib. den. applicam pro medietate Cōi Montis Alti, & pro alia accusatori, nec non in penam trium ieiunium funis. Si quis predicta commiserit tempore diurno cadat in penam 25. lib. ut supra applican. Si quis verò larnatus vel non aliquem in faciem, vel in personam verberauerit cum deturpando, inhonestando, siue stercoreando, vel aliter quocumque eum cum stercore, vel lotio deturpauerit, utputa iacendo in eum aliquid plenum stercore, vel lotio, vel aliqua putrida materia, vel ipsum steruus, vel lotium cadat in penam 50. lib. den. applican. ut supra, & ulterius volumus sex mensium militari a Civitate Montis Alti per quatuor miliaria longe ab ea.

De pena non probantis accusationem. Rub. 91.

Item statuimus, q. quicūq. accusauerit, seu denunciaverit aliquem de aliquo maleficio de quo veniret imponenda pena x. lib. & infra, & non probaverit in 50. sol. vice qualibet condemnnetur. Si verò veniret imponenda pena a x. lib. supra, usq. ad quantitatem 60. lib. & infra in 100. sol. Si verò veniret pena imponenda a 50. lib. supra quantitacūq. fuerit quantitas in x. lib. vice qualibet condemnnetur, & in quolibet casuum predictorum succumbens in accusatione, seu denunciatione predicta teneatur, & debeat rescire expensas accusato, seu denunciato, & non liceat dictam accusationem retrahere nisi ante litem contestatam. Hoc est ante responsionem factam per accusatum, seu denunciatum, ac testium examinationem.

De

TERTIVS

De penis imponendis per Potestatem. Rub. 92.

Item statuimus, q. Ptas huius nostra Civitatis possit, & valeat imponere penam & preceptum facere hominibus dictae Civitatis usq. ad quantitatem 100. sol. de facto exigendam per ipsam Potestatem quā pena non possit imponere, nec augmentare nisi semel tantum in die. Item quod in maleficijs possit imponere banna, & pro maleficijs, & inobedientijs ad confinia mittere ad loca convenientia secundum formam capitulorum. Et hoc intelligatur si factum intenerit, & de maleficio constiterit, liceat etiam Potestati verberare bannulum inobedientem, ac ei puberes correctionis causa diuino modo moderatē. Et hoc idem intelligatur in rixis dividenda, & in exercitio, & laborerij Cōi in quibus casibus licitum sit Potestati, & alijs officialibus Cōis verberare praedictos correctionis causa, & si quis officialis fore fecerit contra praedictam formam in 25. lib. den. tempore sindicatus condemnnetur. Et pro verbis iniurijs in x. sol. condemnnetur.

De eo qui promisit se representare. Rub. 93.

Item si aliquis accusatus fuerit, vel denunciatus, seu contra ipsum procederetur per inquisitionem de aliquo maleficio maledicto excessu, vel delicto, & comparuerit coram Ptae, vel eius Vicario, & se excusauerit, & promiserit condemnationem soluere, & se representare personaliter cum mandatum sibi extiterit bis ad domum quociescūq. opus fuerit, & si se non representauerit, vel quando furrit citatus domi bis per bannulum coram dictis officialibus in termino sibi dato, quod ex nunc in antea possint, & debeant in banno poni, & condemnari, ut contumaces, & conuicti, & testibus superati de omnibus de quibus procederetur contra ipsos aliquo in contrarium non obstante.

De pena offendentium Dominos Priores. Rub. 94.

Item ordinamus, q. si quis tanta temeritatis sit, quod dicto, vel facto offendant Dominos Priores Civitatis nostra Montis Alti, vel quicūq. plorū durante eorum officio, condemnnetur Cōi ad penam in quadruplo in eius quo debet.

LIBER

debebat puniri alias ex forma nostrarum statutorum. Et idem intelligatur de offendentibus dicto, vel facto dictos Dominos Priores post depositionem eorum officij si hoc factum fuerit occasione officij prioratus sine p[re]iudicio Cam. Apost[olice].

De pena contententis de parte guelfa, vel gibellina, seu de alia partialitate. Rub. 95.

Item statuimus pro bono, pacifico, & tranquillo statu Civitatis nostre, q[uod] nulla persona audeat, nec presumat aliquam contentionem facere de parte guelfa, vel gibellina, sub pretextu alicuius partialitatis, vel facte, vel inimicitie, nec rixam aliquam incipere, vel ordinare propter quam status pacificus nostre Civitatis possit perturbari, seu scandalum aliquod oriri inter bonos dictae Civitatis. Et si quis predicta attemptaverit C[on] in 100. lib. vice qualibet condemnatur, & nihilominus confinetur arbitrio Potestatis, & Priorum qui pro tempore fuerint.

Quod Domini Priores non teneantur ad penam si aliquid fecerint ad bonum finem. Rub. 96.

Item volumus, quod si aliquis de Dominis Prioribus dictae Civitatis qui pro tempore fuerint aliquid fecerint, vel commiserint, seu dixerint pretextu, & occasione sui officij, & officij Potestatis nostre Civitatis propter quod aliqua pena eis veniret imponenda, ac et p[ro] predicta molestaretur in Curia Provinciae Marchiae, vel alibi per viam accusationis, vel diffamationis, vel alia quacumq[ue] de causa Commune nostre Civitatis teneatur omnibus suis sumptibus, & expensis cum vel eos defendere, & tueri, & indemnes conservare, ac eorum defensiones in omnibus, & per omnia in se suscipere.

Quod sententia condemnatoria non possit certis de causis vitari si omisum fuerit de solemnitatibus. Rub. 97.

Nulla condemnatio qua fieret de cetero in causa criminali valeat vitari, nec dici nulla ex eo, quod condemnatus non fuerit citatus ad audiendum suam, nec ex eo, quod condemnatus, accusatus, vel inquisitus sit filius familiaris, vel minor, & pater non consenserit, nec ex eo, quod non fuerit locus,

TERTIVS

vel testes in actis, nec ex eo quod accusator vel testes dicerentur esse excocati, vel essent, & si aliquis accusatus, vel inquisitus per se, vel alium opponeret aliquam exceptionem excocitationis contra accusatorem, vel testes talis oppositio, vel exceptio nullatenus admittatur, sed ea sp[re]ta nihilominus potestas noster procedat, & valeat processus, & sententia, quae daretur ac si dicta exceptio, & oppositio non fuisset facta, nec vitietur ex eo, quod potestas diceretur esse excocatus, & generaliter si in ipso processu fuerit omissa solennitas, vel otio iuris, vel aliquid aliud de substantialibus, secundum formam statutorum nostre Civitatis dummodo de malicio constet per confessionem, seu per testes legitimos non obstat ipsi processui sed valeat, & teneat, & sententia executioni mandetur, ac si o[mn]ia supradicta essent solemniter observata.

De pena reuelantis credentiam. Rub. 98.

Item statuimus, q[uod] nullus tam temerarius existat, q[uod] reueles, aut proponat aliquam credentiam iuram, vel non, qua sibi pro silentio commissum esset, & contrafaciens in x. lib. C[on] nostro condemnatur, & de credentia, & de alijs officijs Communis priuatur. Et similiter priuatur eisdem quo pro honore, & reuerentia eorundem quicunq[ue] extiterit delator, & accusator nisi qui proponeretur essent contra Sanctam Matrem Ecclesiam, & Superiores, & ad probationem q[uod] quis sit delator sufficiant dicta duorum testium de fama publica.

De pena corruptentium potestatem, & officiales. Rub. 99.

Si quis attemptaverit Potestatem, seu eius Vicarium, aut alteri officiali nostri C[on]s quocunq[ue] nomine nuncupetur aliquid promittere, seu dare promiserit, vel dederit aut corruptendi causa eorum, vel alterius eorum officij excepto salario eis concesso, & excepto o[mn]i eo, quod sibi deberetur ex forma sua electionis, & capituli puniatur pena 50. lib. Et in ipsa sententia priuatur o[mn]i beneficio publico, & introitus Palatii C[on]s nostri, & si dicti Potestas, Vicarius, & alij officiales dictam promissionem, vel dationem receperint condemnentur, & puniantur per suos syndicos in eadem pena, & si occasione dictae promissionis, vel dationis aliquis ex dictis officialibus illicitum fecerit, seu commiserit

LIBER

condemnetur, & puniatur per suos vindicatores in centum lib. den. & eo casu si ille qui dederit, vel promiserit occasione cuius promissionis, vel donationis aliquid illicitum fuerit consequutum simili pena, videlicet 100. lib. den. condemnnetur, & puniatur. Addentes quod sententia lata non valeant ipsos iure interuenientibus huiusmodi donationibus, & promissionibus.

De mutante sibi nomen in aliqua scriptura. Rub. 100.

Quicumque, scribendo, vel se scribi faciendo mutauerit sibi nomen fraudolenter in damnum, & prauidicium Cōis, vel alterius persona, collegij, vel vniuersitatis, vel aliquā priuatā scripturam scripserit, vel priuatam scripturā scienter mutauerit, vel quocūq; modo dolose falsificauerit in damnum, & prauidicium alterius, vel priuatam scripturam scripserit sub nōe Potestatis, vel alicuius alterius officialis scribendo, quod dictus Potestas, seu officialis scripserit, & ipse scripserat incurrat pena 50. lib. Et quicūq; fecerit se scribi in fraudem de aliqua contrata, vel de aliquo loco de quo, vel de qua nō esset, vel in quo, vel in qua non habitasset à x. annis citrà simili pena puniatur. Et si quis mutauerit sibi nomen, vel pronomen id aliquo contractu, vel vltima voluntate, vel in faciendo fieri contractu, vel vltimā voluntatē de quo contractu, & de qua vltima voluntate non fuerit rogatus Notarius scire instrumentū condemnnetur, & puniatur in 100. lib. den. quā penā si non soluerit infra x. dies à die lata sūta computandos minus dextra sibi debeat amputari, sed si de dicto contractu, vel vltima voluntate appareat scriptura manu Notarij tunc delinquens debeat puniri, & condemnari eadem pena quo punitur fieri faciens falsum instrumentum secundum formam nostrorum statutorum.

Quod non puniantur quadam maleficia commissi à parentibus, & à magistris. Rub. 101.

Si pater, vel mater, aut aliquis ex ascendentibus percusserit cum ferro, vel sine, et cum sanguinis effusione, vel verberauerit filium, nepotem, vel aliquem descendente ex eo, & si magister verberauerit, vel percusserit sine ferro et cum sanguinis effusione correctionis causa: dummodo ex percussio-

ne, vel

TERTIVS

ne, vel verberibus non sequatur mors, vel membri debilitatio, vel mutilatio non interuenierit Potestas noster, & alter officialis, ut supra cognitionē habens non puniat percussores, seu verberatores, nec procedat, nec procedere possit contra eos. Sed si mors vel membri debilitatio, vel mutilatio sequatur, facta percussione, sine ferro apto ad nocendum malitiose tunc, & eo casu esse debeat in arbitrio Rectoris Prouincia, an pena sit imponenda, vel non. & quā, & quanta imponatur consideratis qualitatibus, & circumstantijs maleficij, & conditionibus personarum. Si verò percusserit cū ferro apto ad nocendum malitiose ex qua percussione mors sequatur fuerit, vel membri debilitatio, seu mutilatio tunc puniatur ea pena qua puniretur si aliū modo de predicto percussisset, vel occidisset secundum formam statutorum.

Qualiter fiat executio sententia condemnatoria lata contra filios familias delinquentes, & de legitima à parentibus filijs assignanda. Rub. 102.

Si filius familias, vel filia familias, vel alicuius descendens in Potestate constitutus commiserit maleficiū aliquid ex quo dictus filius, vel filia, vel alius descendens in Potestate constitutus fuerit pecunialiter condemnatus, vel condemnata, & filius, vel filia, seu alius descendens haberet bona castrensia, vel quasi seu aduentitia eo casu possit, & debeat fieri executio condemnationis in talibus bonis per Potestatem, & eo casu pater, vel auus paternus, vel alius descendens sub cuius potestate esset cogatur per Potestatem qui condemnauit renunciare iuri usufructus si quod haberet in talibus bonis. Si verò filius, vel alius descendens in potestate constitutus, vel filia se alia descendens in potestate constituta non nupta delinquens condemnatus, vel condemnata non haberet talia bona eo casu debeat talis filio, vel filia, vel alteri descendenti constituto, vel constituta in potestate de bonis patris, vel aui paterni, vel alterius ascendente sub cuius est potestate tantum quod sufficiat ad medietatem legitimam portionis quā talis delinquenti superuenienti post mortem ascendente sub cuius est potestate deberetur iure natura si talis ascendens tunc temporis decessisset quo talis in potestate constitutus deliquit, & pro executione talis sententia condemnatoria teneatur, & debeat Potestas noster, & exactor, seu Camerarius nostri Communis facere

Cc

diii-

LIBER

diuisionem cum tali patre, vel auo, vel alio ascendente delinquentis, & accipere de bonis talis patris, vel auo, vel alterius ascendentibus ad dictam diuisionem legitima portionis predicta, & ipsa bona quae acceperint vendere te neantur pro Cōi nostro, & idem q̄ supra dictum est de descendentibus in Po testate constitutis intelligatur, & hoc locum habeat in descendentibus emā cipatis eatenus quatenus dictis descendentibus emancipatis per ascendente legitima non foret assignata in prauidicium emancipationis, vel aliter declarauit, q̄ dicta diuidia legitime debeatur pro homicidio, & non pro alijs maleficijs, vel delictis.

De abolitionibus, & concordijs.

Rub. 103.

De omnibus maleficijs de quibus facta fuerit quancodūq, concordia inter partes, siue ante initium processus, siue post initiatum processum, seu eo pē dente Potestas, vel eius Vicarius non debeat facere punitionem, & genera liter ubiūq, peteretur abolitio accusationis, exceptis homicidio, falsitate, pace fracta, percussione facta in facie, ex qua signum euident, vel cicatrix in facie perpetuo remaneat de membro debilitato, seu totaliter truncato robaria strata facta à publico, & famoso latrone, furto, proditione, blas phemia, crimine sodomia, crimine adulterij, incestus, & stupri, in quan tum dictum stuprum per violentiam committeretur, & exceptis quibusdā criminibus, & casibus in quibus per aliquod capitulum statutorum esset prohibita abolitio, & concordia, & de auxilio, consilio, & fauore mandato tractatu, & ordinatione factis datis & p̄stitis ad dicta maleficia cōmittenda vel aliquid eorum de quibus abolitio, & concordia fieri nullo modo valeat.

De p̄na praestantis alicui delinquenti auxilium, consilium, & fauore. R. 104.

Item ordinamus, q̄ si aliquis de Civitate Montis Alti, vel aliunde in ea habitans dederit consilium, auxilium, vel fauore alicui delinquenti in ipsa Civitate vel eius territorio condemnetur in medietate p̄na qua condē nentur principales delinquentes secundum formam nostrorum statutorum, & non gaudeat beneficijs confessionis, & pacis nec possit huiusmodi bene-

TERTIVS

beneficia allegare non obstat q̄ principalis delinquens habuerit hmoi benefi cia, & in predictis nullo modo audiatur dictus praestans auxilium, consilium, vel fauorem alicui malefactori aliquo in contrarium non obstantē.

Contra sagittantes, & palluctantes per Civitatem nostram, & circa muros Rub. 105.

Nullus audeat, vel debeat sagittare, palluctare, vel ballistare in Civi tate Montis Alti, vel circa muros, & contrasaciens puniatur vice quali bet in xl. sol. sine diminutione aliqua, cuius p̄na tertia pars sit Communis nostri, alia sit accusatoris, vel denunciatoris, alia tertia pars sit officia tis, qui de predictis executionem faceret, & eisdem p̄nis puniatur palloctas cum ceraputanas, & Potestas, seu Vicarius noster teneatur ire per Civitatem ad scrutandum, & rimandum si aliquis intra Civitatem, & circa muros sagittat, palloctat, vel ballistat, & reperiunt culpabilem condemnare in p̄na supra nominata, & dictum pallucterium, ballistam, & ceraput tanam ei auferat pro Communi nostro non tamen teneatur ad dicta p̄ na nam ille qui praedicta, vel aliquod praedictorum inueniretur facere extra Ci vitatem nostram in territorio, & praedicta non intelligantur in ballistarij ballistantibus ad signum, seu ad bersalia quibus impunē liceat extra ad dictum signum ballistare quibuscunque non obstat.

De p̄na capientium columbos palombaria, & de tendentibus pagellas. Rub. 106.

Item statuimus, quod nullus de Civitate nostra Montis Alti, vel aliunde in ea habitans audeat, vel presumat capere aliquos colubos de palombaria alicui tam intus Civitate q̄ extra in eius territorio existente, & contrasaciens condēnetur in 100. sol. & possit ab oībus accusari. Insuper ordinamus q̄ nō liceat alicui villo tempore, & per aliquem modum in nostro territorio tendere pagellā cum indice ad aliquod abueuatoriū sub p̄na 25. lib. Communi nostro ipso facto applicanda pro diuidia officiali exigenti, & pro altera Comuni nostro, & delinquens teneatur ad emendationem dāni dominis palombaria. Item quod non liceat alicui habere liquerum, seu pigliatorium, siue

LIBER

cum regula forata sine sine, cum indice, sine cum rete, sine quocūq; alio officio capere columbos palombarias intra *Civitatem* nostram, vel extra sub pena xxv. lib. Cōi nostro applicanda, cuius pena tertia pars sit Cōis, tertia sit officialis exequentis, & tertia accusatoris, seu denunciatoris, & quoniā experientia ipsa docuit, q; multi odio, invidia, & malignitate inducti audēt de nocte ire ad palombarias, & in ipsas terrere ignem, lapides, ligna, sagittas, & alias res quibus attoniti, & terrefacti columbi fugiant, & amplius non redeunt, quod habentibus palombarias maximum damnum, & detrimentum offert. Desiderantes huiusmodi excessibus pro posse obviare p; present es statuimus q; si aliquis in futurum aliquod predictorum cōmiserit, vel delinquenti in predictis auxilium, consilium, & favorem prasteriterit, q; condemnatur nostro Cōi per habentes cognitionem in lib. centum den. quā penam si non solverit infra x. dies à die lata suā computandos publice fustigetur per *Civitatem* nostram, & condemnatur etiam in emendationem damni, & q; pro predictis possit procedi ad torturam moderato legitimis tamen inditijs precedentibus quemadmodum in alijs casibus supra in statuto sub Rub. cōtra quos malefactores procedatur ad tormētā latius enumeratis.

De pena laboratoris metentis, triturantis, vel vindemiantis irrequisito domino. Rub. 107.

Si colonus, vel laborator alicuius meteret, trituraret, vel bladū ad arcā conducere, vel vineā vindemiarer, vel olivas ad pistrinū portaret, vel oleū ex olivis faceret irrequisito dño rei, vel locatore Prās noster, & Vicarius teneatur ei auferre pena noē, & bandi pro vice qualibet 5. lib. den. Sufficiat tñ laboratori probatio q; requisierit si probat per unū testē de veritate cū sacramento suo se requisivisse dominū, vel concedentem ad laboritium. Ad dentes q; si laborator contraxerit ultra dictas penas teneatur ad damnum domino eius iuramento declarandum cum uno teste de eo, quod versimiliter fuerit sibi allatum inspecta qualitate persona, & rei.

De labore vendente rem quam habet ad laboritium. Rub. 108.
Ne laboratores agrorū alienorū materiā habeant excogitandi, vel operā-

TERTIVS

di nequitia. Ordinamus q; si laborator rei alicuius vendiderit, seu alienaverit rem quam tenebat ad laboritium puniatur, & condemnatur Communi nostro vice qualibet in xxv. lib. den. & venditio sit nulla ipso iure.

De famulo frangente pactum Domino. Rub. 109.

Item statuimus, q; si servus famulus, vel famula alicuius ruperit pactum domino cū quo steterit, vel fecerit contra pactum habitū cū dño suo, vel eum dimiserit sine sua voluntate, & ei non servierit continuē toto tpe quo ei servire promiserit puniatur pena xl. sol. & perdat salarium suū ēt pro servitio. Si quis autē scienter retinuerit, vel receperit servientē famulū, vel famulā alicuius sine voluntate primi domini antequā compleverit tempus promissum primo domino puniatur pena x. lib. Cōi nostro applicanda. Rolumus tamen famulū excusari propter infirmitatem, ut ex iusta rationabili, & legitima causa. Dummodo tamen cessante impedimento reuertatur, & tempus servitij complet.

De famulo alicuius offendente aliquem, & de pena domini. R. 110.

Ad evitandum scandala, & unusquisq; famulos pacificos, & quietos secū retineat. Statuimus q; quicūq; homo serviens, vel famulus alicuius offenderit aliquē, vel iniuriā aliquā fecerit in personā alicuius de nostra *Civitate* vel eius districtu mandato domini sui, & p; dictam offensam, vel iniuriā venires imponenda pena pecuniaria, & dictā penā serviens solvere nō poterit dominus pro eo solvere teneatur. Si verō ille qui erit laesus non poterit probare aliter maleficium esse factum de mandato domini, Potest as possit tamen delinquentem ponere ad torturam semel, & pluries ita quod veritas rei inveniatur habitis prius inditijs saltem per quatuor testes de fama cum testimonio unius testis de veritate quod maleficium commissum fuerit mandato domini, & si malefactor positus ad torturam precedentibus dictis inditijs confitebitur tale maleficium committi puniatur eadem pena qua puniri debet ipse famulus secundum formam nostrorum Statutorum. Si verō talis malefactor aufugerit dicta de causa, ita quod capi non possit,

LIBER

Et offensus dixerit habere dominum suspectum, quod fieri fecerit, vel mandauerit ex eo, quod ipse habuerit cum domino verba iniuriosa, vel quoniam aliquam, vel inimicitiam, vel mina interuenerint inter eos tunc pro ipsam suam contra deum presumatur ipsum tale maleficium fieri fecisse dummodo offensus teneatur probare per quatuor testes de fama, et unum testem de veritate tale maleficium fuisse commissum mandato dei. Si vero negabatur ipsum esse famulum, vel seruientem: si duo testes dixerint ipsum esse famulum, et seruientem talis probatio sufficiat: dummodo reddant rationem de conscientia, et intelligatur esse famulus, vel seruientem quicunque steterit cum domino ad unum panem et unum vinum per mensem proximè præcedentem tempore commissi maleficij.

De adificijs publicis, et turrioribus Communis non occupandis. R. 117.

Quoniam temporibus nostris de pecunijs Cam. Apost. ex munificentia Pauli III. Pont. Max. fuerunt constructi Turriori in nostra Civitate ad publicam utilitatem, et ne à priuatis occupentur. Statuimus, quod si quis occupauerit aliquem ex dictis Turrioribus, et alijs adificijs Cõis incidat in pœnâ 200. lib. nisi istud procederet de voluntate Consilij Generalis, seu parlamenti quo casu quando huiusmodi adificia transferuntur in priuatos titulo venditionis, vel quocunque alio titulo: dummodo in huiusmodi alienationibus seruentur ea quæ de iure seruari debent volumus huiusmodi alienationes esse validas quibuscunque, in contrarium non obstantibus.

De simonijs: Rub. 112.

Quoniam plerumque ex inuestigationibus improbiſſimorum hominum ad simonias committendas deuenitur. Hac nostra municipalis lege sancimus, quod nullus cuiuscunque conditionis, et status existat, audeat, vel presumat simonias aliquas facere, et si quantitas oblata fuerit à 40. sol. infra inclusiuè offerens, et offerri faciens vice quilibet in 40. sol. puniatur. Si vero quantitas oblata fuerit à 40. sol. supra usque ad x. lib. den. inclusiuè tamen eam offerens, et offerri faciens incurrat pœnam centum sol. Si vero quantitas fuerit à x. lib. supra quantacunque fuerit in 25. lib. den. de facto siue aliqua di-

minu-

TERTIVS

minutione condemnetur, officialis, aut dictas simonias recipiens in omnibus casibus supradictis in duplum dictarum pœnarum condemnetur tempore sui sindicatus. Hoc idem intelligi volumus in offerentibus, et offerri facientibus aliquid aliud cuiuscunque generis. Et quod eadem pœna puniatur, ut supra dictum est in dictis quantitatibus si res oblata esset valoris eamundem. Et Potestas qui in prædictis, vel aliquo prædictorum fuerit negligens in 25. lib. den. condemnetur tempore sui sindicatus. Et in hac materia obseruetur etiam statutum positum supra sub Rub. de pœna corruptentium Potestatem, et officialis in casibus, et articulis in quibus non discordarent, sed in alijs in quibus discordarent volumus hoc ultimum statutum inuiolabiliter obseruari.

Vi non detineatur aliquis si voluerit fideiubere. Rub. 113.

Item volumus, quod Reſtor, qui pro tempore fuerit, vel alius officialis nullo modo audeat, vel presumat cogere, vel detinere aliquam personam in palatio ad constituendum aliquod maleficium de quo procederetur contra aliquem de aliquo excessu per viam accusationis, denunciationis, inquisitionis, siue ex officio curiæ, siue ille contra quem proceditur fuerit soluendo, et dare voluerit idoneos fideiussores de parendo mandatis D. Potestatis, et sue Curie, et si Reſtor, et alij officialis contrafecerint in lib. xxv. vice quilibet condemnetur de eorum salario, exceptis furibus, latronibus, homicidis, incendiarijs, falsarijs, adulteris, robatoribus stratarum, et diuina officia turbantibus, et Generalis Curia exbannitis, et alijs contra quos esset corporalis pœna infligenda. Et Reſtor qui contrafecerit in xx. lib. ipsafactò intelligatur condemnatus. Volumus etiam, quod Potestas nec alius officialis non debeat nec possit patrem pro filio, filium pro patre, fratrem pro fratre, nec aliquem alium in Palatio detinere, nec ad confines mittere, nec contra ipsos vel aliquem ipsorum procedere aliquo colore, vel causa. Et Potestas, vel alius officialis qui contra prædicta, vel aliquod prædictorum fecerit ipso facto sit priuatus, et suum amittat salarium, et diueniat in Communi.

Explicit Liber Tertius à R. Donno Antonio Maſſocco descriptus.

IN DEI NOMINE. AMEN.
STATVTORVM
MAGNIFICAE
Civitalis
 MONTIS ALTI.

De Damnis datis. Liber Quartus.

NILQVVM est ab omni prorsus iure alienum locupletari cum aliena iactura. Cum igitur non pauci existant quos alienis in rebus, vel personali-
 bus, vel cum animalibus quotidie plurima infir-
 re danda minime pudeat, ut discant homines sal-
 tem metu poena proprijs tantum uti ut ab alienis
 abstineant. Statuimus, & ordinamus, quod in
 Civitate Montis Alti quolibet anno eligatur, de-
 putetur, aut conducatur officialis super Damnis datis iuxta dispositionem
 Generalis Consilij dictae Civitatis per quod provideatur, & omnino provide-
 ri debeat de officiale idoneo ad inquirendum contra damnum dantes in ter-
 ritorio dictae Civitatis iuxta formam infra scriptorum Statutorum quae in
 Civitate Montis Alti, & eius territorio perpetuis temporibus inviolabi-
 liter observari volumus.

De officiali Damnorum datorum, & eius officio. Rub. i.

Statuimus, & ordinamus, quod officialis absumptus, & deputatus super
 damnis datis ex dispositione Consilij Generalis dictae Civitatis Montis Alti
 prius quam incipiat dictum officium exercere teneatur & debeat in presen-

tia Dominorum Priorum, & Syndicorum Communis, & duorum saltem
 testium iurare super libro Statutorum de huiusmodi officio bene, si sceler,
 & legaliter exercendo quo iuramento praestito faciat fieri bannimenta more
 solito quod omnes sibi caveant, & deinde auctoritatem, & potestatem habeant in-
 quirendi, & procedendi contra quoscunque, d. d. personaliter, vel cum anima-
 libus in bonis & rebus alienis iuxta formam Statutorum dictae Civitatis
 inventionem tantum deputatus teneatur autem dictus officialis in exercita-
 tione dicti officij secum conducere unum testem eidem a Communitate assigna-
 dum, & die quolibet mutandum procedendo per focularia, & testis huius-
 modi esse debeat maior xx. annis nec possit unus pro alio cum dicto officiali
 destinari nisi pro una die tantum, & si his contigerit, & ei iniunctum fue-
 rit per bannulum cum dicto officiali ire recusaverit liceat dicto officiali alium
 testem sumptibus recusantis conducere, dummodo sit idoneus, & maior ut
 supra. Nec alias ad hoc sub eodem officiali conductus fuerit, & inventio-
 nes factae in praesentia dicti testis ut supra valeant. Si vero secus fierent
 nulla & invalida censeantur nisi forte in absentia testis deputati, vel con-
 ducti eius loco ut supra, dictus officialis reperiret aliquem personaliter, vel
 cum animalibus damnum dant. quo casu pro una tantum inventionem liceat
 et invocare quoscunque, testem idoneum, & inventio sic facta valeat, teneatur
 autem & debeat dictus officialis inventos per eos damnum dedisse citari fa-
 cere cum cauticijs more solito per dies quinque ante condemnationem sibi
 dari ut possint damnum dantes se defendere, & elapsis quinque quinquen-
 nio dictus officialis faciat fieri bannimenta per loca solita, quod omnes reperti
 damnum dare praemisso sono campana compareant in Palatio ad audiendum
 fieri condemnationes, vel absolutiones, & facta dicta condensatione sic re-
 perti habeant quinque dies post ad se defendendum, & dicta condemnatio
 vel absolutio debeat fieri in fine officij cuiuslibet Prioratus alias elapsis termi-
 no procedatur ad ulteriora prout iuris fuerit &c. Et tunc coram Dominis
 Prioribus ad bannum iuris legi faciat dictus officialis omnes intentiones
 per eum factas ut discuti possint an legitime sint nec ne, & deinde elapsis quin-
 que diebus contra eos qui non se defenderint procedat ad condemnationem
 iuxta formam Statuti & reformationum. Si vero dictus officialis in amini-
 stratione

nistratone sui officij aliquam fraudem commiserit, vide licet concordando, vel assecurando aliquem aut inuentiones falsas, & in legitimas insacien. & contra formam statutorum procedendo. quoties in promissis, vel aliquo eorum contrasecerit puniatur pœna x. lib. den. de facto, & sine remissione, & omnes inuentiones factæ per eum nullæ sint, & pro casu, & nullus ipso facto habeantur, & si dictus officialis, aut testis cum ipso destinatus, aut notarius inuentionem scribens, siue aliquis eorum familij personalem, vel cum animalibus aliquid damnum alicui intulerint duplici pœna puniatur, & quilibet possit eos accusare, & denunciare, & accusatori credatur cum uno teste fide digno, & teneantur secreti, & dicta pœna medietas applicetur Communitati, & soluantur in maribus Camerarij quarta pars applicetur accusatori, & alia quarta pars Pretori effectualiter exequenti, & exigenti procedendo contra predictos summarie de facto, sine strepitu, & figura iudicij sine aliqua promissione, & tam pro soluendo pratio dicti conditi officij quam etiam pro penis sin eas inciderit dictus officialis statim post factum transactionem, & locationem idoneum fideiussorem præstare teneatur &c. & dictus officialis teneatur quolibet die ire ad inquirendum ad nuntiantes in territorio dictæ Civitatis & maxime in territorio, & confinibus inter Communitates Montis Alti, & Patrignoni versus flumen Tosini, & si non iuerit quolibet die incidit in pœnam 20. bol. pro qualibet die, & qualibet vice applicandorum Communitati, & q. in supradicta comitata versus flumen Tosini si non iuerit saltem semel in qualibet hebdomada durante tempore sui officij incurrat in pœnâ ut supra, & applicari ut sup.

De modo procedendi in accusis. Rub. 2.

Potestas nostra Civitatis amplam atq. liberam facultatem, potestatem, ac auctoritatem habere procedendi in damnis datis per viam accusationis, inuentionis, querela, denuncia, & inquisitionis ex officio, & per omnem aliam viam, & modum prout ei placuerit ad hoc ut bona, & fructus bonorum nostræ Civitatis præferentur. Dummodo à die damni illati tres menses non sint elapsi nam si infra dictum tempus non fuerit processum, & procedi inchoa-

choatum ulterius procedi non possit nisi fuerit in casu quasi, vel damni occulti enormis, in quo per annum facultas procedendi daret. Et ad accusandum, querelandum, & denunciandum admittatur dominus possessionis, laborator cum voluntate domini possessionis nisi fuerit laborator Ecclesiarij vel forensium, quod eo casu admitti volumus filius familias negotia domus gerens quicq. ex fratribus insimul habitantibus, tutor, curator, ac etiam procurator, & negotiorum gestor, in quibus omnibus casibus Potestas nostra non solum procedere possit, & valeat summarie de plano sine strepitu, & figura iudicij, & omni iuris solemnitate, & substantiitate omnia. Testes q. in predictis accusationibus, querelis, & denuncijs descriptis, & annotatis examinet simpliciter solum factum cum tempore concludendo quibus testibus examinatis si duo, vel plures fuerint in depositione conformes plena fides adhuc beatur. Sed si testes fuerint in eorum dictis unici, & singulares eisdem tantum in xx. sol. credatur. Vnicuiq. etiam principali cum iuramento alquem accusanti de aliquo damno dato sibi illato fides adhuc beatur vsq. ad x. sol. Et si unus testis fuerit, qui factum dicti accusatoris probaverit vsq. in 40. sol. credatur, & testes in dictis accusationibus, querelis, & denuncijs teneantur de se, & alijs deponere, & possint, & valeant dictas accusationes, denuncia, & querela ab ipsis productores, & dominis possessionum aboleri si cum effectu soluerint in communi quantitatem modo inscripto limitatam.

De modo, & forma abolitionis. Rub. 3.

Statuimus, quod si pœna illius, qui petit abolitionem fuerit xx. sol. vel ab inde infra soluat petens abolitionem huiusmodi Cui nostro sol. 2. Ab inde vero si supra quantacq. fuerit quantitas ac rationem 2. sol. pro qualibet libra per solvatur, & teneatur, & debeat dictus Potestas dictas accusationes, denuncias, & querelas infra terminum duorum mensium à die productionis computandum illam, seu illas expedire sub pœnâ x. lib. den. de suo salario retinendam.

LIBER

De emendatione damnorum illatorum, & restitutione damni passis
fienda: Rub. 4.

Damna illata alicui personæ alteri, vel cum bestiis in quacūq; re emenda-
ri, restitui, & rescari debent damnum passis per ipsos damnum dant es
secundum æstimationem hominum deputatorum à nostro Communi, vel
per alios bonos viros partibus non suspectos, qui de damno fuerint bene in-
formati, & insolitum ad prædicta reficienda obligentur pater pro filio, & fi-
lius pro patre, frater pro fratre si simul habitauerint, & dominus pro fa-
mulo, ut infra in proximo sequenti statuto possit tamen damnum passus me-
dio iuramento extimare damnum sibi illatum usq; in x. sol. Et prædicta dā-
ni emendatio fieri possit, & debeat tam de damnis repertiis per viam accu-
sationis, & denuncia factæ coram Potestate, quam de damnis repertiis, &
inuentiis factis per officialem damnorum datorum præambula semper
æstimatione damni illati etiam per dictum officialem, & guardiam in dese-
ctum faciendā.

Quibus casibus Domini teneantur pro famulis. Rub. 5.

Item statuimus, quod si famulus, vel famula, siue alius habitans in
domo alicuius damna dederit cum bestiis sub sua custodia deputatis, vel
personaliter damnum dederit exportando herbam, vel herbas, vias, ligna,
fructus, vel aliquid aliud earum rerum, quas attulerit, & exportauerit
ad domum domini, vel domine, aut eius cum quo moratur, seu quocūq; mo-
do in utilitatem prædictorum conuerterit, dominus, vel domina, seu in
cuius domo moratur ad condemnationem omni casu quæ inde sequetur ad
emendationem damnorum, & ad refectionem expensarum ipsi damni pas-
so teneantur, & obligati sint, & insolitum cum dictis famulo, vel famula,
vel habitatoribus, ut supra.

De reductione animalium, & oppositione non fienda. Rub. 6.
Animalia quacūq; quouis modo reperta, & inuenta damnum dare pos-
sint,

QVARTVS

sint, & valeant per dominum possessionis, laboratorem, & quēcūq; alium
de eorum familia reduci ad curiam, & eidem reconducenti in casu dam-
ni illati cum iuramento credatur usq; in decem solidos, & si vnus, vel plu-
res affuerint testes credatur modo, & forma prout supra in capitulo de mo-
do procedendi in damnis datis, & talem reconducentem nemini liceat offen-
dere, aut eidem resistere, aut modo aliquo se opponere, quo minus dicta ani-
malia per dictum inuentorem reducantur sub pena decem librarum denario-
rum de facto, & sine diminutione aliqua auferenda à quolibet opponen-
te, seu resistente ut supra, & ad probationem dictæ oppositionis dictum
vnius testis fide digni sufficiat, & postea pena damni dati tantum per
reconductorem aboleri soluto tamen duplo eis, quod soluitur pro abolitio-
ne accusationum.

De pena custodis studiose, damnum inferri per animalia per-
mittentia. Rub. 7.

Qualibet persona præsens videns consentiens, vel aliter studiose per-
mittens, seu fieri faciens eius animalia, vel alia sibi ad custodia, &
guardiam deputata inferre aliquod damnum de supra scriptis supra expres-
sis in capitulis loquentibus de damnis datis cum bestiis soluat, & solu-
ere debeat ultra penam dictorum animalium solidos xx. pro qualibet vi-
ce, excepto quando aliquis custodiret animalia in magistri balneatis quo ca-
su volumus præsens statutum non habere locum.

Quomodo intelligantur dāna studiose commissa ad differentiam dānorum
personalium, & quibus casibus applicari conueniat. Rub. 8.

Quia officiales dānorum datorum effrenatæ cupiunt penas d. d. augere, &
statutum proxime præcedens plurimis casibus pro augmentatione penarū
per peram, & iniqua applicare querūt, & exinde iudiciorū strepitus quotidie
exoritur put hæcenus exoriri visum fuit, & experientia docuit. Idco huic ef-
frenatæ cupiditati obuiari, & strepitus huiusmodi sopire volentes statuimus
d d de

declaramus damna studiosè commissa, & in futurum committenda intel-
ligi debere, & illa esse qua per aliquem committerentur cum suis anima-
libus, siue sub sua custodia constitutis, & deputatis ad effectum dicta
animalia principaliter pascendi iuxta seriem, & sensum proximè prece-
denti statuti, quod statutum proximè precedens volumus ipsum habere lo-
cum in facientibus transitum cum animalibus per agros, & possessiones al-
terius quo casu specialiter prouisum existit, & in presenti volumine reperi-
tur sub Rub. de pœna transcurrentium. Volumus tandem, q̃ in dānis studio-
sè commissis, & committenda illa dicantur damna studiosè commissa cum
dictis animalibus, & condemnari per officiales huiusmodi possint, & debeat
qua declarabuntur per Dominos Priores quinque de credentia, tam tempo-
re legitimationis inuentionum, quam condemnationis, & si declaratio dic-
torum Dominorum Priorum non precesserit omnis condemnatio super in-
de facta penitus nulla sit. Damna verò qua quomodocūq; committerentur
per aliquem absq; animalibus dici volumus, & esse & nūcupari declaramus
damna personalia, & illa puniri secundum formam statutorum super dam-
nis personaliter commissis, disponentium, & damna huiusmodi non dici ut
ruas diceret ausi sunt studiosè commissa.

De damno personali in hortis. Rub. 9.

Ordinamus, & statuimus, q̃ si qua persona damnum personaliter de-
derit in hortis clausis, vel non clausis ubi stant olera, intrando, colligendo,
vel exportando de dictis oleribus, vel de pomis arborum existentium in di-
cto horto, vel de pepinibus, aleis, cepis, & similibus fructibus si de die fue-
rit pro qualibet predictorum, & vice qualibet in sol. xx. Cō nostro conde-
netur. Si aut de nocte in xl. sol. per solum aut introitum non colligendo de
huiusmodi fructibus volumus puniri in x. sol. & si aliqua persona fuerit re-
perta fecisse aliquod damnum intolerabilem, & inonestum incidat in pœ-
nam vnius florenti si de fuerit pro quolibet predictorum, & vice qualibet
Communis nostro condemnatur. Si autem de nocte in duplum puniatur, &
quilibet de nostra Civitate habens hortum iuxta vias teneatur clausum

reli-

retinere sub pœna decem solidorum in casu contrasentionis.

De damno personali in vineis, pergulis, & vitibus arborum. Rub. 10.

Si qua persona damnum dederit in vineis, pergulis, & alijs vitibus in
arboribus racentibus à Calendis Aprilis usq; quo una fuerint recollecta, &
vindemiata incidat in pœnam 40. sol. si de die, si de nocte duplum dicta pœ-
na, & si damnum non dederit pro solo introitu soluat medietatem dicta pœ-
na, si quis autem vires vinearum, arborum, & pergulas inciserit pro qua-
libet vice in 40. sol. vice qualibet puniatur. Alijs autem temporibus si
quis damnum dederit in vineis putando vires, seu malliolo faciendo, vel
aliter damnum inferendo soluat pœnam xx. sol. Necnon si aliqua persona
fuerit reperta accipere cannas de dictis vineis, & eas secum asportauerit
incidat in eadem pœna ut supra &c. & in eadem pœna incidat qui conduxerit
bestias omnis generis in dictis vineis ad pascendum omni tempore.

De damno personali in canneto, & de incidentibus cannas, & frondes
facientibus. Rub. 11.

Item statuimus, q̃ si quis de Civitate nostra Montis Alti, vel aliunde
in ea habitans damnum dederit in canneto, incidendo, vel exportando cā-
nas puniatur vice qualibet vnius sol. pro qualibet canna, si verò frondes se-
cerit in aliquo canneto puniatur pro qualibet vice in x. sol. den.

De damno personali in pratis, & in locis giffatis. Rub. 12.

Si qua persona damnum dederit personaliter in pratis custoditis, & soli-
tis falcari, ac locis giffatis falcando, vel aliter damnum inferendo à Ca-
lendis Martij usq; quo non fuerint falcata incidat in pœnam xx. sol. & si
quis voluerit giffare aliquam possessionem propriam, vel conductam teneat-
ur primo, & ante omnia illam signare in presentia duorum testium infra to-
tum mensem Martij, & debeat describi facere locum dicta giffationis per

Can-

Cancellarium nostra Civitatis in presentia dictorum testium qui interfuerint dictæ signationi in libro ad hoc specialiter deputato, nec aliquis possit giffare ultra quartas octo terreni in sementa, nec locum qui non sit aptus pro feno, & de hoc stetur declarationi Dominorum de Regimine in euentum quod dubietas, & contentio oriretur de dicto loco apto, vel non apto ad fenum, & serrenum giffatum contra formam predictam pro non giffato habeatur.

De damno personali ad fructus arborum. Rub. 13.

Si qua persona damnum dederit ad fructus arborum hominibus commensibiles existentes in vineis, hortis, canetis, locis serratis, ac clausis, vel seminatis, incidat in penam xx. sol. Si verò in alijs locis ubi dictæ arbores extarent quis damnum dederit personaliter ad fructus arborum incidat in penam x. sol. nisi fuerit de fructibus hiemalibus, & qui eo tempore referuantur, ut puta de amigdalibus, malis, piris, nucibus, & similibus in his enim si quis damnum dederit attocando, cuturando, vel aliter enormi modo colligendo, & exportando pena 40. sol. puniatur. Si verò aliqua persona ab alio fructus glandium, & similibus cadere fecerit attocando, cuturando, seu aliter colligendo in xx. sol. puniatur. Si verò à pede in medietate dictæ pena. Si verò quis collegerit cerasia in quocumque loco soluat penam sol. x.

De pena transeuntium. Rub. 14.

Si qua persona in grano, seu quouis alio genere frumenti à die quo fuerit seminatum usque ad Calen. April. transitum, seu stronchatam, & transuer sam fecerit in sol. v. puniatur, & si transitum fecerit iuxta vias per duos passus in sol. 2. puniatur, in quibus casibus procedi non possit nisi per accusationem damnum passu transitu iuxta vias fuerit defectu via deuastata, & non ambulabilis ad penam non teneatur, de casu via deuastata, vel non ambulabilis stetur declarationi D. Potestatis, & Dominorum Priorum de regimine, & predicta intelligantur quando sine animali ut puta sine equo, mulo, asino, & similibus qua transitum fecerit per supradicta loca. Si autem cum animali ut puta equo, asino, mulo onerato, vel non onerato quis transi-

tum

tum faceret in dupplum dictarum penarum. A Calen. verò Aprilis usque quo dicta blada fuerint secata, & collecta contra predicta committent es procedi possit per inuentionem, & puniri in pena superius expressa singula singulis congruè referendo, predicta autem committent es in locis in quibus via fuerint occupata ad penam aliquam minime teneatur, & ad predictam penam teneatur qui cum animalibus quibuscumque, damnum dederit ad cauallatas existentes in agro.

De pena facientium herbam in locis seminatis, & colligentium legumina in agris, & possessionibus alienis. Rub. 15.

Ordinamus, & statuimus quod si qua persona fecerit herbam in locis seminatis, & bladis quod incidat in penam x. sol. Et si de dictis bladis, & seminatis dum erunt in herba carpuerit, seu secauerit si granum, ordeum, vel aliud simile fuerit usque ad quantitatem vnius fascii in 40. sol. puniatur. Ab uno verò fascio supra puniatur in uno flore pro quolibet fascio. Et si quis faba, cicerea, vel aliud genus leguminum in agris, & possessionibus alienis collegerit incidat in penam decem solidorum.

De damnum dantibus ad terras bladorum, & ad mucchias, & cauallatas ubicunque existentes.

Rub. 16.

Ordinamus, & statuimus insuper quod si qua persona temerario ausu damnum dederit ad terras bladorum, vel ad mucchias, vel cauallatas aliquid de dictis ferris, mucchis, vel cauallatis in agro existentibus ut supra sub Rubrica de pena transeuntium tollendo, vel auferendo ubicunque existant in areis, vel in agris pro vno fascio incidat in penam vnius floreni, ab vno vero fascio supra usque ad decem puniatur pena duorum florenorum pro quolibet fascio, à decem autem fasciis supra puniatur pena vigintiquingue florenorum sine diminutione aliqua, si fuerit sponte confessus. Si verò non fuerit sponte

Et con-

LIBER

QVARTVS

confessus puniatur, & condemnetur in quarto pluri si fuerit de die, & citra infamiam. sed si de nocte damnum dederit puniatur in dupplum, & procedatur per nostrum Potestatem contra ipsum pena furti criminaliter intentati prout supra in libro Criminalium sub Rub. de furtis, & condemnatus cum infamia remaneat.

De facientibus stipulam in agris alienis. Rub. 17.

Si qua persona damnum dederit in possessionibus, & agris alienis sine licetia dominorum faciendo stipulam pro palearibus incidat in penam x. sol. & in huiusmodi casu procedi non possit nisi ad accusam, & querelam domini possessionis.

De pena incidentium arbores, frondes, seu herbam facientium in eis. Rub. 18.

Ordinamus, & statuimus insuper, qd si quis de nostra civitate, vel alius de ea habitans a pede, seu trunco inciserit arborem in possessione, & agro alterius fructu feram, ut puta oliuarum, ficum, amigdalarum, & similibus incidat in penam x. lb. pro qualibet arbore. Et si ramos dictarum arborum inciserit, aut frigerit pro quolibet ramo incidat in penam 40. sol. Et si de dictis arboribus fructiferis virgulas, seu frascas inciserit pena duorum solidorum pro qualibet frasca puniatur. Si vero arbores alterius generis quis inciserit ut puta quercus, ulmos, & his similes in possessione, & agro alieno, si quidem a trunco, seu a pede incidat in penam quadraginta sol. Si aut ramos inciserit puniatur pena xx. sol. Si aut frascas, seu virgulas acceperit incurrat in penam x. sol. Recipiens aut unum, quercum, seu vincum pena xx. sol. puniatur. Si vero herbam fecerit supradictis arboribus, & ficibus incidat in penam x. sol. Et in omnibus casibus supradictis teneatur ad estimationem damni damnum passio.

De quantantibus clausuras, sapes, fractas, & ligna asportantibus. R. 19.

Si qua persona deuasauerit, aut acceperit, sine inciserit aliqua clausura,

na, sapes, seu fractas, ligna, & spinos hortorum, & vinearum, & aliarum quaruncumque possessionum cultuatarum puniatur pena xl. sol. In alijs autem agris, & possessionibus si modo predicto damnum dederit, incidat in penam xx. sol. Et Potestas noster, seu officialis damnum datorum ad emendationem condemnet. Et de omnibus supradictis, & quolibet predictorum credatur inuamento accusatoris, vel officialis inuentoris, si dixerit se inuenisse, vel vidisse cum dicto vnius testis legitimi.

De pena auferentium de lignis, vitibus, frascis, cannis accatastatis, vel non accatastatis. Rub. 20.

Si qua persona abstulerit in possessione alterius propria, vel conducta de lignis accatastatis incidat in penam 5. lb. & in eandem penam incidat auferens de vitibus, frascis, & cannis accatastatis ubicumque existentibus. Si vero ligna incisa, & non accatastata, & ligata alibi, quam in via, & locis publicis existentia acceperit, seu asportauerit incidat in penam xx. sol. Si vero de cannis, & palis in vinea existentibus quis acceperit, & asportauerit incidat in penam xx. sol. & in quolibet casu emendat.

Contra damnum dantes ad paleas, sanumvæ. Rub. 21.

Si qua persona paleam alicui composuam, vel non in area, seu alijs locis existentem abstulerit incidat in penam xx. sol. Si vero de canna existente in area puniatur in penam x. sol. in eadem pena xx. sol. puniatur firnum composuam, vel non ubicumque existat auferens, & asportans, & teneatur damnum passio ad restitutionem, vel estimationem damni illati.

Contra ignem immittentes in arboribus, & eas conuellent. R. 22.

Item statuimus, qd si quis diabolico spiritu infligatur ignem immiserit in arboribus fractis feris in centum sol. Cui nostro condemnatur. Si autem in alijs arboribus non fructiferis medietatem dictarum penarum solvere compellatur, & in eadem penas incurrat si arbores ipsas conuulserit, & teneatur omni casu refarcire damnum passio estimationem damni illati.

De

LIBER

De damno personali in rotis Communis iuxta flumen Asonis, existentibus ad usum molendini dicti Communis. Rub. 23.

Si qua persona quomodolibet damnum dederit, vel ligna acceperit, & exportauerit de rotis molendini Cōis Montis Alti, & alias arbores inciserit, si a pede incidat in penam x. lib. in alijs vero silvis priuatis arbores incidēs si à pede 40. sol. puniatur. Si verò in dictis rotis molendini Cōis Montis Alti non à pede ligna inciserit in eadem pena ut supra in rotis Communis puniatur. In alijs verò locis priuatis pena xx. sol. puniatur, & dicto priuato condemnietur ad estimationem damni illati.

De frangentibus domos, casinas, & palearia. Rub. 24.

Si qua persona frigerit domos, casinas, vel palearia hostijs clausas, & clausa extra Civitatem nostram Montis Alti, & in territorio, & districtu nostro existentes, & existentia pena x. lib. den. puniatur: sed si senum, paleas, fructus, vel quavis alia estimationis 40. sol. vel infra de eis acceperit in 20. lib. den. puniatur computata pena fractionis predicta, & si rē ultra dictum valorem acceperit arbitrio Potestatis puniatur qualitate facti, & persona pensatis, in alijs verò domibus, casinis, & paleariis, ut supra si is non clausus si aliquis de eis abstulerit, acceperit, seu exportauerit in medietate dicta pena puniatur.

Contra damnum dantes ad cupos apium. Rub. 25.

Si qua persona posuerit manum ad cupos, seu examine apium in quocūq; loco sita, vel posita fugando apes, aut deuastando, vel ex eis fabricas mel, aut ceram extraxerit, & abstulerit incidat in penam 25. lib. den. & contra eum per quacūq; inditū versimilibus procedi possit per Potestatem nostram Civitatis & habeat quartam partem pene postquam eam peruenire fecerit in Cōi, & quilibet de nostra Civitate inuentus vendere mel, aut ceram si non habeat cupos, & examina apium, & non docuerit, seu probauerit quō,

qua-

QVARTVS

qualiter, & unde, & à quibus mel, & ceram, predictum, & predictam habuerit eadem pena de facto puniatur. Et in predicto casu procedi possit per Potestatem, ut supra per omnem modum, & viam procedendi: per officialem verò procedi non possit nisi per inuentionem tantum, & sibi, & guar dia secum accedenti credatur, prout in alijs damnis.

De cauantibus in carbonarijs Communis, & vijs publicis. R. 26.

Cauantes, seu fodientes terram, lapides, arenam, & similia in carbonarijs, & vijs publicis, ac intus mania incidat in penam x. sol. pro quolibet, & qualibet vice, & procedi possit per inuentionem per dictum officialē d. d. & per inuentionem, accusam, & denunciam Potestatis, & coram eo, & quilibet possit esse accusator, & testis.

De animalibus damnum dantibus in vineis, hortis, & cannetis. R. 27.

Animalia grossa, ut puta bouina, equina, mulina, asinina, caprina, ouina, & porcina in vineis, hortis, & cannetis si quolibet dānum dederit est per solum introitum à Cal. Martij vsq; quo vna non fuerint recolleta, & vindemiata soluat dominus, patronus, seu custos gregis, seu armēis pro quo libet animalis sol. xx. & vice qualibet, in alijs vero temporibus si predicta animalia in predictis locis dānum dederint in medietate dicta pene puniatur dominus, seu custos excepta bestia porcina quod pro dāno in canneto, & in vineis post recolletos fructus pro bestia minuta habeatur. Animalia verò pecudina à medio mense Martij vsq; quo vna non fuerint recolleta si dānum dederint in vineis, hortis, & cannetis soluat dominus, seu custos duos solidos pro qualibet pecude, in alijs verò temporibus solidum vnum. Si verò gallina, anseres alicuius damnum dederint in horto, seu in vinea alterius puniatur dominus vice qualibet pro quolibet capite in 12. denarijs.

De animalibus damnum dantibus in bladis, & seminatis. R. 28.

Si animalia grossa predicta intrauerit, seu quomodolibet dānum dederit

Ff in

LIBER

in bladis; Et locis seminatis à die seminationis vsq; ad Cal. Decēb. in sol. 2. pro quolibet animali, Et vice qualibet puniatur dominus, seu custos, à Calen. verò Decēb. vsq; ad Calen. April. in sol. v. pro quolibet animali dānum dantem puniatur à Calen. verò April. vsq; quo dicta blada fuerint recolecta in sol. x. pro quolibet animali in predictis locis d. d. puniatur dominus, seu custos, si verò bestia minuta in bladis; Et seminatis dānum dederint à die seminationis vsq; ad Cal. Decemb. in 6. den. pro quolibet capite puniatur dominus à Cal. Decēb. vsq; ad Cal. Martij in sol. i. pro quolibet animali à Cal. verò Martij vsq; quo dicta blada non fuerint recolecta puniatur dominus pro qualibet bestia minuta d. d. in sol. 2. postq; autē dicta blada, Et seminata fuerint secata, carpita, seu composita, vel quouis modo coadunata, Et aliquid dictorum animalium grossorum dānum dederit in sol. xx. puniatur dominus, stantibus verò ferris in agro si dicta bestia grossa pascuauerint in sol. 2. pro quolibet capite puniatur dominus, si bestia minuta fuerint in 1. sol. pro qualibet bestia, Et animal porcinum in omni casu predicto dum segetes fuerint in herba numero animalium minutorum habeantur. Postea verò pro animalibus grossis habeatur, Et imputetur, Et si defectu via deuasata, Et occupata predicta omnia animalia intrauerint, seu pertransuerint per blada, Et loca seminata alicui pena non subiaceat dominus, Et si contentio oriatur de huiusmodi via deuasata, vel non occupata, vel non setur declarationi, Et arbitrio Domini Potestatis, Et Dominorum de Regimine.

De animalibus d. d. in pratis, Et locis custoditis. Rub. 29.
Si qua animalia grossa supradicta intrauerint, pascuauerint, seu quolibet dānum dederint in pratis, Et locis custoditis à Cal. Martij in posterū, Et donec fuerint secata, Et lenata herba dominus, seu custos ipsorum in sol. 5. puniatur pro quolibet animali dānum dante, Et qualibet vice, Et eidem pena subiaceat si dānum dederit ad paleam, Et ad fenem compositum. Animalia verò minuta quorum numero porci in omni casu predictorum habeantur si dānum dederint in predictis soluat dominus sol. 2. pro quolibet animali, Et vice qualibet. Excepto q; pro damno ad paleas compositas di-

ctā

QVARTVS

ctā bestia porcina soluat sol. v. videlicet dominus, Et si quocumque tempore iussauerint in prato soluat sol. 2. pro capite.

De animalibus dānum dantibus ad arbores fructiferas, Et ad fructus. Rub. 30.

Animalia bouina, bufalina, equina, mulina, asinina, Et caprina corrodentia arbores fructiferas domesticas ad usum personarum, dominus, seu custos ipsorum in sol. x. puniatur pro quolibet capite, Et vice qualibet. Et si dicta animalia grossa, Et etiam porcina dānum dederint, vel pascuauerint fructus ipsorum in sol. v. puniatur dominus pro quolibet animali. Si verò bestia pecudina in predictis omnibus dānum dederit in sol. 2. conuenietur dominus pro qualibet bestia dānum dante. Si verò dicta animalia grossa, Et et porcina d. d. ad oliuas iacentes in terram maturas in sol. x. puniatur dominus pro quolibet capite, pro pecudina verò in medietate dicta pena. Et si dicta animalia grossa, ut porcina dānum dederint, vel pascuauerint glandes, vel alios similes fructus in sol. 4. puniatur dominus pro quolibet animali, Et vice qualibet, pro animalibus verò pecudinis si in predictis dānum dederint in sol. 2. pro quolibet capite, Et vice qualibet puniatur dominus.

De animalibus pasculantibus in magesiis, Et locis cultis. Rub. 31.

Animalia grossa intransientia, Et pasculantia per loca magesata, Et culta tempore pluuiæ, Et per unum diem post incidat in penam 2. sol. pro qualibet bestia, Et qualibet vice. Animalia verò minuta in medietate dicta pena, Et presens Capitulum tempore hiemali non habeat locum.

De animalibus pasculantibus in carbonarijs Communis. Rub. 32.

Si animalia grossa pascuauerint intra carbonarias Cōie in sol. 2. pro quolibet capite puniatur dominus, pro animalibus verò minutis in sol. 1. p quolibet capite puniatur dominus, carbonaria verò intelligatur, Et sint ter-

ria-

ra iacentes inculta à muris Communis. vsq. in vias publicas circum circa
Civitatem Montis Alti.

De hortis retinendis clausis. Rub. 33.

Quilibet habens hortum ubicuq. maximè iuxta vias teneatur, & debeat omni tempore retinere clausam, ne de facili animalia in eis intrent sub pœna x. sol. Cõi nostro applic. de facto pro tribus partibus, & pro quarta parte officiali qui totam pœnam in Cõi peruenire fecerit, & si animalia d. d. alicui pœna non subiaceat, & Potestas in principio sui officij banniri faciat de hortis claudendis, & retinendis clausis sub vinculo iuramenti.

Quod quilibet habilis, & idoneus teneatur facere hortum, & seminare medium quartum grani. Rub. 34.

Qualibet persona, & idonea teneatur facere hortum in quo appareant omni tempore olera, & alia necessaria prout conuenit bono, & diligenti patrifamilias, & similiter cuet omni anno in tempore seminare pro se, & de proprio medium quartum grani sub pœna xl. sol. pro qualibet vice, cuius pœna tres partes sint Cõi, & una officialis exigentis. Declarantes q. persona inhabiles v. puta vidua, pupilli, minores xiiij. ann. infirmi, & claudi, seu alias impediti ad obseruantiam huius statuti non teneantur.

De consuevis dandis, & moderandis inter quos non liceat pascere animalia. Rub. 35.

Confinēs intra quos non liceat pascere animalia quolibet anno fieri, renouari, & deliberari possint per Dominos de regimine, & consiliarios nostrae civitatis seu de Dominorum Consiliorum remissione, & super his pœnas imponere, & cetera deliberare, prout eis videbitur expedire.

De prohibitionē faciendā de non intrando possessionem alterius. R. 36.

Si qua persona die precedenti pro mane sequenti aliquem citare fecerit per

per bailulum Communis animo inhibendi, protestandi, & deuetum faciem di de aliqua eius possessione coram Potestate nostra Tertia, & dicto mane coram Potestate comparuerit, & protestatus fuerit contra huiusmodi citationem, ut de cetero non intret ipse, nec aliquis de sua familia personaliter, vel cū bestiis per quacuq. suam possessionem laterando, & confinando possessiones prohibitas clare, & distincte, & per dictum Potestatem iniunctū & pronuntiatum fuerit talis sic citatus, & prohibitus tanta temeritatis exciterit, q. contrafecerit per se, vel alium de sua familia pœna centum solidorum de facto, & sine diminutione aliqua puniatur.

Qua intelligantur clausura. Rub. 37.

Clausura sint, & esse intelligantur possessiones laboratiuæ ab omni parte clausæ, ac etiam possessiones laboratiuæ in quibus exstant quinque arbores, vel plures, diuersi generis infra tertium annum plantata ad usum hominum, ut puta pira, mala, ficus, amindola, & olina, in quibus nemini aliquo tempore liceat bestias intromittere, nec in eis pascere sub pœna quinque solidorum pro qualibet bestia grossa, seu caprina, & qualibet vice. Et pro bestia porcina, & pecudina soluat duos solidos pro qualibet bestia, & in predictis casibus non possit procedi nisi per accusationem.

De licentijs concedendis. Rub. 38.

Licentia in damnis datis valeant, & firma sint, & suum sortiatur effectum per totum tempus officij illius officialis quo data fuerint, & per decem dies postquam nouus aduenerit officialis infra quos volentes adinuem licentias continuare, possint illas renouare, & reformare, nec propterea denegetur facultas quin continua licentia de nouo dari, vel renouari possint, & de huiusmodi licentijs concedendis iuramento concedentis credatur. Et possint dicta licentia dari, & concedi per quemcunque de infra scriptis modis, videlicet per patrem familias, per quemcunque de fratribus infirmis habi-

tantibus, per laboratores cū voluntate dominorum, & per negociorum gestores, & similes. Quibus casibus ad pœnam damnum dantes teneri nullatenus volumus. Volumus tamen q̄ laboratores tam Ecclesiarum, quàm forensium absq̄ voluntate Rectorum, & dominorum forensium possint, & valeant supradictis temporibus, & modoliceas concedere etiam ipsis iniunctis. Et prædicta intelligantur de licentijs verbo datis. Si verò data fuerint in scriptis donec fuerint reuocata perpetuo valere, Si iuuare volumus. Nec denegamus quin damnum dantes non possint se adiuuare per parentelas, & affinitates si personaliter vsq̄, in secundum gradum consanguinitatis, & affinitatis. Si cum bestiis vsq̄, in tertium gradum etiam consanguinitatis, & affinitatis, & sufficiat gradum tenere ab omni parte.

De pœna animalium lactantium, & minorum. Rub. 39.

Animalia lactantia intelligatur etatis infra scripta, videlicet si animalia grossa fuerint non tamen sex menses excedentia. Animalia verò minuta a tribus mensibus citrà inclusuē, quæ si damnum dederint ad dimidium pœna teneatur dominus, vel custos eius, quod soluitur pro animalibus maioribus damnum quomodolibet inferentibus.

Quod in damnis de nocte illatis pœna dupplicentur. Rub. 40.

Si quis personaliter, vel cum bestiis in aliquo casuum prædictorum damni inferat tempore nocturno pœna in omni casu dupplicentur lege, statuto, vel quouis alio in contrarium non obstantē.

Quod minores quatuordecim annorum damnum dantes personaliter ad medietatem pœna teneantur. Rub. 41.

Minoribus quoniam ignoscendum, atq̄ auxiliandum est, quum non habeant integrum atq̄ perfectum animi iudicium, nec dum ad annos discretio nis peruenierint. Ideo præsentī lege duximus statuendum q̄ maiores septem annorum, & minores quatuordecim damnum dantes ad dimidium pœnarum teneantur. Minores septem annorum arbitrio Potestatis puniantur, & eius discretioni stetur.

Quod

Quod in damnis datis procedatur de similibus ad similia prout in criminalibus. Rub. 42.

Si contigerit aliquo casu in volumine præsentium statutorum non expresse aliquem puniri, & condemnari, Potestas nostra iuratis possit, & valeat procedere de similibus ad similia, & assimilare dictum casum cuiusq̄, alteri in præsentī volumine comprehenso considerata qualitate personarum, & quantitate, & qualitate damni illati, & prout supra in libro criminalium duximus sub Rub. quod in criminalibus procedatur de similibus ad similia, quia plura sunt negocia, quàm vocabula.

Quod de pœnis damnorum datorum pater pro filio, dominus pro famulo, & frater pro fratre carnali teneantur in solidum. Rub. 43.

Ad hoc, ut cauillationes, & subterfugia nemini prosint, & ut pœna deueniant integra in Communi præsentī statuto duximus ordinandum, q̄ in pœnis damnorum datorum pater pro filio teneatur in solidum si cum eo habitauerit, contra frater pro fratre carnali si simul habitauerint, & auus pro omnibus in eius potestate constitutis si cum eo sub vno tecto ad vnum panem, & vinum habitauerint, & non alter, & dominus pro famulo occasione damni illati per ipsum famulum, vel animalia sub sua custodia deputata, ut supra in statuto sub Rub. quibus casibus domini teneantur pro famulo.

De pœna negantium nomen officiali d. d. Rub. 44.

Si quis ad interrogationem officialis damnorum datorum negauerit, vel mutauerit nomen, & mendacium dixerit pœna 40. sol. puniatur, & pœna damni sustineat super quo negotio mutatio facta fuerit soluere teneatur.

De pœna forensium damnum dantium. Rub. 45.

Si forenses tam personaliter, quàm cum bestiis damnum dederint in bonis, & rebus nostrorum hominum, & in nostri territorij pertinentijs, nec mitius, nec grauius in nostro Communi puniantur, quàm nostri

friconterrigena in terris eorum puniantur pro damnis datis.

Quod Commune possit condere noua statuta super damnis datis, & augere pœnas. Rub. 46.

Videntes, q̄ prauis, & effrenatis hominum appetitus nisi pœnarum grauitate refrenentur ad fructus perdendos, & agrorum deuastationem facillimè incurrunt. Quia quanto maior pœna, tanto magis à damnis, & deuastationibus cessant homines. Ideo presenti lege duximus statuendum, quod Regimen, Consilium, & Commune Civitatis Montis Alti semel in anno possint, & valeant per quatuor menses tantum ordinare, statuere, reformare, & super damnis datis pœnas augere, & super his iuratos, seu secretos facere prout ad bonorum, & fructuum conservationem videbitur expediens, ac opportunum cum confirmatione Rectoris Provincia.

Quod licentia in vineis, & in dânis studiosè illatis non valeant. R. 47.

Quoniam propter licentias, quæ dantur in damnis datis quam plurima damna ex familiaritatis, vel consanguinitatis vinculo occultantur ita q̄ ut plurimum remanent impunita, & homines ad delinquendum ex hoc sunt promptiores. Statuimus, q̄ in damnis datis in vineis, & in omnibus alijs damnis studiosè cõmissis tam personaliter, q̄ cum bestijs non valeant neg, teneant licentia quoquomodo statuto de licentijs, ac cœteris in contrarium non obstantibus.

Quod usq̄, per totum mensem Septembris non possit vindemiar, & letamina extrahi. Rub. 48.

Quoniam vindemia immatura vina reddunt acetosa ex quo maximū detrimentum hominibus, & universitatib. generantur, ut experientia ipsa nos docuit. Idcirco ut huiusmodi inconvenienti salubriter provideatur presenti lege duximus statuendum, q̄ nemo de nostra Terra, seu in ea habitans vineas tenens, & possidens iure proprio, vel ad copertum, vel alio quouis modo cuiuscūq̄ gradus, status, & conditionis existat, audeat, vel

pra-

presumat per se, vel per alium vindemiar, & uvas torquere, seu calcare usq̄, per totum mensem Septembris inclusivè sub pœna x. lib. denariorum applicanda pro medietate Communi nostra Civitatis pro quarta parte accusatori, & pro alia quarta parte officiali exequenti, & Potestas super praemissis possit, & valeat inquirere, & procedere, & si negligens fuerit quo minus presens statutum observetur dicta pœna decem librarum denariorum de suo salario retinetur, & nostro Communi de facto applicetur. Declarando statutum hoc non habere locum si Potestas, & Priores ex iusta, & rationabili causa alicui licentiam dederint. Insuper addentes, quod nemini liceat per totum mensem Septembris quo initium accepit vindemia usq̄, ad finem vindemia extrahere letamina de stabulis ad finem stercoreandi agros propter eius factorem, qui nocet vino, & qui contrafecerit incidat in pœnam quadraginta sol. applicandam Communi nostro.

Quod quilibet quolibet anno teneatur plantare quinque arbores fructiferas. Rub. 49.

Ad hoc ne crassa hominum negligentia arbores fructifera, & hominibus vsuales deficiant quoniam natura hoc tributum est homini cum sit rationis particeps, ut causas rerum videat, & ea, quæ sunt ad vivendum necessaria parat. Ideo presenti lege duximus statuendum quod quilibet de hac nostra civitate cuiuscunque gradus, status, & conditionis existat, siue oriundus, siue habitator teneatur, & debeat quolibet anno plantare quinque arbores fructiferas, quarum fructus sint homini commestibiles in suis possessionibus in territorio nostra Civitatis existentibus contrafaciens incurrat pœnam quatuor bolonenorum pro qualibet arbore non plantata applicandam ipso pro tribus partibus Communi nostro, & pro quarta parte officiali executionem facienti, & quod Potestas, & officialis damnorum datorum insolidum quolibet anno teneatur inquirere de Mense Maij contra non plantantes dictas arbores, sub pœna decem librarum denariorum pro quolibet Communi nostro applicanda. Item quod pro conservatione, & tuitione

Hb

dictarum

LIBER

dictum arborum, & earum fructuum dictus officialis d. d. possit, & valeat procedere in clausuris, & punire in eis dānum dantes iuxta formā statuti loquentis de clausuris non obstante, q̄ in fine dicti statuti dicitur, q̄ nō possit procedi nisi per accusationē cui statuto in hac parte dum huiusmodi plantaradices emiserint aucta, & accreta fuerint saltem per tres annos à die plantationis numerandos volumus derogari, & de tpe plantationis stetur iuramēto domini plantantis, quibuscūq̄, in contrarium non obstantibus.

De extrahentibus spicas à manipulis cauallettis, ferris, & metis. R. 50.

Item statuimus, q̄ si quis, vel si qua extrahens spicas à manipulis, cauallettis, ferris, & metis incidat in pēnam x. sol. vice qualibet puniatur applicandam pro tertia parte nostro Communi, pro tertia alia parte domino possessionis, & pro alia tertia parte officiali executionem facienti.

Contra recoligentē aram alicuius, vel paleā alicuius retrituranter. R. 51.

Volumus ēt quod si quis, vel si qua recollegerit aram alicuius, vel paleā retritaurerit sine licentia domini area, & palearum incurrat pēnā x. sol. prout continetur in superiori statuto de extrahentibus spicas sub Rub. 50. vice qualibet puniatur.

Quod Baiulus, vel eius familia Communis Montis Alti non dent damnum personaliter neq̄, cum bestiis in possessione alicuius. Rub. 52.

Item statuimus, q̄ baiulus, vel eius familia Communis Montis Alti, qui nunc est, & pro tempore erit non audeat intrare in hortis, vineis, seu possessionibus clusis, & arboratis alicuius ad colligendum caules, olera, acrumina, vvas, poma, seu aliud dānum faciendū sine licentia domini possessionis sub pēna 40. sol. vice qualibet, qua contrafecerit in predictis, vel aliquo predictorum dānum vero inferens cum bestiis teneatur soluere eandē pēnam quā soluere tenentur nostri conferrigena damnum cum bestiis inferentes in possessionibus, hortis, vineis, clusis, & arboratis alicuius vice qualibet, qua contrafecerit in predictis, vel aliquo predictorum puniatur.

Liber Quartus feliciter explicat.

IN DEI NOMINE. AMEN. STATVTORVM MAGNIFICAE

(Civitatıs

MONTIS ALTI.

De Extraordinariis. Liber Quintus.

PROOEMIUM:

Voniam non omnes qui bonis moribus conveniantur scripto iuris ordine, & proprio criminis titulo, sed extra ordinem, & iudicantis arbitrio plectuntur, & plekti decet ac convenit.

Ideo pro communi omnium utilitate & pacifico statu huius nostre Civitatis, & politica morum observantia statuendo super Extraordinariis Criminibus hinc Quintum Librum cum limitata pēnarum, & arbitrij adiectione in quantum possumus opportunē providendo, & materiae congruē situando fideliter adimus, iudicantes insuper, q̄ satis difficile esset per nostrum Potestatem omnia explicari, & perfici posse nisi sint qui cum instruant, & cum aliquali iurisdictione ex publico attributa facinora, & contravenientes perquiratur. Veterum consuetudinem in plurimis sequētes infra scriptos superstitēs super quibusdam cum officiorum distinctione, & auctoritate deputamus, & deputari censuimus, videlicet

Superstitēs abundantia, &
Superstitēs viarum intus, & extra

De

LIBER

De electione tam superstitum abundantia, quam viarum, & ipsorum iuramento, & his quae ad eorum officium pertinent. Rub. 1.

Item statuimus, qd superstit es abundantia, & superstit es viarum eligantur per Dominos Priores quinque de Credentia auctoritate generalis, seu specialis consilij nostra civitatis de anno in annum in Calen. Maij (ut eligi moris est) alij Officiales nostri Communis, & in principio officij teneantur in manibus Dominorum Potestatis, & Priorum quinque de Credentia iuramentum prestare de bene, & legaliter omni fruide, & dolo cessante eorum officio exercere. Et superstit es abundantia attendere, & vigilare pro posse ad abundantiam frumentorum, & bladorum, ac victualium manutenendam, & manuteneri faciendam in dicta nostra civitate, & ad alia gerenda super quibus dictum eorum officium versatur per formam praesentium statutorum, & in illis fit mentio de superstitibus abundantia, & superstit es viarum attendere, & invigilare ad reparationem viarum intus & extra civitatem pontium, fontium, & murorum, seu mœnium Communis, & consilium, ac terminorum, & aquarum, tam intus, quam extra civitatem, & similiter ad alia super quibus generale, & speciale eorum officium versatur per formam statutorum, & in illis fit mentio de superstitibus viarum, in quibus officiis respectu dicti superstit es sint, & esse intelligantur in omnibus capitulis, provisionibus, & statutis in quibus de eis fit mentio iudices arbitrij ex publico deputati, tam inter Commune, & priuatas personas, quam inter priuatas personas cum alijs priuatis personis in cotrarium non obstantibus quibuscunque, & predicti superstit es cognoscere, decidere, & terminare possint, & valeant predicta, & in predictis omnibus alijs causis id officium eorum respectu per formam nostrorum statutorum attributis dependentibus ab eis, & connexis summarie simpliciter, & de plano, & precepta, & banna imponere, & exsequi facere iuxta formam dictorum statutorum non propterea per hanc provisionem denegamus quin Potestas noster in quolibet casuum praedictorum procedere possit simul, & diuisim cum eis, & ab eis, & causis huiusmodi cognoscere, & diuidere summarie ut supra, & penas imponere.

Quid

QVINTVS

Quod nulla persona audeat emere, vel vendere, nec emi, vel vendi facere in herba aliquam quantitatem bladi. Rub. 2.

Item statuimus, qd nulla persona audeat, vel presumat emere, vel emi facere, aut vendere, seu vendi facere in herbam aliquam quantitatem bladi in magna, vel modica quantitate absq. expressa licentia superstitum abundantia sub pena x. sol. pro qualibet quarta Communi pro tribus partibus & altera Potestati applicanda, & teneatur dictus Potestas praedictam licentiam a superstitibus obtentam in actis scribere sine aliqua mercede.

Quod nulla persona audeat, vel presumat extrahere de civitate Montis Alti, & eius districtu aliquod genus bladi. Rub. 3.

Vi abundantia in nostra civitate semper vigeat, & proxima frumento rum, & bladorum inuolabiliter in viridis obseruantia persistat. Statuimus qd nulla persona cuiuscunque gradus, & conditionis sit, audeat, vel presumat extrahere de civitate, & territorio nostro aliquod genus bladi sine expressa licentia superstitum abundantia, & generalis consilij simul sub pena 25. lib. den. nostro Cōi de facto applicanda, & unicuique liceat accusare, & teneatur secretus si voluerit, & lucretur quartam partem pena praedicta, & alteram quartam partem lucretur officialis qui cum effectu exigerit, & eide accusatori plena fides cum iuramento adhibeatur cum uno teste fide digno, & qd in huiusmodi casu terrigena vendens, seu aliter, & alio modo tradens teneatur pro forense, & privilegiato extrahente, & qd per praesentem provisionem non intelligatur derogatum, neg. abrogatum alteri statuto, provisioni, & reformationi superinde edito, nec contra, sed una provisioni intelligatur alteri additua pro robore, & firmitate praemissorum.

De pena terrigena vendentis alicui forense aliquod genus bladi absque licentia superstitum abundantia. Rub. 4.

Item statuimus, qd si qua persona terrigena, vel habitator nostra vendiderit, tradiderit, consignauerit, seu mensurauerit aliquod genus bladi

Ji al-

alicui forensi, seu alteri persona privilegiata, & illud de Civitate, & territorio nostra Civitatis predictæ extrahenti absq; licentia superstitis abundantia incidat in poenam eandem quam incurreret si extraheret non servata forma statuti proximè præcedentis de facto applicandam, & exigendam ut supra, & cuiusq; accusanti cum uno teste fides adhibeatur ut supra.

De poena victuralium portantium bladum prostrima subiectum sine licentia superstitum. Rub. 5.

Ordinamus, & statumus, q; victurales portantes frumentum, vel bladum prostrima subiaccens pro aliquo forense, & non subiecto iurisdictioni nostri Communis sine expressa licentia superstitum abundantia solvant, seu solvant poenam x. lb. de facto ut supra incurrendam, exigendam, & applicandam in omnibus casibus supradictis, & alij in quibus sit mentio abundantie, actio sit, & intelligatur popularis, itaq; q; unicuiq; liceat accusare, & teneatur secretus si voluerit, & lucretur quartam partem poenæ ut supra.

Quod extrahentes frumentum, bladum, & reliqua teneantur solvere tractam. Rub. 6.

Statumus, q; tam terrigena, quam forenses, ac terrarum laboratores cum licentia, vel sine, etiam q; in suis possessionibus, & bonis propriis recollecterint, extrahentes frumentum, bladum, & cetera contenta infra in capitulo gabella, seu tractæ extra Civitatem, & territorium teneantur, & debeant non obstante, q; prætextu victus extraxerint, seu extrahere assueverint, solvere tractam iuxta continentiam, & antiquam consuetudinem, seu observantiam dicti capituli sub poenis, & hannis in capitulo adiectis, & descriptis.

Quod causa, & quæstiones concernentes artem, & exercitium rusticale, & culturam agrorum spectent ad superstitum abundantia. R. 7.

Item statumus, & providendo ordinamus pro utilitate, & bono universali,

uersali, q; omnes cause, & differentia qua verterentur, & verticongereant inter homines, & personas laboratores terrarum, & dominos quomodocūq;, & qualitercūq; occasione cultus, & laboris sementis, & fructus perceptionis tam vinearum, quam aliorum agrorum, & earum cognitio species ad superstitum abundantia tanquam in arbitros, & arbitratores, & communes amicos dum tamen partes dictos superstitum unum, vel ambos non allegauerint suspectum, vel suspectes, & causam suspicionis eorum Po testate summam probauerint, seu probauerit. Qui superstitum possint, & debeant summaria extrajudicialiter sola facti veritate inspecta liem de cidere, & terminare, & ipsorum terminationi partes acquiescere teneantur.

De poena laboratoris leuantis de campo, vel area frumentum, & blada, ac vvas sine licentia domini. Rub. 8.

Item statuimus, q; si quis ad medium, vel ad partem aliquam terram alterius, vel vineam laborauerit teneatur prius tertiam domini colere, & fructus percipere, & vindemiare, quam suam propriam, nec debeat tritus, & blada domini sui, nec de campo extrahere, nec de area leuare, nec de vinea, seu vitibus vvas leuare nisi dominus proferens fuerit, vel eius nuntius, aut fuerit de eius consensu, & si domino, seu patrono denunciatum, ut per se, vel alium inter sit certa die, nec hoc fecerit possit laborator ipse omnia prædicta impunè facere, contrafaciens verò soluat nostro Comuni solidos centum pro quolibet prædictarum, & qualibet vice ad interesse domini teneatur torandum per superstitum abundantia, qua omnia prædicta de omni blado intelligi volumus, & ad dictos superstitum spectare, & pertinere, & ad Dominum Potestatem in solidum prout in statuto superius sub Rubrica de poena laboratoris.

De salario, & mercede messorum, & secantium præta. Rubrica 9.

Item statuimus, q; omnes messores qui in futurum metent quodvis genus bladorum, & secantium præta pro mercede, & salario habere, & percipere debeant nullo præcedente pacto solum bolonensis octo quolibet die.

Et si pacti fuerint de plus habendo tunc possint pacisci usq. ad bol. decem, & de plus habendo pacisci non possint quoquo modo, & pactum, & conuentio nullus sit momenti, & si petierint perdant totum salarium sibi debitum ex sua metitura, cuius medietas spectet Communi, quarta pars spectet dictis superstitibus abundantia, qui teneantur inquirere omni cura, & diligentia si plus acceperint, & si conductores plus dederint, & alia quarta pars spectet Potestati exequenti, & una cum dictis superstitibus similiter inquirenti, & iuramentum messoribus, & conductoribus pro veritate habenda praestanti.

De mercedibus operariorum diurnis exercentium, & laborantium res rurales. Rub. 10.

Ordinamus, & statuimus, quod Zappatores, vangatores, & omnes alij operarij terrarum, & possessionum, non audeant, nec possint percipere, nec habere à Calendis Mensis Octobris usq. ad Calendas Mensis Aprilis exclusiue singulo die pro sua mercede, & laboratura in quocumq. exercitio conducti nisi bolonenos quinque expensis ipsorum laborantium. Et à Calendis Mensis Aprilis usq. ad Calendas Mensis Octobris percipiant quog. bolonenos quinque similiter expensis laborantium. Et teneantur dicti laboratores, & omnes, & singuli supra scripti bene, & diligenter, ac sollicitè laborare, & horis debitis, & consuetis incipiendo ab ortu solis usq. ad occasum aliquin eis solvatur pro rata sub pena, modo, & forma de quibus supra, & in praesenti provisione non intelligantur comprehensi messoris, secatores, tam pratorum de quibus supra, quam arborum, nec dictarum arborum insecutores, quibus solus debens secundum consuetudinem, & prout patet fuerunt.

De mercede bubulcorum arantium terras. Rub. 11.

Quia frequenter contingit, quod terrarum operarij, & messoris sunt pauperes, & minus idonei, ac validi ad acquisitionem frumtorum, & bladorum quam sint qui retinent boues, & laboritium faciunt conuenientum pro faciliiori bladitum acquisitione tum pro aequalitate seruanda, ut sicut dictis

dictis operarijs, & messoribus in plurimis limitatus est modus soluendi eorum mercedem, & diurnum salarium ita in alio releuentur, & modo limitata tradatur soluendi operas bouum bubulcis operas diurnas cum eis praestantibus, ac locantibus. Idcirco statuimus, quod bubulci, qui operas suas cum uno pari bouum locauerint, & diu sim arabunt singulo die bene arado percipiant pro eorum mercede sumptibus domini possessionis bol. xx. tantum. Si vero cum tribus bobus bolonenos vigintiquatuor. Et cum duobus paribus bouum florenum unum similiter expensis domini possessionis incipiendo, & finiando horis debitis, & consuetis secundum diuersitatem temporum, & praedicta obseruari debeant sub pena, modo, & forma praedictis in alijs mercedibus.

De fornarijs, & pratijs laborerriorum suorum. Rub. 12.

Intereit reipublica, ut adsit, tam publica, quam priuata sint in suo esse perfecta idoneaq. ac idonea materia constructa. Quapropter ad tollendas abusiones, quae sunt, & hac usq. à plurimis fornarijs fieri consuevit, necnon extorsiones, quae plerumque sunt in ipsis laborarijs à fornace tam ex eo quod non sunt ad debitum modulum, siue formam, tam quod plures venduntur, quam sit honestum, tam etiam quod laboreria non sunt bene cocta, & stationata in damnum graue ipsius reipublica statuiamus, & ordinamus, quod nullus fornasiarius, aut exercens artem fornacis, seu vendens res à fornace audeat, aut praesumat facere, aut fieri facere, vel vendere lapides, & alia laboreria à fornace qua non sint ad debitum modulum, siue modulos pro tempore eis per superstites abundantia cum consensu Dominorum quinque de Credentia, & Consilij specialis nostra iustitiae statuendum, seu statuendos sub pena librarum decem qualibet vice qua fuerit contrafactum applicanda pro duabus partibus Communi nostro, & pro tertia accusatori, seu inuentori. Similiter ne vendere, aut vendi facere aliquam quantitate calcum, lapidum, aut aliorum laborerriorum à fornace postquam erunt cocta, & extracta è fornace nisi prius fuerint visa, & approbata per superstites abundantia, quod sint bene cocta, & stationata, & ad debitum modulum sub

LIBER

pœna de qua supra inquam incurrant ipso iure applicandam ut supra pariter statuens, quod nullus fornariarius, aut exercens artem prædictam, seu mercator dictæ artis audeat nec presumat vendere, aut vendi facere calcem, lapides, regulas, aut alia laboreria à fornace ultra prætæ in posterum, & pro tempore limitanda per dictos superstites iuxta temporum exigentiam cum consensu Dominorum Quinque de Credentia sub pœna ut supra applicanda quoties fuerit contrafactum.

De mercede magistrorum lignaminum, muratorum, & similibus. Rub. 13.

Item statuimus, quod omnes, & singuli magistri lignaminum, muratores, & coopertores domorum non audeant, vel presumant à Calendis Mensis Octobris vsq. ad Calendas mensis Martij exclusivè pro suis magistris, labore, & mercede à quacunque persona ipsos conducente accipere nisi bolonenos duodecim quolibet die expensis conducentis, siue laborari facientis expensis verò ipsius magistris bolonenos decem & octo. Et à Calendis Mensis Martij vsque ad Calendas Mensis Octobris exclusivè bolonenos quatuordecim expensis conducentis, siue laborari facientis. Expensis verò ipsius magistris bolonenos decem & octo, nec valeat pactum, siue conventio de pluri dando, & si datum, & solutum fuerit repeti possit sub pœna culibet contrasacientis, tam recipientis, quam solutis præter dictum modum quadraginta solidorum pro quolibet, & qualibet vice, & teneantur ipsi requisiti laborare personis eos requiruntibus superscriptis temporibus pro mercedibus prædictis nisi occupati fuerint ad alia laboreria pro eisdem prætijs, vel aliquo iusto impedimento pœna culibet recusantis centum solidorum pro quolibet, & qualibet vice etiam si pluries ab una persona ipsi fuerint requisiti, & de eodem laborerio quarum pœnarum dimidia applicetur Communi nostro, & alia dimidia inter accusatorem, & officialem exequentem. Famuli verò, siue gargonii apti, & instructi ad laborandum solum percipere possint duas partes ex tribus. Alij verò minus instructi dimidium eius,

QVINTVS

eius, quod supra taxatum est magistris eisdem modo, & forma de quibus supra. Maltarol verò solidum unum magis quam famuli minus instructi.

De hostibus tenentibus stallaticum, & quantum pro stallatico solui debeat. Rub. 14.

TEM statuimus, quod hospites pro tempore existentes, tam bernarij, & stabularij tenentes stallaticum in hac nostra civitate audeant tam terrigenis, quam forensibus hospitantibus, & hospitare volentibus vendere res ad usum hominum, & usum animalium comestibiles, & stallaticum percipere bestiarum grossarum ultra prætæ, & modum infra scriptum, videlicet pro præbenda ordeï, ad præbendam hospitum ad rationem sex præbendarum pro quolibet quarta ordeï, si quarta ordeï non transcendit valorem x. bol. percipiat bol. 2. pro præbenda spelta bol. 1. pro præbenda remuli, seu simula bol. 1. pro stallatico verò superscriptarum bestiarum grossarum pro quolibet capite pro nocte bol. 3. pro die bol. 1. intelligendo semper, q. prædictæ hospites, & stabularij teneantur dare prædictis bestiis ad comedendum bonam paleam, vel bonum fœnum in quantum opus erit, & gubernari eas facere arbitrio boni viri sub pœna pro quolibet contrasacientis, & qualibet vice in unoquoque casuum prædictorum sol. 40. pro duabus partibus Communi nostro, & alia tertia parte accusatori applicanda. Declarantes insuper, q. si contigerit reduci tam per officiales quoscunque quam privatas personas bestias grossas forensium, & illas poni in hospitio q. tunc, & eo casu dicti hospites percipiant pro die, & nocte bol. 2. pro qualibet bestia grossa, & plus, & minus arbitrio Dominorum quinque de Credentia considerata qualitate personarum, & locorum unde sunt domini, & patroni dictarum bestiarum ita q. si nostri contrerigena in terra eorum non sunt in alio quo gravata, & gravari solitum non sit, q. eo casu nil solvatur pro stallatico, sed pro custodia tantum, & eo, quod datum est ad comedendum arbitrio

semper Dominorum Quinque de Credentia : Bestiarum autem minutarum dictorum forensium nullum quid accipiat pro stallatico nisi pro custodia, & eo quod dederit ad comedendum, similiter arbitrio Dominorum Quinque de Credentia consideratis considerandis ut supra. Si verò contigerit reduci per dictos officiales, vel priuatas personas dictas bestias nostrorum terrigenarum, siue habitatoris nostre civitatis repertas ut supra dare damnum, vel ex aliqua alia causatam ex causa executionis emanata ex Curia Generali, quam Curia nostri Potestatis, vel quacumq; alia causa poni in hospitio prefati hospites percipiant, & percipere possint, & valeant tantum mercedem custodia, & pratum eius, quod dederint ad comedendum arbitrio semper Dominorum Quinque de Credentia quorum arbitrio, & mercedis taxationi dicti hospites stare teneantur decernentes etiam, quod in conductione hospitij stabuli, seu taberna dispositionis prefatis statuti, & capituli intelligatur, & sit pro expresse deducta, & stipulata, & nullatenus derogari possit etiā, quod expresse prater, & contra presentem dispositionem per hospites cum prioribus quinque de Credentia conuentum fuerit nisi ex decreto, & ordinatione specialis, aut Generalis Consilij aliter prouisum fuerit, & in scriptis solemniter per nostrum Potestatem notarium rogatum redactam extiterit. Teneanturq; dicti hospites omnes confugientes ad eorum hospitium recipere, & hospitari, hac bene diligenter, & accuratè omnibus hospitantibus ministrare, & recepta competenti mercede congruè ad comedendum tradere, ac dari facere more proborum, & fidelium hospitum absq; aliquo damno, & interesse nostro Communi, & particularibus personis eiusdem eorum facto, & causa eorum hospitij quomodocumq; proueniendo, & quod in omni transactione hospitij teneantur dare, & prestare idoneos fideiussores per obseruantia pramissorum, & releuatione damnarum, & interesse dicti nostri Communis, & particularium personarum ut supra. Teneantur etiam dicti hospites quotiens contigerit hospitari aliquē nostrorum Dominorum Superiorum, officialium, & militum expensis nostri Communis quod ipsi non possint a nostro Commune recipere nisi solum, & dumtaxat iuxta valorem rerum prabitarum, sed solum mercedem

cedem eorum laboris arbitrio semper Dominorum quinque de Credentia modo, & forma predictis, & si contrafecerint incurrant penam centum solidorum pro quolibet, & vice qualibet Communi nostro de facto applicanda, & ad interesse patientis in quolibet casuum predictorum.

De foro, seu mercato. Rub. 15.

Quia forum, seu mercatum certa, & ordinata die hebdomada dissicillè foret in hac nostra civitate posse fieri, & celebrari ex eo maxime quod in multis, & diuersis locis etiam vicinis diuersimodè, & diuersis diebus hebdomada celebratur, & sit ideo pro communi omnium tam emētum quam vendentium commodo, & utilitate. Statuimus, quod omnibus & singulis diebus hebdomada etiam diebus festiuis in honorē Dei venientes cum rebus venalibus mercimonijs, & bonis suis ad vendendum in hanc nostram civitatem cuiuscumq; generis mercantia, prout est de more in alijs quibuscumq; mercatis Provincia, & viciniorum locorum libere venire, morari, & redire possint, & valeant cum bestiis honoratis, vel non honoratis, & merces vendere, & reportare absq; aliquo impedimento tam in rebus, quam in personis, nec possint per duos dies tantum arrestari, & in ius vocari, capi, & detineri quacumq; sit de causa pro debito, & causa civilis quocumque nisi tantum pro debitis Cameræ Apostolicae, & absque aliqua solutione tracta, siue Gabella etiam si reportauerint ex hac nostra civitate aliquid, quod subiaceret Gabella tracta in presertiarum vigentis, & auctoritate Superiorum diu obseruata dumtamen res, & merces eorum permutauerint, siue cambiauerint, tam cum nostris terrigenis, quam alijs intus nostram civitatem occasione pomorum, & fructuum tam ortuorum, quam arborum quaricumq; tantum, possintq; dicti venditores, res, & merces suas libere vendere omni, & quacumque hora diei & nulla impetrata, petita, ac obtenta licentia a nostris officialibus; sine

LIBER

pœna, & banno, & officialis contrafaciens ipso facto incidat in pœnam x. librarum den. de suo salario soluendarum, & retinendarum, & interesse patientis, & prædicta omnia, & singula præfati superstitēs abundanter obseruari faciant vinculo eorum iuramenti possint etiam dicti videntes stare, & moveri ad vendendum in platea iuxta puteum porta à pede ubi melius, & commodius eis visum fuerit in quacunque parte strata directo tendentis à platea ut supra dicta usq. ad Ecclesiam Sancti Georgij extra civitatem quo ad retentionem bestiarum, & obseruentur omne id & totum quod continetur in Breui concessio huic nostræ civitati à Sanctissimo Domino de Mercato faciendo quolibet die Mercurij.

Ne quis emat fructus à forensibus causa reuendendi. Rub. 16.

Statuimus, q. nemini liceat emere aliquod genus fructuum exportatū ad vendendum, & expositum ad mercatum, vel non expositum tam intus quam extra civitatem in itinere dumtamen destinatum sit exportari ad mercatum, & ad vendendum in nostra civitate causa reuendendi huiusmodi fructus, & qui contrafecerit cadat in pœnam centum solidorum, & per dendres emptas applicandam Comuni nostro, & quilibet possit esse accusator, & denunciator, & lucretur dimidiam pœnam.

Ne quis emat à forensibus pullos, oua, caseum, causa reuendendi ante vesperas. Rub. 17.

Ordinamus, & statuimus, ut omnibus aperiatur via, & facultas emendi sibi, & familiae necessaria, & opportuna, q. nemini liceat emere pullos, oua, caseum, & his similia exportata ad mercatum, & vendendum in nostra civitate causa reuendendi antehoram vespertinam, post vero unicuique liceat, prout vult quacūq. occasione tam pro se, quam pro alijs emere, & non ante sub pœna de qua supra, & applicanda modo, & forma ut supra, & superstitēs prædicti obseruari faciant ut supra. Prohibent etiam pœnitentibus, ne possint emere causa reuendendi hados, aut

agnos

QVINTVS

agnos conductos ad nostram civitatem in platea beccarijs, aut alibi intra vel prope eam sub panis prædictis, ut supra applicandis.

Quod nulla persona portes seu mittat ad vendendum per civitatem fructus aliquos nisi collegerit super rebus suis. Rub. 18.

Ut tollatur occasio furandi, & aliena rapiendi. Statuimus, q. nulla persona cuiuscūq. conditionis existat, audeat, vel presumat portare, vel portari facere causa vendendi, & vendere, vel vendi facere in aliquo loco nostra civitate aliquos fructus cuiuscūq. generis nisi illos collegerit, habuerit & perceperit de, & super rebus suis proprijs, conductis, aut gratis concessis, vel habuerit licentiam à domino rei, vel alio de eius commissione legitime, ac specifica de rebus illis vendendis, sub pœna solidorum 40. & per dendres res ipsas, & seu earum pretium applicanda Comuni nostro pro tercia parte, & pro alia parte accusatori, & pro alia tertia parte officiali, & superstitibus abundantia. Quibus superstitibus per præsens statutum damus plenam facultatem inquirendi vna cum Potestate, & de per se, & contrafaciens puniri, & multari faciendi omni iuris, & statutorum ordine circūscripto. Possintq. dicti superstitēs, vel alter eorum, ut supra omnibus, quos suspectos habuerit prestare iuramentum an prædictos fructus collegerit super rebus suis, vel conductis, ut supra, & ipsis recusantibus iurare habeantur pro condemnatis. Volentes q. si fuerit laborator alterius, vel de familia sua presumatur de alieno subtraxisse nisi habuerit licentiam legitime à domino suo specificè de rebus prædictis vendendis, vel nisi docuerit esse de suis.

De volentibus vendere panem, vel vinum ad minutum. Rub. 19.

Item statuimus, q. quicūq. voluerit vendere panem, vel vinum ad minutum in hac nostra civitate debeat accipere assētum, & modum vendendi à nostro Commune, vel saltem à superstitibus abundantia, qui teneantur vinculo eorum iuramenti assētum, & modum tradere considerata temporum

porum qualitate, & conditione abundantia, & penuria frumentorum. Et predicta intelligantur de vendentibus ad minutum ut supra passim, & indistincte pluribus, & diuersis personis, & si quis pluribus personis venderit præter, & contra modum, & formam predictam soluat penam, & bannum x. sol. pro quolibet, & qualibet vice, & superstitibus vnâ cum potestate, & de per se possint inquirere, & iuramentum prestare tam vendentibus, quam ementibus, & illos puniri, & multari facere in dicta pena Communi pro duabus partibus applicanda, & altera superstitibus, & officiali exequentibus, nec aliquis excusari possit, quod uxor, vel alter masculus, vel femina maior, vel minor de sua familia vendiderit. Reseruas tamen, quod si contingerit superuenire aliquam multitudinem gentium, quod tunc, & eo casu vendit, seu venditrix ad predicta non teneantur.

De mensuris iustis tenendis per vendentes in Civitate nostra. R. 20.

Ordinamus, & statuimus quod per homines nostra Civitatis vel habitatores in ea vendentes, vel aliter contrabentes cum alio cum quarta, siue octava, vel alia mensura teneantur vendere, & dare ad quam tam rasam, qua sit iusta, ferrata, & adequata cum quarta Communis, & si quis contraxerit, dederit, vel contraxerit, cadat in penam 40. sol. & in penam pendendi rem mensuratam applicandam nostro Communi, & ad interesse partu si quod aderit, nec possit dicta quarta per nostros Dominos Superiores olim tradita minui, nec augeri. Et superstitibus abundantia teneantur continere inquirere, & contrasactibus puniri facere. Artifices, & omnes alij exercentes artes suas cum mensuris predictis, & alijs in sua specie respectu diuersis teneantur, & debeant habere, & tenere mensuras predictas, & alias bullatas, vel saltem adequatas, & iustas, ut supra, & cum mensuris, & captionis nostri Cōis, & contrasactibus puniatur pena predicta.

De mensuris pro campione retinendis. Rub. 21.

Item statuimus, quod expensis Cōis fieri debeat vnus, vel plures campioni,

nus, vel campioni, siue forma in quo, vel quibus sit insculpta, & insignita longitudo, latitudo, & altitudo cuiuslibet laborerij a fornace consiendi per fornaciarios secundum quas longitudinem, latitudinem, & altitudinem omnia, & singula laboreria a fornace fieri, & teneri, ac esse debeant cocta, nec aliquo modo vendi possint ipsa laboreria nisi fuerint iusta, bene, ac recte, ac laudabiliter confecta secundum mensuras predictas, prout in alio superiori capitulo super inde descripto. Qui campioni stare debeant in Archivio, vel ubi ordinatum fuerit per nostrum Commune. Quod statutum extendi volumus ad omnes alias mensuras cuiuscunque generis nisi specialiter prouisum fuerit per alium nostrum statutum.

De mensuris bullandis, & iustandis.

Rub. 22.

Item statuimus, quod omnes homines nostra Civitatis & habitantes in ea volentes emere, vendere, vel contrabere cum aliqua mensura ad pondus, vel mensuram teneantur vendere, emere, contrabere, vel mensurare cum mensuris, ponderibus, staterijs, bilancijs, siue instrumentis ad mensurandum, qua sint iusta, & adequata cum mensuris, & alijs instrumentis Communis nostra Civitatis pena cuiuslibet contrasactientis sol. xx. infligenda, & Cōi nostro applicanda. Volumus, quod penes superstitibus abundantia, vel penes quacunque aliam personam per nostrum Cōe eligendam sint, & esse debeant mensura bilancia, statera, & alia instrumenta pro campione ad ponderandum, vel mensurandum iuste, & iusta cum quibus alia instrumenta possint mensurari, nec adequari, & paragonari, & singulo anno in Calen. Maij eligantur ponderatores, iustatores, & adequatores, per Dominos quinque de Credentia, vel tradere facultatem superstitibus abundantia, qui habeant in stare, & adequare cōa, & singula instrumenta ad mensurandum, & ponderandum, ut supra, & si per predictos Dominos quinque de Credentia specialiter non esset super hoc prouisum, quod prefati superstitibus abundantia intelligantur, & sint ex nunc electi, & facultatem ipsam habeant predicta exequendi, iustandi, & adequandi. Si tamen essent artifices exercentes artes suas cum mensuris predictis teneantur, & debeant habere, & tenere

tenerē measuras predictas bullatas bullo, seu sigillo nostri Cōis, & ad aqua-
tas, & iustatas ut supra, & contrafaciens puniatur predicta, & ad denū-
ciam cuiuscūq; se conquerentis, q̄ sit in predictis, vel aliquo predictōrū de-
fraudatus. Teneanturq; dicti superstitēs, & deputati ire ad apothecas, &
domos venditorum, & eos cogere ad ostendendum sibi sua pondera, & men-
suras, & si qua sibi videbuntur iniusta possint ea auferre, & cum similibus
mensuris, ponderibus, aut instrumentis nostri Communis conferre quocūq;
privilegio alicui non attento, & similiter ire possint quocūq; sibi videbuntur
in qualibet apothecam, vel stationem cuiuscūq; artificis ad pondus, aut
mensuram videndum, & sibi ostendi facere auferendo qua sibi videbun-
tur iniusta, & puniendo ut proximē dictum est.

De mensuris, & ponderibus Communis ad affectum Curia Generalis
traditum, & tradendum. Rub. 23.

Statuimus, quod mensura, & pondera nostri Communis cum quibus
mensurari, & ponderari possit, & debeat sint, & esse debeant ad affectū
iam traditum, & tradendum per Curiam Generalem, & si quis mensura
uerit, seu ponderauerit cum alijs mensuris quā cum mensuris ponderi-
bus nostri Cōis, ut supra traditis, tradendis, & iustandis incidat ipso fa-
cto in penam x. sol. Cōis applican. in quam penam tam vendens, q̄ emēs
incurrat ut supra, & q̄ ad officium superstitum abundantia spectet. &
pertineat vinculo iuramenti provideri, quod per nostrum Commune fiant
plures mensura, & pondera cum quibus mensurari, & ponderari possit,
cum alijs mensuris paragonari, & adequari omni tempore.

De beccharijs, & eorum electione, & officio. Rub. 24.

Statuimus, & ordinamus q̄ beccharij omni anno tempore Quadragesi-
ma, & quandocūq; post carnis primum, & ante festum Paschatis Resur-
rectionis D. N. Jesu Christi eligantur, & deputentur per Dominos quin-
que de Credentia Consiliarios, speciales, & superstitēs abundantia, & si
occur-

occurrerit prout sapius contingit non posse reperiri, ita citō beccharios, qui
becchariam exercent, quod tunc prefati Domini Priores, consiliarij, &
superstitēs possint, & valeāt auctoritate presentis statuti providere, prout
eis melius visum fuerit sub onere eorum conscientia, quod beccharia exer-
ceatur, & carnes ad vendendum in ea suo debito tempore exposita reperiri
tur, & debito pretio pro tempore limitando emere volentibus vendantur,
& cogere, ac cogi facere particulares homines, & personas nostre civitatis
habentes bestias aptas ad macellum ad vendendum eas, vel quod ipsi car-
nes vendant, & ponderent secundum modum, & affectum aequaliter om-
nibus alijs particularibus per supradictos Priores consiliarios, superstitēs
tradendum donec, & quocūq; cum aliquo becchario, seu beccharijs pro toto
anno concordauerint. Et si quis predicta tam per se, quā per alium fa-
cere recusaverit, & mandatus tam DD. Priorum, quā superstitum o-
bedire minime voluerit penam incurrat ipso facto, & sine aliqua diminutio-
ne per nostrum Potestatem exigendam, & Cōi nostro applican. cētum sol.
pro quolibet, & qualibet vice, & die, qua recusaverit. Si vero cum ali-
quo, vel pluribus pro toto anno, ut fieri affolet qui becchariam exercent
prefati Domini Priores, Consiliarij, & superstitēs concordauerint tunc di-
cti beccharij teneantur, & debeant dictam becchariam bene, diligenter, &
sine fraude, vinculo eorum iuramenti exercere, & carnes facere ad modū
& affectum eis datum, & consentum, & in venditione carnum suum de-
bitum pondus emptoribus dare, & pretia sibi pro tempore limitanda non
excedere. Et quod dicti beccharij non dent, neq; vendant carnes pecudi-
nas pro castratinis, & scrofinas pro porcinis, morbosas pro sanis nec aliquo,
seu alio modo carnes pro carnibus sub pena 40. sol. pro dimidia Cōi, & al-
tera accusatori, seu inuentori applicanda pro quolibet, & qualibet vice, &
quod debeant vendere omnibus petentibus de quocūq; membro, & vbiq;
petitum fuerit eis, vel alicui eorum, & q̄ non dent minus iusto pondere, ni-
si secundum modum eis datum, & ordinatum à predictis Prioribus, consi-
lio, & superstitibus qui contrafecerint pro qualibet vice in quolibet casuum
predictorum in quo deliquerint in quinque sol. ipso facto puniantur Cōi ap-
plican. Teneantur etiam predicti beccharij ponderare carnes in quolibet
suo

LIBER

suo genere, & specie ad libram ferri, & non ad libram alterius materia excepta statera bilancias alie & bene adiuuare, & manus in ipsis non ponere, nec tenere quando ponderant carnes sub pena predicta ut supra applican. pro qualibet vice, & dicti beccarij continuis diebus quibus comeduntur carnes habere debeant carnes, & ipsas occidere, & vendere in die sabbati post nonas in locis, ubi consuetum est vendi sub pena predicta ut supra incurrenda, & applicanda. Inhibentes predictis beccarijs, ne possint vendere ultra modum predictum, & infra descriptum sub penis supra, & infra inflicti in quam, seu quas incurrant etiam emptores dictarum rerum ultra prætia ut supra, & infra limitanda nisi denunciauerint id superfluitatibus abundantia, aut Potestati exequentia, & quod nulli beccarij liceat ponderare Zochas, ungulas, nec iostas de capite aliumus bestia, nec testas aliquas incisas, nec struchos, pedes, corda, mussetos, aut auriculas aliumus bestia, nec aliquam rerum prædictarum, vel partem aliquam dare pro ioustis alicui quouomodo, nec carni dare ioustam alterius carnis, quam eius qui principaliter ponderetur sub pena x. sol. applican. ut supra, & beccarius amittat carnes venditas, quæ cedant lucro emptoris, & superfluitis, sed Potestas restituere faciat præter solutum si forte solutum esset. Possint tamen dicti beccarij vendi facere testas incisas, & alia de quibus supra absq. cõmixtione aliarum carnum, ut emptores videre possint, quod emant. Præterea vitilitatem publicam attendentes statumus, quod nullus beccarius audeat, vel præsumat emere, vel emi facere agnos, aut hados, seu caprettos in platea, in beccaria, nec alibi in Civitate nostra sub pena contentam in statuto sub Rub. ne quis emat, a forensibus pullos &c. & sub Rub. ne quis emat fructus a forensibus causas vendendi, nec non amissionis rerum emptarum, quorum statutorum dispositionem hic pro repetita in omnibus haberi volumus. Inhibentes etiam quod nullus beccarius vendat carnes bouinas, nec vacinas sine licentia dictorum superstitum, seu Potestatis simul cum dictis superstitibus, qui possint, & valeant inspicere si beccarij forsan defrauderint, vel non conuenient, & promissa per eos in vendendo, prout electi fuerint, qui si reperierint dictas bestias non esse idoneas possint providere prohibendo, vel augumentando pōdus in ma-

QVINTVS

iori quantitate, quàm sit promissum, seu contineatur in capitulis initiis, & celebratis cum dicto beccario, & pariter dicti beccarij, vel alter ipsorum non debeant occidere aliquam bestiam, siue animal, siue præsentia dictorum superstitum, aut Potestatis, & si occiderint, & non monstrauerint predictis officialibus puniantur pro quolibet, & qualibet vice in x. sol. applican. ut supra. Inhibentes etiam dictis beccarijs ne possint in eorum beccaria retinere, nec vendere minus eam carnes pecudinas, caprinas, nec carnes morticinas, lupatas, seu quouomodo percussas, & vulneratas saltem sine expressa licentia supra dictorum superstitum sub pena quadraginta solidorum ut supra applicanda, & carnes remouere teneantur. Item volumus, quod quicq. voluerit facere carnes in nostra Civitate possit facere ad eorum libitum: dum tamen facere voluerit ad illum modum, & affectum datum beccarijs, & sicut in præfati statuto continetur nisi Commune, ut supra concordauerit se cum aliquo beccario pro toto anno, quod non possit aliquis facere carnes in dicta nostra Civitate, quod eo casu nemini liceat carnes facere sine licentia dictorum beccariorum, & ut obseruantia præmissorum clarè, & cum maiori facilitate fiat, & exequi valeat disponimus, quod nostrum Commune habeat, & habere debeat duas libras unam libram, & mediam, & mediam de ferro duplicatas, ita quod quouomodo tam Rector, siue Potestas, quàm superstites requirere voluerint, vel ipsorum aliquis requirere voluerit, possint, & valeant indagare, requirere, & perquirere contra huiusmodi beccarios cum libris, & ponderibus retentis in Archivio Communis, vel penes superstites pro campione, & ad paragonandum cum libris, & ponderibus assignatis dictis beccarijs, & si Potestas, & dicti superstites simul, vel unusquisq. de per se inuenerit dicta pondera defraudata per dictos beccarios illos unum, vel plures puniant, & puniri faciant in pena centum solidorum de facto, & sine processu applicanda nostro Communi ut supra sine diminutione, & quicorum inuenerit beccarios in aliquo predictorum contrafacere lucretur partem ut supra inuentori constitutam: dummodo contrafacientes multet in penis predictis.

De stateria tenenda per beccharios .

Rub. 25 .

Item statuimus, q̄ in beccharia nostra Civitat̄ sit, & stare debeat continuè appensa una stateria iusta, & bullata sigillo Cōis, seu alio cognoscibili bullo in loco statuto, & determinato per superstit̄es abundantia expensis ipsorū becchariorū cū qua stateria quilibet emens carnes, vel pisces expósitos ad vendendum in beccharia possit ipse ponderare, & videre an iustū sit pondus carniū, vel piscium sub pena cuiuslibet contrafaciēti, & pro quilibet vice sol. xx Cōi nostro applican. quoties fuerit inuentus per superstit̄es abundantia, vel Pt̄atem non habere dictam stateriā, & inuentori applicetur tertia pars, & quilibet possit accusare, & lucretur tertiā partem dicta pena .

De proxtima generali omnium victualium ad vsum hūm. Rub. 26 .

Statuimus q̄ in dicta nostra Civitate sit proxtima generalis de oībus, & singulis rebus ad vsum hominum, & personarum substantiationē, & q̄ nūllus, seu nulla audeat, vel presumat extrahere, nec extrahi facere occultē, nec palām extrā dictam Civitatē per se, nec per alios aliquod genus bladi sub pœnis, & bannis contentis in statuto supra descripto sub Rub. q̄ nūlla persona audeat, vel presumat extrahere de Civitate Montis Alti aliquod genus bladi, quod statutum pro repetito haberi volumus, quod ad bladiorum extractione, & minus audeat, vel presumat extrahere, nec extrahi facere ut suprà aliquam grāssiam, & si quis contrāfecerit in predictis pro qualibet vice incurrat pœnam 40. sol. Cōi applican. & pro convulsione dicta proxtima Potestas dicta & superstit̄es abundantia vinculo eorū sacramenti teneantur, & debeant esse vigiles, & oī studio acuminati, & contrafacientes puniri facere, & punire in pœnis predictis, & si aliquis ex dictis superstitibus aliquam fraudem, & dolum commiserit incurrat in pœnam ipso facto 100. sol. Communi applican. & sit suo officio priuatus, & ad probatione oīum predictorum stetur iuramento accusatoris, & teneatur secretus si voluerit cum dicto vnius testis fide digni, & si

& si aliquam rem aliquis, vel aliqua dicto tempore proxtima occurrente sibi necessitate vendere non possit citrà tamen extractionem bladiorum licitum sit Dominis Prioribus quinque de Credentia, & superstitibus licentiam petenti dare, & concedere inspecta temporum qualitate, & personarum indigentia proxtima huiusmodi firma remanent .

De passo ferreo signato stando prout modo stat ad Tribunal Palatij Potestatis . Rub. 27 .

Statuimus, q̄ passus ferreus signatus, positus, & affixus ad Tribunal Juris Palatij Potestatis sit, & semper stet affixus ad dictū Tribunal, & ad mensuram, & ad equationem dicti passi alij passi cum quibus in nostra Civitate res venduntur, & emuntur ad mensuram debeant regulari, mensurari, & adequari, & si aliqua persona vendens, emens, vel aliter cum alio contrahens utetur aliquo passo aliter adequato, vel facto soluat nostro Communi sol. 40. nomine pena cuius medietas sit ipsius Cōis altera accusatoris qua omnia sint in provisione dictorum superstitū abundantia, & super predictis inquirere, & puniri facere contrafacientes .

De arboribus, seu plantis plantandis singulo anno tam per Dominos Terrarum, quàm laboratores . Rub. 28 .

Ut abundantia vndiq̄, vigeat, & dominetur. Statuimus, q̄ quilibet habens proprias terras teneatur, & debeat singulo anno plantare, & plantari facere, & salsare, ac salsatas, & copertas tenere plantas quinque arborū fructiferarum quarum fructus sint hominibus cōestibiles, vtp̄a prurū, malorum, ficum, & oliuarum de singulis omnibus in suo genere, seu specie, ita q̄ de quolibet genere arborum predictarum plantet, nec referat, quod de vno genere magis, quàm de alio plantet: diuimodo de omnibus plantet, & quod vnum genus excuset alterum in numero tantum laborator vero alterius possessionis, & terrarum teneatur, & debeat dicto singulo anno plantare plantas tres de plantis, qua sint super terris, vel possessione

LIBER

sessione laboratur, seu his quas laborat unam, vel plures tantum nisi dominus, vel patronus alter pactus fuerit cum eo de pluribus plantis plantandis, & q̄ prætextu dictarum trium dominus non possit se excusare, quin plantare habeat dictos quinque arbores, ut supra sed tantum se excusare habeat, & possit de plantis excedentibus numerum trium arborū si sit cum laboratore pactus fuerit, & qui contrafecerit soluat pro quolibet anno, & qualibet vice, & qualibet planta non plantata, ut supra sol. x. de facto sine aliqua diminutione Communi applicanda. & q̄ superstitēs abundantia teneantur, & debeant vinculo eorum iuramenti, & p̄na decem lib. ipso facto incurrenda Communi applicanda tempore cōgruo inquirere unacum Potestate, & diuisim seu de per se, & Potestas si referre omnes contrafacientes, & illos puniri facere in p̄nis predictis cuius p̄na quarta pars sit dictorum superstitum, & altera quarta pars sit officialis exequentis. Volumus insuper ad tollendum omnem dubietatem, q̄ annus incipiat computari in Calen. Octobris, & in illis compleatur & finiat.

Quod laboratores teneantur bene laborare. Rub. 29.

Statuimus, quod laboratores qui acceperit terras ad laborandum, siue vineam teneatur bene laborare, colere, & seminare congruis temporibus secundum pacta, & conuentiones quæ habita sunt inter eos, & qui contrafecerit soluat bannum x. sol. & ad interesse illius qui receperit damnum, & omnis questio qua oriretur superinde diffinatur per superstitēs abundantia nisi aliqua partium suspicauerit de eis.

Quod unusquisq̄ habitator teneatur laborare, & seminare in territorio dicta Rub. 30.

Item statuimus, quod quilibet habitator faciens fumum in hac teneatur, & debeat laborare, & seminare in districtu, & territorio dicta (uitatis pro sua vita singulo anno tantum terrenum de suo, vel alieno quod sit ad minus capacitatis Duarum quar-

QVINTVS

quartarum in semine grano, & non alio genere bladi, quod ipsum excusos pena xl. sol. pro quolibet, & qualibet vice qua fuerit contrafactum.

De molendinarijs, & eorum officio. Rub. 31.

Statuimus, q̄ si nostra molendina pro tempore quo contingerit retineri, & exerceri per molendinarios ad frumentum capiendum per eos, prout nō capitur absq̄ p̄sa, seu ponderatione debeat mensurare frumentum exportatum ad macinandum, ad culnum coppum, siue quartam, & debeat accipere, & extrahere de blado, q̄ ipsi macinarent, & macinare contingerit de 30. duabus mensuris unam si quarta, siue coppa frumentum non valuerit 40. sol. sed si valuerit 40. sol. accipere, & extrahere debeant de triginta 4. mensuris una iuxta formam antiquæ obseruantie in presenti dispositione repetita, & q̄ debeant radere omne bladum, & de eo partem suam extrahere modo, & forma predictis cum coppa adiutanda, & eis consignanda, & eum predicta quarta adaequanda accipere, & si contrafecerint cadant in penam 40. sol. pro quolibet, & qualibet vice, Nec debeant auferre vicendam alicui, sed omnibus tam terrigenis, quam forensibus primò accedentibus molere, nec dare debeant de grano, vel farina alicuius alicui farinello p̄na, & banno x. sol. & si farinellus acceperit de farina, vel grano soluat bannum xx. sol. & damnum emendet. Teneanturq̄ dicti molendinarij si bladum amiserint, seu aliquo modo dānsificauerint aliquem reficere omne damnum, & interesse, & credatur sacramento amittentis bladum, & damnum patientis, & de suo proprio statim emendetur p̄na x. sol. & Potestas, & superstitēs abundantia simul, & diuisim teneantur vinculo eorum sacramenti singulo mense inquirere, & contrafacientes punire, & puniri facere in p̄nis predictis, & si in futurum nostro Communi pro salubriori prouisione superinde molendinarijs predictis pensam bladorum macinandorum ordinare visum fuerit, quod prefati molendinarij teneantur, & debeant dictam pensam obseruare, & debitum pondus farina omnibus macinare

nare volentibus, secundum q̄ per ipsum nostrum Commune ordinatum fuerit restituere cum ampla potestate omni tempore superinde cum penarum à die adiectione, & impositione reformandi, & capitulandi, & capitulata seruari faciendi ad libitum, & voluntatem dicti nostri Communis, & prout sibi placebit habito semper respectu, & consideratione ante oculos ad antiquam frumentorum perceptionem quam molendinarij acceperunt, & modo accipiunt, & accipere debent, & teneantur secundum formam predictorum antiquorum statutorum, & obseruantie, videlicet de triginta ad una bus unam, & de triginta quatuor unam ut supra.

De molendinis certo modo non locandis ad onus Communis.

Rubrica 32.

Quia in locatione molendinorum immisio aque retenta ad onus Communis experientia docet nostrum Commune plurimum esse damnificatiū, & immoderatè deceptum. Statuimus, q̄ quoties contigerit dicta molendina alicui uni, vel pluribus molendinarijs, vel conductoribus locari Domini Priores quinque de Credentia, & syndicus Communis nullatenus dicta molendina locare possint, & debeant reservati immisione aque in vallatis ad onus nostri Communis nec aliorum, & alio modo cum hominibus in parua, seu magna quantitate contribuendo, ad caput verò aque novum semel in anno teneatur dicta Cōitas, & non plus reficere, & reappare. In omnibus alijs casibus maximè teneantur, & debeant illa locare omni rescio, periculo, & fortuna dictorum conductorum, & molendinartorum (sub pena x. ducatorum auri Camera Apostolica pro medietate, & altera Camera nostri Communis applicandorum pro quolibet dictorum Priorum, & sin dici aliter, & alio modo locantium, in quam penam etiam de facto incurrant proponentes, & arringentes ultra, & prater modum predictum. Et Potestas teneatur super hoc inquirere, & in curia notificare vinculo suis iuramenti, & pena predicta incurrenda, & ut supra applicanda.

Quod

Quod nulla mulier portet conochiam ad furnum, nec in eo filare, nec aliquis ad furnum stare. Rub. 33.

Item statuimus, q̄ nulla mulier, nec aliqua alia persona panem conficiens portare debeat conochiam, siue colum ad furnum dum panem conficit, nec in eo filare, seu suere (sub pena duorum solidorum Comuni pro medietate, & altera officiali applicanda quoties fuerit contrafactum. Et q̄ nulla persona debeat stare, & morari ad furnum dum panis alterius iacet, & coquitur in eo sub pena predicta prater eos, qui panem tunc habent ad furnum predictum.

De non conficiendis panem ad furnum Communis. Rub. 34.

Ordinamus, & statuimus, q̄ omnes habitantes in civitate, & territorio nostra civitatibz teneantur, & debeant panem conficere ad furnum Communis à capite, vel à pede prout voluerit, & qui seorsum à furnis Cōis in suo proprio furno, vel alieno intus, vel extra civitate panem coxerit, & coquerit respondere debeat de furnatico, seu furnaisicis pro tempore quo defecerit in non coquendo panem ad furnum Communis arbitrio superstitum abundantia, & pro rata temporis, & qui recusaverint solvant panā xx. sol. & damnum Communis, siue conductoris emendare debeat.

De pistrino Communis.

Rub. 35.

Item statuimus, q̄ centimulum, siue pistrinum Comuni debeat macinare culibz petenti de dicta civitate, & solvi debeat pro molitura cuiuslibz miste siue factura olive secundum ordinem ordinatum à Communi ut infra, & macinare volentibus pro interesse dicti Communis, & salario pistrinartorum, equi, & alijs occurrentibus expēsis dicti pistrini, id quod fuerit de anno in annum per nostrum Commune, & generale, siue speciale consilium dicta civitatis statutum, & ordinatum, & q̄ dictum pistrinum in Calendis Decembris sit aptatum, & in esse ad macinandum omnibus

LIBER

expensis dicti nostri Communis de omnibus necessarijs, & opportunis, & sindicis communis qui pro tempore fuerit negligens ad predicta facienda ipso facto solut pro pena xl. sol. & pistrinarius magister, qui pro tempore fuerit prepositus ad tale magisterium teneatur, & debeat, ac etiam famuli dicti pistrini vinculo eorum sacramenti, & pena x. sol. bene, legatiter, omnibus equaliter macinare, & neminem damnificare, & si damnificauerit damnum emendare debeat. Teneaturq; dictus pistrinarius cum suis socijs statim macinare polpam, & ossa absq; aliquo intervallo, & ossa oluarum remaneant in communi ad ipsius communis commodum, & utilitatem, necnon oleum macinantium retinere, nec permittere q; seperetur, & leuetur de pistrino nisi prius soluerint molituram vel supra, & si contigerit dictum pistrinum ab aliquo conducere, & locari, quod tunc, & eo casu conductores seruare debeant, quod supra statutum est sub penis predictis, & alijs in conductione expressis, & prout eis ordinatum extiterit per nostrum commune, & omnia obseruare vinculo eorum iuramenti, & penis vel supra impositis, & imponendis.

De habentibus possessiones iuxta vias communis, & vijs aptandis. Rub. 36.

Dicimus, & statuendo ordinamus, quod tenentes, & habentes possessiones iuxta vias communis debeant ipsas vias in provisione, & ordinatione superstitum viarum bene aptare, ita q; unusquisq; personaliter, & cum bestijs possit commodè ire, & quicq; ad mandatum tam superstitum viarum, quam Potestatis infra tempus statutum per dictos superstites, & Potestatem simul, vel diuisim non aptauerit in x. sol. de facto puniatur absq; aliquo processu, & superstitis vinculo iuramenti teneantur, & debeant congruis temporibus providere, & provident facere, & super premissis inquirere, & repertos culpabiles puniri facere, & lucretur dimidium pena predicta. Et euntes super possessiones eorum, qui non aptauerint, vel vias aptas non retinuerint omni tempore non teneantur ad penam, vel bannum.

Quod

QVINTVS

Quod superstites viarum bis in anno provideant super aptatione viarum constructione fossorum, & pontium. Rub. 37.

Ordinamus, & statuimus, quod superstites viarum bis in anno vinculo eorum sacramenti teneantur, & debeant vniuersaliter providere ad reparationem viarum, videlicet de Mesebris Nouembris, & Maij in principio dictorum mensium, una cum Potestate, & Dominis Prioribus quinque de Credentia banniri facere, & bannimenta committere, quod omnes habentes possessiones iuxta vias Communis debeant ipsas aptare, fossos cauare, & aquas congregare per quantum se extendit, & prout confinium suarum possessionum, & prout supradictis superstitibus una cum Potestate, & Prioribus expediens, & opportunitatem visum fuerit simul, & diuisim providendo superinde non propterea denegamus quin prefati superstites possint, immo teneantur, & debeant omni tempore particulariter providere quandocunque occurrerit in quocq; loco reparatione indigente, & cuiuscunque precipere, & contra quoscq; & penas per ipsos impositas in statutis contentas exigi facere, & in Commune deuenire iuxta formam statutorum, & Potestas, seu eius Vicarius teneatur ire cum dictis superstitibus, quo ipsi superstites voluerint ad inquirendum fraudes.

De cauando fossatum iuxta vias. Rub. 38.

Vt via gubernentur in bono statu. Statuimus, q; quicq; tenet, habet, & possidet suas terras iuxta stratas, & vias principales nostri Communis, & territorij teneantur, & debeant cauare, & iuxta ipsas vias fossum construere uno pede cupum, & largum, & ubi necesse fuerit etiam in provisione superstitum, viarum infra tempus per eos, vel Rectorem statutum, & preceptum factum tempore bannimentorum, vel quandocq; pena x. sol. pro quolibet contrasfaciente, & qualibet vice, & officialis dimidiam partem pena lucrentur.

De

LIBER

De laborantibus terras forensium iuxta vias : Rub. 39.

Item statuimus, q̄ si aliquis de hac nostra Civitate, vel habitans in ea laboraverit C alicuius forensis tenentes iuxta stratas, & vias Communis ille qui laboraverit dictam Civitatem vel plures, teneantur aptare viam & fossam cavare, ut supra in precedenti statuto, & qui contraxerit solvat bannum x. sol. pro qualibet vice ut supra.

De non occupando, nec apprehendendo viam. Rub. 40.

Item statuimus, quod si aliquis occupaverit, seu apprehenderit, vel occupatam, vel apprehensam detinuerit, & detineat aliquam viam Cōem, vel vicinalem publicē, vel occuli in hac Civitate, vel eius territorio teneatur, & debeat dictam viam relaxare, & aperire, & apertam tenere, ita q̄ quilibet ius habens commodē possit transire, & redire per eam cum omnibus suis necessarijs, & opportunis negocijs ad instantiam, & petitionem dictorum superstitum viarum etiam ad eorum mandata, necnon ad petitionem cuiuscunq̄ conquerentis. Et Potestas, qui pro tempore fuerit teneatur summarie inquirere, & procedere, & constituto sibi legitime de predictis cogat de emptores, occupatores, & occultiores ad aperiedum, & terminandum dictam viam, & ad tenendum apertam, & discombratam, & qui ad petitionem dictorum superstitum viam huiusmodi relaxaverit, ut supra, & ad officium Potestatis deveniri, ut supra passus fuerit solvat penam centum sol. sine aliquaremissione, & viam ipsam relaxet, & relaxari cogatur prout eidem Potestati melius visum fuerit etiam per captionem pignorum toties quoties.

De non adificando iuxta vias Communis sine licentia. Rub. 41:

Item statuimus, ut via, & iura Communis non occupentur, quod nullus debeat aliquod adificium facere iuxta viam Communis sine expressa licentia Potestatis, & Dominorum quinque de Credentia, & superstitum

QVINTVS

tum viarum simul, & contrafaciens pro qualibet vice solvas bannum cētum solidorum, & nihilominus dictum adificium teneatur deuasare, & occupatum restituere salvo si esset, & crederet pro melioramento via de quo melioramento fletur declarationi Dominorum Potestatis, & Prioris, & dictorum superstitum simul, & de eorum expressa licentia.

De habentibus conculos in muris Communis. Rub. 42.

Item ordinamus, & statuimus, quod omnia conicula Cōis manentia in muris Cōis semper conferuentur illesa, & si aliquod ipsorum detectum habuerit reatietur per Commune, & adiacentes secundum provisionem Rectoris, quam citius fieri potest, & Rector predicta fieri facias suo vinculo iuramenti.

De conducentibus aquas per vias. Rub. 43.

Item statuimus, & ordinamus ad hoc ut aqua Cōis melius vendantur quod licitum sit cuilibet emptorum aquarum ducere aquas Communis, que currunt extra Civitatem, & intus per Civitatem adiacentium data mercede competenti pro damno si aliquod fieret ad estimationem duorum hominum eligendorum à superstitibus viarum deputatis à nostro Communi, necnō à parte causam habente cum dictis superstitibus causa aquarum condictione duntaxat quod via conferuentur illesa.

De via lapidosa. Rub. 44.

Item statuimus, & ordinamus, quod via lapidosa, que incipit à lapidoso, & tendit usque ad molendina Civitatis sit ampla, & largatrum pedum ad pedem Communis, & terminetur per superstites nostri Communis tempore quo alia via aptentur.

LIBER

De mutantibus vias.

Rub. 45.

Item statuimus, & ordinamus, quod non liceat alicui sua auctoritate aliquam viam stratalem, vel vicinalem sicum aliquis vellet eas mutare, mutet cum consensu Potestatis, Dominorum Priorum, & superstitum, & si aliter mutaretur non valeat, & in pristinum statum reducatur, & mutans sine consensu ut supra in centum sol. Communi condemnnetur, & possit à quolibet accusari.

De via de Plagijs.

Rub. 46.

Item statuimus, & ordinamus, quod via de Plagijs à molendino civitatis vsq. ad Civitatem sit terminanda, & larga sex pedibus ad pedem Cōis, & cauetur vndiq. per adiacentes, & fiat fossus largus per vnum pedem ad pedem Communis, ita quod via remaneat larga quatuor pedibus, & dicta via indigens mutatione mutetur per adiacentes cum consensu Potestatis, Dominorum Priorum, & superstitum viarum vinculo iuramenti, & si via mutetur sine consensu ut supra mutans incidas in penam centum sol. Cōi nostro applican. & mutatio non valeat, & in pristinum statum via reducatur, & possit à quolibet accusari.

De via de Moricone.

Rub. 47.

Item statuimus, & ordinamus, quod via de Moricone aptetur, & muretur ubi indiget per superstitum sumptibus quorum interest vsq. ad pedem lapidosi.

De via de Sancto Petro.

Rub. 48.

Item statuimus, & ordinamus, quod via de Sancto Petro muretur, aptetur, & mutetur per superstitum sumptibus quorum interest ubi indiget.

De

QVINTVS

De vijs de Cimmirano.

Rub. 49.

Item statuimus, & ordinamus, quod via de Cimmirano murentur, aptetur, & mutetur per superstitum ubi indigent sumptibus quorum interest.

De via de Valle.

Rub. 50.

Item statuimus, & ordinamus, quod muretur, aptetur, & mutetur per superstitum sumptibus quorum interest ubi indiget.

De via de Crognano.

Rub. 51.

Item statuimus, & ordinamus, quod via de Crognano aptetur, muretur, & mutetur per superstitum ubi indiget sumptibus quorum interest.

De via de Staſano.

Rub. 52.

Item statuimus, & ordinamus, quod via de Staſano aptetur, muretur, & mutetur ubi indiget per superstitum es quorum interest.

De via de Fagito.

Rub. 54.

Item statuimus, & ordinamus, quod via de Fagito aptetur, muretur, & mutetur per superstitum ubi indiget sumptibus quorum interest. Et qui non fuerint ad adaptionem dictarum viarum ad requisitionem superstitum incurrant in penam decem sol. pro quolibet, & qualibet vice nostro Communi applicandam.

De vijs terminandis.

Rub. 54.

Item volumus, & ordinamus, quod ante adaptationem dictarum viarum, & aliarum de contrata tam stratalium, quam vicinalium ipse viare-

Mm qui-

quirantur, & terminentur per superstites viarum à nostro Communi deputandos super huiusmodi causa, vel à consilio speciali in qualibet via, in quolibet loco, & in qualibet contrata qui quidem superstites iurent ipsas vias bona fide requirere, & terminare, & terminationem Potestati, & Dominis Prioribus referre, & facere scribi. Et si aliquid fuerit occupatum occupans restituat occupatū in terminum datum à Potestate, & si neglexerit incurrat in penam decem solidorum nostro Communi applicandam. Et iterum Potestas mittat eos ad explorandum si occupatum est restitutum. Et si ipsi terminatores in predictis fraudem commiserint in decem solidis Communi pro quolibet puniantur.

Via autem stratales sint ample, & large sex pedibus ad pedem Communi ubi minus sunt, & ubi plus stent pro Communi.

Via verò vicinales sint tribus pedibus large ad pedem Communi.

Via verò stratales sint ista

Via à ianua à capite nostra Civitatis vsq; ad Lapidofum.

Via à dicta ianua nostra Civitatis vsq; ad spatiam

Via de Sancto Petro vsq; ad Sanctum Petrum antiquum.

Via de Sancta Maria ad collem vsq; ad molendina.

Via de Cimmirano ab Ulmis vsq;.

Via vallis ad fauialis à S. Maria ad collem vsq; ad molendina.

Via de Crognano à tribio supra vsq; ad tribium Crognani.

Via de loco fratrum vsq; ad locum

Via à capite Monocula vsq; ad Tasinum.

De fontibus reparandis: Rub. 55.

Statuimus & ordinamus, qd fons de Farito, fons arcuati, fons luponis, fons rigum, fons montium, fons centorum, fons in capite Monoculae, fons Vallis Montis Alis actentur per Commune, & expensis Communiis ubi indiget allargentur, remurentur, & reparentur, sic & taliter qd in

q in quolibet dictorum fontium semper sint aqua ad abundantiam cuiuslibet eunti ad ipsam fontem pro personis, & bestiis, & actentur etiam viae euntes ad dictos fontes, & spatia ante ipsos fontes, & semper dicta via, & spatia requirantur per syndecum Communi semel in anno, & si quis occupauerit de dictis vijs, & spatijs fontium in xx. sol. Communi puniatur, & ad predicta omnia & singula per complenda, & facienda tamen de fontibus quam de vijs, & spatijs ipsorum nostri Communi sollicitè intendat qui libertatem habeant dictas fontes actandi, allargandi, remunerandi, & reparandi facere expensis dicti Communi prout eis videbitur sub pena praestiti iuramenti, & pro quolibet de qua distulerit, seu steterit pro predictis habeat à Communi sol. 11. & quod nulla mulier audeat lavare pannos nec aliud turpe facere ad dictos fontes pena xx. sol. & positis à quolibet accusari.

De aqua pluuiali extra Civitatem peradiacentes arcenda, & capienda.

Rubrica 56.

Statuimus, ut via nostri territorij conferrentur in bono statu, qd unusquisq; adiacens, seu tenens possessiones, & terras iuxta vias communes non sibi territorij teneantur, & debeant aqua pluuialis fluere per stratas, & vias aqua illa arcere, continere, & capere, & supra se, & possessione sua recipere prout solitum, & consuetum fuit, vel per superstites viarum illius contrata ordinati & iniunctum fuerit, ita qd aqua fluens vias non diripet, nec fossos in medio ipsarum via faciat, & qd vias nunc reperiuntur deuasata, disrupta, & defossata reparentur, & reaptentur in promissione, & ordinatione dictorum superstitum qui inquirere teneantur, & debeant vinculo iuramenti vias suas contratae cui prapropii, & per Cōe deputati fuerint, & qui contrafecerit soluat pannum xx. sol. & tandem ad reapiendum cogatur prout Potestati, & superstitibus predictis aquam usum fuerit.

De non conducendo, nec deriuando aquam pluuialem extra locum consuetum, & debitum. Rub. 57.

Ordinamus, & statuimus, qd nemo de nostra Civitate, vel habitans

LIBER

in ea audeat, & presumat ducere, vel conducere, seu duci, vel conducere aquam pluuiam intus, & extra civitatem nec illam extrahat de cursu suo, nec letamen congregare, & coadunare in vijs publicis, & spatijs Communi pœna 5. sol. Communi applicandorum, & possit a quolibet accusari & lucretur medietatem pœna.

De non permutando viam absq. licentia. Rub. 58.

Item statuimus, q. nullus de hac Civitate vel habitans in ea audeat, vel presumat mutare aliquam viam communem vicinalem, nec canzaro- lam sine licentia superstitum viarum consilij, & vicinorum per superstities iuxta vias, & contrafaciens in 100. sol. Communi applican. de facto puniatur, & sine processu.

De vijs vicinalibus, & canzarolis intus & extra civitatem. Rub. 59.

Item statuimus, q. omnes viae vicinales, & canzarola intus, & extra sint, & esse debeant ampla, & larga largitudo in se porta superioris, siue à capite, & debeant requiri, altari, & terminari per superstities viarum, & officialem Communi eo tempore quo altantur, & terminantur alia via Communi extra civitatem, & si aliquis adiacens dictas vias non ap- tauerit, & disgombraverit in tempus, & terminum ei datum per supersti- tes, vel officialem dicti Communi solvat bannum 100. & sol. & dicti su- perstities, & officiales teneantur ire ad petitionem cuiuslibet conquerentis ad locum ubi fuerit querela.

De terminis viarum intus, & extra civitatem.
Rubrica 60.

Ordinamus, & statuimus, q. termini viarum intus & extra civitatem immittentur sicut, & stare debeant in provisione, & ordinamento supersti- tum viarum qui teneantur quolibet anno iuxta formam nostrorum statuto-

QVINTVS

statutorum vinculo inamenti, & pœnis alias inflictis congruis temporibus ire ad terminandum vias communes, & vicinales, & immutare termi- nos apparentes, & q. tenentis, & possidentis iuxta ipsas vias debeant ip- sas vias bene, & commodè aptare prout per ipsos superstities fuerit termi- natum infra terminum per ipsos statutum, & praefixum, & terminos illa- sos conservare. Et contrafaciens pro quolibet & qualibet vice xl. sol. solvere teneantur, & officialis Communi teneantur vinculo inamenti ire cum dictis superstitibus ad ipsorum requisitionem, & lucrentur medietate- tem pœnarum inter omnes proportionabiliter applicandarum, & si dicti superstities in praedictis exequendis aliquid contra aliquem dolo, & non iu- riddicè fecerint, & commiserint pro quolibet, & qualibet vice pro pœna, & banno x. sol. solvere teneantur sine remissione nostro Commu- ni applicandas.

Quod quilibet teneatur aptare viam ante domum suam, & stratas mundare. Rub. 61.

Item statuimus, q. omnes homines huius nostra civitatis, & habitantes in ea iuxta stratas publicas communis vicinales intus civitatem teneantur, & debeant ante domum suam vsq. ad medietatem stratae, & via bene apta- re, & aptare in provisione superstitis viarum pœna & banno x. sol. nec non illam debitis diebus, & congruis temporibus mundare pœna v. sol. Po- testas, & superstities qui pro tempore fuerint teneantur praedicta observari facere vinculo eorum sacramenti.

De tenendo disgombratum ante domum. Rub. 62.

Item statuimus, q. omnes homines habentes domos iuxta vias, & stratas Cuius intra civitatem teneantur, & debeant ante domum suam disgombrare, & in ea bona non projicere, nec retinere immunditiā nec letamen, seu aliquid aliud per quod posset via, seu strata quomodolibet impediri congregare, & coacervare, & contrafaciens solvat pro pœna & banno qualibet vice sol. 2. & nihilominus removere teneantur, quod si non fecerit solvat duplum

Mm 3 eius,

eius, q̄ supradictum est toties quoties, & Potestas vinculo iuramenti saltem semel in mense inquisitionem facere teneatur de predictis. Volumus tamen, q̄ ligna grossa liceat apportare facere in stratis in locis congruis, & cōgruo tempore arbitrio, & discretione Rectoris, & Dominorum quinque de Credentia, & aliter non.

De letamine terreno non tenendo in stratis, & vijs publicis.

Rubrica 63.

Item statuimus, q̄ nulla persona cuiuscūq̄ conditionis, status, & preminetia fuerit possit, vel audeat tenere in stratis, & vijs publicis, nec in aliquo munditiā aliquā, nisi solam per unam diem, & si infra illam diē non asportauerit, & asportari fecerit, & licentiā à Rectore, & DD. Prioribus de pluri tempore non habuerit cadat in penam quinque sol. pro qualibet vice Cōi applican. Et si fuerint vinacia, & vuarum graspe tēpore vindemiarum quilibet teneatur asportari facere infra tres dies sub eadem pēna ut supra applican. & officiales obseruari faciant sub pēna sol. xx. sibi de eorum salario auferenda.

De immunditijs non prōiciendis in platea, vijs, & alijs locis publicis. R. 64.

Item statuimus, q̄ nulla persona ponat, vel projiciat, ac ponit, & projici facere aliquod letamen, lutum, putredinem, vel aliquas immunditias cuiuscūq̄ generis sint in platea, splateis, stratis, & vijs publicis Cōis, seu vicinalibus pēna v. sol. Cōi applicanda, & removere teneatur sub dicta pēna toties, quoties, & vice qualibet.

Quod quilibet teneatur mundare diē sabbati ante domum suam. R. 65.

Ordinamus, & statuimus, q̄ quilibet à Calen. Mensis April. vsq̄ ad Calen. Octobris ad mandata, & bannimenta nostri Potestatis teneatur, & debeat diē sabbati ante domū suā mundare vsq̄ ad mediam viam, seu stra-

statam, & contrasaciens cadat in penam v. sol. Communi applican. Et Potestas, siue officialis inquirens lucretur quartam partem pēna: dum tamen bannimenta fieri fecerit diē precedenti aliter non. Saluo q̄ in diebus sollempnibus Paschalibus Resurrectionis, & Penthecostes, Natiuitatis, & Corporis Christi, & festiuitatum Beate Virginis etiam non factis bannimentis unusquisq̄ mundare debeat diē precedenti ante domum suam sub dicta pēna, ut supra applican. Et si dictus Potestas dicto tempore bannimenta huiusmodi fieri non fecerit soluat de suo salario sol. xx. qualibet vice. In alijs veratē temporibus remittimus arbitrio prefati Potestatis, qui prout occurrerit providere habeat cum cōsensu Dominorum Priorum quinque de Regimine, seu Credentia.

Quod versatorium, siue aquarium non discurrat in stratas, & vias publicas, nec vicinales, & de aqua, & immunditijs non prōiciendis. Rub. 66.

Ordinamus, & statuimus insuper, q̄ nulla persona cuiuscūq̄ conditionis existat, habeat, vel teneat versatorium, aquarium, siue secliarum super viam publicam, ex quo aqua immunda, vel immundities aliqua decurrat in viam publicam nostrā (sic) nec aquam putridam, vel immunditiam aliquam projiciat per fenestras, nec per hostia in viam publicam, & contrasaciens soluat pro banno sol. v. Communi applicandos, nec etiā projiciat aquam claram per fenestras, vel hostia nisi prius egrediatur hostium, vel fenestram cum persona: ita quod videat transeuntes pēna solidorum v. ut supra applicanda si aliquem non balneauerit, si autem balneauerit cadat in penam x. sol. applicandam ut supra, & in omni caſu teneatur ad damnum, & interesse partis, & etiam caput familia teneatur pro quolibet de familia sua ad pēnas predictas, & interesse predictum.

Quod latrina, siue necessaria, & cloaca non discurrant in viam publicam. Rub. 67.

Item statuimus, q̄ nulla persona audeat tenere latrinas, siue necessa-

ria,

ria, nec cloacas in domo sua, vel infra domos suas per modum talem quod putredo, vel immunditia discurrere possit in viam publicam, vel per aliquem locum tendentem, seu correspondentem in viam publicam, & si cōtrafecerit cadat in pœnam xx. sol. Communi nostro applicandam. Et nihilominus compelli possit, & debeat per superstites ad reaptandum, & reapari faciendum ita, & taliter, quod putredo, & immunditia exire non possit in viam publicam.

Quod necessaria, sedilia, siue latrina sint coperta, & non discurrant in viam publicam, & non exeat, nec spurent in domos vicinorum. Rub. 68.

Item statuimus, quod sedilia, siue latrina ubicūq; facta sint in nostra sint, & fiant coperta, & absconsa ita & taliter, quod publicè non appareant, nec videri possint per euntē per viam, nec etiam putredo eorū quoquo modo ad viā perueniat, & contrasaciens soluat pro bāno nostro Cōmuni sol. xx. & quod nemini liceat inter se, & consortem, siue vicinū suū habere, & tenere sedile, siue latrinam aliquam quā sint cooperata, & absconsa, itā, & taliter, quod putredo, & immunditia exire, & spūare non possint in domū consortis, siue vicinū sui, nec liceat alicui dicere quod illa putredo cadat, & vadat in domum suā sub pœna predicta ut supra applican. Volentes etiam, quod omnes viaciola, siue antronella in quibus cadit aliqua putredo, vel discurrunt aliqua sedilia, latrina, vel cloaca claudatur de muro taliter, qd putredo vel immunditia illa non possit peruenire ad vias publicas, & contrasaciens cadat in pœnam predictam, qua omnia sint in prouisione superstitum viarum.

Quod sedilia, siue latrina non sint, & fiant in muris, & mœnijs Communis. Rub. 69.

Item statuimus, ne muri, & mœnia Cōis debilitentur, & ex latrinarum putredine fastidiosus odor nascatur, qd nemini tenenti appodiatum super

per muris, & mœnijs Cōis liceat habere, & tenere latrinas, sedilia, & necessaria super muris, ac mœnijs Cōis etiā qd putredo exeat extra ipsos muros, & mœnia sub pœnis predictis, & in prouisionibus predictis.

De non faciendo bifernos, seu balconos ligneos, nec aliquod adificium in muris Communis. Rub. 70.

Statuimus, qd nullus, seu nulla de dicta Civitate audeat, nec presumat facere, habere, & tenere in muris, & mœnijs Cōis circū circa dictam Civitatem aliquos bifernos, balconos, edificia, bardonos ligneos, nec trabes ab extra in dictis muris retinere, & immittere pœna & banno 100. sol. Cōi ipso facto applicanda quicūq; in presentiarum dictos bifernos, & alia sint ut supra adificatos, seu adificata habet, tenet, ac retinet, & infra xv. dies a die confirmationis, & publicationis presentium statutorum, vel alsem infra decem dies postquā sibi mandatum fuerit per nostrum Rectorem, vel superstites viarum non leuaverit, & destruxerit, ac demolierit incidat in pœnā predictam centum sol. ut supra absq; processu Communi predicto applican. & qd nullus, ac nulla habeat, vel habere debeat in muris predictis tempore alicuius suspicionis, & guerra aliquam fenestram nisi pro luce tantum ad modum, & instar balisteria longam vno latere, siue cantono tantum, & largam solummodo media testa similis cantoni, & qui aliquam haberet eam recludere, & mutare debeat intus & extra ad paritatem grossitudinis muri, & sicut murus est grossus, itā muretur infra quintam diem postq; sibi mandatum fuerit per Rectorem, siue per superstites predictos, & minus arbitrio ipsorum considerata temporum qualitate, & conditione, & qui contrafecerit in predictis, vel aliquo predictorum in centum sol. ut supra puniatur, & sicut murus predicta facere teneatur, & Potestas, seu Rector dicta Civitatis vinculo iuramenti, & pœna 100. solidorum semel ad minus tempore sui officij teneatur de predictis inquirere, & superstites predicti teneantur quolibet mense ire ad videndum, & perquirendum si secus fieret, & denunciare officialibus Cōmunis pœna centum sol. & vinculo iuramenti.

LIBER

rum quoties erit expediens fieri faciat dictos fontes altari, & remundari ut supra in precedenti statuto, ita quod aqua dictorum fontium sit semper pura nitida, & clara penitus manuteneatur.

De pena turpantium, & sedantium aquas fontium. Rub. 75.

Ordinamus, & statuimus, quod si quis, vel si qua deturpauerit non tamen sedauerit aquam fontium soluat bannum 100. sol. Si vero sedauerit soluat bannum x. lib. Si vero canem, seu quiuis cadaver animalis mortui in dictos fontes malitiose inmisit soluat bannum xxx. lib. Et in omnibus casibus predictis quilibet possit esse accusator, & teneatur secretus si voluerit & sibi credatur cum dicto unius testis fide digni, & lucretur quartam partem pœna, & Potestas inquirere, & procedere debeat in premissis summarie ad petitionem tam superstitum, quam alterius, & lucretur quartam partem supradictarum pœnarum, & in omnem euentum, & in quo libet predictorum casuum cogat contrafaciens ad reaptandum, & remundandum fontes predictos, & predictum, & statutum esse ut supra in supradictis fontibus illud idem statutum esse intelligatur in ceteris fontibus positis in districtu dicta civitatis, & contrafaciens puniantur in medietate dictarum pœnarum singula singulis referendo.

De pœna lauantium iuxta fontes per decem cannas. Rub. 76.

Item statuimus, quod nulla persona masculus, vel femina lauet, ac lavare debeat pannos, nec caldarium, ac focarium facere, & retinere pro pœna lauandis iuxta fontes per decem cannas circum circa fontes pœna, & banno v. sol. Communi applicandorum cuius pœnae quartam partem lucretur accusator, & teneatur secretus, seu officialis inuentor.

De pontibus construendis, seu reparandis. Rub. 77.

Item statuimus, quod pœna qui adesse, & fieri soliti sint, & construere, ac fieri de nouo

QVINTVS

de nouo necesse fuerit in territorio, & districtu Civitatis Montis Alti tantum, & vijs publicis, quam vicinalibus construuntur, & reparantur suis congruis temporibus, quoties expediens fuerit in provisione superflui viarii tam per Cœ nostram Civitatis ubi onus reparandi spectat ad ipsum Cœ, quam per adiacentes rivorum, & viarum ubi onus reparandi ad ipsos adiacentes spectat, ita quod Cœ nullum patiatur detrimentum, & quod adiacentes viarum, ut consuetum est, teneantur, & debeant in provisione predicta suo congruo tempore pontes in vijs construere, & reparare, & fissos iuxta limites, & subius pontes cavare, ita quod aquam supportent, & via non inundentur, & deuascentur, & contrafaciens soluat pœnam xx. sol. & ad refectionem confringantur per nostrum Præstem tam ad petitionem superflui quam cuiuscumque alterius, & lucretur medietatem pœnarum, & nihilominus euntes personaliter, vel cum bestiis per campum eius cuius defectu via erit deuasata non teneantur ad pœnam.

De pœna dirumpentis pontes, seu ligna, & trabes auferentis, & remonentis. Rub. 78.

Item statuimus, quod si qua persona diruperit, seu deuasauerit aliquem pontem, seu bgnum, vel trabem abstulerit, vel de loco suo amoverit, seu removerit incidat in pœnam ipso facto centum sol. & nihilominus ad refectionem, & ad aliud interesse Civis, quam particularium non teneatur. Et quilibet sit accusator, & teneatur secretus, & lucretur quartam partem pœna, & ei credatur cum dicto unius testis fide digni, & aliam quartam partem lucretur officialis executionem faciens.

De pœna retinentium capras in districtu Montis Alti.

Rubrica 79.

Cum retinere capras in territorio, & districtu Montis Alti non minus habere.

Non

LIBER

De pœna corruppentium, vel disrumpentium muros Communis, vel ali-
quod accipientium ex eis. Rub. 71.

Pro conseruatione murorum publicorum nostri Cōis, statuimus, quòd
nulla persona audeat, vel presumat corrumpere, seu disrumpere, ac aliter
et alio modo demoliri muros Communis ubicūq; sint, et reperiatur con-
structi nec de eis, vel ex eis lateres, seu lapides cadi facere, nec directè
vel indirectè dilamare, et in terram projicere, vel ex dictis muris aliquid ac-
cipere pœna et banno 100. sol. si non asportauerit, sed si asportauerit ul-
tra dictam pœnam puniatur pœna furti pro modo valoris lapidum exporta-
torum. Item quod nulla persona in et super dictis muris publicis ponat, nec
spandat, ac ponere, et spandere debeat pannos, vel ficos ad siccandum,
vel aliquod simile pœna quinque solidorum Communis de facto applicando-
rum.

De non occupando carbonarias, nec reali, nostri Communis.

Rubrica

72.

Item statuimus, quòd nulla persona occupet, nec occupatum detineat
de carbonarijs, splatys, realis, et alijs rebus nostri Communis, tam intus,
quàm extra Civitatem, et qui contrafecerit soluat bannum 40. sol. et occu-
patum, et apprehensum relaxet, et restituat, et supersites viarum te-
neantur, et debeant vinculo iuramenti, et pœna predicta diligenter inqui-
rere super pramis, et contrafaciens, et detentor bona fide, et sine
fraude denunciare nostro Reetori, qui teneatur predicta obseruari face-
re vinculo iuramenti.

De fontibus Communis aptandis

Rub. 73.

Item statuimus, quomnes fontes Communis Montis Alti qui sunt
murati et quibus singulis horis aqua sumitur, videlicet Fons Ar-
censis, fons Luponis, fons Arrigi, fons Montis, fons Fageti,

qui

QVINTVS

qui non essent benè aptati, seu quoties aptati, reaptati, vel remundati con-
tigerit, et necesse fuerit debeant reaptari in prouisione supersitam viarum
sumptibus Communis, et prout ipsi supersites omnium terzeriorum si-
mul, et diuisim quilibet in suo terzerio ordinauerint si aliter per Commu-
ne prouisum specialiter non fuerit, ita q; sufficienter omnitempore aqua
abundanter habeatur, ceteri verò fontes in districtu dicta Civitatis positi,
murati, vel non murati, reaptati, et remundati debeant per quindecim vi-
cinos de proximioribus adiacentibus dictis fontibus, qui proximiores vici-
ni cogantur per nostrum Reetorem ad reaptandum dictos fontes pœna cō-
trafaciens x. sol. Comuni pro medietate, et altera accusatori applican-
da, et dicti supersites, et Reetor predictus teneantur vinculo eorum
iuramenti predicta obseruari facere, necnon spatium fontium require-
re, et à nemine occupari permittentes, et super pramis vigiles esse, et
lucrentur medietatem dicta pœna si denunciauerit Reetori.

De non mittendo vas turpe in fontibus.

Rub. 74.

Item statuimus, quòd nullus, seu nulla de dicta Civitate, vel in ea habi-
tans audeat, vel presumat immittere aliquid turpe vas ad motum, seu ut
ut vulgo dicitur a ritenere in dictis fontibus muratis nostre Civitatis, nec in
banco, seu intus ipsorum fontium pedes, nec pannos alluere, seu lauare,
nec iuxta ipsos fontes aliquam turpitudinem facere, et contrafaciens
soluat bannum vice qualibet decem solidorum ipso facto cuius ban-
ni medietas sit Communis, et alia accusatoris, et talis accusa-
tor teneatur secretus. Si verò aliquis, seu aliqua in dictis fontibus
vas non turpe, sed aliquod vas ligneum, bariles, vel tinas quo-
modocunque retinuerit in dictis fontibus, videlicet intus soluat ban-
num quinque solidorum. Si verò in banco solidos duos, ut su-
prà applicandos, et Potestas vinculo iuramenti super pramis in-
quirere debeat, et dicti supersites similiter vinculo iuramenti eo-

LIBER

nis quàm retroctis temporibus multò plus damnosum, quàm utile experientia doceat, & demonstret tunc, quòd huiusmodi animalium genus praeter ceteris sui natura in damnis inferendis maximè est satis prouum. Tum quia territorium dicta Civitatis arbutis, sapibus, & pascuis idoneis, & ad retinendum accommodatis euidenter careat propterea hac perpetua, & inuolabiliter obseruanda lege, prout alias statutum, & decretum fuit confirmando. Statuimus, quod nemo de dicta Civitate, vel habitans in ea audeat, vel praesumat aliquo quascumque colore retinere, vel retineri facere unam; vel plures capras in dicta Civitate, territorio, & districtu, & qui contrafecerit soluat ipso facto, & sine processu vice qualibet centum solidos. Et nihilominus teneatur capram, seu capras extrahere, & remouere nisi aliqua ugens causa, & euidentis necessitas ad retinendum urgeret quod tunc, & eo casu unam tantum retinere possit, & valeat, & non plures, & cum licentia tamen Potestatis, Priorum, & specia- lis consij dicta Civitatis, & cum temporis praefixione, & limitatione.

De pena tenentium pecudes intus Civitatem Montis Alti extra
stabulum. Rub. 80.

Item statuimus, quod quicumque retinuerit, aut retinere voluerit pecu- des intra Civitatem Montis Alti illas retinere debeat de die, vel de nocte in stabulo, & non extra tã ad mungendum, vel aliter, & alio modo ad quiescendum, & morandũ. Et si dictæ peces de inuenta fuerint per aliquem nostrorum officialiũ, vel eis probata fuerint per unũ testẽ fide dignum eũ accusatore stare, vel moram trahere, aut stetitisse, vel morã traxisse in stratis, & spatijs, siue spatijs, tã portarum, quàm aliorum locorum intra dictam Civitatem extra stabulum de die, vel de nocte, ut supra ipso facto sine remissione de minus ipsarum omni tempore soluat penam decem solidorum. In platea vero, vel ante Ecclesiam Sanctæ Mariæ ad collem intus dictam Civitatem existentem, tã superius, q̃ inferius soluat penam duppli, quarum penarũ quarta pars sit accusatoris si aderit, vel officialis inventoris, & aliqua sint no- stri Communis. Volumus tamen eum posse procedi ad accusam, seu querelam alicu-

QVINTVS

alicuius nisi infra unam diem immediate sequentem à die, seu nocte com- missa pena, & non ultra, & quilibet possit esse accusator, & teneatur secretus.

De pena retinentium tã pecudes ad mungendum, quàm porcos ad comedendum ante domum. Rub. 81.

Statuimus insuper retineat, ac retinere debeat, ac possit pecudem ad mungendum, & porcos unum, vel plures ad comedendum in stratis publi- cu, vel ante domum suam quocumque tempore, & qualibet parte anni de die, vel de nocte, & contrafaciens soluat penam 5. sol. ut supra in precedenti statuato applicari. Et quilibet possit esse accusator ut supra, & quod in omni casu presentis, & precedentis statutorum caput familia teneatur pro quo- libet de familia.

De pena porcorum discurrentium per Civitatem Montis Alti. Rub. 82.

Ordinamus, & statuimus, quod nulla persona cuiuscumque conditionis exi- stat, possit, vel audeat tenere porcos euntes, vel discurrentes per Civitatem Montis Alti, vel illos ligatos tenere ante hostium domus extra, vel non ligatos sub pena cuilibet contrafacienti duorum solidorum pro qualibet vice, qua contrafactum fuerit, cuius pena medietas Communi applicetur, & alia medietas officiali exequenti, & inuenienti. Et si continge- ret aliquem porcum, vel porcã euntes, & discurrentes intra Civitatem predictam interfici, vel aliter ledi ab equo, cane, vel alio animali quadru- pede, vel ab aliqua persona non tamen dolo, & lata culpa, seu malitio- se damnum passus omni legem careat auxilio.

Quod tenentes pecudes, & cetera animalia gabella subiaccientia sol- uant gabellam. Rub. 83.

Statuimus, quod terrigena tenentes pecudes, & porcos in Civitate, & territorio Montis Alti de quibus non sit soluta gabella alias pro anno prate-

rito, & dictas pecudes, & porcos quocūq; modo alienauerint, quod solūti, & soluere debeant Gabeliam prout eis ordinatum fuerit per Commune dicta Civitatis etiam quod pro toto anno in dicto territorio non retineant in totum, vel in partem, seu prorata temporis, & prout eidem Communi, & speciali Consilio videbitur, & placebit. Quam provisio nem extendi volumus ad forenses quocunque tempore conducentes hac, & alia animalia in dictam Civitatem & territorium. Et quod forenses retinentes sua animalia in dicto territorio ultra tres dies soluere teneant per Gabeliam predictam modo, & forma predicta in contrarium quibuscunque non obstantibus.

De pena facientis corruptum, seu plangitum per stradas dum cadauer defertur ad sepulturam. Rub. 84.

Quia satis inurbanum & immodestum est super cadauer, seu corpus mortuum corruptum facere, seu plangere alta voce. Statuimus, qd nemini de cetero liceat in Civitate Montis Alti postquam corpus extractū fuerit de domo, & portatur ad Ecclesiam corruptum leuare, seu alta voce plangere, ac flere, tam in ipsa Ecclesia, quam in stratis sub pena x. lib. de facto per quemlibet masculinum, seu feminam incurrendam, & Communi applicandam, & ad probationem contrauentionis sufficit dictam unius testis fide digni. Et qd in huiusmodi casu Potestas noster procedere possit, & debeat ex suo officio, & contrafacientem in pena predicta punire post lapsum nouem dierum a die funeris de mortuo celebrati.

Quod forenses non laborent in territorio Montis Alti non seruata certa forma. Rub. 85.

QVAMVIS homo homini praesto esse debeat, & in alium largitate uti, ac munificentia decens sit. Attamen in republica pro ipsius conseruatione decentius est publicum, ac multorum commo-

dum omni priuatorum commoditate reiecta attendendum esse eorum magis, qui extra ipsam rempublicam militant, & alteri subsunt. Nec esse laudandum de proprijs reipublica filiorum manibus lucri occasionem auferre, & non suis tribuere. Quum itaq; experientia docuerit, & quotidie doceat laboratores pradiorum forenses in territorio Montis Alti retinuisse, & in futurum retinere ad nostrorum laboratorum terrigenarum emulacionem pradia ipsa, & illorum culturam conducentes satis perniciosum vndiq; esse comperuit, & iactura in populo non modica dinoscatur sitq; in spectis bonis, & iustis rationibus super inde summo studio providendi. Ideo hac perpetua, & inuolabili valitura lege statuimus qd de cetero nullus forensis, & onera realia, & personalia non supportet, & Communi Montis Alti prout alij nostri terrigena in obsequijs non respondeat a quoquam in labore pradiorum unius, vel plurium territorij dicta Civitatis recipiatur: Nec dictus forensis audeat, ac presumat quomodocunque nec ut partiarius colonus, inquilinus, neque ut conductor directē, vel indirectē laborare, ac laborari facere in dicto territorio aliqua pradia secularia, seu prophana sub pena decem Ducatorum Auri Camera Apostolica pro medietate, & altera Communi predicto de facto, & sine processu, & diminutione aliqua applicanda, & per nostrum Potestatem exigendam pro quolibet locante, & locatario colono, seu conductore, ut supra, & qualibet vice. Et noster Dominus Potestas ad petitionem cuiuscunque publicē, vel occultē referentis, seu querelantis procedere teneatur ut supra, & Generali Curia renunciare sub eadem pena ut supra applicanda, & de suo salario tam ante, quam post tempore sindicatus retinenda. Et teneatur fideiussores idoneos prestare de parendo mandatis dicti Communitis, & Curia ipsius, & de supportando onera, & impositas Communitis, & de soluendo omnes, & quascunque penas pecuniarias pro tempore sui incolatus incurrendas, & nostro Communi Civitatis Montis Alti applicatas, & applicandas, & si talis forensis laborator, colonus, inquilinus predictus pradia non seruauerit, expellatur, & expelli

LIBER

debeat per Dominum Potestatem, & Priores à dicta nostra Civitate & eius territorio cum tota familia si cum ea venerit ad laborandum alias solus, & sine pœna, & banno de facto per omnem modum, & viam quibus se prædictis Potestati, & Prioribus visum fuerit appellatione, & alijs quibuscumque, in contrarium facientibus non obstantibus :

De non rumpendo linum intra Civitatem Montis Alti, nec extra eam in carbonarijs, & iuxta mœnia, & de non ingorgando linum, seu canipam in gurgitibus iuxta Civitatem prædictam.

Rubrica 86.

Statuimus, & ordinamus ad remouendum omnem malum factorem, & aeris infectionem provenientem ex lino rumpendo intra Civitatem & iuxta eam quod nulla persona de cætero audeat rumpere linum, seu canipam tam intra Civitatem, quam extra in carbonarijs Communis dictæ Civitatis & intra spatium prædictum circum circa sub pœna x. sol. Comuni prædicto applicanda pro quolibet contrasfaciente, & qualibet vice, & nihilominus macinulas removere teneatur toties quoties fuerit contrauentum, & procedi possit per Potestatem, & Vicarium tam per inuentionem quam relationem cuiuscumque, & credatur cuiuscumque, referenti cum vno teste fide digno. Itemque nemo ingurgitare debeat linum, seu canipam in gurgitibus, seu pantanis ubicumque, existentibus iuxta Civitatem prædictam per medium miliare, sed macerare debeat à longè sub iam dicta pœna, & modo prædicto.

De Gabella tracta, & modo exigendi eam, & pœnis fraudantium:

Rubrica 87.

Antiquam nostræ Civitatis Montis Alti legem, & observantiam super Gabella tracta prosequentes congruum esse censuimus tum publicæ tum privatae utilitati inspecta in presenti statutorum novorum renouatione, ac compilatione omni studio, & diligentia illam esse repilogandam inter alia

&

QVINTVS

& attendendam quapropter quum non sit ab aequitate alienum quod extrahentes granum, seu frumentum, seu quouis aliud bladi, seu aliarum rerum in pondere, & mensura consistentium, & consilii solitarum à nostra Civitate Montis Alti, & eius territorio, ut aliquid in nostro Communi soluant, & relaxent. Statuendum esse duximus quod de cætero tam terrigena, seu municipales dicti Communis, quam forenses coloni, inguluni, seu laboratores terrarum, seu pradiorum territorij dictæ Civitatis & dictorum pradiorum domini cuiuscumque, gradus & conditionis existant extrahentes aliquod genus frumenti, bladi, vini, olei, & aliarum rerum, ut pramittitur, & infra describetur soluant, & solvere debeant Cui Civitatis Montis Alti, seu alteri deputato, seu conductori dicti Communis modo, & forma inferioris descriptis, & annotatis, videlicet

pro singulo quarto bladi.	bol.	1
pro singulo barile vini.	bol.	1
pro salma musti.	bol.	1
pro qualibet caldarola olei.	den.	8
pro quolibet rubo lini, seu canipe.	bol.	1
pro quolibet libra lana.	den.	2
pro quolibet rubo casei.	bol.	2
pro qualibet salma simule.	bol.	1
pro alijs rebus similibus arbitrio Dominorum Priorum secundum consuetudinem, scilicet hæcenus servatam quam in omnibus similibus observari mandamus.		

Et si aliquis vel aliqua aliquid de prædictis extraxerit non soluta Gabella, seu tracta huiusmodi incidat in pœnam pro quolibet, & qualibet vice x. lib. den. ipsos facti, & minorem habito respectu ad rem extractam secundum taxam ut supra factam super singulis rebus. Et si terrigena, seu habitans ac moram trahens in Civitate Montis Alti de prædictis vendiderit, & e mentem ante traditionem rei vendita non docuerit, & Gabellam non retinuerit, & illam infra dictam diem conductori, seu alteri deputato non assit.

LIBER

assignauerit incidat ipso facto in pœnam 40. sol. pro medietate dicto Cœmuni, & altera ultra Gabellam solui debitam conductori applicandam, & per Potestatem exigendam, & liceat cuiuscq. conductori dicta gabella non seruatis predictis rem in fraudem extractam retinere, & retineri facere per se, vel officialem, & alium tam pro pœna quàm pro gabella, & lacretur medietatem pœna: dumtamen ante extractionem non sit certificatus, ut supra, volumus tamen qd. præsens dispositio gabella non vendicet sibi locum in illis personis, quæ portauerint fructus cuiuscq. generis ad vendendum in dictam Civitate quibus liceat reportare, & extrahere quodcūq. de predictis subiacentibus gabella abq. solutione, tam Gabella quàm pœna, si rem quæ extraxerit, & extrahere contigerit cum re, seu rebus, seu de illis quas portauerint ad vendendum cambiaverint, seu permutaverint prout in statuto Quinto huius libri Extraordinariorum sub R. ub. de hac materia loquẽte latius continetur sub pœnis in eo contentis hic habitis pro repetitis si fuerint ab aliquo molestati, seu impediti.

Tauola sopra il fare del Pane.

<i>A carlini 10. il quarto del Grano</i>	<i>à carlini 20</i>	<i>lib. 1 onc. 11</i>
<i>si dà di pane lib. 3 onc. 10</i>	<i>à carlini 21</i>	<i>lib. 1 onc. 10</i>
<i>A carlini 11 lib. 3 onc. 5</i>	<i>à carlini 22</i>	<i>lib. 1 onc. 9</i>
<i>A carlini 12 lib. 3 onc. 2</i>	<i>à carlini 23</i>	<i>lib. 1 onc. 8</i>
<i>A carlini 13 lib. 2 onc. 11</i>	<i>à carlini 24</i>	<i>lib. 1 onc. 7</i>
<i>A carlini 14 lib. 2 onc. 8</i>	<i>à carlini 25</i>	<i>lib. 1 onc. 6</i>
<i>A carlini 15 lib. 2 onc. 6</i>	<i>à carlini 26</i>	<i>lib. 1 onc. 5</i>
<i>A carlini 16 lib. 2 onc. 4</i>	<i>à carlini 27</i>	<i>lib. 1 onc. 5</i>
<i>A carlini 17 lib. 2 onc. 3</i>	<i>à carlini 28</i>	<i>lib. 1 onc. 4</i>
<i>A carlini 18 lib. 2 onc. 1</i>	<i>à carlini 29</i>	<i>lib. 1 onc. 4</i>
<i>A carlini 19 lib. 2 onc. 0</i>	<i>à carlini 30.</i>	<i>lib. 1 onc. 3.</i>

Liber Quintus, & Vltimus feliciter explicat.

Supra scriptas Leges Municipales Terra Montis ALTI, quibus litum, atq. disceptationum controuersia auferantur, iustitiarq. bus fundamentis nixa, unicuiq. jus suum tribuens, custodiatur, summo studio, prudenterq. conscriptas, cum mandato nostro eas viderit Dominus Virgilius Sonantius Reatinus Auditor noster in Cuiuslibet, fidei, & probitati eiusdem confidentes, easdem dummodo Sacris Canonibus non sint contraria, Ecclesiasticarq. libertatem minimè ledere videantur, & præterquam eiusdem Auditoris nostri manus cassas, & correctas, His nostris literis approbamus, confirmamus, auctoritatemq. nostram ad eiusdem Terra perpetuam tranquillitatem publicamq. utilitatem, & commodum, & ad iustitia cultum, robur plenaria firmitatis adiicientes, impartimur, perpetuisq. futuris temporibus in dicta Terra inuiolabiliter obseruari mandamus, citrà tamen præiudicium, & damnum Reuerenda Camera Apostolica. Contrarijs non obstantibus quibuscūq. &c. In quorum fidem &c. Dat. Macerata, in Palatio Apostolico die ix. Nouembris 1585.

Omissio sigillo † Illustriss. & Reuerendiss. D. Card. Gesual.

M: Passamontius V. Leg:

Virginus Sonantius Auditor:

Io: Baptista Piscius V. Cancell.

ALOYSIVS

Miseratione diuina Titulo Sancti Marci Presbiter Cardina
lis Cornelius S. R. E. Camerarius.

DILECTIS nobis in Christo Vniuersitati, & Homimbus Terra Montis Alti in Prouincia Marchia Ripari. Dilect. Salutem in Domino sempiternam. Consecutus Camera Apostolica erga suos & Sancta Sede subiectos benemerent & gratam semper & benignam se exhibere, & qua ad eorum commodum & utilitatem tendere dignoscuntur locorum, temporum, & hominum qualitate pensata, prout salubriter in domino conspiciit opportunum liberaliter impartiri. Sanè nuper nobis per D. Joannem Baptistam Casfruccium Procuratorem vestrum in Camera Apostolica exposito, quod cum quamplures tam dicta vestra Terra Montis Alti quam illius Territorij particulares persona etiam ex eorum propriis bonis fructus & redditus ultra eorum indigentiam percipere consueuerint & percipiant, quos si alius personis etiam conuicinorum locorum nullo fructus, seu per eorum indigentia paucos percipientibus vendere valerent, & ad effectum illos vendendi extra eorum Territorium ad Mercatum, seu Forum venale, non sine laboribus, & dispendiis se conferre coacti non fuissent, & tale Mercatum seu forum venale in dicta Terra seu prope illam habita desuper licentia facere valerent, ex iis profectò cum ex fructuum & reddituum huiusmodi aliarumq; rerum humano victui necessariorum venditione, emptioneq;, permutatione, seu contractione non modicam sentirent utilitatem, ex qua ipsas familiarq; suas commodius sustentare possent, non modo vestris, sed etiam vicinorum vestrorum comoditatibus imò necessitatibus plurimum consulere tur, iterq; omnibus illac habentibus securus redderetur. Ad Nos itaq; & Camera mediate persona dicti D. Ioannis Baptista Procuratoris vestri recursum habuistis propositionemq; seu petitionem hanc in eadē Camera similiter fieri curastis, huius sub tenore v3 Vniuersitate Terra Montis Alti concedi licentia faciendi Mercatū in dicta Terra cum exemptionibus solitis, & Camera beneuensis. Cui quidem propositioni tale fuit factum responsum v3 Ad D. de Casis citato Comiss. Successum pro parte vestra citato prius corā p3sato R. P. D. Ludovico de Casis Cam. Ap. Presiden. & Iudice ut supra deputato fuit nobis

humiliter supplicatū quatenus vestri huiusmodi opportunitatibus provide-
re dignemur. Nos igitur pramissa attentis, ac et ob gratā devotionis, &
fidelitatis obsequia quā erga sedem & Camerā pias gerere cōprobamini, Vos
speciali gratia & favore prosequi volentes. De mandato S. D. N. Papa
viva vocis oraculo super hoc nobis factū, & auctoritate nostri Camerariatus of-
ficij, ac ex antedicto decreto in eadē Camera matura deliberatione desuper
phabū factū, Vobis oībus & singulis vestrisq; successoribus quibuscūq; ut di-
ctum Mercatū seu forū venale singulis diebus Mercurij pīerq; in honorem
Dei feriatū, cuiusq; hebdomada, & tunc si feriatū fuerit die praecedenti nō
feriatū in dicta Terra Montis Alti, seu prope illā in loco arbitrio vestro cō-
modiori per Vos eligendo perpetuus futuris temporibus celebrandum cum ho-
noribus, oneribus, & privilegijs in similibus servari solitis & consuetis, libe-
re, licite, & impūnē cuiusvis superioris, aut alterius persona licentia desup
minimē requisita facere, habere, & celebrare, ac fieri, haberi, & celebrari
facere ad illudq; oēs & singula utriusq; sexus persona undecūq; confluent es
dicta die Mercurij cuiusq; hebdomada libere, licite, & ut supra accedere
inibiq; morari, vendere, emere, permutare, contractare, & negociare, ac de
rebus & bonis, ac fructibus, & redditibus alijsq; humano vītū necessarijs
& in similibus mercatū & Forū vendi, emi, permutari, contractari, & ne-
gociari solitis & consuetis, & prout cūlibet vestrum & iporum placuerit
disponere, ac inde cū alijs empirijs, & permutatīs, seu alias quolibet contrā-
ctatīs recedere libere & licite ut supra positis, & valeatis, dictaq; persona
respūe possint & valeant, licentiam, facultatem, & auctoritatem omnimo-
dā ēr ad instar aliarum similitum facultatū alijs quibuscūq; dicta Prouin'.
Marchia Ciuitatibus, Terris, & locis, per nos, & Camerā, seu et sedem
Apost. alijs quolibet concessarijs, & iuxta illarū formā, contentiā, & te-
norē harum serie damus, concedimus, & indulgemus. Sicutē propterea inhi-
bendo mādantes tā Marchia, q̄ aliarū quarūcūq; Prouinc. Ciuitatū, Ter-
rarū, Oppidorū, & locorū S. R. E. mediātē vel immediātē subiectōrū Vice
legatīs, Gubernatoribus, Locatēnitijs, Auditoribus, Pratoribus, Potesta-
tibus, Vicarijs, caterijs, Iudicētibz, & Officialibus quouis nomine nū-
cupatis Marecallis quoq; Barjellis, Exequutoribus, & Subexequutori-
bus, ac alijs iustitijs Ministris quibuscūq; necnon Communitatibus,
Vniuersitatibus, Collegijs, Capitulis, & alijs tam publicis, q̄ priuatis per-

sonis

sonis ad quos quomodolibet spectat, & spectabit in futurum, & quibus
praesentes nostrae litterae ostensa fuerint sub mille ducatorū auri de Camera per
quēlibet contraueniētē, & pro qualibet vice qua contraueniēt fuerit incur-
rētis & camera Apost. ipso facto applican. alijsq; arbitrio nostro penis quā-
tenus pramissa omnia & singula, ac praesentes nostras litteras ad vnguem ob-
seruent. Et ab alijs sub dictis penis obseruari mandēt & faciant cū effectu
Vosq; & personas praesatas super pramissis nullo modo vel obtentu molestent,
perturbent, impendant, vel remorentur, nec molestari, perturbari, impedi-
ri, vel remorari sub quouis praetextu faciant, vel pro posse sinant vel permit-
tant. Alioquin contra inobedient es pūitibusq; nostris literis & mandatis
hmoī non parentes ad supradictā ū penarū incurſus declarationem proce-
mus. Iteritūq; nihilominus, & inane quicquid secus fiet decernē. nō obstan.
pramissis ac constitutionibus & ordinationibus Apostol. statutisq; & refor-
mationibus Prouincialibus Sinodalib. & municipal. & alijs quibuscūq; in
ramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratū priui-
legijs quoq; indultis, bādimentis, ac proclamationibus editis, & alijs quibuscūq;
quomodolibet nuncupatis illis quolibet concessis, confirmatis, & innouatis,
etiam iteratis vicibus, necnon quibusvis licentijs, mandatis exequutiujs, &
alijs exequutionibus, ac bullettis, & cedulis pro quouis debito ciuili contra
vos ac alias personas praesatas seu illarum bona quacūq; ad Mercatum, &
Forum pīa pro tempore ut supra accedentes, & inibi pernoctantes, & cō-
morantes indeq; recedentes pro tempore concessis, & relaxatis, seu conced-
endis & relaxandis, necnon renunciationibus illorum, submissionibus, pa-
ctis, conuentionibus, instrumentis, initis & inuendis ēr apostolica auctori-
tate confirmatis, approbatis, & innouatis, seu confirmandis, approbādis,
& innouandis, quibus omnibus & singulis illorumq; totis tenoribus, ac si
praesentibus de verbo ad verbum inserti forent hac vice dūtaxat illis alias
in suo robore permanentis specialiter & expresse derogamus, & derogatū
esse volumus, & demandamus. Volumus autem per praesentem vestram con-
cessionem camera praefata seu illius appaltatoribus, vel subappaltatoribus
circa debita & iura cameraria necnon alijs vobis circumuicinis locis simile
indultum à Sede, vel camera habitantibus nullum prauicium sit vel esse
censeatur illatum. Quodq; ad Mercatum, seu forum huiusmodi frumē-
tum nullatenus deferre valeatis, seu vestri pradiū valeant.

IN QVORVM omnium, & singulorum fidem presentes nostras
fieri, & per nostrum dictaq; Camera Notarium infra scriptum subscripsi,
sigilliq; dicta Camera quo in talibus utimur, iussimus, & fecimus appen-
sione communiri. Datum Roma in Camera Apostolica die tertia men-
sis decembris sub Anno à Natiuitate domini Millesimo quingentesimo sep-
tuagesimo octauo indictione sexta Pontificatus Sanctissimi in Christo pa-
tris, & domini nostri domini Gregorij diuina prouidentia Papa X 2 1 1.
Anno septimo.

Visa Hie. Maceraten. Cam. Apost. presidens Decanus.

Visa Hie. Episc. Gatchin. Cam. Apost. Cler.

Visa Cas. Cam. Apost. Cler.

Visa Ant. M. Saluiatus Episc. Cam. Apost. presid. Cler.

Visa A. Spinola Cam. Apost. presid. Cler.

Visa Iul. Vuellius Cam. Apost. Cler.

Visa Ant. Causus Archiepisc. Corciren. Cam. Ap. presid. Cler.

Visa Franc. Bandinus Cam. Apost. presid. Cler.

Tydcus de Marchis.

NICOLO ARAGONIA VESC. DELLA RIPA
Gouernatore Generale della Prouincia della Marca.

SENDO NE state presentate in nome della Communità
della Terra di Monti Alto, le lettere Camerali intorno alla
particular concessione fattale del Mercato nel giorno di Mer-
core ogni settimana, con la solita, & consueta franchitia,
& asiderando noi per esecuzione di dette lettere siano con quel debito mo-
do riceuute, & offeruate nel nostro Gouerno. In virtù delle presenti ordi-
niamo, & comandiamo à tutti Podestà, Priori, & Vfficiali, che sotto
pena di 300. Scudi d'oro d'applicarsi alla Reuerenda Camera Aposto-
lica contra la forma delle dette Lettere Camerali non debbano molestare,
ne inquietare alcuno, che con robbe, & animali andassero al detto Merca-
to, ma seruare l'ordine in dette Lettere contenuto &c. In fede &c.
Delle Grotte à mare li xxix. di Decembre 1578.

N. EPISC. RIP. GVB.

Omissio * sigillo:

Giulio Fedele per Cancell.

IN DEI NOMINE. AMEN

Anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo octavo

Indictione undecima Sedente Sanctissimo Domino No-

stro Domino Pio Diuino nutu Papa Quinto,

Die vero quarta Aprilis dicti

Anni Sc.

Publico, & Generali Consilio, seu Parlamento Communis, & Hominum Terra Montis Alti, ad sonum campana vocemq; praecomis bannito, & praconizato de mandato, & commissione spectabilis Viri Domini Leopardi Iuliocti de Appignano Hon. Potestatis Terrae Montis Alti, ex matura deliberatione Magnific. Virorum Pandolphi Cicchi, & Ioannis Perangeli in absentia aliorum collegarum Dominorum Priorum eiusdem Terra, in sala magna palatii publici eiusdem, & solita residentia praefatorum Dominorum Potestatis, & Priorum, in valido, & sufficienti numero coadunato, & more solito congregato in quo quidem Consilio, seu parlamento de consensu, & voluntate supradictorum Dominorum Priorum, Ego Vict. Mac. de Monte Granario Cancellario dictae Terra Montis Alti infra scriptas praepositas alta, & intelligibili voce (Christi prius nomine iuocato) publicauit, videlicet, & primo.

Quid videtur praesenti Consilio consilare super publica, & euidenti utilitate Communis, & Hominum dictae Terra largo modo proponen. Sc.

Super qua quidem praeposita, omnis nonnullis alijs praepositis, & consilijs redditis Egregius Vir Dominus Marinus Rosatus unus ex Consiliarijs in dicto Consilio existens, non minus grauius iudicio quam moribus insignis post per actas de more solemnitates sic super ea consuluit, videlicet quod pro conseruatione rerum donatarum à parentibus filiabus eorum, tempo- et nuptijs, ut vulgo dicitur il concio, ouer il peggio, in futurum tota exitatio fienda de dicto concio, siue peggio, computetur in numero dotis dictae mulieris nuptae, ad hoc ut semper, & quandocumq; dicta bona per dictas mulieribus in futurum nuben. consentiant, & reperiantur quod dictum si obientum fuerit, Moderni Priores illud confirmari faciant à Reuerendiss. Domino Gubernatore Provinciae Marchiae sub pena viginquique lib. pro quolibet eorum si id non fuerit executum ab eis, quo

COB-

confirmato contrasacient es dicta reformationi incurrant poenam quinquaginta scutorum auri Reueren. Cam. Apost. & Communitati Montis Alti pro equali portione applicari. Sc. quod partium de commissione supradictorum Dominorum potestatis, & priorum missum fuit ad bussulas & pallustas, & sic datis, & recollectis fabis per Vannarellam publicum dictae Terra baulum, & per me eundem Cancellarium numeratis fuerunt reperte in bussula nigra del sic faba quinquaginta duo, undecim com. in alba del non repertis non obliat. & sic victum canonicè obentum ac sancitum fuit Sc. Placet.

Et ego Victorius Mac. de Monte Granario Laicus Firm. Diacon. publicus, & Imperiali auctoritate Not. mōg. Cancell. & Not. reformationis Terra Montis Alti praedictis omnibus dum sic fierent interfui, & rogatus scripsi, & publicauit signo nomineq; meis ad robur signavi.

Retroscriptum Decretum Vniuersitatis, & Hominum Terra Montis Alti per nos visum, & lectum, ac bene consideratum, confirmamus, & approbamus, ac inuolubiler obseruari mandamus non obli. Macerata ix. Aprilis 1568.

H. Temp. Locumt:

Omissio * sigillo.

Marth. Lucid.

DE PERETTIS: de Rinardis
 Illustriss. D. Michael Perettus. Bernardinus Ioannis
 DE STVESTREBUS. de Maſzochis
 Illustriss. D. Dominicus Siluest. Virgilius Marci
 De Blundis. de sanctis dominici sanctis
 Dñs Dominicus Blundus I. V. D. Crucianus Maslij
 De Rofijs. de Mignucci
 Ser Angelus Rofius. Io. Bapt. dominici Mignucci
 De Guastalarte. de Ser dominici
 Ser Balihassar Ioanninus. Ioannis Efloris
 De Fidelibus. de domini saluatoris
 Ser Ioannes Matthaeus Fidelis. Meconus Andriani
 De Ser Alexandri. de Victorijs
 Ser Lactantius Lacteus. Andraas Victorius
 De Ludouicis. de Cameris
 Ser Ioannes Ludouicus. Trolus Pasqua
 De Colicij. de Sartis
 Dominus Vincentius Rofatus. Iulianus Casaris
 De Benedictis. de dominici simonis
 Griffonus Benedictus. Sigismundus Ioannis Baptista.
 De Franceschinis. de Alnuccijs
 Andraas Franceschinus. Censonus pulsfemi
 De Octauis. de Trouarellis
 Martinus Iosue. dominicus Thoma Trouarella
 De Castalupis. de Massuccijs
 Andraas Innocentij. Nicolaus Alexandri
 De Victorij. de Baronibus
 Io. Nicolaus Bart. Marinoctius Perangeli
 De Moris. de Coccis
 Vagnonus Morus. Georgius Antonij Coccia
 De palloctis. de Matibai Pasqualis
 Antonius Persantis. Ioannes Baptista Saluatoris
 De Crucianis. de Iannis
 Petrus antonius Blasij. Ioannes dominic. Bartholomai Tanis.
 de Pasqua

De Pasqua
 Andraas pasqua
 De Antonellis
 Meconus Alexandri
 De Magistri Nicolai Fabri
 Magister Ouidius magistri angeli
 De Thoma Grata
 Balihassar Erculius
 De Testa
 Nicolaus Iacobi catalini
 De casiarola
 Lucas Bitti
 De Vicis
 Magister Petrangulus Vicus
 De Paraussis
 Ioannes Franciscus Felicis.

De Marini Matthai
 Federicus Marini
 De Broglie
 Siluius Pasqua
 De Tonicis
 Iacobus Iuliani
 De Ser Joannis Filippi
 Dominicus Iacobi
 De Petri Mariani
 Hieronimus Meconi
 De Stefanitis
 Petrus Stefanitus
 De cauetis
 Aurelius cauetus.

LAVS DEO

24-612-

H. 184939

In Montalto

La panna di misura è di dieci piedi.
La lida è di lunghezza d'una vi. di bastello
romano.

Ogni cento piedi quadrati formano una panna
di Terrazo.

Dieci panna di Terrazo fanno un staro.

Cinque stari, o sieno cinquanta panna di Terrazo
fanno una quarta.

Dieci stari, o sieno cento panna di Terrazo fan-
no un moggiato, che è di due quartie di Terrazo.

Una lida è di sessi. Bisolozzini.

Un Bisolozzino è di sei quattrini.

Un sollo è di tre quattrini.

Un Rizzato è di due quattrini.

Per li Terreni

Dieci Denari di Terreni fanno un stilo

Venti stili di Terreni fanno una libbra

In Rubrica III. Lib. 3. legitur = Quoniam temporibus nostris de pecu-
niis Cam. Apost. ex munificentia Pauli III. Pont. Max. fuerunt
constructi Turrones in nostra Civitate =
= Alessandro Farnese Romano creato Papa nel 1551.
assunse il Nome di Paolo III. =

In Rub. 19. Liber primus =

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОКУ М. П. МІЧНИКОВА